ธรรมนิเทศ

พระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘)

ธรรมนิเทศ
พระศรีธรรมภาณี
(วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘)

พระศรีธรรมภาณี

(วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘)

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติ

พระศรีธรรมภาณี

(วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘)

ชื่อ พระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล) อายุ ๕๒ พรรษา ๓๓

วิทยฐานะ นักธรรมชั้นเอก, เปรียญธรรม ๘ ประโยค, ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (อ.ม.) สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล สังกัดวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็น

๑. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
๒. ประธานคณะกรรมการการคลัง ของวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
๓. รองประธานองค์การศึกษาวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
๔. รองประธานองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
๕. รองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

๖. กรรมการองค์การสาธารณูปการ
วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

๗. กรรมการองค์การปกครองวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

๙. กรรมการองค์การสาธารณสงเคราะห์
วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

๑๐. ครูสอนนักธรรมและบาลีสำนักเรียน
วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

๑๑. เจ้าคณะปกครอง คณะ ๕ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

๑๒. ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๓. กรรมการสถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน
โรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส (ส.ว.ย.)

๑๔. กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการดำเนินงาน
โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สถานเดิม

ชื่อ วัลลพ นามสกุล โหรวิชิต

เกิดวันที่ ๖ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗

บิดา **นายอุทัย โหรวิชิต** มารดา **นางมณฑา โหรวิชิต**

ณ บ้านเลขที่ ๗ หมู่ ๓ ตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัด
สมุทรสงคราม

อุปสมบท

- วันที่ ๒๓ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ ณ วัดบางแคกลาง ตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
- พระอุปัชฌาย์ **พระครูสมุทรกิจวิบูลย์** (ชั้น นาฤสีโล) วัดบางแคกลาง ตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
- พระกรรมวาจาจารย์ **พระครูโฆสิตสุตคุณ** (สมพร ภทฺทจาโร) วัดบางแคใหญ่ ตำบลแควอ้อม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
- พระอนุสาวนาจารย์ **พระปลัดประยงค์ ฐิตปุญฺโญ** วัดบางแคกลาง ตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิทยฐานะ

พ.ศ. ๒๕๒๐

- สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ โรงเรียนวัดบางแคกลาง ตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

พ.ศ. ๒๕๒๘

- สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดบางแคกลาง ตำบลบางแค อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

พ.ศ. ๒๕๓๓

- สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค
  สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
  แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๓๔

- สอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค
  สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
  แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๓๕

- สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค
  สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
  แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๓๖

- สอบได้เปรียญธรรม ๖ ประโยค
  สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
  แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๓๘

- สอบได้เปรียญธรรม ๗ ประโยค
  สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
  แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๔๑

- สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.)

  สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๔๖

- สำเร็จการศึกษาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต (อ.ม.)

  สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. ๒๕๕๐

- สอบได้เปรียญธรรม ๘ ประโยค

  สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

  แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

การศึกษาพิเศษ

- ใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรม Mricrosoft Word, PowerPoint

ความชำนาญ

- เป็นผู้สวดพระปาฏิโมกข์

  ประจำวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

- เป็นนักเผยแผ่ธรรมะ และนวกรรมการก่อสร้าง

งานปกครอง

พ.ศ. ๒๕๓๐ ถึงปัจจุบัน

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสให้เป็นผู้สวดพระปาฏิโมกข์ ประจำวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๓๔

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นพระกรรมวาจาจารย์ ประจำวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๔๐

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นรองประธานฝ่ายปกครองสามเณรและศิษย์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๔๐

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นคณะกรรมการปกครองควบคุมการปฏิบัติงานฌาปนสถานวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๔๐

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นคณะกรรมการฝ่ายจัดยานพาหนะ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๔๒

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้เป็นผู้ดูแลจัดวาระพระสวดพระปาฏิโมกข์ทุกกึ่งเดือน

พ.ศ. ๒๕๔๕

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะกรุงเทพมหานครให้เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พ.ศ. ๒๕๔๗

- ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๕๐

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะเขตธนบุรี ให้เป็นคณะกรรมการตรวจวัด ๕ ส ของคณะสงฆ์เขตธนบุรี

พ.ศ. ๒๕๕๔

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสให้เป็นเจ้าคณะผู้ปกครองคณะ ๕ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๕๘

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส ให้เป็นประธานคณะกรรมการการคลังของวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

งานการศึกษา

ประวัติการปฏิบัติหน้าที่ด้านการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๔

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมประจำสำนักวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นครูสอนประจำศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๓๔

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นกรรมการควบคุมการสอบธรรมสนามหลวงสนามสอบวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๓๘

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรมชั้นตรี สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๔๐

- ได้รับการแต่งตั้งจากแม่กองธรรมสนามหลวงให้เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมสนามหลวงชั้นนักธรรมชั้นโท
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาส

วรวิหาร เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกพระนวกภูมิ สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๔๒

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีชั้นประโยค ๑-๒ สำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นคณะกรรมการจัดอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค ๒ ณ วัดต้นสน อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นคณะกรรมการตรวจข้อสอบนักธรรมชั้นตรี ของคณะสงฆ์ภาค ๒
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวงไปเปิดสอบสนามสอบวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นคณะกรรมการออกข้อสอบธรรมพระนวกภูมิของคณะสงฆ์ภาค ๒ วิชาพระวินัยบัญญัติ
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นคณะกรรมการตรวจเยี่ยมสนามสอบธรรมพระนวกภูมิของคณะสงฆ์ภาค ๒
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นคณะกรรมการตรวจข้อสอบนักธรรมชั้นพระนวกะของคณะสงฆ์ภาค ๒

พ.ศ. ๒๕๔๓

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นคณะกรรมการจัดอบรมบาลีก่อนสอบบาลีสนามหลวงของคณะสงฆ์ภาค ๒ ณ วัดต้นสน อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เป็นคณะกรรมการอำนวยการจัดสอบบาลีสนามหลวงประโยค ป.ธ. ๓ สนามสอบวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ไปเปิดสอบสนามสอบวัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง

พ.ศ. ๒๕๔๔

- ได้รับการแต่งจากแม่กองธรรมสนามหลวงให้เป็นกรรมการตรวจข้อสอบนักธรรมสนามหลวงชั้นโท
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ไปเปิดสอบสนามสอบวัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๕๔๕

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เป็นวิทยากรอบรมนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรีโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นกรรมการควบคุมการสอบธรรมศึกษาสนามหลวง สนามสอบวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เปิดสอบ ณ โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ไปเปิดสอบสนามสอบวัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๕๔๖

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ไปเปิดสอบสนามสอบวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี

พ.ศ. ๒๕๔๗

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ไปเปิดสอบสนามสอบวัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง

พ.ศ. ๒๕๔๘

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ไปเปิดสอบสนามสอบวัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้ดำรงตำแหน่งรองอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดประยุร

วงศาวาสวรวิหาร และรองผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๔๙

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ไปเปิดสอบสนามสอบวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี

พ.ศ. ๒๕๕๐

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๒ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง
- ได้รับมอบหมายจากแม่กองธรรมสนามหลวง ให้เป็นผู้แทนแม่กองธรรมสนามหลวงนำข้อสอบนักธรรมชั้นโทและชั้นเอก ไปถวายประธานสอบในเขตคณะสงฆ์ภาค ๖ ณ วัดนาปรัง อำเภอปง จังหวัดพะเยา

พ.ศ. ๒๕๕๑

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑ หนที่ ๒ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๒ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ได้รับมอบหมายจากแม่กองธรรมสนามหลวง ให้เป็นผู้แทนแม่กองธรรม นำข้อสอบนักธรรมชั้นเอก ไปเปิดสอบ ณ วัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๕๕๒

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑ หนที่ ๒ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี
- ได้รับมอบหมายจากแม่กองธรรมสนามหลวง ให้เป็นผู้แทนแม่กองธรรมสนามหลวง นำข้อสอบนักธรรมชั้นโทและชั้นเอกไปถวายประธานสนามสอบ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ ณ วัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง

พ.ศ. ๒๕๕๓

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑ หนที่ ๒ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๒ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี

พ.ศ. ๒๕๕๔

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑ หนที่ ๒ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดบรมวงศ์อิศรวราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ได้รับมอบหมายจากแม่กองธรรมสนามหลวง ให้เป็นผู้แทนแม่กองธรรมนำข้อสอบนักธรรมชั้นโทและชั้นเอกไปเปิดสอบ ณ วัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง

พ.ศ. ๒๕๕๕

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑ หนที่ ๒ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้ไปควบคุมการสอบธรรมศึกษา สนามสอบมหาวิทยาลัยศรีปทุม

พ.ศ. ๒๕๕๖

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้ไปควบคุมการสอบธรรมศึกษา สนามสอบมหาวิทยาลัยศรีปทุม

พ.ศ. ๒๕๕๗

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดอ่างทองวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๒ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้ไปควบคุมการสอบธรรมศึกษา สนามสอบโรงเรียนวัดประยุรวงศาวาส

พ.ศ. ๒๕๕๘

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๑ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี
- ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นผู้นำประโยคบาลีสนามหลวง ครั้งที่ ๒ ไปเปิดสอบสนามสอบวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร จังหวัดสระบุรี

งานเผยแผ่

ประวัติการทำงานด้านเผยแผ่

พ.ศ. ๒๕๔๐

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส ให้เป็นคณะกรรมการองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส ให้เป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรวิชาการเทศนา องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
- ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ให้เป็นผู้แสดงพระธรรมเทศนาประจำสำนักวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารแสดงพระธรรมเทศนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันธัมมัสวนะและแสดงพระธรรมเทศนาในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับชีวิตในวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารและนอกพระอาราม
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส ให้เป็นคณะกรรมการจัดงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเนื่องใน วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฏฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา และงานประเพณีเนื่องในวาระต่าง ๆ เช่น วันอดีตเจ้าอาวาส เทศกาลงานวันสงกรานต์ เป็นต้น
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส ให้เป็นคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส ให้เป็นคณะกรรมการดำเนินงานอบรมพระนักเทศน์ หลักสูตร วิชาการเทศนา

พ.ศ. ๒๕๔๓

- เป็นประธานพระธรรมวิทยากรค่ายคุณธรรมและศูนย์การเรียนรู้ พระพุทธศาสนาในพุทธมณฑล
- เป็นประธานพระธรรมวิทยากรค่ายคุณธรรม ส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๔๔

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส ให้เป็นเลขานุการองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
- ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการประจำการฝึกอบรมพระนักเทศน์แม่แบบตามมติมหาเถรสมาคม ตามคำสั่งประธานคณะกรรมการฝึกอบรมพระนักเทศน์ ที่ ๑/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๔

พ.ศ. ๒๕๔๕

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นรองประธานคณะกรรมการดำเนินงานจัดโครงการอบรมพระนักเทศน์ รุ่นที่ ๑ ในเขตปกครองคณะสงฆ์หนกลางตามมติมหาเถรสมาคม ณ วัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหาร อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นรองประธานคณะกรรมการดำเนินงานจัดโครงการอบรมพระนักเผยแผ่ รุ่นที่ ๔๕ ในเขตปกครองคณะสงฆ์หนกลางและหนใต้ ณ วัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นรองประธานคณะกรรมการดำเนินงานจัดโครงการอบรมพระนักเผยแผ่ รุ่นที่ ๔๖ ในเขตปกครองคณะสงฆ์หนตะวันออก และหนเหนือ ณ วัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ได้รับความไว้วางใจจากผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรค่ายคุณธรรมและศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาในพุทธมณฑล สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- เป็นคณะทำงานอบรมนักเทศน์แม่แบบ ตามมติมหาเถรสมาคม ณ วัดราชโอรสาราม จอมทอง กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๔๖

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นรองประธานคณะกรรมการดำเนินงานจัดโครงการอบรมพระนักเผยแผ่ รุ่นที่ ๑ จัดอบรมให้กับพระนักเผยแผ่ในเขตปกครองคณะสงฆ์หนกลาง ณ วัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ. ๒๕๔๖

- ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะภาค ๒ ให้เป็นรองประธานคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอบรมพระนักเผยแผ่ รุ่นที่ ๒ จัดอบรมให้กับพระนักเผยแผ่ในเขตปกครองคณะสงฆ์หนตะวันออก ณ วัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- เป็นวิทยากรอบรมพระนักเทศน์ของคณะสงฆ์หนตะวันออก ณ วัดศาลาลอย อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จนถึงปัจจุบัน รวมจำนวน ๑๔ รุ่น
- เป็นวิทยากรอบรมวิธีการสอน หลักสูตรสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ของกระทรวงศึกษาธิการ
- เป็นวิทยากรอบรมพระภิกษุ ศึกษานิเทศก์ และครูในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
- เป็นวิทยากรอบรมพระภิกษุ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๔๘

- ได้รับพระราชทานรางวัลเสาเสมาธรรมจักรทองคำ ผู้ทำคุณประโยชน์ให้กับพระพุทธศาสนา สาขาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายในประเทศ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันสัปดาห์

ส่งเสริมพระพุทธศาสนา วันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก ปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ ณ มณฑลพิธีสนามหลวง

- ได้รับแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารรูปปัจจุบัน ให้ดำรงตำแหน่งรองประธานองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

พ.ศ. ๒๕๕๒

- เป็นผู้ดำเนินงานจัดบรรพชาสามเณรแก่นักศึกษาปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยเทคโนยีราชมงคลอุเทนถวาย ในระหว่างวันที่ ๒๗ กรกฎาคม - ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕

พ.ศ. ๒๕๕๓

- เป็นผู้บริหารโครงการอบรมพระนักเทศน์เฉลิมพระเกียรติ ๘๔ พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยกองทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์อุดหนุนงบประมาณการจัดอบรมจัดอบรมทั้งหมด ๕ รุ่น จำนวน ๖๗๘ รูป

พ.ศ. ๒๕๕๔

- เป็นประธานพระวิปัสสนาจารย์โครงการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลักสูตรประชาชนทั่วไป ส่วนธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๕

- เป็นวิทยากรอบรมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- เป็นผู้ดำเนินงานจัดบรรพชาสามเณรแก่นักศึกษาปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอุเทนถวาย และให้การศึกษาอบรม จำนวน ๘๐ รูป ในระหว่างวันที่ ๒๗ กรกฎาคม-๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๕ ณ มหาจุฬาอาศรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในวโรกาสพุทธชยันตี ๒๖๐๐ ปี แห่งการตรัสรู้ และครบ ๘๐ พระพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ฯ พระบรมราชินีนาถ, ๖๐ พระพรรษา สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร

พ.ศ. ๒๕๕๗

- ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส ให้เป็นผู้ดำเนินการพิธีบรรพชาอุปสมบทข้าราชการกรมราชทัณฑ์ จำนวน ๙๙ รูป เนื่องในโอกาสกรมราชทัณฑ์ ครบรอบสถาปนา ๙๙ ปีเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติ และถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ และให้การศึกษาอบรมระหว่างวันที่ ๒๔ มิถุนายน - ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗

งานพิเศษ

พ.ศ. ๒๕๔๕

- ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นคณะอนุกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๔๔ กระทรวงศึกษาธิการ
- ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นคณะอนุกรรมการจัดทำหนังสือเรียนพระพุทธศาสนา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ กระทรวงศึกษาธิการ
- ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นคณะทำงานดำเนินการบริหารโครงการอบรมวิทยากรทีมนำจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ รุ่นที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑๖-๒๒ ธันวาคม ๒๕๔๕ ณ ศูนย์พัฒนาผู้บริหารการศึกษา (วัดไร่ขิง) โดยความร่วมมือจากกรมวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และคณะอนุกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มีผู้สำเร็จการอบรมทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีประสบการณ์ในการเผยแผ่คำสอนพระพุทธศาสนา จำนวน ๑๑๐ รูป/คน

พ.ศ. ๒๕๔๖

- ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นคณะทำงานดำเนินการบริหารโครงการอบรมวิทยากรทีมนำจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ รุ่นที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๘–๑๖ มกราคม ๒๕๔๖ ณ ศูนย์พัฒนาผู้บริหารการศึกษา (วัดไร่ขิง) โดยความร่วมมือจากกรมวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และคณะอนุกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มีผู้สำเร็จการอบรมที่เป็นบรรพชิตจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญ และพระวิปัสสนาจารย์ผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาและคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเคยสำเร็จการอบรมการสอนพระพุทธศาสนาจากโรงเรียนนำร่องการจัดสาระการเรียนรู้ จำนวน ๒๒๐ รูป/คน
- ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นคณะทำงานดำเนินการบริหารโครงการอบรมวิทยากรทีมนำจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ รุ่นที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๑๘–๒๔ มกราคม ๒๕๔๖ ณ ศูนย์พัฒนาผู้บริหารการศึกษา (วัดไร่ขิง) โดยความร่วมมือจากกรมวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช

วิทยาลัย และคณะอนุกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มีผู้สำเร็จการอบรมที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเคยสำเร็จการอบรมการสอนพระพุทธศาสนาจากโรงเรียนนำร่องการจัดสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนพระพุทธศาสนาดีเด่นประจำจังหวัดจำนวน ๑๗๐ รูป/คน

- ได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นคณะทำงานดำเนินการบริหารโครงการอบรมวิทยากรทีมนำจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ รุ่นที่ ๔ ระหว่างวันที่ ๒๔–๓๐ มกราคม ๒๕๔๖ ณ ศูนย์พัฒนาผู้บริหารการศึกษา (วัดไร่ขิง)โดยความร่วมมือจากกรมวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และคณะอนุกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มีผู้สำเร็จการอบรมที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาดีเด่นประจำจังหวัด ศึกษานิเทศก์ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๓๐๐ รูป/คน
- ได้รับการแต่งตั้งจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้เป็นผู้บริหารโครงการอบรมครูสอนวิชาพระ

พุทธศาสนา มจร. ระหว่างวันที่ ๓๐ เมษายน – ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๖ ณ วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผู้สำเร็จการอบรมเป็นพระภิกษุสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๒ จำนวน ๒๕๒ รูป

- ได้รับความไว้วางใจจากโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย ให้เป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๔๘

- เป็นที่ปรึกษาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม
- เป็นประธานพระวิทยากรค่ายคุณธรรม และศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาในพุทธมณฑล

พ.ศ. ๒๕๔๙

- ได้รับการแต่งตั้งจากเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการให้เป็นที่ปรึกษาโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ
- ได้รับความไว้วางใจจากสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ให้เป็นวิทยากรโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

พ.ศ. ๒๕๕๐

- ได้รับการแต่งตั้งจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬา

ลงกรณราช วิทยาลัยให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการส่วนธรรมนิเทศ

- ได้รับการแต่งตั้งจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยให้ดำรงตำแหน่งกรรมการและเลขานุการ ในคณะกรรมการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ได้รับแต่งตั้งจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการพัฒนาฝ่ายมหาจุฬาอาศรม อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- ได้รับแต่งตั้งจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการพัฒนาศูนย์พัฒนาศาสนาแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

พ.ศ. ๒๕๕๑

- เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ โครงการ การประเมิน เสนอแนะและพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำในความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. ๒๕๕๒

- เป็นประธานพระวิทยากรอบรมพระสอนศีลธรรมทั่วประเทศมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๓

- เป็นประธานคณะกรรมการประเมินโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ รุ่นที่ ๑-รุ่นที่ ๕ ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. ๒๕๕๔

- เป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงานโครงการศึกษาและพัฒนาอัตลักษณ์โรงเรียนพุทธ ปีที่ ๙ โครงการในความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. ๒๕๕๕

- เป็นคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการเทศนา (ป.ทศ.) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- เป็นอาจารย์สอน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการเทศนา (ป.ทศ.) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดพุน้อย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

พ.ศ. ๒๕๕๖

- เป็นกรรมการและเลขานุการจัดโครงการมหกรรมส่งเสริมศีลธรรมและการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เฉลิมพระเกียรติ

๑๐๐ ปีสมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก ของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- ได้เดินทางไปร่วมฉลองครบ ๒๖๐ ปี การสถาปนาพุทธศาสนานิกายสยามวงศ์ ในศรีลังกา ณ วัดพระเขี้ยวแก้ว เมืองแคนดี้ ศรีลังกา
- เป็นอาจารย์สอน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการเทศนา (ป.ทศ.) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร
- เป็นคณะกรรมการจัดสูตรหลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ป.สศ.) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๗

- ได้รับการแต่งตั้งจากอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม
- ได้เดินทางไปร่วมประชุมวันวิสาขบูชานานาชาติ ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ระหว่างวันที่ ๗-๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗
- เป็นคณะทำงานโครงการสามเณรธรรมาสน์ทอง สำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

- เป็นอาจารย์สอน หลักสูตรประกาศนียบัตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียน (ป.สศ.) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เกียรติคุณ

พ.ศ.๒๕๔๘

- ได้รับพระราชทานรางวัลเสาเสมาธรรมจักรทองคำ ผู้ทำคุณประโยชน์ให้กับพระพุทธศาสนา สาขาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายในประเทศ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเนื่องในวันสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก ปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ ณ มณฑลพิธีสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๕๔

- ได้รับโล่รางวัลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในฐานะได้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาอย่างยอดเยี่ยม

พ.ศ. ๒๕๕๘

- ได้รับรางวัลลูกที่มีความกตัญญูกตเวทิตาต่อมารดาอย่างสูงสุด ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๘ วันแม่แห่งชาติ

สมณศักดิ์

พ.ศ.๒๕๓๗

- ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระครูฐานานุกรม ในพระธรรมวิสุทธาจารย์ (มงคล วิโรจโน) อดีตเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ที่ พระครูวินัยธร

พ.ศ. ๒๕๕๕

- ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระครูฐานานุกรม ในพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ที่ พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ วิบูลมหาคณานุนายก ตรีปิฎกธรรมรักขิต

พ.ศ. ๒๕๕๘

- ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ **พระศรีธรรมภาณี**

มุทิตาพจน์

ในวาระได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์
เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่

พระศรีธรรมภาณี

วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘

มุทิตาพจน์

พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ (วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส เป็นพระครูปลัด ฐานานุกรมของข้าพเจ้าในราชทินนาม พระพรหมบัณฑิต รูปแรก เป็นพระมหาเถระที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งวิชา จรณะ และความสามารถ ตลอดระยะเวลาที่อยู่ร่วมกันในสำนักวัดประยุรวงศาวาส ได้เห็นอัธยาศัยไมตรีความมีน้ำใจ ของท่านพระครูปลัด ที่มีต่อครูบาอาจารย์ เพื่อนสหธรรมมิก ญาติโยม และวิสสาสิกชน เห็นความมานะ วิริยะในการศึกษา ร่วมมนัสพัฒนาวัดให้สง่างามมาโดยลำดับ ในส่วนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ท่านได้สนองงานในหน้าที่ฟื้นฟูงานด้านวิปัสสนาธุระ งานพัฒนาการฝึกอบรม บริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จนประสบความสำเร็จ สร้างชื่อเสียงให้กับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นอย่างยิ่ง

ในอภิลักขิตสมัยพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ ท่านพระครูได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้น

สามัญ มีพระราชทินนามว่า **พระศรีธรรมภาณี** นี้ ได้นำความปลาบปลื้มใจมาให้กับคณะสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา ญาติพี่น้องพร้อมสัมพันธชนเป็นอย่างยิ่ง เหตุที่ได้รับมหากรุณาธิคุณในครั้งนี้อันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่และการธำรงตนของท่าน ที่เป็นประโยชน์อย่างไพศาลแก่ประเทศชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ พร้อมกับบุญพาวาสนาของท่านที่บริบูรณ์ดีแล้วอีกส่วนหนึ่ง อันจะนับได้ว่าท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมภาณี ได้ถึงความเจริญรุ่งเรืองในสมณคุณเพราะความโชคดี ๓ ประการ คือ

๑. **ปฏิรูปเทสวาโส** ได้อยู่ในวัดที่เหมาะสม

วัดประยุรวงศาวาสเป็นวัดที่อุดมไปด้วยนักปราชญ์ เป็นที่รวมของสรรพวิชาการบริหารงานคณะสงฆ์ มีนักวิชาการ นักบริหารการคณะสงฆ์ นักเทศน์ นักสอน นักสวด มีสำนักเรียน ครบวงจร มีพระมหาเถระเจริญด้วยคุณวุฒิมากรูป ดังที่ **พระพุทธวรญาณ** (มงคล วิโรจนมหาเถร) อดีตเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส ได้เคยกล่าวต่อหน้าที่ประชุมสงฆ์ว่า *“ถ้าให้ผมเลือกเป็นเจ้าอาวาสวัดในกรุงเทพมหานคร ผมขอเลือกเป็นเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส เหตุผลเพราะวัดประยุวงศาวาส มีพระมหาเถระทำงานเก่งหลายรูป”* การได้อยู่ ณ วัดประยุรวงศาวาสของท่านเจ้าคุณ จึงนับว่าเป็นความโชคดีชั้นที่ ๑

๒. **ปุพฺเพกตปุญฺญตา** เคยได้สั่งสมบุญไว้ในปางก่อน

บุญเป็นสมบัติประจำตัว เป็นบุญนิธิสำหรับบุคคล ได้ทราบว่าท่านเจ้าคุณ มีพี่น้องร่วมอุทรเดียวกันถึง ๑๓ คน ในบรรดาพี่น้องเหล่านั้น มีท่านเจ้าคุณเพียงรูปเดียวได้ถือบวชสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา นี้ก็เป็นบุญที่ทำไว้ในปางก่อน จึงเป็นเหตุให้ได้ครองผ้ากาสาวพัสตร์อันเรืองรอง และยังได้ทำบุญ ทำคุณประโยชน์อยู่ในอุดมเพศนี้อีก บุญจึงช่วยอำนวยศุภผลส่งให้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณเป็นเจ้าคุณ สมดังคำโบราณที่ว่า ยามบุญมา กาไก่กลายเป็นหงส์ ยามบุญลงหงสาเป็นกาไก่ ยามบุญมาวาสนาช่วย ที่ป่วยก็หาย ที่หน่ายก็รัก ยามบุญไม่มาวาสนาไม่ช่วย ที่ป่วยก็หนักที่รักก็กลับหน่าย การได้สั่งสมบุญไว้ในปางก่อน จึงนับว่าเป็นความโชคดีชั้นที่ ๒

๓. **อตฺตสมฺมาปณิธิ** การตั้งตนไว้ชอบ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในชีวิต

ท่านเจ้าคุณได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิต รู้ทางโลก และรู้ทางธรรม รู้จักกาลเทศะ ประพฤติเข้ากับสังคมได้แนบสนิท ประพฤติวัตรของพระมิได้ขาด ไม่ประมาทในสมณธรรม เป็นพระมหาเถระรูปหนึ่งที่มีชื่อเสียงประดับวงการสงฆ์ ได้บำเพ็ญอัตหิตประโยชน์และปรหิตประโยชน์เสมอต้นเสมอปลาย มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ กล่าวกันว่าหนทางพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน บัดนี้กาลเวลาได้พิสูจน์การตั้งตนไว้ชอบของท่านเจ้าคุณแล้ว จึงส่งผลให้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จึงนับว่าเป็นความโชคดีชั้นที่ ๓

ในวโรกาสอันเป็นมหามงคลนี้ จึงขอแสดงความยินดีต่อท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมภาณี และขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย บารมีหลวงพ่อพระพุทธธรรมวิเชฏฐศาสดา พระประธานในพระอุโบสถ หลวงพ่อพระพุทธนาค ในพระวิหาร อีกทั้งพระบรมสารีริกธาตุ ในพระบรมธาตุมหาเจดีย์ โปรดอภิบาลประทานพรให้ท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมภาณี เจริญรุ่งเรืองในบวรพุทธศาสนายิ่งๆขึ้นไป ประสบจตุรพิธพรชัย คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ ธรรมสารสมบัติ คุณสารสมบัติ ทุกประการ เทอญ

(พระพรหมบัณฑิต)

กรรมการมหาเถรสมาคม, เจ้าคณะภาค ๒

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

มุทิตากถา

เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐ ทรงแต่งตั้งสมณศักดิ์พระภิกษุผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ ตลอดถึงประโยชน์แก่ประเทศชาติ

ในการนี้ พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ **พระศรีธรรมภาณี** รูปหนึ่งด้วย

ทางวัดขอแสดงความยินดีเป็นอย่างยิ่ง และขออ้างคุณพระศรีรัตนตรัย จงส่งเสริมให้ท่านเจ้าคุณเจริญรุ่งเรืองในพระธรรมวินัยด้วย เทอญ

พระราชปริยัติดิลก (วิชิต อิสฺสโร)

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

ประธานองค์การปกครอง วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

อัญมณี...ศรีประยุรวงศ์

ท่านพระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ (วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘) อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นนักเทศน์ นักบรรยาย เป็นพระเถระผู้ทรงพระปาติโมกข์ ประจำพระอาราม รองประธานองค์การศึกษา และผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ท่านพระครู ฯ เป็นพระเถระที่กล่าวได้ว่า *"มีความรู้ยอด ปฏิบัติเยี่ยม เปี่ยมด้วยคุณธรรม"* เป็นพระเถระผู้อุดมด้วยความดีครบทั้ง ๕ สุ กล่าวคือ...

สุสิกขิโต มีการศึกษาดี

สุวินโย มีระเบียบวินัยดี

สุวโจ พูดเข้าใจง่ายดี

สุเทสิโต เป็นผู้แสดงธรรมได้ดี

ท่านพระครู ฯได้สนองงานพระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิต กรรมการมหาเถรสมาคม อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าคณะภาค ๒ เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส ทั้งใน

ส่วนพระอารามและส่วนมหาวิทยาลัย เป็นที่ไว้วางใจ จึงได้แต่งตั้งให้เป็นพระฐานานุกรม ในพระเดชพระคุณ ฯ ที่ **"พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ"** อันเป็นฐานรองรับสนับสนุนที่สำคัญ

อันการที่พระเถระรูปใดรูปหนึ่ง จะถึงซึ่งความเจริญก้าวหน้าในสมณฐานันดรศักดิ์ จะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ *"มีความรู้ มีความสามารถ มีโอกาส มีผู้สนับสนุน และมีบุญกุศลที่ได้กระทำไว้"* ท่านพระครู ฯ นับว่ามีคุณสมบัติดังกล่าวครบถ้วนบริบูรณ์ทุกประการ

การได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โปรดพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์ ให้เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ในราชทินนาม ที่ **"พระศรีธรรมภาณี"** ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ นี้ เป็นราชทินนามที่มีความหมายไพเราะ และเหมาะสมกับท่านเจ้าคุณ ฯ ด้วยประการทั้งปวง เกียรติคุณนี้นับเป็นศักดิ์ เป็นศรี และเป็นอัญมณีประดับพระศาสนา คณะสงฆ์ และวัดประยุรวงศ์ที่สำคัญยิ่งอีกรูปหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงปีติโสมนัสและยินดีเป็นที่สุด.

พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์)

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

ประธานองค์การสาธารณสงเคราะห์

วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

ขอแสดงความยินดี
กับท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมภาณี

ในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานสัญญาบัตร ตั้งสมณศักดิ์พระสงฆ์ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมมหาราชวัง นั้น

ท่านพระปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ (วัลลพ โกวิโล ป.ธ. ๘) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร รองประธานองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ โดยมีราชทินนามว่า **"พระศรีธรรมภาณี"**

ราชทินนามนี้ เป็นมงคล มีความไพเราะงดงามยิ่งนัก สมกับอุปนิสัยของท่านราวกับกิ่งทองใบหยกทีเดียว หากเมื่อมีภาระธุระใด ๆ ที่ท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมภาณีได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดูแล ท่านก็เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบดีมาก ทำงานใด ๆ ก็ทำได้ตลอดรอดฝั่ง จนสำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดี ดังสุภาษิตสอนหญิงว่าไว้

“ถ้าแม้นทำสิ่งใดให้ตลอด
อย่าทิ้งทอดเที่ยวไปไม่เป็นผล
เขม้นขะมักรักงานการของตน
อย่าซุกซนคบเพื่อนไพล่เชือนแช”

จึงขอกล่าวมุทิตาอนุโมทนาแก่ **“พระศรีธรรมภาณี”** มา ด้วยความยินดียิ่ง และขอให้ท่านเจ้าคุณจงเป็นกำลังของวัดและพระศาสนาให้กว้างขวางอย่างดีต่อไป มีความเจริญในสมณศักดิ์ สมณธรรมสูงส่งยิ่ง ๆ ขึ้นไปด้วยเทอญ

พระราชปฏิภาณมุนี
(บุญมา อาคมปุญฺโญ)
ผู้ช่วยเจ้าอาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร
ประธานองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส

พระศรีธรรมภาณี

ปลื้มใจและดีใจที่วัดประยุรวงศาวาส จะมีพระราชาคณะรูปใหม่เพิ่มขึ้นอีกรูปหนึ่ง คือ **พระศรีธรรมภาณี** (วัลลพ โกวิโล ป.ธ. ๘, พธ.บ., อ.ม.) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส และผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปัจจุบันนี้วัดประยุรวงศาวาส จึงมีพระราชาคณะตั้งแต่ชั้นสามัญถึงรองสมเด็จพระราชาคณะรวม ๗ รูปด้วยกัน คือ

๑. พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

๒. พระราชปริยัติดิลก (วิชิต อิสฺสโร)

๓. พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน)

๔. พระราชปฏิภาณมุนี (บุญมา อาคมปุญฺโญ)

๕. พระราชวรเมธี (ประสิทธิ์ พฺรหฺมรํสี)

๖. พระพิศิษฏ์วิหารการ (บุญฤทธิ์ ปุญฺญธโร)

๗. พระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล)

ท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมภาณี เป็นพระเถระที่มีศีลาจารวัตรงดงาม สุภาพเรียบร้อย มีความรู้ความสามารถดีในกิจการงานทั้งปวงเพียบพร้อมบริบูรณ์ด้วยคุณพิเศษ ๔ ประการ

๑. คุณวุฒิ – มีความรู้

๒. คุณสมบัติ – มีความพร้อม

๓. คุณภาพ – มีความเด่น

๔. คุณธรรม – มีความดี

ด้วยเหตุนี้ จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ พระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญในราชทินนามที่ พระศรีธรรมภาณี นับเป็นสง่าราศีแห่งวัดประยุรวงศาวาส และเป็นกำลังสำคัญของคณะสงฆ์ พระพุทธศาสนา และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในปัจจุบันและกาลอนาคตต่อไป

ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย กุศลจริยาสัมมาปฏิบัติและบารมีธรรมที่ได้บำเพ็ญไว้ดีแล้ว จงมารวมกันเป็นพลวปัจจัยอำนวยพรให้ท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมภาณี เจริญงอกงามไพบูลย์ในบวรพระพุทธศาสนา และเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปในสมณธรรมตลอดกาลเป็นนิตย์ เทอญ

(พระราชวรเมธี, ดร)

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยเจ้าอาวาส/ประธานองค์การศึกษา

วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

มุทิตาพจน์

พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ (วัลลภ โกวิโล) เป็นพระเถระที่ได้สืบทอดพุทธปณิธานไม่ขาดตกบกพร่อง ๔ ประการ คือ ศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่ และปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ข้อนี้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ในทุกด้าน ได้ศึกษาพระธรรมวินัยจนจบเปรียญธรรม ๘ ประโยค ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรมเสมอมา กล่าวเฉพาะด้านการแสดงธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น ท่านพระครูปลัดฯ เป็นพระธรรมกถึกที่มีคุณสมบัติสูงส่ง แสดงธรรมได้ประณีตลึกซึ้ง เพียบพร้อมด้วยความงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด นอกจากนี้ยังแสดงธรรมด้วยเสียงไพเราะ เป็นระบบระเบียบด้านถ้อยคำสำนวนและเนื้อหาจะถือว่าเป็นเอตทัคคะใน ๒ ด้านนี้ก็ว่าได้ ท่านพระครูปลัดฯรับภารธุระด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่วัดประยุรวงศาวาส และเป็นผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นภาระที่หนัก แต่ด้วยท่านเป็นพระสงฆ์ที่มีความสามารถด้านนี้เป็นการเฉพาะ ทำให้งานหนักปรากฏเบาเหมือนปุยนุ่น งานทุกอย่างดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตลอดมา เป็นคุณูปการอย่างยิ่งแก่คณะสงฆ์ สังคมประเทศ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย ถือเป็นการทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา ด้วยความรู้ความสามารถและผลงานที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งดังกล่าวมา ท่านพระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ จึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ เลื่อนและตั้งสมณศักดิ์ที่ **“พระศรีธรรมภาณี”** ในวโรกาสมหามงคลสมัยวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ นับเป็นพระราชทินนามที่เหมาะกับคุณสมบัติของท่านพระครูปลัด ฯ อย่างยิ่ง เพราะคำว่า **“ศรี”** ก็คือความเจริญ ความดี ความเด่นสง่า คำว่า **“ธรรมภาณี”** ก็คือผู้กล่าวธรรมอยู่เสมอ ตามบทวิเคราะห์ว่า *“ธมฺมํ ภณิตุํ สีลมสฺสาติ ธมฺมภาณี แปลว่า การกล่าวธรรมเป็นปกติของท่านพระครูปลัด ฯ นั้น เพราะเหตุนั้นท่านพระครูปลัด ฯ จึงชื่อว่า ธรรมภาณี”* รวมคำทั้ง ๒ ส่วนเข้าด้วยกันแล้วแปลว่า ผู้มีความโดดเด่นเป็นสง่าด้านการกล่าวธรรมเป็นปกติ จึงขอแสดงมุทิตาพจน์ด้วยไมตรีจิตมา ณ โอกาสนี้.

พระศรีคัมภีรญาณ

รองศาสตราจารย์ ดร.รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มจร.

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กทม.

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

มุทิตาปรารภ

เนื่องในมหามงคลวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้พระราชทานสมณศักดิ์ แด่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

ท่านพระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ (วัลลพ โกวิโล ป.ธ. ๘) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัด รองประธานองค์การเผยแผ่ รองประธานองค์การศึกษา วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ผู้อำนวยการสำนักพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญในราชทินนามที่ **"พระศรีธรรมภาณี"**

การที่ท่านพระครูปลัดวัฒนบัณฑิตคุณ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ในครั้งนี้ ย่อมนำมาซึ่งเกียรติยศศักดิ์ศรี แก่วัด แก่วงศ์ตระกูลของท่าน และญาติพี่น้องมิตรสหาย ศิษยานุศิษย์ที่เคารพนับถือเป็นอย่างมาก

ท่านพระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ เป็นพระที่มีอัธยาศัยดีน้ำใจงาม กับทั้งกัลยาณมิตร พระภิกษุ สามเณร และญาติโยม นอกจากนั้นท่านยังได้ทำงานให้พระพุทธศาสนามาตลอด เป็นพระ

นักเทศน์ นักสอน นักบริหาร นักการศึกษา ทั้งที่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร และที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การที่ท่านทำงานในหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบได้เป็นอย่างดี เพราะท่านมีความมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้มีความรู้ดี ความสามารถดี ความประพฤติดี ความซื่อสัตย์สุจริต และมีธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นหลักการบริหารตน คือ อิทธิบาท คุณธรรมเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ ๔ อย่าง ๑. **ฉันทะ** พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๒. **วิริยะ** เพียรหมั่นประกอบในสิ่งนั้น ๓. **จิตตะ** เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ ๔. **วิมังสา** หมั่นตริตรองพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้น จึงทำให้ท่านได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ในครั้งนี้

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงอำนวยพรให้ท่านพระศรีธรรมภาณี เจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา และถึงพร้อมด้วยจตุรพิธพรชัย คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ ตลอดกาลนานเทอญ

พระครูสุทธิปริยัตยาทร

พระครูสุทธิปริยัตยาทร

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

ประธานองค์การสาธารณูปการ

มุทิตากถา

อุฏฺฐานวโต สตีมโต　　สุจิกมฺมสฺส นิสมฺมการิโน
สญฺญตสฺส จ ธมฺมชีวิโน　อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิวฑฺฒติ.

ยศย่อมเจริญแก่ผู้มีความหมั่น มีสติ มีการงานสะอาด ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ สำรวมดีแล้ว เป็นผู้อยู่โดยธรรม และไม่ประมาท

ในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ นี้ เป็นเหตุให้คณะสงฆ์ พร้อมด้วยกัลยาณมิตร และอุบาสกอุบาสิกาชาววัดประยุรวงศาวาส มีความรู้สึกปลาบปลื้มยินดีที่ท่านพระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ (วัลลพ โกวิโล ป.ธ. ๘, พธ.บ. อ.ม.) เจ้าคณะ ๕, รองประธานองค์การศึกษา, รองประธานองค์การเผยแผ่, ผจล.วัดประยุรวงศาวาส, ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ในราชทินนามที่ **พระศรีธรรมภาณี**

ท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล) เป็นสหายธรรมกัลยาณมิตร ที่เสมอต้นเสมอปลาย ให้ความรักความนับถือ

มีกิจกรรมอันใดก็คอยช่วยเหลือเอื้ออาทรต่อกัน ทั้งเรื่องงานวัด งานด้านสาธารณสงเคราะห์ งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ หรือจะเป็นงานของญาติโยม จนคณะญาติโยมให้สมญานามในกลุ่มกัลยาณมิตรนี้ว่า **สี่ทหารเสือวัดประยูร ฯ** ประกอบด้วย ท่านเจ้าคุณวัลลพ, พระครูสุทธิปริยัตยาทร (สมชาย), พระครูศีลวัฒนาภรณ์ (สุรินทร์), พระครูวินัยธรวิเชียร วชิรธมฺโม จนทำให้นึกถึงคำสอนของพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระพุทธวรญาณ อดีตเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส ที่ท่านกล่าวว่า **"อยู่วัดต้องทำตัวให้เป็นพระกล้วยไม้ ไม่ใช่ทำตัวเป็นพระกาฝาก"** คือทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อวัด, สำนักเรียน, สถานที่, องค์กร ไม่ใช่อยู่แล้วคอยแต่จะสร้างปัญหาให้เกิดขึ้น

ท่านเจ้าคุณ ฯ เป็นพระกล้วยไม้ที่งดงาม เป็นผู้มีความทรงจำเป็นเลิศ จนเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในระดับเปรียญเอก สามารถทรงจำพระปาติโมกข์ได้ อุปนิสัยเป็นคนกตัญญูกตเวทิตาธรรม มีความเสียสละ มีน้ำใจต่อเพื่อนและผู้ร่วมงาน ไม่เคยเกี่ยงงาน ทำได้ในทุกหน้าที่ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เป็นที่ไว้วางใจของพระมหาเถระ อีกทั้งผู้บังคับบัญชา จึงสมดังคาถาธรรมที่ยกขึ้นไว้ ณ เบื้องต้น ด้วยผลงานและความดีที่ท่านเจ้าคุณได้บำเพ็ญมาตั้งแต่ต้นเป็นเอนกประการ เป็นเหตุปัจจัยในการได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ในครั้งนี้

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย คุณบารมีหลวงพ่อพระพุทธนาค อีกทั้งพระบรมสารีริกธาตุในพระบรมธาตุมหาเจดีย์แห่งวัดประยุรวงศาวาส คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ได้โปรดประทานพรให้ท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล) เจริญรุ่งเรืองในบวรพระพุทธศาสนา ประสบแต่สิริสวัสดิ์พิพัฒนมงคล เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ ตลอดกาลนานเทอญ

(พระครูศีลวัฒนาภรณ์)

เจ้าคณะแขวงกัลยาณมิตร

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส

มุทิตาปรารภ

บรรดากัลยาณมิตรในวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ที่ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งในแง่อามิสสงเคราะห์และธรรมสงเคราะห์ ทั้งช่วยกันแบ่งเบากิจการงานของวัดและคณะสงฆ์ ทั้งเป็นสหายบุญต่อเนื่องยาวนานหลายสิบปี หนึ่งในนั้นก็คือท่านพระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ (วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เจ้าคณะ ๕

มหากัลยาณมิตรรูปนี้ ได้รู้จักกันครั้งแรกสมัยที่ได้รับมอบหมายให้เป็นอาจารย์สอน ป.ธ. ๑–๒ และมหากัลยาณมิตรรูปนี้เป็นหนึ่งในชั้นเรียนสมัยนั้น ท่านเรียนจริง มีความมุ่งมั่นในการศึกษาและได้ประสบความสำเร็จ จนสอบได้ถึงเปรียญเอก สมกับเป็นลูกหม้อของสำนักเรียนวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ในส่วนหน้าที่การงาน ท่านเป็นผู้เสียสละมีความรับผิดชอบอย่างสูง ทำจริง และพยายามให้สิ่งที่ได้รับมอบหมายเกิดสัมฤทธิ์ผลที่ดีงาม ตั้งแต่เคยร่วมงานกันสมัยเป็นผู้บริหารคณะกรรมการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหากัลยาณมิตรรูปนี้ท่านมีความสามารถมาก แม้ภาระงานนั้นจะเป็นเรื่องใหม่ แต่ไม่เคยทำให้ผู้มอบหมายผิดหวัง จึงเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงานมาโดยลำดับ จนได้รับมอบ

หมายงานใหญ่ที่ต้องอาศัยความรับผิดชอบอย่างสูง คือตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดูแลพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่สอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ จำนวน ๒๐,๐๐๐ กว่ารูปในปัจจุบัน

ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ นี้ กลุ่มกัลยาณมิตรได้ทราบข่าวอันเป็นมหามงคล คือ ท่านพระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ (วัลลพ โกวิโล ป.ธ. ๘) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เจ้าคณะ ๕ ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญเปรียญในราชทินนามที่ **พระศรีธรรมภาณี** นำมาซึ่งความปลาบปลื้มแก่เหล่ากัลยาณมิตรเป็นอย่างยิ่ง จึงขอถวายมุทิตาจิตในวโรกาสอันเป็นมหามงคลยิ่งมา ณ โอกาสนี้ และขอได้มีความเจริญในสมณคุณยิ่ง ๆ ขึ้นไป ตลอดกาลนานเทอญ

พระครูวินัยธรวิเชียร วชิรธมฺโม

พระครูวินัยธรวิเชียร วชิรธมฺโม

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

เจ้าคณะ ๑๐

"พระศรีธรรมภาณี"

ประนมกรวันทาสักการะ
บูชาพระศรีธรรมภาณีมหาเถร
จริยาวัตรงามลาวัณย์ดังจันทร์เพ็ญ
บทบาทเด่นเรืองรองผุดผ่องธรรม

จบเปรียญธรรมแปดประโยคโชคชูเชิด
อักษรศาสตรมหาบัณฑิตเลิศประเสริฐล้ำ
เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสปราชญ์ผู้นำ
ผู้อำนวยการพระสอนศีลธรรมช่ำชองงาน

เป็นนักเทศน์ลือชื่อระบือก้อง
ชาวประชาแซ่ซ้องไกลแผ่ไพศาล
เปี่ยมเมตตาต่อญาติมิตรและบริวาร
มีดวงมานสุขเกษมเปรมปรีดี

ห้าธันวามหามงคลเลิศ
พระมหาเถระผู้พราวเพริศประเสริฐศรี
รับราชทินนาม พระศรีธรรมภาณี
สุนทรีย์งดงามนามมงคล

บุญที่เกิดเป็นไทยได้ประสบ
ได้เคารพนบบูชาสง่าล้น
พระมหาเถระจริยาวัตรงามยามยินยล
ดวงกมลปราโมทย์โชติรุจา

ด้วยอำนาจพระไตรรัตน์เป็นฉัตรทอง
ขออาจารย์จงเรืองรองในพุทธศาสนา
โรจน์รวีในร่มธรรมพระสัมมา
สุขชีวาโชติชีวันนิรันดร์เทอญฯ

พระมหาสุรศักดิ์ ปจฺจนฺตเสโน, ดร.
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดราชสิทธาราม
รองคณบดีคณะพุทธศาสตร์
ประพันธ์

พระศรีธรรมภาณีชุลีวัจน์

พระ... คือผู้ผ่องผุดพิสุทธิ์สงฆ์

ศรี... ธำรงค์รักษ์โอวาทศาสนา

ธรรม... รสพรตพริ้มอุรา

ภาณี... กถาถ้อยพลอยภิรมย์

ผอ.พระสอนศีลธรรม์นั้นสูงศักดิ์
ดวงจิตภักดิ์มหาจุฬาฯพาสุขสม
เกียรติคุณงามสง่าน่านิยม
เพียงพรหมวิมุติวิสุทธิญาณ

"พระครูปลัดสุวัฒน์บัณฑิตคุณ"
ใบบุญแจ้งประจักษ์อัครสถาน
เสริมสร้างมิ่งมงคลมากผลงาน
ทุกวันวารอุทิศจากจิตใจ

ศุภฤกษ์ที่ห้าธันวามาส
วโรกาสเฉลิมชนม์ดลสมัย
แปดสิบแปดวัสสาอ่าอำไพ
ดำรงไทยทศพิธนิจนิรันดร์

ราชทานสมณศักดิ์พิทักษ์สงฆ์
เกียรติยิ่งยงบุญเขตวิเศษสวรรค์
อุปถัมภกยกศาสนาวิลาวัลย์
ธ ทรงมั่นพุทธธรรมพระสัมมา

ขอ...คุณพระตรัยรัตนพิพัฒน์ผล
บันดาลดลปราศทุกข์สุขหรรษา
ในร่มธรรมสำสุขทุกทิวา
ไร้โรคาแจ่มจรัสชัชวาล

พระ... คือผู้แผ้วผ่องลำยองฉัตร
ศรี... รัตนธรรมวิทบรู้ประสาน
ธรรม... โอสถพจน์ล้ำฉ่ำดวงมาน
ภาณี... ธรรมทานนิพพานเทอญ ฯ

ขันติโสภณ ป.แจ่มจำรัส

มุทิตาจิตคารวะ

เนื่องในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ท่าน พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุร วงศาวาส ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้า ฯ พระราชทานตั้ง สมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ **"พระศรีธรรมภาณี"**

เกล้า ฯ ดร.ประสิทธ์ บุตรศรี ประธานกรรมการบริษัทอเมซิ่ง อินเตอร์เนชั่นแนล แมนเนจเมนท์ จำกัด และสมาร์ทพิคเจอร์ พร้อม ทั้งพนักงานทุกคน ขอถวายมุทิตาสักการะแด่ พระเดชพระคุณ พระศรีธรรมภาณี พระดีศรีพระพุทธศาสนาและสังคม ด้วยความ เคารพอย่างสูงยิ่ง

ดังเป็นที่ประจักษ์กันแล้วว่า พระเดชพระคุณ พระศรีธรรม ภาณี ถือเป็นพระเถระนักบริหาร นักเผยแผ่ธรรม นักแสดงธรรม และนักปฏิบัติธรรมที่มีวิสัยทัศน์ยาวไกล มีวิสัยธรรมที่หลักแหลม มั่นคงแตกฉานในพุทธธรรมเป็นอย่างมาก ความเป็นนักบริหารของ พระเดชพระคุณพระศรีธรรมภาณีนั้น มีผลงานจนเป็นที่ไว้วางใจ

จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้รับผิดชอบบริหารสำนักงานพระสอนศีลธรรม ซึ่งมีภารกิจหน้าที่สำคัญอย่างมาก และมีบุคลากรที่ต้องรับผิดชอบบริหารจัดการเป็นจำนวนมาก กล่าวเฉพาะครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีจำนวนกว่า ๒๐,๐๐๐ รูป กระจายครอบคลุมอยู่ในพื้นที่ทุกภาคส่วนของประเทศ ทั้งภาคเหนือ อีสาน กลาง ใต้ และ กทม. ซึ่งพระเดชพระคุณพระศรีธรรมภาณีก็สามารถบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย

ด้านความเป็นนักแสดงธรรมและนักเผยแผ่ธรรมของพระเดชพระคุณพระศรีธรรมภาณี ก็เป็นที่ยอมรับนับอยู่ในระดับแนวหน้าของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน หรืออาจกล่าวได้ว่ามีความเป็นเลิศในด้านนี้ไม่เป็นสองรองใครก็ว่าได้

ดังหลักฐานที่ขอนำมาอ้างอิงเพียงบางส่วน คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ พระเดชพระคุณพระศรีธรรมภาณี ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่พระครูวินัยธรวัลลภ โกวิโล ได้กล่าวสัมโมทนียกถาให้แก่คณะสงฆ์และคณะผู้บริหารระดับสูงของกรุงเทพมหานคร ที่ร่วมเดินทางไปจาริกแสวงบุญปฏิบัติธรรม ณ แดนพุทธภูมิ ประเทศอินเดีย-เนปาล ในครั้งนั้นสร้างความประทับใจ และเป็นที่เจริญศรัทธาของคณะผู้บริหารระดับสูงของกรุงเทพมหานครเป็นอย่างยิ่ง ส่งผลให้กรุงเทพมหานคร ดำเนินนโยบายสนับสนุนโครงการนำคณะสงฆ์ผู้สอนศีลธรรมในโรงเรียน กทม. และบุคลากรไปจาริกแสวงบุญปฏิบัติ

ธรรม ณ แดนพุทธภูมิ ประเทศอินเดีย-เนปาล อีกหลายครั้งในปีต่อมา

และอีกเรื่องหนึ่งที่ พระเดชพระคุณพระศรีธรรมภาณี ได้แสดงความมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการเผยแผ่ธรรมเชิงรุกทางสื่อโทรทัศน์ในยุคโลกาภิวัตน์ กล่าวคือในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้นำเสนอโครงการให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำนวยการผลิตรายการโทรทัศน์ขึ้นชื่อว่า รายการ **“อาสาตามหาคนดี”** ทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนาเฉลิมพระเกียรติ WBTV ทุกวันเสาร์เวลา ๑๓.๐๐-๑๔.๐๐ น. และ สถานีโทรทัศน์ MCUTV ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทุกวันจันทร์ เวลา ๐๙.๐๐-๑๐.๐๐ น. โดยเริ่มออกอากาศเป็นครั้งแรก ในวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ จวบจนปัจจุบัน ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อนำเสนอกิจกรรมการทำคุณงามความดีของบุคคลต่าง ๆ ในทุกภาคส่วนของสังคมที่ได้อุทิศตนทำงานบำเพ็ญคุณประโยชน์ต่อสังคม สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อส่งเสริมขวัญกำลังใจให้แก่บุคคลผู้มุ่งมั่นในการทำคุณงามความดี และเพื่อเป็นต้นแบบให้แก่อนุชนและบุคคลทั่วไปได้ยึดถือเป็นแบบอย่างในการทำความดี โดยได้มอบหมายให้ ดร.ประสิทธ์ บุตรศรี ประธานกรรมการบริษัท อเมซิ่ง อินเตอร์เนชั่นแนล แมนเนจเมนท์ จำกัด และสมาร์ทพิคเจอร์ เป็นผู้ผลิตและผู้ดำเนินรายการ

นอกจากนี้ พระเดชพระคุณพระศรีธรรมภาณี ยังเป็นพระเถระนักปฏิบัติธรรมและปฏิบัติทำ กล่าวคือ มีความเก่งในงานที่ได้รับมอบหมาย โดยสามารถปฏิบัติงานให้เป็นไปด้วยความสุจริตธรรมเป็นที่ตั้ง ถือเป็นพระเถระที่มีพรหมวิหารธรรมเป็นอย่างสูงในการบริหารและการทำงานในหน้าที่ จึงส่งผลให้ภารกิจการงานที่รับผิดชอบทั้งปวง บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

พระเดชพระคุณพระศรีธรรมภาณี จึงถือเป็นเพชรน้ำเอกที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง ได้เปล่งประกายทอแสงแห่งรัศมีธรรมสู่มวลชนทุกภาคส่วน เป็นศรีสง่าของคณะสงฆ์ไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดประยุรวงศาวาส และประเทศชาติ สืบไป

ด้วยจิตคารวธรรม

ดร.ประสิทธ์ บุตรศรี

๕ ธันวาคม ๒๕๕๘

ธรรมนิเทศ

ปกิณณกกถา มงคลกถา ธรรมเทศนา

พระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘)

คำปรารภ

หนังสือ **"ธรรมนิเทศ"** เล่มนี้เป็นผลงานการแสดงธรรมช่วงท้ายรายการโทรทัศน์ อาสาตามหาคนดี ทาง MCU TV และ WB TV ซึ่งข้าพเจ้าในฐานะผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม มจร. ได้ดำเนินการผลิตรายการนี้ป้อนให้กับรายการโทรทัศน์ของมหาจุฬา ฯ และเครือข่าย โดยได้รับความเห็นชอบจาก พระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิต อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เริ่มออกอากาศครั้งแรกเมื่อ วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ทาง WB TV และภายหลังได้นำออกอากาศควบคู่กันไปทาง MCU TV จนถึงปัจจุบัน ได้ดำเนินการบันทึกและออกอากาศไปแล้ว ๑๘๐ ตอน/ชม. โดยให้ ดร.ประสิทธิ์ บุตรศรี เป็นพิธีกรและดำเนินการผลิตพร้อมประสานงานออกอากาศ ลักษณะรายการเป็นการนำอุปกรณ์ถ่ายทำออกไปสัมภาษณ์บันทึกรายการนอกสถานที่ เพื่อนำความดีของชาวพุทธตัวอย่างมาเผยแพร่ให้มหาชนได้อนุโมทนา และเป็นแบบอย่างในการทำความดี ซึ่งในตอนท้ายรายการของทุก ๆ ตอน ข้าพเจ้าได้เป็นผู้แสดงธรรมช่วงสั้น ๆ ประมาณ ๕- ๙ นาที อันเป็นการทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในตัว

เนื่องในวโรกาสมหามงคลพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ ข้าพเจ้าได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชคณะชั้นสามัญที่ **พระศรีธรรมภาณี** จึงได้นำธรรมะที่แสดงไว้ในรายการอาสาตามหาคนดีบางส่วน มาปรับปรุงเนื้อหาใหม่พร้อมทั้งพระธรรมเทศนาที่ได้แสดงในวันธรรมสวนะ ณ พระอุโบสถวัดประยุรวงศาวาส มาจัดพิมพ์เป็นธรรมทานถวาย/มอบให้แด่พระมหาเถระ เพื่อนสหธรรมิก ท่านผู้มีเกียรติ ญาติโยม ที่มาถวายมุทิตาสักการะ หวังว่าธรรมะสั้น ๆ อ่านง่ายจะเป็นธรรมานุสสติแก่ทุกท่าน

ขออนุโมทนาขอบคุณ ธรรมสภา สถาบันบันลือธรรม และบริษัท อเมซิ่งอินเตอร์เนชั่นแนล แมนเนจเม้นท์ จำกัด ที่ช่วยดำเนินการจัดพิมพ์ หนังสือธรรมนิเทศ ให้สำเร็จ เสร็จทันใจ เรียบร้อยดีทุกประการ

(พระศรีธรรมภาณี)

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

ผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

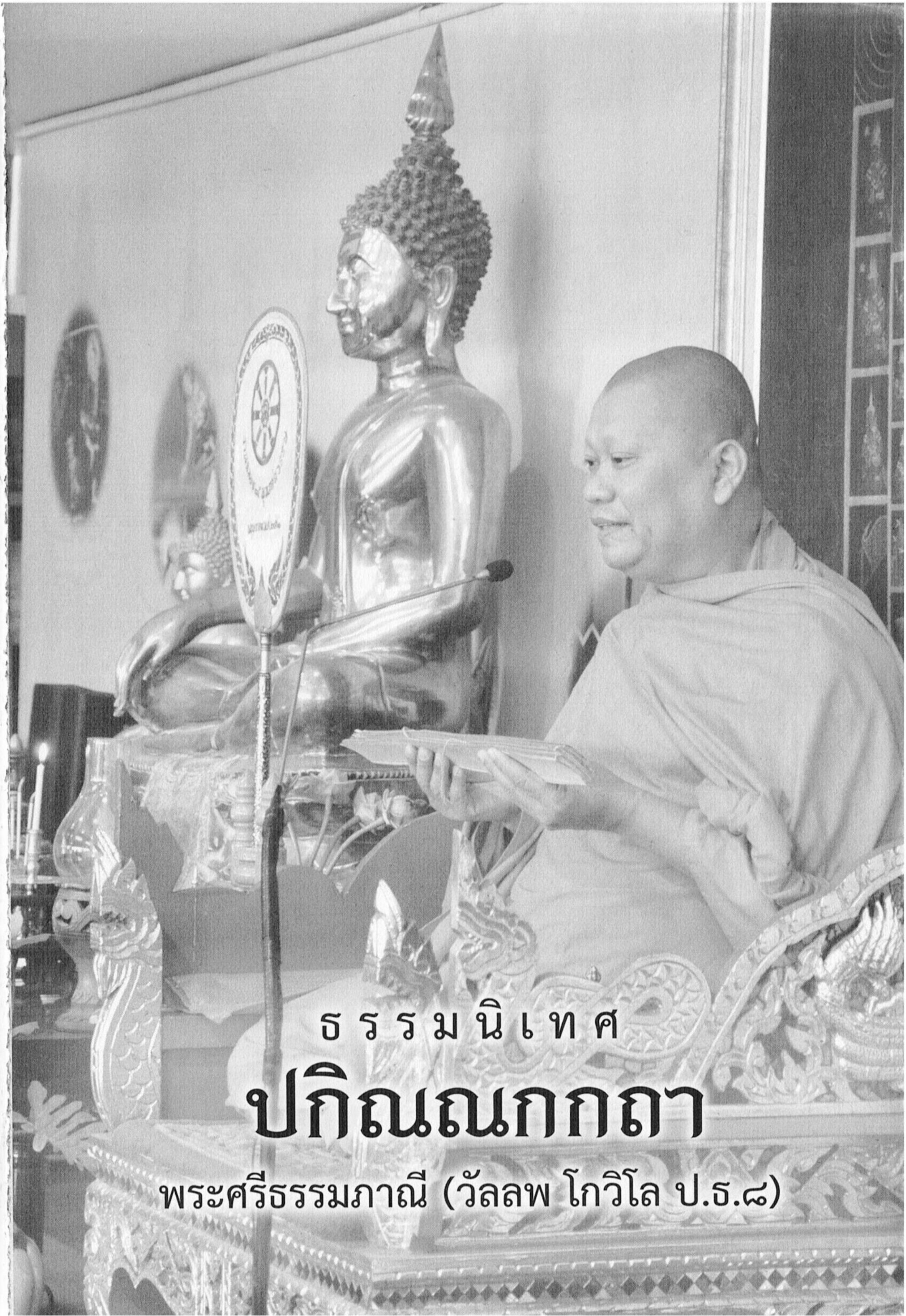
สารบัญในเล่ม

ธรรมนิเทศ : ปกิณณกกถา

ธรรมนิเทศ : มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ธรรมนิเทศ : ธรรมเทศนา

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ปกิณณกกถา

พระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘)

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ตอนที่ ๑

ภูมิชั้นของคน

ภูมิ ๓

๑. **ภูมิฐาน** คือ ได้กำเนิดเกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา เกิดในตระกูลที่มีสัมมาทิฏฐิ บิดามารดามีฐานะดี สนับสนุนให้กระทำความดี มีการศึกษา สร้างคุณค่ามหาศาลให้กับพระพุทธศาสนา สังคม และประเทศชาติ

๒. **ภูมิรู้** คือ มีความรู้ มีการเตรียมพร้อมซ้อมวิชามาดี มีการศึกษาหาความรู้อื่น ๆ ที่เพิ่มพูนให้มีความรู้ความสามารถมากยิ่งขึ้น มาร่วมพัฒนางานของพระพุทธศาสนา สังคม และประเทศชาติ ให้เจริญรุ่งเรือง ถือตามคติที่ว่า **"รากฐานของตึกคืออิฐ รากฐานของชีวิตคือการศึกษา"**

๓. **ภูมิธรรม** คือ รู้เรื่องธรรมะ มีจิตใจใฝ่ธรรมะ เป็นเบื้องหลังคอยสนับสนุนให้ประพฤติปฏิบัติตนตามครรลองคลองธรรม ละอายชั่ว กลัวบาป เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับอนุชน บริวารชน รู้จัก

น้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระตถาคตมาพัฒนากายและใจ นำพาชีวิตให้มีความสุข

เมื่อบุคคลมีภูมิ คือพื้นฐานทั้ง ๓ ประการแล้ว จักต้องเจริญอิทธิบาทธรรมให้บริบูรณ์ต่อ ๆ ไป

อิทธิบาท ๔

๑. **ฉันทะ** คือ มีความพอใจ รักใคร่ ในฐานะหรือสถานะที่เป็นอยู่

๒. **วิริยะ** คือ ตั้งใจ มีความพยายาม ติดตาม ที่จะกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนประสบผลสำเร็จ ก่อประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม ดังคำกล่าวที่ว่า

เกิดเป็นคนควรหวังอย่ายั้งหยุด
มิรู้สุดสิ้นหวังตั้งมาดหมาย
หวังไว้เถิดหวังยั่งยืนมิเคลื่อนคลาย
ปราชญ์ทั้งหลายสมหวังเพราะตั้งใจ

๓. **จิตตะ** คือ เอาใจติดกับงาน สนใจในงานที่ได้รับมอบหมายทุกอย่าง ตั้งอกตั้งใจในการทำงาน

๔. **วิมังสา** คือ พิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจตรางานที่ได้ทำไปแล้ว ไม่ว่าจะงานใด ๆ ก็ตาม จนประสบความสำเร็จสมดังหมาย

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ตอนที่ ๒

สังฆโสภณ

พระพุทธองค์ตรัสว่า

โย โหติ พยตฺโต จ วิสารโท จ

พหุสฺสุโต ธมฺมธโร จ โหติ

ธมฺมสฺส โหติ อนุธมฺมจารี

ส ตาทิโส วุจฺจติ สงฺฆโสภโณ

บุคคลใดเป็นผู้ฉลาด เป็นผู้แกล้วกล้า เป็นพหูสูต เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งธรรม และเป็นผู้ประพฤติธรรมตามสมควรแก่ธรรม บุคคลผู้เช่นนั้นท่านเรียกว่าเป็น **สังฆโสภณ** คือ แปลว่า ผู้ที่ทำให้หมู่คณะมีความงดงาม ผู้ปฏิบัติตามบุคคลผู้เช่นนี้ จะทำให้สังคมและหมู่คณะนั้นเกิดความงดงาม

พยตฺโต แปลว่าผู้ฉลาด ได้มาจากการศึกษาหาความรู้ ใช้ประสบการณ์ ฉลาดในการที่ใช้ความคิดในการดำเนินชีวิต มีหัวใจความเป็นบัณฑิต คือ **สุ จิ ปุ ลิ** บุคคลใดก็ตามที่จะเป็นบัณฑิตต้องมี สุ จิ ปุ ลิ มีประสบการณ์และสามารถอ่านโลกอ่านธรรมได้

วิสารโท คือ เป็นผู้แกล้วกล้า อาจ สามารถ ขันอาสาทำงานที่ยิ่งใหญ่ได้ รับทำงานที่คนอื่นไม่กล้าที่จะทำ

พหุสฺสุโต คือ เป็นพหูสูต ภาษาวัดเรียกว่าตู้พระไตรปิฎกเคลื่อนที่ ถามอะไรก็สามารถที่จะแก้ไขปัญหากรรมนั้นได้ สามารถชี้แจ้งแถลงทางสว่างให้แก่ลูกศิษย์ลูกหาหรือบุคคลที่มีความสนใจเรื่องประเพณี ศาสนา ภาษา หรือแม้กระทั่งหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตต่าง ๆ นำมาซึ่งประโยชน์สุขแก่ท่านสาธุชน

ธมฺมธโร คือ เป็นผู้ธำรงไว้ซึ่งธรรม คือ ทั้งทางด้าน ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ที่มีใช้และถือปฏิบัติกันนี้ สามารถที่จะธำรงมั่นไว้ซึ่งความดีงามในสุจริตธรรมทุกประการ

ธมฺมสฺส โหติ อนุธมฺมจารี เป็นผู้มีปกติประพฤติธรรมตามสมควรแก่ธรรม รักษาศีลห้า ปฏิบัติธรรมห้า ศีลธรรมไม่ขาด ไม่ประมาท ไม่เผลอสติ

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ตอนที่ ๓

หน้าที่ของมนุษย์

ทุกคนต้องมีหน้าที่ **"หน้าที่ของชาวประมงคือหาปลา หน้าที่ของพ่อค้าคือหากำไร หน้าที่ศิลปินคือสร้างศิลปะ หน้าที่ของพระคือสอนมนุษย์ หน้าที่ของชาวพุทธคือทำความดี"** พระมีหน้าที่อยู่ ๒ ส่วน คือส่วนที่เป็นกิจวัตรคือเป็นต้นทุนทางธรรมของท่าน ได้แก่ **ทำวัตรเช้าเย็น ไม่เว้นการศึกษา อบรมภาวนา รักษาพระวินัย** และส่วนที่เป็นหน้าที่ คือการเผยแผ่และประกาศธรรมะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังคำกล่าวที่ว่า

บวชเป็นพระต้องมีหน้าที่เทศน์
แสนวิเศษหากเทศน์ดีมีแก่นสาร
เทศน์ให้ดีเทศน์ให้ได้ไปนาน ๆ
เทศน์คืองานของพระอย่าละเลย

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสแสดงหน้าที่ของพระหรือสมณะไว้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. แนะนำไม่ให้ทำความชั่ว

๒. ให้ประพฤติตัวในการทำความดี

๓. ให้ได้ฟังธรรมวาทีที่ยังไม่ได้เคยฟัง

๔. ย้ำสิ่งที่ได้ฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง

๕. ชี้แสดงทางสวรรค์ให้

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นสื่อให้เห็นว่าหน้าที่เป็นสิ่งสำคัญ ไม่ว่าบุคคลจะอยู่ในสถานะใดก็ล้วนแล้วแต่มีหน้าที่ของตนด้วยกันทั้งนั้น เมื่อคนเรามีหน้าที่ที่ต้องประพฤติปฏิบัติ ก็ควรจะทำให้เต็มกำลังและสุดความสามารถ อย่าให้ใครมาพูดให้เกิดความเสียหายได้ว่าเราเป็นผู้ไม่รู้จักหน้าที่ของตน ปฏิบัติให้ดี ปฏิบัติให้ถูก ปฏิบัติให้ควร ไม่ทำให้บุคคลอื่น หรือองค์กรเกิดความเสียหาย ไม่เบียดเบียนใคร ทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุดก็พอ

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ตอนที่ ๔

ผู้ฝึกตนดีแล้วเป็นผู้ประเสริฐสุด

พระพุทธองค์ตรัสว่า **ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสุ ในบรรดามนุษย์ทั้งหลายผู้ที่ฝึกตนไว้ดีแล้ว เป็นผู้ประเสริฐที่สุด** การฝึกฝนตนในทางพระพุทธศาสนา หรือการปฏิบัติธรรมในทางพระพุทธศาสนา ย่อมอาศัยการฝึกตนเป็นสำคัญ ฝึกกาย ฝึกวาจา และฝึกใจ ใครฝึกได้ผู้นั้นเป็นผู้ที่ประเสริฐยิ่ง หลักธรรมที่สนับสนุนการฝึกปฏิบัติตนนี้ มีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. **อาตาปี** หมายถึง การบำเพ็ญความเพียร เพื่อจะละลายบาป ที่จัดว่าเป็นอกุศลมูล ๓ ประการ คือ โลภ โกรธ หลง

๒. **สมฺปชาโน** หมายถึง รู้ตัวทั่วพร้อมอยู่เสมอ ว่า ขณะนี้เรากำลังทำอะไรอยู่ ในอิริยาบถยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด เราก็รู้ตนเอง

๓. **สติมา** หมายถึง มีสติอยู่ทุกเมื่อ สติเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ไม่ว่าจะทำการสิ่งใด เราจะต้องมีสติเป็นที่ตั้ง เพื่อการพิจารณาต่าง ๆ เมื่อทุกท่านมีสติแล้ว จะกระทำการสิ่งใดนั้นก็ย่อมเป็นผลดี **สติ เตสํ นิวารณํ** สติป้องกันความเลวร้าย

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๕

ความกตัญญูกตเวที

สุภาษิตที่ว่า **นิมิตฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา**

ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายของคนดี **"ดอกไม้สวยให้ดูที่สี คนดีให้ดูที่ความกตัญญูกตเวที"** เป็นการแสดงถึงความกตัญญูกตเวที กตัญญูกตเวทีนั้นแบ่งออกเป็น ๔ ประการ ดังนี้

๑. **กตัญญูกตเวทีต่อบุพการี** คือ การตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดหรือบุคคลผู้ให้การเลี้ยงดู ให้วิชาความรู้ ให้ที่อยู่อาศัย จงอย่าได้ลืมบุญคุณเขา แม้จะมียศศักดิ์แสนวิเศษสักปานใดก็ตาม หากไร้คุณธรรมข้อนี้ก็ไร้คุณค่า ดังที่สุนทรภู่กล่าวไว้ในพระอภัยมณีว่า

"ทรลักษณ์อกตัญญุตาเขา
เทพเจ้าก็แช่งทุกแห่งหน
ให้ทุกข์ร้อนงอนหง่อทรพล
พระเวทย์มนต์เสื่อมคลายทำลายยศ"

๒. **กตัญญูกตเวทีต่อพระพุทธศาสนา** คือการนับถือ อุปถัมภ์ บำรุง อุทิศกายใจ สติปัญญา หรือทรัพย์สินเพื่อการเผยแผ่ การปฏิบัติธรรม ทำให้ชาวโลกชาวพุทธได้รู้จักธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ธำรงคงอยู่สืบต่อไป แสดงตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา **มีศีล มีศรัทธา ทำบุญในพระศาสนา ไม่ไปแสวงหาบุญนอกเขต ไม่ถือเหตุแห่งคำมงคล**

๓. **กตัญญูกตเวทีต่อสังคม** หรือสิ่งแวดล้อม คือ การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เพื่อสังคม เมื่อเราได้ทำการสิ่งใดแล้วสิ่งนั้นมิได้เกิดผลลัพธ์ต่อตัวเราเพียงผู้เดียว แต่ยังได้ส่งผลไปถึงบุคคลรอบข้าง ญาติสนิทมิตรสหาย บุคคลทั่วไป ประเทศชาติ สังคม และสิ่งแวดล้อมก็ได้ด้วย พระพุทธองค์ตรัสว่า **บุคคลอาศัยนั่งนอนในร่มเงาของต้นไม้ใด ไม่พึงทำลายแม้ใบของต้นไม้นั้น**

๔. **กตัญญูกตเวทีต่อแผ่นดินเกิด** คือ ไม่ทำลายลบล้างประเพณี วัฒนธรรมที่ดีของประเทศชาติ ช่วยกันผดุงรักษาความเป็นเอกราช ร่วมกันพัฒนาชาติให้รุ่งเรือง ได้ประโยชน์จากแผ่นดินนี้แล้วต้องทำประโยชน์ทดแทนคุณแผ่นดินบ้าง **จอหน์ เอฟ เคนเนดี้ ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวปราศรัยต่อประชาชนอเมริกาว่า "อย่าถามว่าประเทศจะให้อะไรแก่ท่าน จงถามว่า ท่านจะให้อะไรแก่ประเทศได้บ้าง"**

เกิด...เผ่าพันธุ์ พืชผล คน ป่า สัตว์
มา...ร้อยรัด ร่วมแผ่นดิน ถิ่นอาศัย
ต้อง...รู้รักษา เสริม เพิ่มพูนชัย
ตอบแทน...ชาติ สังคม สมแนวทาง
บุญ...บังเกิด หากคนนั้น กตัญญู
คุณ...เชิดชู คือ ความดี ที่สรรค์สร้าง
แผ่น...ภพ ผาสุกพูน เป็นศูนย์กลาง
ดิน..กลบร่าง ยังแต่ชื่อ ลือรู้คุณ

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ตอนที่ ๖

ธรรมะของครู

ครู ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า กัลยาณมิตร เป็นผู้ที่มีความคิดที่เป็นกุศล มีความปรารถนาดีให้กับลูกศิษย์ หวังอยากจะให้ลูกศิษย์นั้นประสบพบแต่ความสุขความเจริญ มีอาชีพ หน้าที่การงานที่ดีในอนาคต เป็นผู้มีความปรารถนาดีที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพ่อแม่ของเรา แต่เรามักมองไม่เห็นน้ำใจของครู

ยามเรียน เห็นครู เป็นครู
ยามรู้ เห็นครู เป็นเพื่อน
ยามรวย เห็นครู ลางเลือน
ใกล้ตาย ใจจึงเตือน ถึงครู

เพราะฉะนั้นเราจึงมักจะได้ยินบ่อย ๆ ว่า ครูเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่ ๒ ของลูก

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงให้คุณสมบัติหรือหลักของการเป็นครูไว้ ๗ ประการ คือ

๑. **ปิโย** เป็นที่รัก

๒. **ครุ** เป็นที่เคารพ

๓. **ภาวนีโย** รู้จักพัฒนาตน

๔. **วตฺตา** มีเทคนิคในการสอน

๕. **วจนกฺขโม** อดทนต่อคำพูดที่เสียดแทงได้

๖. **คมฺภีรญฺจ กถํ กตฺตา** รู้จักอธิบายถ้อยคำที่ลึกซึ้งให้ง่ายได้

๗. **โน จฏฺฐาเน นิโยชเย** ไม่แนะนำศิษย์ไปในทางที่เสียหาย

ทั้งหมดนี้เรียกว่าความเป็นกัลยาณมิตร หรือความเป็นครูนั่นเอง ครูจึงเป็นบุคคลที่ควรแก่การกราบไหว้บูชา เพราะมีบุญคุณเป็นอเนกประการ ศิษย์ทั้งหลายควรจะเชื่อฟังคำสั่งสอนของครูบาอาจารย์ เพราะท่านหวังดีต่อเรา เราควรจะประพฤติปฏิบัติตนมิให้ท่านต้องเดือดเนื้อร้อนใจ ควรทำให้ท่านได้มีความสุข สมกับความรักความเมตตาที่ท่านได้มอบให้เรามาให้ดีที่สุด

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๗

ปริยัติคือการรักษาพระศาสนา

การธำรงไว้ซึ่งศาสนาตามพุทธโอวาทของพระตถาคตที่เมื่อครั้งหนึ่งพระองค์ได้ตรัสไว้ต่อพระอานนท์ ความว่า

โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต โส โว มมจฺจเยน สตฺถา *"ดูก่อนอานนท์ พระธรรมวินัยอันใดที่เราตถาคตได้แสดงไว้แล้ว และบัญญัติไว้แล้ว โดยกาลที่เราได้ล่วงไป พระธรรมและวินัยนั้นจะเป็นครูของพวกเธอ"*

แม้พระตถาคตเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ยังมีสิ่งที่มีค่าที่สุดที่คงเหลืออยู่ คือหลักธรรมคำสอนกฎระเบียบต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงแสดงและบัญญัติขึ้น เพื่อสร้างความมีระเบียบวินัยให้กับธรรมทายาทของพระองค์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่อนุชนจะต้องศึกษาปฏิบัติตาม เพื่อเป็นการเผยแผ่และธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาต่อไป

การเรียนการสอนพระบาลี จึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์ การบวชเป็นพระแต่ไม่รู้บาลีภาษา เป็นเรื่องที่อันตรายเป็น

อย่างยิ่ง เพราะขนาดพระสงฆ์ที่เป็นธรรมทายาทโดยแท้ของพระพุทธศาสนายังไม่รู้ภาษาบาลี บุคคลอื่นทั่วไปก็ไม่แปลกอะไรถ้าจะไม่รู้ภาษาบาลี นัยว่าพระพุทธศาสนาคงจะต้องล่มสลายเป็นแน่แท้

๓ **ป.** ที่เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนามีดังนี้

๑. **ปริยัติ** คือ การศึกษาพระพุทธพจน์ พระธรรม คำสอน ข้อปฏิบัติ วิถีของพระพุทธเจ้า ศึกษาให้รู้ ให้แจ้ง ให้กระจ่างชัดเจน เพื่อนำไปเผยแผ่ ไปปฏิบัติ ให้เกิดผล

๒. **ปฏิบัติ** คือ การปฏิบัติตามหลักปริยัติ เมื่อได้ศึกษาจนรู้แจ้ง แล้วก็ทำให้เห็นจริงด้วยการนำมาประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลตามที่องค์พระศาสดาได้รู้แจ้งเห็นจริงด้วยพระองค์เองมาแล้ว แสดงให้ผู้อื่นได้รู้ตาม

๓. **ปฏิเวธ** คือ การบรรลุธรรม คือ มรรค ผล นิพพาน อันเป็นผลมาจากปริยัติและปฏิบัติที่ถูกต้องนั่นเอง

จะเห็นได้ว่า การเริ่มต้นทุกสิ่งอย่างมาจากการเรียนรู้ การศึกษา แล้วนำมาประพฤติปฏิบัติ ในท้ายที่สุดแล้วจึงจะประสบผลสำเร็จได้ พระพุทธศาสนาก็เช่นกัน ต้องเริ่มจากการศึกษาหลักธรรมคำสอน ข้อปฏิบัติ ซึ่งเป็นพระบาลีให้เข้าใจก่อน ถึงจะสามารถไปเผยแผ่ให้ผู้อื่นได้รับรู้และนำไปปฏิบัติตาม อย่างนี้แล้วจึงจะเป็นเครื่องหมายว่า พระพุทธศาสนาจะเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป ดังนั้นปริยัติจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๘

อานิสงส์ของการให้

การให้ไม่จำเป็นต้องเป็นการให้สิ่งของเท่านั้น ในทางพระพุทธศาสนาแบ่งการให้ออกเป็น ๒ รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

อามิสทาน คือ การให้ที่เป็นวัตถุสิ่งของ จำแนกออกเป็น ๔ ประเภท

๑. ให้เพื่อบูชา ได้แก่ ให้เพื่อบูชาผู้มีพระคุณ เช่น พระพุทธเจ้า บิดา มารดา ครูอาจารย์ เป็นต้น

๒. ให้เพื่ออนุเคราะห์ ได้แก่ ให้แก่บุคคลผู้จนยาก ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ให้เพื่อรักษาไมตรี

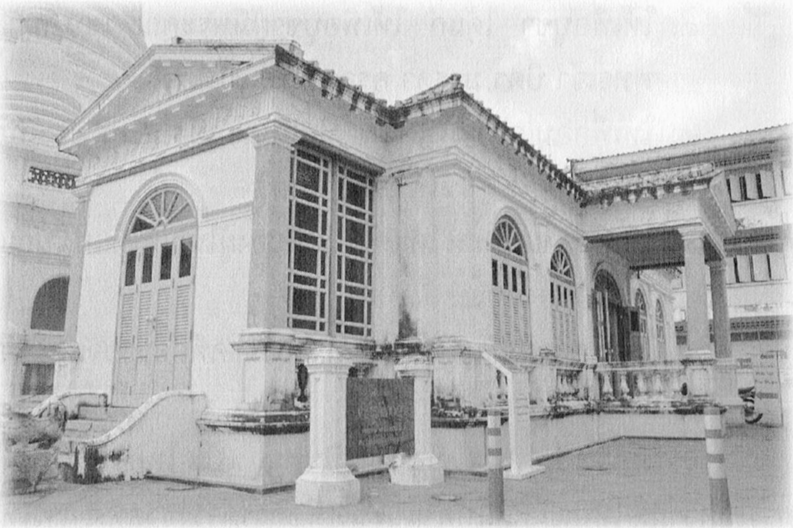
๓. ให้เพื่อสงเคราะห์ ได้แก่ การให้ของผู้ใหญ่ที่ให้แก่ผู้น้อย การให้ของพ่อแม่

๔. ให้เพื่อกำจัดกิเลส ได้แก่ การบริจาคที่ถือว่าขจัดความตระหนี่ความเห็นแก่ตัว

ธรรมทาน คือ การให้ธรรมะเป็นทาน เช่น ให้ความรู้ เป็นการให้ความดี ให้บุญกุศล ให้คำแนะนำเพื่อการดำรงชีวิตที่ดี การให้

ประเภทนี้จัดเป็นการให้ที่ประเสริฐ ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า **สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ** การให้ธรรมะย่อมชนะการให้ทั้งปวง

ฉะนั้น การให้จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญที่ทำให้คนในสังคมเกิดความรักใคร่ปรองดองกัน ผู้ให้ก็รู้สึกมีความสุข ผู้รับก็รู้สึกมีความสุข แล้วสังคมก็จะมีความสุขสงบด้วยเช่นกัน

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ตอนที่ ๙

เลือกคบบัณฑิต

หลายคนอาจเคยได้ยินว่า **คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล** คือคำพูดที่สอนให้เราได้คิดในการเลือกคบมิตรสหาย ไม่ให้หลงไปคบคนพาล คนชั่ว เพราะคนพาลคนชั่วนั้นย่อมจะนำแต่ความเสื่อมเสียมาให้ โบราณสั่งสอนว่า **ห่างสุนัขให้ห่างศอก ห่างวอกให้ห่างวา ห่างพาลาให้ห่างโยชน์** เพราะอยู่ใกล้คนพาลแล้วต้องเดือดเนื้อร้อนใจ ต่างจากที่เราคบบัณฑิตหรือที่เรียกว่ากัลยาณมิตรนั้น จะนำพาแต่ความดีความงามมาสู่เราถือเป็นบุญเป็นกุศลต่อตัวเราเอง

ดังคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสไว้ในมงคลสูตรความว่า **"อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา"** การไม่คบคนพาล การคบแต่บัณฑิตนี้ เป็นมงคลสูงสุดของชีวิต

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๑๐

ศีลธรรมนำให้ดี

คนจะดีมิใช่ดีที่มีทรัพย์ มิใช่นับเผ่าพันธุ์ชันษา คนจะดีดีด้วยการงานนานา อีกวิชาศีลธรรมนำให้ดี

ความดีมี ๖ ระดับ ดังนี้

๑. ดีระดับตน คือ การคิดดี ทำดี พูดดี

๒. ดีระดับครอบครัว คือ ความพรั่งพร้อมของครอบครัวด้วยความดีงาม ศีลธรรม จรรยา เงินตรา

๓. ดีระดับชุมชน คือ ได้ช่วยเหลือมีน้ำใจต่อเพื่อนบ้าน ร่วมสุขร่วมทุกข์กับชุมชน สร้างความสามัคคี

๔. ดีระดับสังคม คือ ทำความดีขยายวงออกไปในภายนอกชุมชน ทำคุณประโยชน์ให้ส่วนรวม ช่วยกันสร้างบรรยากาศสังคมให้ร่มรื่น น่าอยู่อาศัย ปลอดภัย

๕. ดีระดับประเทศชาติ คือ ทำความดีต่อประเทศชาติ ดินแดนอันเป็นแหล่งกำเนิดของเรา รักษาเอกลักษณ์ความเป็นชาติไทย ต้อนรับคนต่างชาติด้วยอัธยาศัยไมตรี

๖. ดีระดับพระพุทธศาสนา คือ ได้ทำตนให้เหมาะสมกับหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่ดี ด้วยวิธีศึกษา ปฏิบัติ อุปถัมภ์พระศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง

จะเห็นได้ว่าความดีนั้นเป็นสิ่งที่บุคคลไม่ว่าจะมีหรือจน หรือชั้นไหน วรรณะไหน ก็สามารถประพฤติปฏิบัติได้ด้วยกันทั้งสิ้น มิใช่ว่าจะต้องมีเงินทองมากมายเท่านั้น จึงจะประพฤติดีและเป็นคนดีได้ ขึ้นอยู่ที่จิตใจว่าอยากจะเป็นคนดีหรือเปล่า ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่ที่ตัวเราเลือกเอง ทรัพย์สินเงินทองไม่ใช่ปัจจัยที่จะนำมาเป็นตัวตัดสินความเป็นคนดีได้ ศีลธรรมหรือการกระทำของบุคคลเหล่านั้นต่างหากที่เป็นปัจจัยแท้จริง

ฉะนั้น ขอให้ทุกท่านจงยึดมั่นในหลักความดีงาม แล้วชีวิตของท่านก็จะประสบพบแต่ความสุขความเจริญ

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๑๑
ธรรมโอสถ

กายบวกใจเชื่อมกัน ทำให้บุคคลมีความแข็งแรง ซึ่งทางการแพทย์เรียกว่า สุขภาพกายและสุขภาพใจ ถ้ากายเกิดอาการเจ็บป่วยก็ใช้ยารักษาจึงหาย แต่ถ้าใจเกิดอาการเจ็บป่วย จะใช้ยารักษาให้หายก็เป็นไปไม่ได้ หลายคนอาจจะคิดว่าถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วเราจะใช้อะไรในการรักษาอาการเจ็บป่วยของใจนี้ได้ **ปวดหัวหรือปวดไหล่ เป็นไข้หรือปวดขา เจ็บหน้าแข้งหรือปวดลูกตา หากได้ยามาคงทุเลา ปวดใจนั้นไกลมือหมอ สุดเหลือขอคือโรคเหงา โรคว้าเหว่หรือซึมเซา ต้องบรรเทาด้วยธรรมโอสถ จึงจะลดปวดใจ**

มียาอยู่ชนิดหนึ่งเป็นยาที่วิเศษที่สุด ที่คนส่วนมากมักจะมองข้ามไป นั่นก็คือยาที่เรียกว่า **"ธรรมโอสถ"** คือการใช้หลักธรรมคำสอน หลักปฏิบัติต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนามาเป็นยารักษาอาการเจ็บป่วยทางใจนี้ พระพุทธองค์ทรงชี้แนะแนวทางการปฏิบัตินี้ไว้มากมายหลายประการ ขึ้นอยู่ที่ว่าอาการป่วยทางใจที่เราเป็น

อยู่นั้น สาเหตุมาจากอะไร เราจึงจะสามารถเลือกธรรมโอสถมารักษาได้ถูกขนาน

คุณประโยชน์ของธรรมโอสถในทางพระพุทธศาสนา มีสรรพคุณสามารถบรรเทาโรคให้กับคนทั้งปวงได้ดังนี้

๑. **บรรเทาความซึมเศร้า** ถ้าใช้ยาขยัน ชีวิตจะไม่เศร้าหมอง ท่านเจ้าคุณพยอมได้เทศน์สะกิดใจไว้ว่า **ขยันให้เหงื่อออกจากขุมขน ดีกว่าขี้เกียจแล้วยากจน จนน้ำล้นออกจากตา** ถ้าขยันเสียแล้วจะหน้าชื่นตาบาน ไม่ซึมเศร้า

๒. **บรรเทาความเสื่อม** ถ้าหมั่นเจริญภาวนา ปัญญาจะสว่างไสว ปฏิภาณว่องไวตลอดเวลา

๓. **เป็นยาเชื่อมสัมพันธไมตรี** ถ้ามีสังคหวัตถุ ๔ **โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ปวงชน วางตนอย่างเหมาะสม** ชีวิตจะไม่อับจนด้วยเพื่อนดี

ดังนั้นเมื่อพบยาดีอยู่ใกล้ตัวขนาดนี้แล้ว ทำไมไม่ลองหันมาใช้ธรรมโอสถนี้บำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยทางใจกันบ้าง

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๑๒

ประโยชน์ที่มนุษย์ควรสร้าง

มีคำที่พูดให้ชวนคิดว่า **"ช้างตายได้งา ปลาตายได้เนื้อ เสือตายได้หนัง"** เป็นประโยคที่บ่งบอกถึงความมีประโยชน์ของสัตว์แต่ละประเภท มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ มีสติปัญญาอันล้ำเลิศ จะมีอะไรเป็นคุณค่าแทนตัวเราเมื่อถึงคราต้องจากโลกนี้ไป **"สัตว์ตายนั้นได้มูลค่า คนตายจักต้องได้คุณค่า"**

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสบอกถึงประโยชน์ที่มนุษย์ควรสร้างคุณค่าให้กับตัวเองไว้ ๒ ประการ คือ

อัตหิตประโยชน์ คือ ประโยชน์ที่ทำเพื่อตนเอง ได้แก่ การศึกษา การหาความรู้ ประสบการณ์ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเองและนำไปพัฒนาสังคม ประเทศชาติ ต่อไป

ปรหิตปฏิบัติ คือ ปฏิบัติคุณประโยชน์ให้กับคนอื่น สังคม ประเทศชาติ เป็นการทำให้บุคคลอื่นมีความสุขจากการกระทำของเรา ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างความสุขให้กับ

ประชาชน ทำให้ประชาชนมีความสุข พร้อมที่จะพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ฉะนั้น ขอให้ทุกท่านลองย้อนกลับไปดูตัวท่านเองก่อน ว่าท่านได้ทำประโยชน์ ๒ ด้านนี้ ให้โลกได้จารึกและจดจำคุณงามความดีของท่านไว้แล้วหรือยัง ถ้ายังก็ไม่ควรจะรอช้า เพราะอนาคตเป็นสิ่งไม่แน่นอน จึงอยากจะฝากทุกท่านให้เร่งทำความดีไว้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ทำความดี มีศีลธรรม ยึดความสัตย์
ดีชี้ชัด กุศลแนบ เป็นแบบแผน
ได้ฝากชื่อ จารึกไว้ ในทุกแดน
ดีจะแทน ทางทิพย์ สู่นิพพาน

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๑๓
แม่

คำว่า แม่ มีความหมายที่ยิ่งใหญ่ ลูก ๆ ทุกคนไม่มีวันที่จะลืมคำ ๆ นี้ได้ นอกจากลูกที่ใจบอดอกตัญญูไม่รู้คุณเท่านั้น มักจะลืมบุญคุณของท่าน

แม่คือครู	**ผู้สอน**	**แต่ตอนต้น**
แม่ทุกคน	**อุดม**	**พรหมวิหาร**
แม่มีเมตตา	**กรุณา**	**มุทิตาการ**
แม่มีญาณ	**คืออุเบกขา**	**เป็นอารมณ์**

หน้าที่ของแม่ที่มีต่อลูก

๑. ห้ามมิให้ลูกนั้นต้องประพฤติความชั่ว

๒. ให้ลูกประพฤติความดี

๓. ให้ลูกได้ศึกษาศิลปวิธี

๔. ให้ลูกนี้มีวิธีหาคู่ครอง

๕. ให้ลูกครอบครองทรัพย์มรดกเมื่อถึงคราวสมัย

การได้เลี้ยงดูพระแม่เจ้าชีวิต ถือเป็นบุญอันสูงสุดสำหรับบุตรธิดา ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า

โย มาตรํ ปิตรํ วา มจฺโจ ธมฺเมน โปสติ
อิเธว นํ ปสํสนฺติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทติ

ลูกคนใดเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่โดยธรรมโดยสม่ำเสมอ ชนทั้งหลายก็จะสรรเสริญบุคคลที่เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ผู้นั้น เขาจากโลกนี้ไปแล้วจะบันเทิงในโลกสวรรค์

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๑๔
หลักธรรมของคนดี

ความดี คือ การประพฤติชอบ ประพฤติสมควร เหมาะสม มีคุณธรรม จริยธรรม บุคคลที่ทำความดีนี้ ไปที่ไหนแห่งใด เป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป อยากพูดคุย ให้ความช่วยเหลือ ต่างจากบุคคลที่ทำความชั่วมั่วอบายมุข ใคร ๆ ก็อยากจะเลี่ยง ไม่อยากจะคบค้าสมาคมด้วย ยิ่งคนดีที่ทำคุณประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ต่อส่วนรวม บุคคลประเภทนี้ย่อมเป็นที่ต้องการอย่างยิ่ง บุคคลเช่นนี้แม้ร่างกายย่อยยับดับสลายไปจากโลกนี้แล้ว แต่คุณงามความดีของเขาจะยังคงเป็นที่จดจำและกล่าวถึงอยู่ตลอดไป

อันความดีที่ทำไว้กับใครนั้น
ไม่มีวันสูญหายในภายหน้า
กายอาจลับเลือนหายจากสายตา
ดีไม่ลาลับหายจากสายใจ

หลักธรรมที่สามารถนำพาทุกท่านไปสู่การเป็นคนดี คือ ไตรสิกขาหรือข้อควรศึกษา ๓ ประการ ประกอบไปด้วย

๑. **ศีล** คือ ข้อควรปฏิบัติ ซึ่งเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ควรมี ผู้ใดมีศีล ผู้นั้นจะพบทางสว่างของชีวิต ศีลเปรียบเสมือนเครื่องป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ผู้มีศีลจะเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป

๒. **สมาธิ** คือ การที่เรามีสมาธิกำหนดรู้กับสิ่งที่เรากำลังทำอยู่ รู้เนื้อรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่วอกแวก ไม่ไขว้เขว การงานที่ทำก็จะประสบผลสำเร็จได้โดยง่าย

๓. **ปัญญา** คือ ความรู้แจ้งเห็นจริง อันเนื่องมาจากการไตร่ตรองพิจารณาเป็นอย่างดีแล้ว ปัญญาจะเกิดไม่ได้ถ้าหากขาดศีลกับสมาธิ ทั้ง ๓ สิ่งนี้จะเชื่อมโยงกัน ไม่ว่าจะประสบพบเจอกับปัญหาอะไรมากน้อยแค่ไหนถ้ามีปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุที่แท้จริงก็จะรู้วิธีแก้ไข ก็จะทำให้การงานขับเคลื่อนไปได้นั่นเอง

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๑๕

รู้จักคบคน

กัลยาณมิตร คือ บุคคลที่เป็นมิตรที่ดีต่อเรา หวังดีประสงค์ดีต่อเรา ช่วยเหลือเรา แม้ยามตกทุกข์ได้ยากก็ไม่เคยจะทอดทิ้ง นำพาเราไปแต่ในทางที่ดีงาม ไม่พาความเดือดร้อนฉิบหายมาให้ กัลยาณมิตรจะคอยชื่นชมเมื่อเราทำคุณงามความดี จะคอยป้องกันคุ้มครองเมื่อมีภัยอันตรายมากล้ำกราย

เห็นได้ว่าการที่เรามีกัลยาณมิตรไว้จะเป็นผลดีต่อตนเองเป็นอเนกอนันต์ และพึงเป็นกัลยาณมิตรของผู้อื่นเช่นเดียวกัน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดังนี้ว่า **“สีลทสฺสนสมฺปนฺนํ ธมฺมฏฺฐํ สจฺจวาทินํ อตฺตโน กมฺมกุพฺพานํ ตํ ชโน กุรุเต ปิยํ”** บุคคลพึงกระทำให้บุคคลที่ถึงพร้อมด้วยศีลและทัศนะ ประพฤติธรรม ชอบกล่าวแต่คำจริง และกระทำหน้าที่ของตนอย่างดี ให้เป็นที่รัก

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๑๖

ทุกสิ่งสำเร็จได้ด้วยใจ

มโน ปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปทุฏฺเฐน ภาสติ วา กโรติ วา...

ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจสำคัญที่สุด สำเร็จด้วยใจ หาก ผู้ใดมีใจถูกโทษประทุษร้ายแล้ว จะพูดจะทำก็ตาม ความทุกข์ ย่อมติดตามเขาไป ดุจล้อเกวียนที่หมุนตามรอยเท้าโค ฉะนั้น

ดังที่เราเคยได้ยินบ่อย ๆ ว่า **จิตคือนาย กายคือบ่าว** นั่นหมายถึง เราจะพูดจะทำอะไรก็ตาม ความนึกคิดที่อยู่ภายใต้การควบคุมของจิตนั้นจะคอยควบคุมพฤติกรรมของเราทุกอย่าง เราจะทำอย่างโน้นอย่างนี้ ต้องกินสิ่งนี้ ต้องไปทางนี้ สิ่งที่เราแสดงออกมาทางร่างกาย ทางวาจา ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีจิตคอยบงการเป็นตัวการใหญ่ทั้งนั้น ฉะนั้นการที่เราจะฝึกตนให้เป็นคนดี ประพฤติดี ประพฤติชอบได้นั้น เราก็ควรจะเริ่มจากการฝึกจิตก่อนเป็นอันดับแรก ฝึกให้จิตได้ระลึกรู้ว่าสิ่งไหนควร ไม่ควร ฝึกให้จิตได้เป็นบุญเป็นกุศล มีศีลธรรม เมื่อจิตของเรารับรู้เช่นนั้นแล้ว ก็จะเกิดการจดจำ และถูกถ่ายทอดออกมาทางการกระทำ การพูดที่ดีนั่นเอง

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๑๗
โซ่คล้องใจ

พระพุทธองค์ได้ประทานหลักธรรมะซึ่งเป็นเครื่องสงเคราะห์และยึดเหนี่ยวใจให้มีความรักความประสงค์ดีต่อกันและกัน คือ สังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ

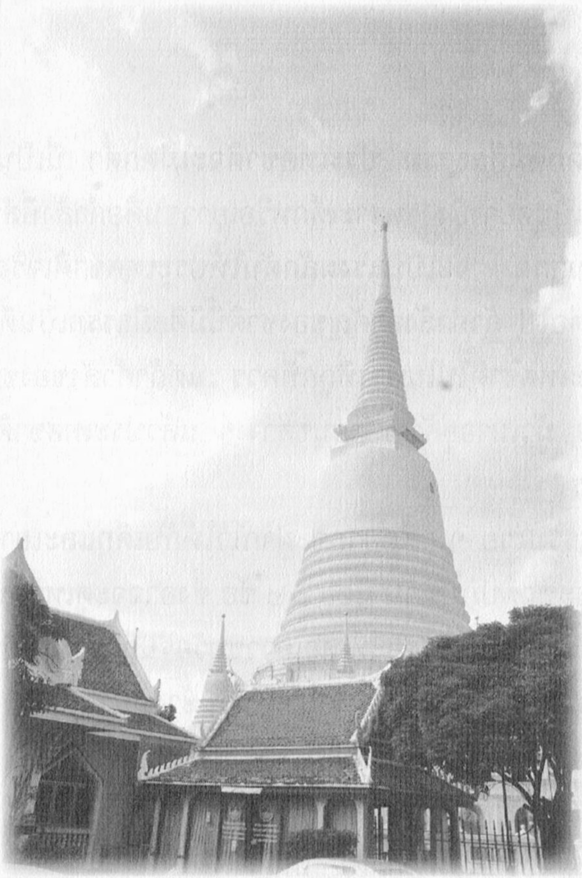
๑. **ทาน** คือการให้ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ ให้ด้วยใจที่บริสุทธิ์ ให้ด้วยใจที่เป็นบุญกุศล การให้เป็นยารัก ตระหนี่นักเป็นยาชัง ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก

๒. **ปิยวาจา** คือ การพูดด้วยคำพูดที่สุภาพไพเราะ น่าฟังประกอบกับกิริยามารยาทที่งดงาม ย่อมเป็นที่รักของปวงชน ท่านจึงกล่าวว่า *"ปากหวาน ตัวอ่อน มือเป็นหงอน ไปไหนไม่อด"*

๓. **อัตถจริยา** คือ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อมิตรเพื่อนบ้าน สถานที่อยู่อาศัย

๔. **สมานัตตตา** คือ การวางตนอย่างเหมาะสมถูกกาลเทศะเสมอต้นเสมอปลาย ในการให้ การพูด การบำเพ็ญประโยชน์

ธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ ถือเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่รักของบุคคลทั่วไป ผู้ใดพบเห็นหรือพบปะคบค้าสมาคมด้วย ผู้นั้นรู้สึกมีความสุขใจ ถ้าบุคคลประพฤติปฏิบัติได้อย่างนี้แล้ว ก็จะเป็นที่รักของบุคคลอื่นได้แน่นอน

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๑๘

เสน่ห์ของเด็กดี

เด็กดีมีศีลธรรม ประเทศชาติจะไม่ตกต่ำ นี่เป็นคำกล่าวที่ถูกต้องเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กหรือเยาวชนคือกำลังที่สำคัญของชาติในอนาคต จะเป็นแรงผลักดันให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าต่อไป ถ้ากำลังสำคัญของชาตินี้มีศีลมีธรรมเป็นที่ตั้ง ก็จะนำพาประเทศชาติไปในทางที่ถูกที่ควร แต่ถ้ากำลังของชาติคิดแต่สิ่งชั่วร้าย มัวเมาอยู่กับอบายมุขต่าง ๆ แล้วประเทศชาติจะเจริญได้อย่างไร

ธรรมง่าย ๆ ที่อยากจะฝากไว้ให้กับเด็กและเยาวชนของชาติได้ประพฤติปฏิบัติกัน มีอยู่ ๑๒ ข้อ ซึ่งอาจจะดูเหมือนเยอะไป แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นธรรมะที่เด็กเยาวชนวัยรุ่นสามารถปฏิบัติกันได้โดยง่ายเพื่อตนเองและประเทศชาติในวันข้างหน้า ดังนี้

๑. อย่านุ่งกระโปรงสั้น

๒. อย่าดื้อรั้นลองยา

๓. อย่าคบหาคนแปลกหน้า

๔. อย่าพึ่งพาคนไม่ดี
๕. อย่าหลีกหนีพ่อแม่
๖. อย่าเห็นแก่ความฟุ่มเฟือย
๗. อย่าเฉื่อยแฉะเที่ยวเตร่
๘. อย่าเกเรไม่กลับบ้าน
๙. อย่าเผาผลาญเงินทอง
๑๐. อย่าหมายปองแต่เพื่อนชาย
๑๑. อย่าปันใจให้เพื่อนหญิง
๑๒. อย่าซิ่งกวนเมือง

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๑๙

บุคคลผู้มีความงาม

สตรีผู้มีความงาม หรือบุรุษผู้มีความงามนั้น ต้องมีความงามครบ ๓ ประการ

๑. **กลฺยาณสีโล** ความว่า ผู้มีศีลอันงดงาม คือมีศีลสมบูรณ์ เป็นสาธุชนก็ถือศีล ๕ ถ้าเป็นพระภิกษุสงฆ์ ก็ต้องประพฤติศีลของภิกษุ ๒๒๗ คนที่มีศีลอันงดงาม ย่อมมีระเบียบวินัยทางสังคม เป็นที่ชื่นชมของคนทั่วไป

๒. **กลฺยาณธมฺโม** ความว่า ผู้มีธรรมอันงดงาม ผู้มีธรรมจะทำให้บุคคลนั้นมีคุณค่า ถ้าเป็นพุทธศาสนิกชน ก็ต้องมีทาน ศีล ภาวนา มีความกตัญญูกตเวทิตาเป็นสำคัญ

๓. **กลฺยาณปญฺโญ** ความว่า ผู้มีปัญญาอันงดงาม นั่นคือ ผู้ที่มีแสงสว่างในปัญญา เป็นเครื่องนำทาง มองเห็นสุข เห็นทุกข์ เมื่อสุขไม่ลืมตน เมื่อทุกข์ไม่ลืมธรรม พระพุทธเจ้าตรัสว่า **ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก**

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ตอนที่ ๒๐

ยอดแห่งพระราชา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก โดยเฉพาะทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ด้วยความที่พระองค์มีศรัทธาที่มั่นคงในพระรัตนตรัย ดังจะเห็นได้จากพระราชจริยวัตรในการเสด็จประพาสยุโรป พระองค์ได้ทรงปฏิญญาท่ามกลางการประชุมสันนิบาตในพระมหาบรมราชวัง โดยประกาศว่า ข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนเฉพาะหน้าพระสงฆ์เถรานุเถระทั้งหลาย อันประชุมอยู่ ณ ที่นี้ว่า การที่ข้าพเจ้าคิดจะไปประเทศยุโรป ณ ครั้งนี้ *“ข้าพเจ้าจะไม่มีจิตยินดีน้อมไปในศาสนาอื่น นอกจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธรรมอันพระองค์ได้ตรัสรู้ดีแล้ว กับพระสงฆ์หมู่ใหญ่อันได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเลยเป็นอันขาด จนตราบกว่าสิ้นชีวิต”*

การประกาศอย่างชัดเจนนี้ เป็นการแสดงออกถึงพระราชศรัทธาในบวรพระพุทธศาสนา ในการบริหารราชการแผ่นดิน

พระองค์ทรงยึดหลักทศพิศราชธรรม คือ ธรรมะของผู้ปกครอง ๑๐ ประการ ซึ่งพระองค์ก็ยังได้ทรงถ่ายทอดแก่พระราชโอรสพระราชธิดาให้ยึดมั่นในหลักธรรมในการปกครองบ้านเมืองต่อไป พระองค์ทรงห่วงใยประชาชน โดยเฉพาะเด็กรุ่นหลังจะเหินห่างจากการศาสนา เลยเป็นคนไม่มีธรรมในใจมากขึ้น

ดังพระราชปรารภว่า

“คนที่ได้เล่าเรียนหนังสือคงจะประพฤติตัวดีกว่าคนไม่ได้เล่าเรียนนั้นหาถูกไม่ คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินชีวิต คงหันไปทางทุจริตโดยมาก ถ้ารู้น้อยก็โกงไม่ค่อยคล่อง หรือโกงไม่สนิท ถ้ารู้มากก็โกงคล่องมากขึ้น และโกงพิสดารมากยิ่งขึ้น”

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๒๑

เหตุแห่งความเสื่อม

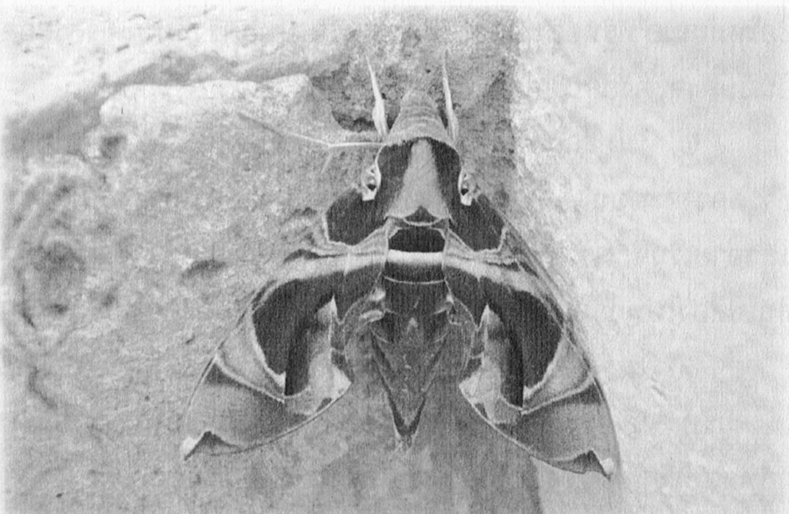
ตระกูลอันมั่งคั่งจะตั้งอยู่นานไม่ได้ เพราะสถาน ๔ คือ

๑. **ไม่แสวงหาพัสดุที่หายไป** คือ เมื่อรู้ว่าสิ่งใดในบ้านได้สูญหาย ก็ไม่ปรารถนาที่จะแสวงหาเพื่อให้ได้ของสิ่งนั้นคืนมา โดยนึกเสียว่ามีเงินแล้วซื้อหาใหม่ก็ได้ เมื่อหายบ่อย ๆ ก็ต้องจ่ายทรัพย์ซื้อใหม่เสมอ ทรัพย์สินเงินทองก็ร่อยหรอไปทุกครั้ง หนักเข้าตระกูลอันมั่นคงจะตั้งอยู่ไม่ได้นาน

๒. **ไม่บูรณะพัสดุที่คร่ำคร่า** คือ เมื่อรู้ว่าของอะไรในบ้านชำรุดควรจะซ่อมแซมปรับปรุงให้ใช้นานต่อไป ก็ไม่ทำ โยนทิ้งเสียแล้วจ่ายเงินซื้อมาใหม่ ไม่รู้จักประหยัด ทรัพย์สินเงินทองก็หมดสิ้นเปลืองไปทุกวัน นานเข้าตระกูลอันมั่งคั่งก็จะตั้งอยู่ไม่ได้นาน

๓. **ไม่รู้ประมาณในการบริโภคสมบัติ** คือ ไม่รู้ประมาณในรายรับ รายจ่าย หาได้มาเท่าไรก็ใช้หมด ไม่รู้จักเก็บหอมรอมริบ ผลที่สุดตระกูลอันมั่งคั่งก็จะตั้งอยู่ได้ไม่นาน

๔. **ตั้งสตรี หรือบุรุษทุศีลไว้เป็นแม่เรือนพ่อเรือน** หมายความว่า คนผู้ไม่ตั้งอยู่ในศีลในสัตย์ เมื่อมอบหน้าที่ในการบ้านการเรือนให้คนประเภทนี้แล้ว ทรัพย์สมบัติจะต้องฉิบหายวอดวายทีเดียว หากตั้งสตรี หรือบุรุษทุศีลให้เป็นพ่อเรือนแม่เรือน ตระกูลอันมั่งคั่งก็จะตั้งอยู่ไม่ได้นาน

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๒๒

คุณสมบัติของคนดี

สัปปุริสธรรม คือธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เกิดสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี ๗ ประการ

๑. **ความรู้จักธรรม** (ธัมมัญญุตา) รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล

๒. **ความรู้จักอรรถ** (อัตถัญญุตา) คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ

๓. **ความรู้จักตน** (อัตตัญญุตา) คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรมเป็นต้น แล้วประพฤติให้เหมาะสมตามกำลังของตน และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

๔. **ความรู้จักประมาณ** (มัตตัญญุตา) คือ ความพอดี ในการกระทำ ในการพูด และรู้จักประมาณในการกินใช้

๕. **ความรู้จักกาล** (กาลัญญุตา) คือรู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจทำหน้าที่การงาน หรือปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา เป็นต้น

๖. **ความรู้จักบริษัท** (ปริสัญญุตา) คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

๗. **ความรู้จักบุคคล** (ปุคคลัญญุตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญุตา) คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น และรู้จักจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี จะเข้าไปรับใช้หรือขอความช่วยเหลือ ตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๒๓

การเป็นพหูสูต

การสนใจ ใฝ่คว้า หาความรู้ ให้เป็นผู้แก่เรียน เพียรศึกษา มีศีลดี สติมั่น เกิดปัญญาย่อมนำพาตัวรอด เป็นยอดดี

พหุสัจจะ คือเป็นผู้ที่ฟังมาก เล่าเรียนมาก เป็นผู้รอบรู้ โดยมีลักษณะดังนี้ คือ

๑. **รู้ลึก** คือการรู้ในสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ อย่างหมดจดทุกแง่ทุกมุม อย่างมีเหตุมีผล รู้ถึงสาเหตุจนเรียกว่าความชำนาญ รู้แบบนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รู้จริง

๒. **รู้รอบ** คือการรู้จักช่างสังเกตในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เช่น เกิดสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง สามารถทำนายผลได้ว่าเหตุการณ์จะเป็นอย่างไรต่อไป ทำให้เกิดความระมัดระวัง

๓. **รู้กว้าง** คือการรู้ในสิ่งใกล้เคียงกับเรื่องนั้น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร ทางธรรมเรียกว่ารู้ในหลักอิทัปปัจจยตา

๔. **รู้ไกล** คือการศึกษาถึงความเป็นไปได้ ทำนายผลในอนาคต ๆ ได้แม่นยำ รู้แบบนี้เป็นความรู้ของผู้นำ ที่เรียกว่ามีวิสัยทัศน์กว้างไกล

ถ้าอยากจะเป็นพหูสูตก็ควรต้องมีคุณสมบัติดังว่านี้ คือ

๑. **ความตั้งใจฟัง** ก็คือชอบฟัง ชอบอ่านหาความรู้ และค้นคว้า เป็นต้น

๒. **ความตั้งใจจำ** ก็คือรู้จักวิธีจำ โดยตั้งใจอ่านหรือฟังในสิ่งนั้น ๆ และจับใจความให้ได้

๓. **ความตั้งใจท่อง** ก็คือท่องให้รู้โดยอัตโนมัติ ไม่ลืม ในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ

๔. **ความตั้งใจพิจารณา** ก็คือการรู้จักพิจารณา ตรึกตรองในสิ่งนั้น ๆ อย่างทะลุปรุโปร่ง

๕. **ความเข้าใจในปัญหา** ก็คือการรู้อย่างแจ่มแจ้งในปัญหาอย่างถ่องแท้ด้วยปัญญา

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๒๔

ตำราดูพระ

คำว่า พระ ในที่นี้มี ๒ นัย คือ พระเครื่องและพระคน พระ ๒ ประเภทนี้เป็นที่รู้จักกันในวงการพระ **พระเครื่อง ตลาดพระเขาตีเป็นมูลค่า ส่วนพระคนท่านสาธุชนตีเป็นคุณค่า** พระ ๒ ประเภทนี้มีตำราดู

ตำราดูพระเครื่อง ดูที่ ๔ จุด คือ ดูที่ **กรุ เก่า เจ้าของ การสนองราคา**

๑. **ดูที่กรุ** คือที่มาของพระเครื่อง เช่น พระท่ากระดาน กรุศรีสวัสดิ์ พระนางพญา กรุวัดนางพญา เป็นต้น พระดีหรือไม่ดี นักเลงพระเครื่อง นิยมดูกันที่กรุ

๒. **ดูที่ความเก่า** เซียนพระผู้มีความชำนาญเรื่องนี้ นิยมเอากล้องมาขยายดูมวลสารที่ทำพระเครื่อง วิเคราะห์ว่าเนื้อแบบนี้น่าจะมีอายุเท่าไร ถ้ากรุจะชัวร์ต้องดูที่เนื้อผงพระด้วย

๓. **ดูที่เจ้าของ** คือผู้ที่สืบทอดได้รับ และรักษาไว้เป็นสมบัติ อาจได้มาจากพระเกจิอาจารย์ที่มอบไว้ให้โดยตรง และรุ่นลูกหลาน

รับรักษาไว้โดยลำดับ หรืออาจได้มาจากผู้หลักผู้ใหญ่ให้เป็นของขวัญและบูชารักษามาโดยตลอด

๔. **ดูที่การสนองราคา** เมื่อดูจุดที่ ๑ ๒ ๓ แล้ว มาดูที่จุดสุดท้าย คือ การให้ราคา ราคาเป็นสิ่งที่น่าสนใจในวงการพระเครื่อง เป็นเหตุให้คาดคะเนกันว่าพระเครื่ององค์นี้ อาจจะเป็นของจริงแท้ดั้งเดิม พระเครื่องบางอย่างราคาเป็นล้านบาท

ตำราดูพระคน ดีหรือไม่ดีนั้น ให้พิจารณาจากหน้าที่ในการปฏิบัติ ๕ ข้อ ดังนี้

๑. มีกิจวัตรไม่ขาด นั่นคือ**ทำวัตรเช้าเย็น ไม่เว้นการศึกษา อบรมภาวนา รักษาพระธรรมวินัย หมั่นขยันออกไปเทศนาโปรดญาติโยม**

๒. มีบาตรแล้วออกบิณฑ์ คือ การออกบิณฑบาตเพื่อโปรดญาติโยมให้ได้ทำบุญ

๓. มีศีลแล้วหมั่นรักษา คือ การรักษาศีล ไม่ประมาทในการรักษาศีล สำรวมในพระปาติโมกข์

๔. มีภาวนาแล้วไม่ละ คือ การกำหนดจิตไม่ให้เกิดราคะ โทสะและโมหะ ตามนัยตจปัญจกกัมมัฏฐาน

๕. มีกฎกฎิกาแล้วถือปฏิบัติ คือ การปฏิบัติตามกฎกติกาของวัด เพื่อให้การบริหารกิจการงานต่าง ๆ ในวัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ราบรื่น มีความสามัคคีธรรม

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๒๕

จูฬกัมมวิภังคสูตร

จูฬกัมมวิภังคสูตร เป็นพระสูตรหนึ่งในมัชฌิมนิกาย พระสุตตันตปิฎก พระสูตรนี้ว่าด้วยคนทำกรรมแล้วได้รับผลต่าง ๆ ที่มาของพระสูตรนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่สุภมาณพโตเทยยบุตร ขณะประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี เพื่อทรงตอบปัญหาของสุภมาณพ เรื่องเหตุที่ทำให้สัตว์มีอายุสั้น มีอายุยืน มีโรคมาก มีโรคน้อย เป็นต้น

รูปแบบของจูฬกัมมวิภังคสูตร เป็นการสนทนาแบบถาม-ตอบ มีอุปมาอุปไมย ประกอบใจความสำคัญของพระสูตร สุภมาณพโตเทยยบุตร ทูลถามถึงเหตุที่ทำให้สัตว์มีอายุสั้น มีอายุยืน มีโรคน้อย เป็นต้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสอธิบายเรื่องของกรรมดังนี้

คนที่ชอบฆ่าสัตว์	**จะกลับมามีอายุสั้น**
คนที่ไม่ชอบฆ่าสัตว์	**จะกลับมามีอายุยืน**
คนที่ชอบเบียดเบียนสัตว์	**จะกลับมามีโรคมาก**
คนที่ไม่ชอบเบียดเบียนสัตว์	**จะกลับมามีโรคน้อย**

คนที่ชอบโกรธ	จะกลับมามีผิวพรรณทราม
คนที่ไม่ชอบโกรธ	จะกลับมามีผิวพรรณงาม
คนที่ชอบริษยา	จะกลับมามีศักดาน้อย
คนที่ไม่ชอบริษยา	จะกลับมามีศักดามาก
คนที่ชอบทำทาน	จะกลับมามีโภคะมาก
คนที่ไม่ชอบทำทาน	จะกลับมามีโภคะน้อย
คนที่ไม่สุภาพอ่อนน้อม	จะกลับมาเกิดในสกุลต่ำ
คนที่สุภาพอ่อนน้อม	จะกลับมาเกิดในสกุลสูง
คนที่ไม่ชอบฟังธรรม	จะกลับมามีปัญญาน้อย
คนที่ชอบฟังธรรม	จะกลับมามีปัญญามาก

โดยสรุปตามหลักกฎแห่งกรรมแล้ว คนเรามีความแตกต่างกัน เพราะกรรมคือการกระทำของตนนั่นเอง เป็นเครื่องจำแนก ไม่ว่าจะเป็นกรรมในอดีต หรือกรรมในปัจจุบันก็ดี มิได้เกิดจากเทวดามาช่วยผสม พระพรหมมาช่วยลิขิต หรือญาติมิตรมาช่วยบันดาล ที่แท้เกิดจากกรรมนั่นเอง

อันบุญกรรม จำแนก ผู้แจงจัด
มนุษย์สัตว์ เลวทราม ตามบรรหาร
สุขหรือทุกข์ ล้วนมีกรรม นำบันดาล
บัณฑิตพาล มีจน เพราะกลกรรม
เจริญสุข เสื่อมเสีย หรือผ่องใส
ไม่มีใคร เชิดชู อุปถัมภ์
แม้อินทร์พรหม ยมเจ้า ก็เปล่าทำ
เป็นเพราะกรรม สร้างสรรค์ เช่นนั้นแล

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๒๖

อันตรธาน ๕

๑. **ปริยัติอันตรธาน** คือการเสื่อมสูญแห่งการปริยัติ พุทธบริษัทไม่สันทัดในการศึกษา ไม่ถ่ายทอดพุทธพจน์ ตีความพระพุทธพจน์คลาดเคลื่อน ถือเอาตามอัตโนมัติเป็นชนวนให้เกิดวิวาทาธิกรณ์ สร้างความสั่นคลอนให้กับพระศาสนา นำพาศรัทธาออกนอกทางของตถาคต

๒. **ปฏิปัตติอันตรธาน** การเสื่อมสูญแห่งการปฏิบัติ อันมีปริยัติที่หย่อนยาน นำพาผู้ปฏิบัติผิดเป้าหมายพระนิพพาน

๓. **ปฏิเวธอันตรธาน** การเสื่อมสูญแห่งมรรค ผล นิพพาน อันมีปริยัติวิกล ปฏิบัติวกวน เป็นต้น ในที่สุดพระศาสนาพระอริยเจ้าที่สอนอริยสัจเพื่อชาวโลกจะเสื่อมสูญ

๔. **เพศอันตรธาน** คือการเสื่อมสูญแห่งสัญลักษณ์นักบวชทางพระพุทธศาสนา เมื่อพระศาสนาขาดธงชัยแห่งพระอรหันต์ บุญบาปจะมีแต่ที่ไหน พระศาสนาขาดพระเหมือนกับสระที่ขาดน้ำ

๕. **ธาตุอันตรธาน** คือพระธาตุเสื่อมสูญ ภายหลังถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ พระอัฐิธาตุของพระพุทธเจ้าได้แตกย่อยละเอียดเป็นพระบรมสารีริกธาตุ ไปประดิษฐานในเมืองต่าง ๆ ให้ประชาชนชาวพุทธสักการะบูชา เมื่อพระธาตุอันตรธาน พระศาสนาจะสูญสิ้นสลายไปในที่สุด

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๒๗

เหตุที่ทำให้รำลึกนึกถึงกัน

สาราณียธรรม ๖ หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกนึกถึงกัน ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี มีอยู่ ๖ ประการ คือ

๑. **กายกรรม** อันประกอบด้วยเมตตา คือ การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา เช่น ให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่ทำร้ายและเบียดเบียนกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. **วจีกรรม** อันประกอบด้วยเมตตา คือ ใช้วาจาที่ดี สุภาพอ่อนหวาน พูดมีเหตุผล ไม่พูดให้ร้ายป้ายสี ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. **มโนกรรม** อันประกอบด้วยเมตตา คือความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นการคิดดีต่อกัน ไม่คิดอิจฉาริษยาหรือไม่คิดมุ่งร้ายพยาบาท หากทุกคนคิดแล้วปฏิบัติเหมือนกัน ความสามัคคีก็จะเกิดขึ้นในสังคม

๔. **สาธารณโภคี** คือ การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร เพื่อแสดงความรักความหวังดีของผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน

๕. **สีลสามัญญตา** คือ การปฏิบัติตนอย่างทัดเทียมกัน รักษาศีลอย่างเคร่งครัดเหมาะสมตามสถานะของตน มีความประพฤติสุจริตปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

๖. **ทิฏฐิสามัญญตา** คือ การมีความเห็นที่ดีงามร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสงบ

ธรรม ๖ ประการ ที่ได้ประพฤติร่วมกันแล้ว จะเกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกื้อกูลกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกัน อันจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันตลอดไป

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๒๘

อุโบสถ

อุโบสถ หรือโบสถ์ เป็นชื่อของโรงอาคารที่สำคัญภายในวัด เป็นสถานที่ที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ทำสังฆกรรม ซึ่งแต่เดิมในการทำสังฆกรรมของพระภิกษุสงฆ์ จะใช้เพียงพื้นที่โล่ง ๆ ที่กำหนดขอบเขตพื้นที่สังฆกรรม โดยการกำหนดตำแหน่ง "สีมา" เท่านั้น แต่ในปัจจุบันอุโบสถถูกสร้างขึ้นเป็นอาคารถาวร และมักมีการประดับตกแต่งอย่างสวยงาม เป็นสถานที่ที่ประชุมทำสังฆกรรมของสงฆ์ตามพระวินัย เช่น ฟังพระปาติโมกข์ ให้การอุปสมบท

อุโบสถ ถ้าเป็นของพระอารามหลวง เรียกว่า พระอุโบสถ

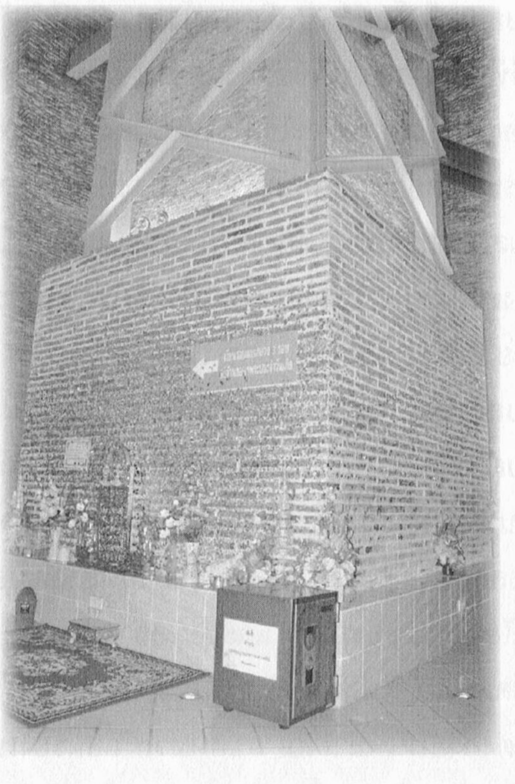
อุโบสถ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นเขตแดนที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานให้แก่สงฆ์เป็นพิเศษ เรียกว่า วิสุงคามสีมา

อุโบสถ หรือพระอุโบสถ จึงเป็นสถานที่สำคัญของวัด ใช้เป็นที่ประกอบสังฆกรรมของสงฆ์ และเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของท่านสาธุชน บุคคลผู้ที่เข้าไปสู่อุโบสถจะต้องสำรวมอาการให้เรียบร้อย ตั้งแต่การแต่งกายให้เหมาะสม ถอดหมวก ถอดรองเท้า ก่อนเข้า

หากสงสัยว่าอาคารไหนเป็นอุโบสถ โปรดดูที่ใบสีมา หรือซุ้มสีมาที่ติดอยู่รายล้อมตัวอาคาร

ส่วนการเข้าจำ คือการรักษาศีล ๘ ของอุบาสก อุบาสิกา ในวันขึ้นและแรม ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ เรียกว่า รักษาอุโบสถศีล

วันที่พระสงฆ์ลงฟังพระปาติโมกข์ทุกกึ่งเดือน เรียกว่า วันอุโบสถกรรม

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๒๙

คติธรรมขึ้นปีใหม่

ในโอกาสที่ปีใหม่เวียนมาถึงนี้ เป็นช่วงที่ส่ง ส.ค.ส. หรือส่งความสุขถึงกันและกัน ความสุขที่จะเกิดขึ้นอยู่ที่เราเป็นผู้สร้างเป็นผู้ทำ แต่เราก็สามารถที่จะมอบความสุขให้แก่คนอื่นได้เช่นกันเพียงแต่ให้จิตใจเรามีความสุขก่อน

ถามว่า เราจะมีความสุขในวันขึ้นปีใหม่ ฉลองกันอย่างมีความสุขเพียงวันเดียว หรือว่าเราจะมีความสุขทั้งปี เราต้องการความสุขที่ยั่งยืน ชีวิตที่ต้องการความสุขอย่างต่อเนื่อง **แต่ชีวิตมีความเป็นอนิจจัง คือความไม่เที่ยง มีขึ้นมีลง มีสุขมีทุกข์** ประเด็นคือว่า ทำใจอย่างไรให้เรามีความสุขได้ในทุกสถานการณ์ แม้จะมีเรื่องที่ดีหรือไม่ดี เราควรมีจิตใจแจ่มใสเบิกบานเหมือนดอกบัวที่โผล่พ้นน้ำเบิกบานโดยที่สายบัวเหง้าบัวยังอยู่ใต้น้ำในโคลนตม

เราควรอธิษฐานจิต ควรจะมีความหวังว่าชีวิตของเราจะดีขึ้น ความหวังว่าชีวิตเราจะผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคไปได้และมีความสุข ความหวังนั้นก็คือศรัทธา อยู่ด้วยศรัทธาคือความเชื่อ เชื่อ

ว่าปีใหม่มันจะดีกว่าปีเก่า อยู่อย่างมีเป้าหมาย เขาเรียกว่าศรัทธา เมื่อมีศรัทธาก็ต้องมีศีล คือมีระเบียบวินัยในชีวิต ดำรงชีวิตให้อยู่ในกรอบของกฎหมาย กติกาของสังคม เมื่อทำได้เช่นนี้ก็ไม่ต้องมีอะไรให้หวาดระแวง ไม่มีอะไรให้รู้สึกผิด มีความรู้สึกเบิกบานแจ่มใส มีความสุข

ต่อมาควรมีความเสียสละ อย่าเห็นแก่ตัว อย่าคิดว่าอยู่ได้คนเดียวไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใคร ถ้าหากเราประสบความทุกข์ ความสูญเสีย เราจะหันหน้าไปพึ่งใคร ควรมีคนให้คำปรึกษาหารือ เรื่องหนักก็จะกลายเป็นเบา เรื่องร้ายก็จะกลายเป็นเรื่องดีได้ แต่ข้อสำคัญเราต้องเป็นคนมีน้ำใจ เพราะฉะนั้นองค์ประกอบความสุขที่ยั่งยืน คือให้ความสุขแก่เขา เขาก็จะให้ความสุขแก่เรากลับคืนมา

ดังภาษิตที่ว่า

“ในยามตกอับจะเห็นน้ำใจของมิตร
ในยามศึกประชิดก็จะเห็นน้ำใจของทหาร
เวลาสิ้นทรัพย์เห็นน้ำใจของสามีภรรยา
ในยามอนาถาจะเห็นน้ำใจของญาติ”

จึงขอความสุขที่ยั่งยืนจงมีแก่ท่านตลอดปีใหม่และตลอดไปเทอญ

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๓๐

สามัคคีนำสุขมาสู่หมู่คณะ

สุขา สังฆัสสะ สามัคคี ความสามัคคี นำสุขมาสู่หมู่คณะ ขอเจริญพรท่านที่กำลังติดตามฟังเสียงธรรมะอยู่ในขณะนี้ วันนี้ได้เริ่มต้นด้วยพุทธสุภาษิต เป็นประโยคสั้น ๆ ที่เราท่านทั้งหลายเคยฟังมามาก หากจะมองดูดี ๆ ประโยคนี้มีความหมายลึกซึ้งกินใจ ตรงที่คำ ๓ คำ คือ **สามัคคี ความสุข หมู่คณะ** สามัคคีเป็นความพร้อมเพรียงกัน ทำอะไรเริ่มพร้อมกัน จะเลิกก็เลิกพร้อมกัน ถ้าหนักแบ่งกันแบก จะได้เบา ถ้าเราเอาก็จะหนัก ให้แบ่งกันกิน แบ่งกันใช้ ความสุขเป็นบ่อเกิดของพลัง พลังที่จะทำงานให้เกิดผล ส่วนหมู่คณะ หมายถึงการอยู่ด้วยกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

ชีวิตของวัยทำงาน ก็มีเพื่อนร่วมงาน คำว่า เพื่อนร่วมงาน คำนี้มีความหมายยิ่ง คือ ร่วมกันทำงาน ร่วมด้วยช่วยกัน แบ่งปันหน้าที่ ยินดีและเต็มใจทำงานกับเรา จึงเรียกว่าเพื่อนร่วมงาน บางครั้งมีคนในที่ทำงานหลายคน แต่มีความเป็นเพื่อนน้อยมาก เพราะมีการแข่งขันแก่งแย่งชิงดี ให้ร้ายป้ายสี นินทา ลักษณะฟ้องนาย

ขายเพื่อน อยู่ดีนักก็เป็นภัย อยู่ร้ายนักก็ไร้ค่า เพราะฉะนั้น การอยู่ร่วมกัน ต้องอาศัยการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน หนักนิดเบาหน่อยอภัยให้กัน

นายเรียนรู้เรื่องความเป็นลูกน้อง จะได้เข้าใจความเป็นลูกน้องบ้าง นายหลายคนเคยผ่านประสบการณ์ความเป็นลูกน้อง แต่นายหลายคนมักเปรียบเทียบตัวเองตอนสมัยเป็นลูกน้อง ด่าว่าไม่ได้เรื่อง ไม่เหมือนเราตอนเป็นลูกน้อง ความจริงบางอย่างเกิดขึ้นคนละที่ คนละเวลา อาจจะไม่ใช่ความจริงก็ได้ หมายความว่า ตอนนั้นกับตอนนี้ไม่เหมือนกัน ตอนนั้นก็คือตอนนั้น ตอนนี้ก็คือตอนนี้ อย่าเอามาเปรียบเทียบกัน ส่วนลูกน้องต้องเรียนรู้เรื่องความเป็นนายบ้างจะได้เข้าใจ วันนั้นเราเป็นอย่างเขา รับผิดชอบอย่างเขา เราก็ต้องทำแบบเขา อยู่กันแบบมีความหวังร่วมกัน สร้างความมั่นคงให้กับหน่วยงานร่วมกัน

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๓๑

คุณสมบัติอุบาสก อุบาสิกา

อุบาสกธรรม หมายถึง ธรรมของอุบาสกและอุบาสิกาที่ดี คุณสมบัติหรือองค์คุณของอุบาสก อุบาสิกา อย่างเยี่ยม มี ๕ ประการ คือ

๑. **มีศรัทธา** มีความเชื่อตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความมั่นคงต่อพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่งอันสูงสุด ที่พึ่งอื่นไม่มี และประพฤติปฏิบัติตนตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น

๒. **มีศีล** คือ การปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น การปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นต้น

๓. **ไม่ถือมงคลตื่นข่าว** เชื่อกฎแห่งกรรม ไม่เชื่อมงคลตื่นข่าว คือ ต้องมุ่งหวังผลจากการกระทำและการงานที่ทำ ที่เป็นไปตามหลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มิใช่หวังผลจากหมอดูโชคลาง และตื่นข่าวเชื่อถือต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของขลังทั้งหลาย

ไม่นับถือการทรงเจ้าเข้าผี ไม่นับถือเทพเจ้าว่าเป็นที่พึ่งอันสูงสุด เป็นต้น

๔. **ไม่แสวงหาทักขิเณยยภายนอก** หลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา ให้หมั่นสร้างบุญในพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ให้หมั่นสั่งสมบุญในเนื้อนาบุญในพระพุทธศาสนาเป็นหลักเท่านั้น

๕. **กระทำความสนับสนุนในพระพุทธศาสนา** คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา เช่น ตักบาตรทุกเช้า ไปวัดทำบุญ ฟังธรรม ปฏิบัติธรรมทุกวันพระ หรือวันหยุด สนับสนุนการสร้างวัด ซ่อมแซมบำรุงวัด การพิมพ์หนังสือธรรมแจกเป็นธรรมทาน เป็นต้น

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๓๒

หัวใจพระพรหม

หัวใจเป็นอวัยวะที่สำคัญของมนุษย์ มีชิ้นเดียว เปลี่ยนไม่ได้ เหมือนกับหัวใจพระพรหม เป็นธรรมะที่ผู้ใหญ่หรือบุคคลสำคัญขาดไม่ได้ พระพรหม ณ ที่นี้ หมายถึงผู้ประเสริฐ ผู้ที่ประเสริฐต้องมีหัวใจของพระพรหม ๔ ห้อง คือ **เม กะ มุ อุ**

เม ได้แก่ เมตตา ความรัก ความปรารถนาดีที่ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุข แม้กระทั่งศัตรูก็ปรารถนาให้เขามีความสุขได้ คนที่เจริญเมตตา จะมีพื้นฐานของจิตใจที่ปราศจากอคติ ไม่คำนึงถึงพวกเขาหรือพวกเรา เป็นความรักที่ทรงพลัง

กะ ได้แก่ กรุณา ความไม่นิ่งนอนใจที่ผู้อื่นกำลังประสบความทุกข์ ต้องการช่วยเปลื้องทุกข์ของพวกเขา ดุจดังพระโพธิสัตว์ที่ต้องการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากทุกข์และตนเองขอไปพระนิพพานภายหลัง

มุ ได้แก่ มุทิตา ความยินดีที่ผู้อื่นพ้นทุกข์ ประสบสุข อันมีฐานใจมาจาก เมตตา กรุณา แม้ตนเองจะเหน็ดเหนื่อย แต่เมื่อเห็นเพื่อนมนุษย์มีสุข ใจตนก็ยินดีเบิกบาน ปราศจากความริษยา

อุ ได้แก่ อุเบกขา การวางจิตเป็นกลาง การมีเมตตา กรุณา มุทิตา เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าตนไม่สามารถช่วยเหลือผู้นั้นได้จิตของตนจะเป็นทุกข์ ดังนั้น ตนจึงควรวางอุเบกขาทำวางใจให้เป็นกลาง และพิจารณาว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรมที่ได้เคยกระทำไว้ จะดีหรือชั่วก็ตาม กรรมนั้นย่อมส่งผลอย่างยุติธรรมตามที่เขาผู้นั้นได้เคยกระทำไว้อย่างแน่นอน

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๓๓

ความสวัสดี

เหตุแห่งความสวัสดีตามแนวทางพระพุทธศาสนา ถ้ามนุษย์ทุกคนต้องการพบกับความสวัสดีในชีวิต ต้องมีคุณธรรม ๔ ประการ คือ **ความรู้ ความเพียร ความสำรวมระวังอินทรีย์ และความสละสิ่งทั้งปวง**

คุณธรรมข้อที่หนึ่ง คือความรู้ ซึ่งอาจแบ่งเป็นความรู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก้ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย และความรู้ที่สุดยอด คือรู้อริยสัจ ๔

คุณธรรมข้อที่สอง คือความเพียรพยายาม ทำอะไรก็ต้องทำอย่างจริงจัง ไม่ท้อแท้ท้อถอย หมั่นปลูกนิสัยความเพียรเอาไว้จนถึงความเพียรเพื่อจะทำลายอกุศลมูล

คุณธรรมข้อที่สาม คือการสำรวมระวังเมื่อตาเห็นรูปซึ่งมีทั้งน่าพอใจและไม่น่าพอใจ หูได้ยินเสียงซึ่งมีทั้งน่าพอใจและไม่น่าพอใจ จมูกได้ดมกลิ่นซึ่งมีทั้งน่าพอใจและไม่น่าพอใจ เป็นต้น

คุณธรรมข้อสุดท้ายคือ ความเสียสละซึ่งแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ การเสียสละส่วนภายนอกอันได้แก่เสียสละวัตถุสิ่งของที่จะเกิดเป็นประโยชน์แก่คนอื่นบ้าง และการเสียสละส่วนภายในคือการสละอารมณ์ที่ไม่ดีต่าง ๆ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทิฏฐิมานะ ริษยา เป็นต้น

หากทุกคนมีคุณธรรม ๔ ประการนี้แล้ว ความสุข ความสวัสดี จะบังเกิดมีแก่ชีวิตของท่านอย่างแน่นอน สมดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า **“เราไม่เห็นความสวัสดีของสัตว์ทั้งหลาย นอกจากปัญญา ความเพียร ความสำรวมอินทรีย์ และการสละสิ่งทั้งปวง”**

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๓๔
ความไม่ประมาท

มีสติจะไม่พลาด หากประมาทอาจจะตาย เพราะคนประมาทเหมือนคนตายแล้ว ดังนั้น คนที่ไม่ประมาท จึงไม่พลาดจากความดี เราควรไม่ประมาทในกิจดังนี้

๑. **ไม่ประมาทในหน้าที่** หน้าที่คืองานประจำที่ทำทุก ๆ วัน หน้าที่ของคนเรามี ๒ ประเภท คือ ๑. หน้าที่โดยธรรมชาติ ๒. หน้าที่โดยการแต่งตั้ง

หน้าที่โดยธรรมชาติ คนเราเมื่อเกิดมาต้องมีหน้าที่กันทุกคน เช่น หน้าที่ลูก หน้าที่ของพ่อแม่ เป็นต้น

หน้าที่โดยแต่งตั้ง เป็นครู เป็นทหาร เป็นสมภาร เป็นกรรมการ เป็นผู้จัดการ เป็นต้น

หน้าที่ทั้งหมดนี้ เมื่อทุกคนต้องเป็นต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ อย่าละเลย เลินเล่อ หากประมาทผิดพลาด ย่อมถึงแก่หายนะได้

๒. **ไม่ประมาทในกิจที่ทำ** กิจคือการงานที่ได้รับมอบหมาย หรืออาชีพที่เราทำ งานเล็กงานใหญ่ ต้องเอาใจใส่ไว้ที่งาน จำต้อง

วางแผน ลงมือทำ ตรวจสอบทุกเวลา เพราะงานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุขกับการทำงาน ดังนั้นทำงานต้องเตรียมแผนในการทำงาน

เดินหมากรุก แต่ละครั้ง ยังต้องคิด
หมากชีวิต เดิมพัน นั้นใหญ่กว่า
หากประมาท พลาดพลั้ง พังทันตา
คิดล่วงหน้า ให้ตลอด จะปลอดภัย

๓. **ไม่ประมาทในคุณธรรมที่บำเพ็ญ** คุณธรรมคือความดีงาม คนเราทุกคนควรมีให้ครบ ๓ ดี คือ รู้ดี ประพฤติดี สามารถดี ความประพฤติดีจะเป็นคุณค่าของคน เมื่อเกิดมาเป็นชาวพุทธพบพระพุทธศาสนา ควรเพิ่มคุณค่าให้กับตนเองด้วยการบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญจิตภาวนา แสดงความกตัญญูบูชาผู้มีพระคุณ เมื่อบุคคลไม่ประมาทในคุณธรรมและบุญกุศลแล้ว ชีวิตจะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า *"ความไม่ประมาท เป็นทางที่ไม่ตาย"*

คนประมาท เสียใจ เมื่อใกล้ม้วย
ก็เนื่องด้วย ไม่ทันสร้าง ทางสวรรค์
สร้างเมื่อเจ็บ ใกล้ตาย มักไม่ทัน
พึงรีบสร้าง ไว้พลัน นั้นแหละดี

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ตอนที่ ๓๕

ศีล ๕

ศีลเป็นที่พึ่งชั้นต้น เป็นมารดาของความดีงาม เป็นประมุขของธรรมทั้งหลาย เพราะฉะนั้นพึงรักษาศีลให้ดี

ศีล ๕ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มนุษยธรรม ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์สังคม นิยมสันติสุข มีการคลุกคลีด้วยหมู่คณะ มีหลักศีลธรรมประจำใจต่างจากสัตว์ทั่ว ๆ ไป ตรงที่มีศีล ๕ ประการ ดังนี้

๑. ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต (ไม่โหดร้าย)

๒. ละเว้นจากการลักขโมย ฉ้อฉล (ไม่ใจอยาก)

๓. ละเว้นจากการประพฤติผิดในกาม (ไม่มากรัก)

๔. ละเว้นจากการพูดเท็จ (ไม่ปากชั่ว)

๕. ละเว้นจากการดื่มเครื่องดองของเมา (ไม่มัวเมา)

ศีลทั้ง ๕ ข้อนี้เป็นหลักจำเป็นในสังคมมนุษย์ที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความปกติทั้งในตนเองและสังคม เพราะช่วยควบคุมความ

ประพฤติมิให้พลาดถลำลงในความชั่วอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงจัดอยู่ในระดับศีลธรรม อันเป็นมูลฐานที่จะนำไปสู่ความสงบของจิตใจและสังคม

อานิสงส์ผู้ปฏิบัติศีล ๕

๑. ไม่ก่อเวรภัย (รักษาศีลข้อที่ ๑)

๒. ไม่ต้องไปขึ้นศาล (รักษาศีลข้อที่ ๒)

๓. มีบริวารเชื่อถือ (รักษาศีลข้อที่ ๓)

๔. ชื่อเสียงระบือไปไกล (รักษาศีลข้อที่ ๔)

๕. ตายไปสู่สุคติภูมิ (รักษาศีลข้อที่ ๕)

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๓๖
วิธีรักษาศีล ๕

ญาติโยมที่คุ้นเคยกับวัด จะได้ยินที่พระท่านกล่าวว่า

"สีเลนะ สุคะติง ยันติ สีเลน โภคสัมปทา สีเลน นิพพุติง ยันติ ตัสมา สีลัง วิโสธเย ชนทั้งหลายจะไปสู่สุคติ (สวรรค์สมบัติ) ได้เพราะศีล จะมีโภคทรัพย์สมบัติมาก (มนุษยสมบัติ) เพราะศีล จะไปสู่นิพพาน (นิพพานสมบัติ) เพราะศีล ฉะนั้นพึงรักษาศีลให้บริสุทธิ์เถิด"

สวรรค์สมบัติ มนุษยสมบัติ นิพพานสมบัติ จักมีได้เพราะการสมาทานรักษาศีลเท่านั้น ศีล ๕ รักษาได้ทุกข้อ เป็นยอดคน รักษาได้บางข้อเป็นยอดกุศล ที่กล่าวอย่างนี้เพราะวิธีสมาทานศีลมี ๒ แบบ แบบสมาทานรวบยอด ครบหมดทุกข้อ ไม่มีคำว่า **วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ** แบบขอรับเป็นบางข้อ มีคำว่า **วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ** ตรงกับโอวาทของท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชว่า ศีล ๕ รักษาไม่ครบทุกข้อ ขอให้ได้ ๔ ข้อ ๔ ข้อไม่ได้ให้ได้ ๓ ข้อ ๓ ข้อไม่ได้ให้ได้ ๒ ข้อ

๒ ข้อไม่ได้ ให้รักษา ๑ ข้อ (ท่านยังพูดให้ขำอีกว่า ถ้าข้อเดียวไม่ได้ เชิญไปกระโดดน้ำตาย)

วิธีรักษาศีล

๑. **รักษาศีล ให้เหมือน สินทรัพย์**

สินทรัพย์หรือทรัพย์สิน เป็นที่หวงแหนของเรา ฉันใด เราต้องรักษาศีลให้ดี เหมือนกับเราเฝ้ารักษาสินทรัพย์เท่าชีวิต ฉันนั้น

๒. **รักษาศีล ให้เหมือน สายสิญจน์**

ด้ายสายสิญจน์สีขาว เหนียวขาดยาก และเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เราต้องรักษาศีลให้บริสุทธิ์ ขาดยาก ไม่ทะลุ ไม่ด่างพร้อย และรักษาศีลให้เป็นสิริมงคลต่อชีวิต

๓. **รักษาศีล ให้เหมือน สายสินธุ์**

สินธุ แปลว่า น้ำ คนมีศีล รักษาศีล ต้องมีลักษณะมีเมตตา ชุ่มเย็น ใครเข้าใกล้รู้สึกสบายใจ ปราศจากเวรภัย

๔. **รักษาศีล ให้เหมือนสตรีรักษาพรหมจรรย์**

พรหมจรรย์ เป็นสิ่งที่สตรีหวงแหนมากที่สุด บางรายถึงกับต่อสู้ดิ้นรน จนตัวเองต้องตาย ก่อนที่โจรร้ายจะมาพรากพรหมจรรย์ เหมือนการรักษาศีล ต้องให้รู้สึกว่าใครจะมาชักชวนให้เสียศีล ให้ทุศีล เป็นสิ่งที่ยากยิ่งนัก รักษาศีลดุจชีวิต เหมือนสตรีรักษาพรหมจรรย์

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๓๗

หน้าที่ของสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการ คือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะผู้ปกครองให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ เช่น ให้เป็นเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นต้น พระสังฆาธิการเหล่านี้มีหน้าที่ ๖ ประการ อันได้แก่

๑. **งานด้านการปกครอง** คือ การทำหน้าที่กำกับดูแลผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครอง ให้ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบกติกา จารีตประเพณีที่พึงปฏิบัติในทุกระดับที่ตนเองรับผิดชอบอยู่

๒. **งานด้านการศึกษา** คือ จัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกบาลี แผนกธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นครูบาอาจารย์ในการสั่งสอน เป็นกรรมการสนามสอบ เป็นต้น

๓. **งานด้านการศึกษาสงเคราะห์** คือ การมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน รวมถึงงานการศึกษาธรรมะของประชาชนและโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๔. **งานด้านการเผยแผ่** คือ การแสดงธรรม การจัดกิจกรรมนำผู้คนเข้าสู่ธรรม จัดกิจกรรมบวชศีลจาริณี บวชสามเณรภาคฤดูร้อน จัดปฏิบัติธรรมภายในวัด สงเคราะห์ญาติโยม

๕. **งานด้านสาธารณูปการ** คือ งานก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ เสนาสนะ กุฏิสงฆ์

๖. **งานด้านสาธารณสงเคราะห์** คือ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล สร้างสะพาน สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ประสบภัยพิบัติ เป็นต้น

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ตอนที่ ๓๘

ธรรม ๔ ประการ บันดาลสุข

๑. **ความสามัคคี** คือ เป็นสิ่งสำคัญในทุกระดับชั้น ความสงบในครอบครัว ความรักความอบอุ่นความสบายใจจะเกิดขึ้นในที่นั้นที่มีความสามัคคี

๒. **ทฤษฎีพอเพียง** คือ ตรึงใจประทับใจของพสกนิกรชาวไทยรับใส่เกล้าใส่กระหม่อมนำมาปฏิบัติ ทำให้ชีวิตนี้มีความสุข

๓. **หลีกเลี่ยงยาเสพติด** คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ชีวิตจะอับเฉาไม่น่าคบ คนเสพตาย คนขายติดคุก คือเส้นทางแห่งความเสื่อม

๔. **ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร** คือ พื้นฐานของวิชาชีพคือการมีความเพียร จึงเป็นอุปกรณ์สำคัญที่ให้เราประสบความสำเร็จ เกิดเป็นคนแล้วต้องเพียรหรือพยายามอยู่ร่ำไป

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๓๙

อธิปไตย

อธิปไตยความเป็นใหญ่ ๓ ประการ ประกอบด้วย

๑. **อัตตาธิปไตย** มักหมายถึงการปกครองโดยยึดถือความเห็นของคน ๆ เดียว คนกลุ่มเดียว หรือถือตามเสียงข้างน้อย ในลักษณะเผด็จการ

๒. **โลกาธิปไตย** หมายถึงหลักการปกครองที่ถือความคิดเห็นของคนหมู่มากหรือคนส่วนใหญ่ โดยถือหลักการที่เน้นสิทธิของปัจเจกชน

๓. **ธรรมาธิปไตย** หมายถึงหลักการปกครองที่ถือความคิดเห็นที่มีเหตุผลที่ถูกต้องอัน ไม่ขัดต่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่สามารถรับรู้ได้ทั่วไป โดยถือหลักการที่เน้นสิทธิสังคม

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๔๐

บุคคล ๔ จำพวก

กลุ่มบุคคลที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ มี ๔ จำพวก

๑. **มืดมา มืดไป** คือ ในชีวิตเกิดมายากจน แถมดำเนินชีวิตที่ไม่ดี ในขณะที่มีชีวิตอยู่ไม่ได้ทำอะไรให้เป็นประโยชน์ ทั้งในส่วนตน ส่วนสังคม และการแสวงบุญ อยู่ไปก็ขาดทุน เมื่อเสียชีวิตไปก็ไม่มีบุญกุศลติดตัวไป

๒. **มืดมา สว่างไป** คือ ชีวิตเกิดมายากจน เมื่อดำรงชีวิตอยู่เป็นคนดีมีน้ำใจ หมั่นแสวงบุญเป็นนิตย์ เมื่อเสียชีวิตไปเขาก็ไปสู่สุคติโลกสวรรค์

๓. **สว่างมา มืดไป** คือ เกิดมาในตระกูลสูง แต่ดำรงตนไม่ดี ไม่สร้างกรรมดี เมื่อเสียชีวิตไปบุญกุศลก็ไม่มี ก็จะไปลำบากในโลกหน้า

๔. **สว่างมา สว่างไป** คือ เป็นบุคคลที่เกิดในตระกูลดีสูงส่ง ย่อมได้เปรียบในการดำเนินชีวิตมากกว่าคนอื่น และตนเองก็ประพฤติดี เมื่อเสียชีวิตไปแล้วก็จะมีบุญกุศลติดตัวเขาไปถึงโลกหน้า

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๔๑

งามอย่างแท้จริง

คนเราจะสวยสดงดงาม แต่เพียงสรีระร่างกายและเครื่องประดับนั้นยังไม่เพียงพอ ต้องงดงามทางด้านจิตใจด้วย คำกล่าวที่ว่า **"ไก่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง"** เป็นคำกล่าวที่น่าคิด ทั้งนี้เพราะไก่นั้นมีขนเป็นอาภรณ์ปกปิดกายและป้องกันอากาศร้อนและหนาว ตามธรรมดาของธรรมชาติที่ประดับประดาให้เสร็จสรรพ มนุษย์เราไม่เหมือนไก่ คือต้องซื้อเสื้อผ้าอาภรณ์ประดับกายเพื่อความงดงาม และปกปิดอวัยวะที่ไม่งามตา

ดังนั้น มนุษย์เราจึงแสวงหาเครื่องประดับตกแต่งกันอย่างสุดความสามารถ มีเสื้อผ้าแล้วยังไม่พอ ต้องมีเครื่องประดับอย่างอื่นเข้ามาเสริม เช่น สร้อยคอ ต่างหู เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีเครื่องบำรุงผิวให้ดูงดงามตามยุคตามสมัย ที่กล่าวมานี้เป็นการตกแต่งในทางร่างกายเท่านั้น แต่ไม่มีการตกแต่งทางจิตใจ และเครื่องประดับตกแต่งจิตใจนั้นก็ไม่มีบริษัทห้างร้านใดผลิตออกมาขาย เพราะฉะนั้นคนเราจะสวยสดงดงามแต่เพียงสรีระร่างกายและเครื่องประดับนั้น

ยังไม่เพียงพอ ต้องงดงามทางด้านจิตใจด้วย

วิธีแต่งจิตใจให้งามต้องแต่งด้วยธรรมะ คือ ขันติ และโสรัจจะ

ขันติ คือ ความอดทน อดทนต่อความเหนื่อยยากในการทำมาหากิน หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน อาบเหงื่อต่างน้ำ เมื่อกาลเวลาผ่านไป ความฉ่ำหวานของชีวิตก็เริ่มเบ่งบานงดงามในสายตาของคนทั่วไป ต้องตามภาษิตที่ว่า **"ตอนต้นสู้ทนทุกข์ จะได้สุขเมื่อตอนปลาย ถ้าตอนต้นชอบสบาย จะได้ร้ายเมื่อปลายมือ"**

โสรัจจะ คือ ความสงบเสงี่ยม สงบปาก สงบคำ พูดในเวลาที่ควรพูด ทำในเวลาที่ควรทำ อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ น้ำขุ่นไว้ข้างใน น้ำใสไว้ข้างนอก เมื่อมีอารมณ์มากระทบ สามารถข่มใจเอาไว้ได้

ขันติและโสรัจจะ จึงเป็นธรรมที่คู่กัน ขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ แต่งภายนอกให้พองาม แต่งภายในให้งามเลิศ เมื่อรูปงามและใจงาม ชื่อว่า งามล้ำเลิศ

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๔๒

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับวันสงกรานต์

ในสมัยโบราณ คนไทยถือเอาวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนอ้าย ซึ่งตกราว ๆ เดือนพฤศจิกายน หรือธันวาคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ เพราะถือว่าเป็นช่วงฤดูหนาว ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๒ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ให้เป็นวันที่ ๑ เมษายน แต่เมื่อในยุคสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้เปลี่ยนวันปีใหม่ให้เป็นสากล คือวันที่ ๑ มกราคม **แต่กระนั้นคนไทยส่วนมากก็คุ้นเคยกับวันปีใหม่ไทยในเดือนเมษายน จึงกำหนดให้วันที่ ๑๓ เมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยดั้งเดิม**

ปริศนาธรรมวันสงกรานต์

ท้าวกบิลพรหม ถามธรรมบาลกุมารว่า **เช้าราศีอยู่ที่ไหน เที่ยงวันราศีอยู่ที่ไหน ตอนค่ำราศีอยู่ที่ไหน** ให้เวลาธรรมบาลกุมารไปหาคำตอบ ๗ วัน แล้วกลับมาตอบปัญหา ธรรมบาลกุมารหนักใจหาคำตอบไม่ได้ จนจะถึงวันที่ ๗ ไปนอนอยู่โคนต้นตาล ได้ยินนก

อินทรีย์ ๒ ตัวผัวเมีย คุยกันว่า จะได้กินเนื้อคนเป็นลาภของปาก นกตัวเมียถามว่าจะได้กินเนื้อใคร ตัวผู้ตอบว่า จะได้กินเนื้อธรรมบาลกุมาร เพราะเธอตอบปัญหา ๓ ข้อไม่ได้ จะถูกตัดคอ จะต้องตกเป็นอาหารของเรา เขาถามกันว่า เช้าราศีอยู่ที่ไหน เที่ยงวันราศีอยู่ที่ไหน ตอนค่ำราศีอยู่ที่ไหน นกตัวเมียถาม เธอรู้ปัญหานี้หรือ นกตัวผู้ตอบว่า **เช้าราศีอยู่ที่หน้า ตะวันกล้า ราศีอยู่ที่อก ตะวันตก ราศีอยู่ที่เท้า**

คำว่า **ราศี** หมายถึง ความสง่างาม ลักษณะความดีงามของคน **เช้าราศีอยู่ที่หน้า** หมายถึง เมื่อตื่นนอนมาแล้ว ต้องล้างหน้าล้างตาให้สะอาดสดใส พร้อมยิ้มทักทายให้ปวงชน อีกประการหนึ่งมวลมนุษย์เมื่อรุ่งเช้าต่างก็ออกทำหน้าที่ทำมาหากิน เหมือนวิหคนกกาที่โบยบินออกจากรัง หน้าในที่นี้หมายถึงหน้าที่นั่นเอง คนเราจะมีความสง่างาม ก็อยู่ตรงหน้าที่ ตรงกับคำว่า **"หน้านอกบอกความงาม หน้าในบอกความดี หน้าที่บอกความสามารถ"** หน้าที่คือหน้าตา หน้าที่โสภา หน้าตางดงาม

สรุปว่า เช้าต้องทำหน้าให้สดใส และทำหน้าที่ให้ดีตลอดไปทุก ๆ วัน

ตะวันกล้า ราศีอยู่ที่อก หมายถึง เมื่อตอนถึงเที่ยงวันขะมักเขม้นในการทำงานด้วยความเหนื่อยหนัก ต้องอาศัยความอดทน เมื่อถูกบีบคั้นจากหน้าที่การงาน ให้อดทนต่อการทำงาน ให้อดกลั้นเมื่ออารมณ์ไม่ดีมากระทบ ให้เอาน้ำเย็นลูบอก ไม่ใจร้อนวู่วาม

สรุปความว่า เมื่อถึงเที่ยงวัน ให้มีความอดทน หนักแน่น ไม่วู่วาม โกรธง่าย จะได้มีสิริมงคล

ตะวันตก ราศีอยู่ที่เท้า หมายถึง เมื่อตะวันตกดิน ทุกคนต้องกลับถิ่นที่อยู่อาศัย เมื่อขึ้นบ้าน ขึ้นเรือน ต้องล้างเท้าให้สะอาด มิให้เปื้อนมลทิน อีกประการหนึ่ง หมายถึงการเดินตรวจตรากิจการงานให้เรียบร้อย ชำระสะสางงานไม่ให้คั่งค้าง **อนากุลา จ กมฺมนฺตา** การงานที่ไม่อากูล เป็นมงคลสูงสุด

สรุปความว่า เมื่อก่อนนอนต้องชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาด และสะสางงานไม่ให้หมักหมม อากูล จึงจะเป็นสิริมงคล

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๔๓

ฆราวาสธรรม

ฆราวาสธรรม ประกอบด้วย ๒ คำ **"ฆราวาส"** แปลว่า ผู้ครองเรือน และ **"ธรรม"** แปลว่า คุณสมบัติ หรือข้อปฏิบัติ

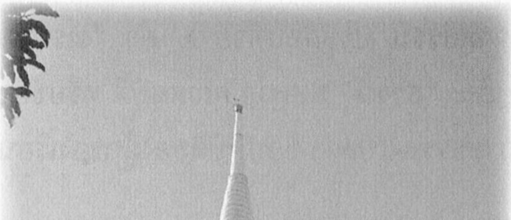
ฆราวาสธรรม แปลว่า ข้อปฏิบัติของผู้ครองเรือน ๔ ประการ คือ

๑. **สัจจะ** แปลว่า จริง ตรง แท้ มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน กล่าวคือมีความจริงต่อตน ต่อคน ต่อหน้าที่ หากขาดสัจจะเสียแล้ว ชีวิตย่อมหมดความหมาย

๒. **ทมะ** แปลว่า ฝึกตน ข่มจิต และรักษาใจ บังคับตัวเอง เพื่อลดละกิเลส และรักษาสัจจะ การฝึกตนเองได้เป็นนิมิตหมาย แห่งความเจริญ **ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสุ** ในบรรดามนุษย์ด้วยกัน ผู้ที่ฝึกตนได้แล้ว จะประเสริฐที่สุด

๓. **ขันติ** แปลว่า อดทน ไม่ใช่เพียงแต่อดทนกับคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่เราไม่พอใจ แต่หมายถึงการอดทนต่อสู้กับการทำมาหากิน และอดกลั้นต่อการบีบบังคับของกิเลส

๔. **จาคะ** แปลว่า ยอมสละความสุขส่วนตนเพื่อสาธารณกุศลของส่วนรวม ดุจดังมฆมาณพเป็นคนไม่นิ่งเฉยต่อบุญกุศล ออกไปช่วยเหลือเกื้อกูลเพิ่มพูนความรัก ความสามัคคี นอกจากนี้ยังต้องสละความตระหนี่ทรัพย์ ตระหนี่ลาภ ตระหนี่ที่อยู่อาศัย ตามที่ตนเองจะทำได้

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๔๔

สติสัมปชัญญะ

สติสัมปชัญญะ ธรรมะ ๒ ประการนี้เป็นธรรมะที่เกื้อกูลกัน คำว่า เกื้อกูล หมายถึงสนับสนุนซึ่งกันและกัน สติ แปลว่า ระลึกได้ สัมปชัญญะ แปลว่า รู้สึกตัว

คำว่า สติ นั้น เป็นที่เข้าใจกันแล้วว่าเป็นธรรมะที่สำคัญนำผู้ปฏิบัตินั้นให้พ้นจากโทษภัย สติใช้ตอนไหน สัมปชัญญะใช้ตอนไหน สติใช้ตอนก่อนที่เราจะพูด จะทำ จะพูด จะทำ จักต้องตั้งสติให้ดี ดังคำที่ท่านกล่าวไว้ว่า **ตั้งสติก่อนสตาร์ท** เป็นธรรมะร่วมสมัยใช้ได้ทุกสถานการณ์ สัมปชัญญะใช้ตอนไหน สัมปชัญญะใช้เวลาที่เรากำลังคิด กำลังพูด และกำลังทำ เพราะฉะนั้น สติกับสัมปชัญญะแยกกันไม่ออก บุคคลที่ไม่ประมาทนั้นย่อมใช้สติและสัมปชัญญะควบคู่กันไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สติท่านกล่าวไว้ว่า สติจะเป็นตัวทำให้เรานั้นไม่**พลาด** สัมปชัญญะจะกันไม่ให้เรานั้นได้**พลั้ง** เรียกว่าพลาดพลั้งหรือพลั้ง

พลาดอย่างไร เช่น เรากำลังปฏิบัติธรรม มีสติมีสัมปชัญญะในขณะที่เจริญอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด ถ้ามีสติคอยกำกับแล้ว เราก็จะมีความสำรวมระมัดระวังในกิริยาอาการของเรา เช่น เวลาเราเดินจงกรม ขวาย่างหนอ ซ้ายย่างหนอ ครูบาอาจารย์ท่านก็สอนให้เรานั้นมีสติกำหนดทันอาการที่เรากำลังยก กำลังย่าง กำลังเหยียบทุกอาการที่ปรากฏ เพราะฉะนั้น เวลาที่เราปฏิบัติธรรม ต้องมีสติตื่นตัวตลอดเวลา ถ้าหากว่าเราไม่มีสติในการที่กำหนดอิริยาบถนั้น เราก็จะเกิดการไม่สำรวมเกิดฟุ้งซ่าน พอขาดสติแล้ว สภาวธรรมที่ควรเกิดก็ไม่เกิด ในขณะที่เรามีสติกำหนดอิริยาบถน้อยใหญ่เกิดว่ามีสภาวธรรมที่ปรากฏชัด เช่น เดินจงกลมตัวจะลอย หรือนั่งตัวโยก ตัวสั่นก็ให้มี สัมปชัญญะ

สัมปชัญญะรู้ตัวทั่วพร้อมว่า กำลังเกิดอะไรแก่เรา แก้ไขเปลี่ยนการกำหนดให้ถูกวิธี เพราะฉะนั้นคำว่า สติกับสัมปชัญญะเป็นพี่น้องคู่ฝาแฝดกันแยกกันไม่ได้ว่า ใครเป็นพี่ ใครเป็นน้อง เพราะในการปฏิบัติธรรมนั้นย่อมไปด้วยกันแยกกันไม่ออกว่าใครไปก่อน ใครไปหลัง ใครนำหน้า ใครตามหลัง เพราะฉะนั้น การปฏิบัติธรรมจึงมีองค์คุณในการปฏิบัติธรรมคือ **อาตาปี สัมปชาโน สติมา**

สติสัมปชัญญะในชีวิตประจำวัน เรามักจะใช้ยวดยานพาหนะไปติดต่อธุรการงาน สติสัมปชัญญะนี้จะถูกใช้มาก สติใช้ตอนไหน ก่อนที่เราจะเอารถออกจากบ้าน ต้องมีสติสำรวจความพร้อม สำรวจเครื่องยนต์ว่าปกติดีหรือเปล่า เวลาขึ้นรถแล้วก็ต้องมีสติกำหนดซ้ายขวา หน้าหลัง จะเดินหน้า ถอยหลัง มีอะไรมากีดขวางหรือเปล่า

มีเด็กน้อยอยู่ไหม มีสุนัข มีแมว มีสัตว์เลี้ยงมานอนอยู่ใต้ท้องรถหรือเปล่า เราต้องมีสติคอยสำรวจตรวจตรา ตั้งสติก่อนสตาร์ท แปลว่ากำหนดไว้ก่อน ขณะรถกำลังวิ่งประคองพวงมาลัย การประคองพวงมาลัยก็คือประคองสติ ให้สติไปกับรถของเราด้วย ในขณะที่เคลื่อนรถออกไปทำความเร็ว เกิดมีสิ่งกีดขวางที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ตัดสินใจได้ว่าควรหักหลบหรือเบรค การหักหลบหรือเหยียบเบรกนี้แหละที่เรียกว่า สัมปชัญญะ รู้ที่จะแก้ไขในสถานการณ์นั้น ๆ

เพราะฉะนั้น สติสัมปชัญญะเป็นคุณธรรมที่มีอุปการคุณกับผู้ปฏิบัติ สติกับสัมปชัญญะจะไม่เกิดกับบุคคลที่ประมาท คนใจร้อนมักจะหุนหันพลันแล่น มักจะขาดสติสัมปชัญญะ ผู้ที่หมั่นฝึกสติสัมปชัญญะ จะทำให้คนใจร้อนนั้นเป็นคนใจเย็น ประณีต เกิดความรอบคอบ **สติมา ปัญญาเกิด สติเตลิด มักเกิดปัญหา**

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **สติ เตสัง นิวารณัง** สติเป็นเครื่องห้ามอกุศลทั้งปวงได้

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๔๕

ธรรมเป็นโลกบาล

ธรรมเป็นโลกบาล แปลว่า ธรรมที่คุ้มครองปกป้องรักษาโลก คำว่า โลก ในที่นี้หมายถึงมวลมนุษยชาติหรือมวลหมู่สัตว์ที่อาศัยอยู่ในโลกนี้ ธรรมที่คุ้มครองโลกก็คือ **หิริ**และ**โอตตัปปะ** พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นธรรมที่คุ้มครองโลก

หิริ แปลว่า ความละอายแก่ใจ **โอตตัปปะ** แปลว่า ความเกรงกลัวต่อบาป ถ้ามนุษย์มีธรรม ๒ ประการนี้ โลกจะร่มเย็น ณ ปัจจุบัน แม่น้ำ ลำธาร ภูเขา ป่าไม้ เหล่าสัตว์ทั้งหลายถูกทำลาย กลับมาทำร้ายมวลมนุษยชาติและบรรดาเหล่าสัตว์ทั้งหลายด้วยกัน เกิดจากฝีมือมนุษย์ เกิดจากใจมนุษย์ที่ไม่มีหิริและโอตตัปปะ

หิริ ตรงกันข้ามกับคำว่า อหิริกะ โอตตัปปะ ตรงข้ามกับคำว่า อโนตตัปปะ

อหิริกะ ความไม่รู้จักละอาย ไม่ละอายแก่ใจ เราจะทำอะไรมักจะทำตามใจตนเองเป็นส่วนใหญ่ ฉลาดในการสื่อสาร ฉลาดใน

การพูด ฉลาดทำมาหากิน แต่ไม่รู้จักเกรงใจ เห็นใจ ทำร้ายจิตใจกัน เช่น จารีตประเพณี กฎหมายที่เขาวางไว้เพื่อระเบียบและเป็นความสุขร่วมกันทางสังคม บางทีก็ไปละเมิดเอายศ เอาฐานะ เอาบรรดาศักดิ์ที่ตัวเองมีไปข่มขู่คนอื่นหรือใช้อภิสิทธิ์เหนือคนอื่น จอดรถกีดขวางทางจราจร จอดรถในสถานที่ที่ห้ามจอด บางทีคนหูดีตาดี แขนดี ขาดี ขับรถไปจอดสถานที่จอดรถของคนพิการ อย่างนี้เรียกว่าคนไม่รู้จักละอาย ตัวอย่างง่าย ๆ ที่เรียกว่าเราไม่มีความละอายแก่ใจนี้แหละจึงเลยเถิดออกไปในพื้นที่สาธารณะรุกล้ำเขตป่าต่าง ๆ นานา รวมไปถึงการละเมิดศีลธรรมด้านอื่น ๆ ด้วย

อโนตตัปปะ แปลว่า ไม่เกรงกลัวต่อบาป ไม่เกรงกลัวต่อกฎแห่งกรรม ไม่เกรงกลัวกลัวต่อความลำบากในผลแห่งกรรม ไม่เกรงกลัวว่าตนเองจะเดือดร้อน สังคมจะเดือดร้อน ไม่เกรงกลัวว่าจะไปสู่ทุคติภูมิ

คนที่ไม่เกรงกลัวต่อบาป บางครั้งจะรู้ว่าจะเป็นอันตรายต่อตัวเอง ทรัพย์สิน และชื่อเสียง แต่ตัวเองก็ทุรนทุรายฝืนทำ ท่านจึงเปรียบคนประเภทนี้ว่า **แมลงเม่าไม่กลัวไฟ**

คนที่ไม่มีความละอาย บางทีก็รู้ว่าจะทำให้ตนเสียชื่อเสียงและผู้อื่นต้องเดือดร้อนแต่ฝืนทำ ท่านจึงเปรียบคนประเภทนี้ว่า **สุกรไม่กลัวคูถ**

ถ้าบุคคลมีคุณธรรม คือ หิริและโอตตัปปะ ๒ ประการนี้กำกับไว้ในใจ สังคมเราก็จะหน้าอยู่มากยิ่งขึ้น ไม่อยู่ร้อน ไม่นอนเป็นทุกข์ ธรรมชาติภูเขา แม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง คลอง บึง ที่

อยู่ตามธรรมชาตินี้ก็จะดูแลปกป้องรักษาเรา ไม่ให้เกิดภัยร้าย เช่น อุทกภัย วาตภัย เป็นต้น

พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า

หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนา สุกฺกธมฺมสมาหิตา
สนฺโต สปฺปุริสา โลเก เทวธมฺมาติ วุจฺจเร

สัตบุรุษ ผู้สงบ สมบูรณ์ด้วย **หิริ** และ **โอตตัปปะ** ตั้งมั่นในธรรมอันขาว บัณฑิตท่านเรียกว่า เป็นผู้มีธรรมะของเทวดาในโลก

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๔๖

บุคคลที่หาได้ยาก

บุคคล ๒ ประเภทนี้ คือ **บุพการีและกตัญญูกตเวที**

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นบุคคลที่หาได้ยาก เหตุที่หาได้ยาก เพราะบุคคล ๒ ประเภทนี้ ไม่สมดุลกันในเรื่องของการปฏิบัติต่อกันและกัน

พระพุทธเจ้าเป็นบุพการีของพุทธบริษัท
พระมหากษัตริย์เป็นบุพการีของพสกนิกร
บิดามารดรเป็นบุพการีของบุตรธิดา
คุณครู อุปัชฌาย์เป็นบุพการีของลูกศิษย์

บุพการี แปลว่า บุคคลที่ได้เคยทำคุณประโยชน์ให้แก่เรามาก่อน

กตัญญูกตเวที แปลว่า บุคคลที่รู้พระคุณที่คนอื่นกระทำให้แก่เรามาแล้วและคิดตอบแทนท่าน เรียกว่าเป็นกตัญญูกตเวที

ขอยกตัวอย่างใกล้ตัว บุพการีคือคุณพ่อคุณแม่ กับกตัญญูกตเวทีคือบุตรธิดา ที่จัดว่าเป็นบุคลหาได้ยาก เพราะมีการปฏิบัติต่อกันไม่สมดุลกัน ดังนี้

ประเภทที่ ๑ พ่อแม่เป็นแต่เพียงผู้ให้กำเนิด มิได้เลี้ยงดูลูก อีกฝ่ายหนึ่งผู้เป็นลูกก็ไม่ได้รู้ว่าบุคคลนี้เป็นบุพการีเป็นผู้ให้กำเนิด ต่างคนก็ต่างอยู่ คู่ขนานกันเหมือนทางรถไฟ ไม่รับเป็นลูก ไม่รับเป็นพ่อแม่ ไม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ประเภทที่ ๒ พ่อแม่เป็นแต่เพียงผู้ให้กำเนิด มิได้เลี้ยงดูลูก ฝ่ายลูกแสดงกตัญญูกตเวที รำลึกนึกถึงคุณของพ่อแม่ ออกตามหาแจ้งข่าวตามรายการสถานีโทรทัศน์ ประกาศหาพ่อแม่เพื่อนำพ่อแม่นั้นมากราบมาไหว้มาเลี้ยงดูบูชา

ประเภทที่ ๓ พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดแล้วเลี้ยงดูอย่างดี แต่ฝ่ายลูกไม่เห็นพระคุณของท่านทั้งสอง ลบหลู่พระคุณท่าน แสดงความอกตัญญูกับผู้มีพระคุณ

ประเภทที่ ๔ พ่อแม่ผู้ให้กำเนิดแล้วเลี้ยงดูอย่างดี ฝ่ายลูกก็ตอบแทนท่านแสดงกตัญญูกตเวทีตามที่ท่านได้ปรารถนา ในกลุ่มสุดท้ายนี้เป็นคู่บุญ คู่กุศล กล่าวคือพ่อแม่ก็เลี้ยงดูอบรมให้การศึกษาคงเส้นคงวา ฝ่ายบุตรและธิดาได้แสดงกตัญญูกตเวทีสมดังใจปรารถนา

พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสว่า บุคคล ๒ ประเภทนี้ คือบุพการีกับกตัญญูกตเวที เป็นบุคคลที่หาได้ยาก คนไทยอาศัยความกตัญญูกตเวทิตานี้เป็นหลัก จงหมั่นให้เป็นคนที่หาได้ง่ายนั้นคือ เป็นพ่อ

เป็นแม่ในฐานะผู้ให้กำเนิดแล้วต้องเลี้ยงดูอุ้มชูบุตรและธิดาของตน ให้มีทั้งความรู้ให้มีทั้งคุณงามความดี เป็นแบบอย่างให้ลูกให้หลาน ประพฤติในแบบอย่างที่ดี เรียกว่า **แนะให้ทำ นำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้ลูกหลานได้สัมผัส** ฝ่ายบุตรธิดาก็จะต้องเห็นน้ำใจของบิดามารดาแล้วหมั่นกตัญญูกตเวทีต่อท่านเสมอต้นเสมอปลาย ท่านใดได้แสดงความกตัญญูกตเวทิตาแล้ว พระพุทธเจ้าได้ตรัสสรรเสริญว่า **ภูมิ เว สปฺปุริสานํ กตญฺญูกตเวทิตา** ความกตัญญูกตเวทีเป็นพื้นฐานของคนดี

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๔๗

ความอดทน

ขันติ แปลว่า ความอดทน เป็นยอดคุณธรรมของคน

โบราณได้สอนเป็นมรดกทางธรรมให้เรานั้นรู้จักคำว่า อดทน เช่น อดเปรี้ยว ไว้กินหวาน นานไปจะมีคุณ แปลว่า ให้คน ๆ นี้รู้จัก อด คือ **อดออม อดทนต่อความลำบาก อดทนต่อความเหนื่อยยาก** อดทนต่อคำบริภาษ

อดออม รู้จักกิน รู้จักใช้ เก็บออมไว้ในคราวจำเป็น ตามที่มักกล่าวกันว่า

มีสลึงพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจง อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน

อดทนต่อความลำบาก ทำงานบนความทุกข์ยาก ต่างถิ่นต่างสถานที่ ประเพณีแตกต่าง ทำให้ประกอบอาชีพและการอยู่ร่วมกัน จำต้องอดทนหวานอม ขมกลืน อดทนต่อความเหนื่อยยาก หนักเอาเบาสู้ ตากแดด ตากฝน อดทนในการทำงานทุกสถานการณ์

อดทนต่อคำบริภาษ คือ คำว่ากล่าวติเตียน คำกล่าวโทษ คำด่า ดุจดังความอดทนของพระปุณณะที่อดทนต่อคำบริภาษของชาวสุนาปรันตะ

สิ่งที่เราปรารถนาจะสำเร็จได้ต้องมีความอดทน ท่านกล่าวว่าอดทนนี้เป็นคุณลักษณะที่ทำให้คนนั้นประสบสุขในด้านต่าง ๆ

ความอดทนเป็นตบะของท่านพระโยคี

ความอดทนเป็นยอดดีของคุณธรรม

ความอดทนเป็นทุนขั้นต่ำทำให้เป็นเศรษฐี

ความอดทนเป็นปุ๋ยอินทรีย์ของชีวิต

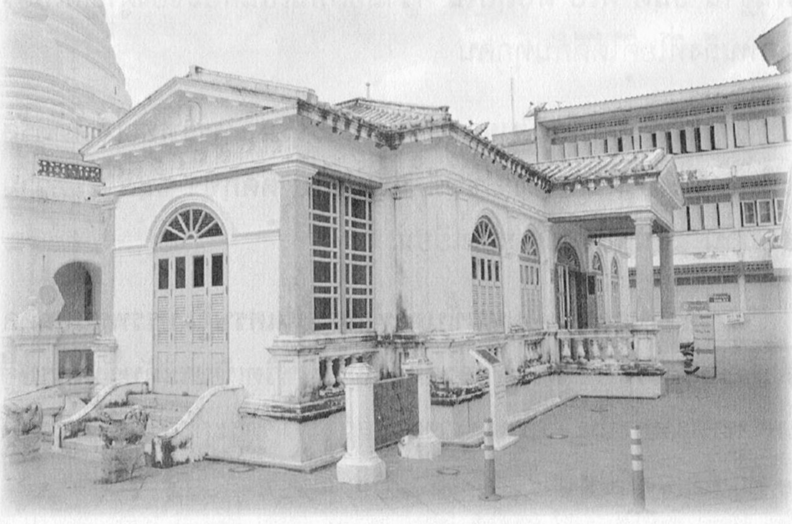
อดทนเป็นตบะของท่านพระโยคี โยคี หมายถึงผู้กำลังพากเพียรปฏิบัติธรรมท่านเหล่านี้ต้องมีขันติธรรมคือความอดทนเป็นพื้นฐาน **ขนฺติ ตโป ตปสฺสิโน** ความอดทนเป็นตบะของผู้พากเพียรอดทนถึงที่โยคีได้ดีกันทุกคน

ความอดทนเป็นยอดดีของคุณธรรม พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในโอวาทปาติโมกข์ ว่า **ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา** ขันติ คือความอดกลั้น เป็นตบะอย่างยอดเยี่ยม

ความอดทนเป็นทุนขั้นต่ำทำให้เป็นเศรษฐี บรรพชนบุคคลสำคัญของประเทศประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นระดับขั้นเศรษฐี เพราะคนเหล่านั้น ก่อร่างสร้างตน สร้างวงศ์ตระกูล ด้วยคุณธรรม ๒ คำ คือ **อดกับทน**

ความอดทนเป็นปุ๋ยอินทรีย์ของชีวิต ปกติเราปลูกพืชไม้ดอกไม้ผล ก็เพื่อหวังกินดอก หวังกินผล เราก็จะต้องหมั่นบำรุงใส่ปุ๋ยเคมีหรือว่าปุ๋ยอินทรีย์บ้าง เพื่อหวังดอก หวังผล อันงดงาม เช่นเดียวกับชีวิตคู่ของเรา ชีวิตคู่ของคนที่แต่งงานมีครอบครัวแล้ว ก็ต้องหมั่นใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ยี่ห้ออดทน เหมือนกัน หมั่นรด หมั่นบำรุงรักษา ด้วยปุ๋ยอินทรีย์ของชีวิตยี่ห้อความอดทนนี้แหละ จึงอยู่ด้วยกันได้ตลอดรอดฝั่ง จน**ถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร**

ความอดทนจึงเป็นยอดกุศล อดทนถึงที่ได้ดีมีความสุขกันทุกคน ฉะนี้

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๔๘

พระรัตนตรัย

พระรัตนตรัย แปลว่า แก้วอันประเสริฐ ๓ ประการ ได้แก่ **พุทธรัตนะ** รัตนะคือพระพุทธเจ้า **ธรรมรัตนะ** รัตนะคือพระธรรม **สังฆรัตนะ** รัตนะคือพระสงฆ์

แก้วอันประเสริฐนี้ มีค่ามากเฉพาะในพระพุทธศาสนา แก้วหรือทรัพย์สินมีค่าอย่างอื่นเป็นที่พึ่งไม่เที่ยงแท้ **พุทธรัตนะ ธรรมะรัตนะ สังฆรัตนะ** เป็นที่พึ่งอันเที่ยงแท้ ทรัพย์เครื่องปลื้มใจอย่างใดอย่างหนึ่งในโลกนี้หรือในโลกอื่น หรือรัตนะใด อันประณีตในสวรรค์ ทรัพย์และรัตนะนั้นเสมอด้วยพระตถาคตไม่มีเลย พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐ เป็นแก้วอันประเสริฐที่เราพึ่งพาอาศัย เมื่อพึ่งพาอาศัยแล้ว เราจะพ้นจากความทุกข์ได้ **นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง, พุทโธ เม สะระณัง วะรัง** ที่พึ่งอื่นของเราไม่มี พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเรา เมื่อเราจะบูชาพระพุทธรัตนะ คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจักต้องบูชาพระคุณของพระพุทธองค์ ๓ ประการ คือ

๑. พระปัญญาธิคุณ

๒. พระบริสุทธิคุณ

๓. พระมหากรุณาธิคุณ

เมื่อเราได้บูชาพระคุณ ๓ ประการนี้แล้ว ได้ชื่อว่าดำเนินรอยตามบาทพระศาสดา ไหว้พระพุทธเจ้าแล้วต้องให้ได้ปัญญา ไหว้พระพุทธเจ้าต้องให้ได้ความบริสุทธิ์ ไหว้พระพุทธเจ้าแล้วต้องให้ได้ความกรุณา กราบไหว้พระพุทธเจ้าอย่าโง่เขลาปัญญา ได้ความบริสุทธิ์ผุดผ่อง ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ไหว้พระพุทธเจ้าให้มีจิตใจที่ผ่องใส คิดช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนหรือว่าชาวโลกด้วยกันให้พ้นจากความทุกข์ นี่เรียกว่า กราบไหว้บูชาพระพุทธรัตนะด้วยสติปัญญา

ธรรมรัตนะ แก้วอันประเสริฐ คือพระธรรม พระศากยมุนีผู้มีพระหฤทัยดำรงมั่น ได้บรรลุธรรมใดอันเป็นที่สิ้นกิเลส เป็นที่สำรอกกิเลส เป็นอมตธรรม เป็นธรรมประณีต ธรรมชาติอะไร ๆ อันเสมอด้วยพระธรรมนั้นย่อมไม่มี ธรรมรัตนะแม้นี้ เป็นรัตนะอันประณีต ที่จะเสมอเหมือนด้วยธรรมรัตนะนั้นไม่มี คำว่า ธรรมรัตนะ หมายถึงคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ย่อให้สั้นคือ หัวใจของพระพุทธศาสนา ได้แก่ **สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง** ไม่ทำบาปทั้งปวง **กุสะลัสสูปะสัมปะทา** การบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อม **สะจิตตะปะริโยทะปะนัง** การทำจิตของตนให้ผ่องใส เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายเราเป็นชาวพุทธนอกจากกราบไหว้พระพุทธองค์เข้าถึงพุทธรัตนะแล้ว ยังต้องนำธรรมรัตนะ มาประพฤติปฏิบัติจนได้ผลการปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม

สังฆรัตนะ แก้วคือพระสงฆ์ พระสงฆ์คือ บุคคล ๘ จำพวก ๔ คู่ อันสัตบุรุษทั้งหลายสรรเสริญแล้ว บุคคลเหล่านั้นควรแก่ทักษิณาทาน เป็นสาวกของพระสุคตเจ้า ทานที่บุคคลถวายแล้วในท่านเหล่านั้น ย่อมมีผลมาก สังฆรัตนะแม้นี้ เป็นรัตนะอันประณีต พระสงฆ์เหล่านั้นล้วนแล้วเป็นผู้หมดกิเลส ได้ดำเนินรอยตามปฏิปทาขององค์สมเด็จพระศาสดา ศึกษาปฏิบัติธรรมบรรลุด้วยตัวเองแล้ว นำธรรมะที่ได้เรียนรู้ออกไปเผยแผ่เรียกว่าเป็นสังฆรัตนะ ใครได้ทำบุญในหมู่แห่งสงฆ์ จะได้อานิสงส์มาก คำว่า สงฆ์ นี้ หมายถึงภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป มิใช่ตัวบุคคลที่เป็นสงฆ์ บางครั้งไปเข้าใจเป็นบุคคล ทำให้ศาสนานิกชนเกิดสังสัยระแวงในการความบริสุทธิ์เลยไม่กราบไหว้ด้วยศรัทธา ดังโบราณท่านกล่าวว่า

กราบพระพุทธรูปไปถูกทองคำ
กราบพระธรรมไปถูกใบลาน
กราบพระสงฆ์ไปถูกพระลูกพระหลาน

หมายความว่าอย่างไร

กราบพระพุทธรูปถูกทองคำ อธิบายว่า พระพุทธรูปวัดนี้ทำด้วยทองคำ ทองเหลือง หรือปิดทองคำเปลวสวยงาม จึงกราบ อีกวัดหนึ่งไม่สวยงาม ไม่กราบ กราบลักษณะนี้จึงติดแค่ภายนอก ไม่เข้าถึงพระคุณพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระคุณภายใน

กราบพระธรรมไปถูกใบลาน อธิบายว่า ไม่เคยได้ฟังเทศน์ เรียนธรรม ไม่ได้เปิดหนังสือสวดมนต์ว่า พระธรรมคำสอนของพระ

พุทธเจ้าสอนอย่างไร ไม่เคยได้รู้เรื่องของธรรมะสักเพียงใด ได้แต่ซื้อพระไตรปิฎก ซื้อหนังสือสวดมนต์ ซื้อหนังสือธรรมะ ไปถวายพระเอาอานิสงส์แค่ถวายทาน แต่ผู้ถวายนั้นไม่เคยได้เปิดพระไตรปิฎก ไม่ได้เปิดหนังสือธรรมะอ่านเลย เพราะฉะนั้นได้แต่เพียงแค่ไหว้ ได้อธิษฐาน แต่ไม่เคยได้เปิดอ่านธรรมะในหนังสือหรือใบลาน ท่านจึงกล่าวว่า กราบพระธรรมไปถูกใบลาน

กราบพระสงฆ์ไปถูกพระลูกพระหลาน อธิบายว่า พระสงฆ์รูปที่เราคุ้นเคยหรือลูกหลานของเรา เรารู้จัก เราจึงไหว้ แต่เป็นพระรูปอื่น ไม่รู้จักจึงไม่ไหว้ เรียกว่ามีอคติต่อพระสงฆ์ ไม่ไหว้ถึงองค์คุณความเป็นพระสงฆ์ คือ เป็นผู้ประพฤติดี เป็นต้น

เพราะฉะนั้นท่านสาธุหวังเพื่อจะให้บุญกุศลเกิดขึ้นในฐานะที่เป็นชาวพุทธต้องเข้าถึงพระรัตนตรัยหรือให้ถูกวิธี จะได้ดีมีศรัทธา มีปัญญาติดตามตนไป

รตนตฺตยานุภาเวน ด้วยอานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย ขอให้ท่านทั้งหลายปราศจากทุกข์ โศก โรค ภัย อันตรายทุกประการ ประสบจตุรพิธพรชัย คืออายุ วัณณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติ คุณสารสมบัติ ทุกประการเทอญ

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๔๙

พระพุทธคุณ

พระพุทธคุณ แปลว่า คุณของพระเจ้า **อัปปะมาโณ พุทโธ** พระพุทธเจ้ามีพระคุณหาประมาณมิได้ **อัปปะมาโณ ธัมโม** พระธรรมมีประมาณหามิได้ **อัปปะมาโณ สังโฆ** พระสงฆ์หาประมาณมิได้ พระคุณของพระรัตนตรัยทั้ง ๓ นี้ หาประมาณมิได้

ในบทพระพุทธคุณสาธุชนได้ยกขึ้นมาสาธยายว่า **อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู** ดังนี้ เป็นต้น เป็นการสาธยายรำลึกนึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า ว่าโดยสรุป พระพุทธเจ้ามีพระคุณ ๓ ประการ คือ พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ

เวลาเราจะสวดมนต์ไหว้พระหรือประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะต้องขึ้นบทว่า **นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ** (๓ จบ) รู้ไหมว่าการที่ได้ขึ้นบท นะโม...นี้มีความหมายว่าอย่างไร มีความหมายว่า เรากำลังนอบน้อมถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ๓ ประการนั่นเอง ในคำที่ยกขึ้นมาในบท นะโม นั้น คำ ๆ ไหนที่ปรากฏถึงพระคุณทั้ง ๓ ประการบ้าง

ภะคะวะโต แปลว่า ผู้จำแนกแจกแจงซึ่งธรรม

คำนี้ หมายถึง พระกรุณาธิคุณ

อะระหะโต เป็นผู้ห่างไกลจากกิเลส

คำนี้ หมายถึง พระบริสุทธิคุณ

สัมมาสัมพุทธัสสะ ตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง

คำนี้ หมายถึง พระปัญญาธิคุณ

พระคุณทั้ง ๓ นี้ ต้องเรียงให้ถูกลำดับ พระปัญญาธิคุณ เป็นลำดับที่ ๑ พระบริสุทธิคุณ เป็นลำดับที่ ๒ และพระมหากรุณาธิคุณ เป็นลำดับที่ ๓ เรียกว่า เรียงตามลำดับสภาวธรรมที่เป็นจริง ตรัสรู้แล้วก็บริสุทธิ์ผุดผ่องและโปรดแสดงธรรมอันไพศาลในฐานะพระพุทธเจ้า

เวลาเราจุดธูปเทียนบูชาที่หน้าโต๊ะหมู่บูชาเราจุด ๓ ดอก เป็นมาตรฐาน มีความหมายอย่างไร มีความหมายว่า เราจุดธูปบูชาคุณของพระพุทธเจ้า ๓ ประการดังกล่าวคือ พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ บางท่านตอบว่าธูป ๓ ดอก บูชาคุณพระพุทธ คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ บ้าง บูชาพระรัตนตรัยบ้าง หากใครตอบว่า บูชาพระรัตนตรัย ถูกแค่รางวัลข้างเคียง หากใครตอบว่า เป็นการบูชาพระคุณใหญ่ ๆ ๓ ประการดังกล่าว ถูกรางวัลแจ็คพ็อต

เพราะฉะนั้นจงจำไว้ว่า จุดธูป ๓ ดอกนั้น บูชาพระคุณของพระพุทธเจ้า ๓ ประการ ฉะนี้

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๕๐

พระเจ้ามหากับปินะทรงเลื่อมใสพระรัตนตรัย

พระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ พระคุณทั้ง ๓ ประการของพระพุทธเจ้านี้ นำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

คราวครั้งหนึ่ง พระมหากษัตริย์พระนามว่า พระเจ้ามหากัปปินะมีความศรัทธาในคุณของพระพุทธเจ้าในคุณของพระธรรมในคุณของพระสงฆ์ พระองค์เคยได้สดับมาว่าพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นแล้วในโลก ก็ทำให้พระองค์ได้สนพระทัย รับสั่งให้อำมาตย์นั้นควบม้าตัวโปรดออกไปไปติดตามข่าวลือที่ว่า พระพุทธเจ้าได้อุบัติขึ้นแล้วในโลกนี้จริงหรือเปล่า อำมาตย์ทั้งหลายก็ไปทุกสารทิศแล้วก็กลับมาถวายรายงานว่า ไม่มีใครทราบเลยว่าพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก พระองค์ยังติดอยู่ในพระทัย ได้เสด็จไปตามข่าวลือนั้นเอง ไปพบกับพ่อค้ากำลังมากับหมู่เกวียนซึ่งมาจากเมืองสาวัตถี ก็เลยถามว่า ที่เมืองนั้นมีข่าวอะไรบ้างไหม พ่อค้าก็ได้ตอบว่าไม่มีหรอกครับ ข่าวอื่น ๆ คงไม่มี แต่มีอยู่ข่าวหนึ่งแปลกใหม่ เขาลือ

กันว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก แค่เพียงสดับว่า **พุทโธ โลเก อุปปันโน** พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก ทำให้พระเจ้ามหากัปปินะทรงปีติอย่างแรงกล้า กำหนดพระสติไม่ทัน ขอให้พ่อค้าพูดให้ชัด ๆ อีกสักที

พุทโธ โลเก อุปปันโน พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก แค่นี้พระเจ้ากับปีณะทรงมีพระราชหฤทัย โสมนัส ปิติ ยินดีเป็นอย่างยิ่ง แล้วก็ให้รางวัลกับหมู่พ่อค้า มีข่าวลืออะไรอีกไหม มีพระพุทธเจ้าข้า **ธัมโม โลเก อุปปันโน** พระธรรมอุบัติขึ้นแล้วในโลก พระเจ้ามหากัปปินะทรงสดับว่า **ธัมโม โลเก อุปปันโน** พระธรรมอุบัติขึ้นแล้วในโลก พระองค์ทรงปีติโสมนัสยิ่งนัก พระราชทานทรัพย์เป็นรางวัลให้กับหมู่พ่อค้าอีกครั้งหนึ่ง ถามพ่อค้าต่อไปว่า มีข่าวอะไรลืออีกไหม **สังโฆ โลเก อุปปันโน** พระสงฆ์ได้อุบัติขึ้นแล้วในโลก พระเจ้ามหากัปปินะทรงมีพระราชหฤทัย โสมนัส ปิติ ยินดีเป็นอย่างยิ่ง ทรงให้รางวัลหมู่พ่อค้าอีกครั้งหนึ่ง

ข่าวอันเป็นสิริมงคล ทำให้พระองค์นั้นปีติโสมนัสยิ่งนัก มั่นพระทัยแล้วว่า บัดนี้องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า พระประทีปแก้วของโลกอุบัติขึ้นแล้วจริงๆ เมื่อได้ข่าวอย่างนี้พระองค์จึงหันไปถามอำมาตย์ว่า พวกเธอคิดเห็นอย่างไร

อำมาตย์ทูลถามว่า แล้วพระองค์จะทำอย่างไร

พระเจ้ามหากับปินะ ตรัสตอบว่า ข้าพเจ้าจะไม่กลับวัง จะไปข้างหน้าตามหาพระพุทธเจ้าให้เจอ

อำมาตย์ทูลถามว่า พระองค์จะเสด็จไป ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายก็จะตามเสด็จไปด้วย

พระเจ้ามหากัปปินะ ตรัสว่า เอาอย่างนี้ข้าพเจ้าจะไม่กลับวัง ขอฝากจดหมายไปให้พระมเหสีว่า เราขอสละสิริราชสมบัติให้น้องหญิง เราจะไปสำนักพระพุทธเจ้า

พระเจ้ามหากัปปินะกับอำมาตย์ส่วนหนึ่งก็เดินทางมุ่งหน้าไปหาพระพุทธเจ้า ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ว่าพระพุทธเจ้านั้นคือใคร ได้ยินแต่พระนามเท่านั้นเอง พระเจ้ามหากัปปินะ ได้เสด็จโดยม้าตัวโปรดออกไปตามระยะทาง ในระหว่างทางที่พระองค์ได้เสด็จนั้น ได้พบแม่น้ำสายใหญ่เลยทีเดียว ชื่อว่า อารวปัจฉา ทรงถามอำมาตย์ว่าแม่น้ำนี้มันลึกไหม

อำมาตย์ตอบ ลึกพระเจ้าข้า

พระราชาถาม ม้าเดินลงไปได้ไหม

อำมาตย์ตอบ ไม่ได้พระเจ้าข้า

พระราชาถาม ใกล้ ๆ นี้มีเรือ มีแพพอที่จะเทียบข้ามฝั่งไปได้ไหม

อำมาตย์ตอบ มี แต่ต้องรอเวลาไปหามาก่อนพระเจ้าข้า

พระราชาตอบ มัวแต่รอเรือรอแพ ฉันตายเสียก่อน ไม่ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแน่

ด้วยจิตที่เลื่อมใสในคุณของพระพุทธเจ้า พระเจ้ามหากัปปินะประทับนั่งบนหลังม้า แล้วตั้งจิตอธิษฐานว่า **อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ** ดังนี้ เป็นต้น ทรงอธิษฐานจิตว่าให้ม้าของ

ข้าพเจ้าข้ามน้ำไปฝั่งโน้นโดยปลอดภัย แล้วก็ทรงควบม้าข้ามแม่น้ำไป ในคัมภีร์ได้กล่าวถึงว่าม้านั้นเดินบนผิวน้ำได้อย่างสบาย น้ำที่เหลวก็กลายเป็นน้ำแข็งขึ้นมาทันที น้ำนี้ไม่ได้ติดปลายเล็บของม้าเลย พระเจ้ามหากัปปินะ กับมหาอำมาตย์ข้ามแม่น้ำไปได้อย่างปลอดภัยอย่างอัศจรรย์

เสด็จต่อไปไปเจอแม่น้ำสายที่ ๒ ชื่อว่า แม่น้ำ นีลวาหนา เป็นแม่น้ำใหญ่กว่าแม่น้ำสายแรก ถามอำมาตย์ว่า แม่น้ำนี้ลึกไหม

อำมาตย์ตอบ ลึกพระเจ้าข้า

พระราชาถาม ม้าเดินลงไปได้ไหม

อำมาตย์ตอบ ไม่ได้พระเจ้าข้า

พระราชาถาม ใกล้ ๆ นี้มีเรือ มีแพ พอที่จะเทียบข้ามฝั่งไปได้ไหม

อำมาตย์ตอบ มี แต่ต้องรอเวลาไปหามาก่อนพระเจ้าข้า

พระราชาตอบ ม้วแต่รอเรือรอแพ ฉันตายเสียก่อน ไม่ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าแน่

ด้วยจิตที่เลื่อมใสในคุณของพระธรรม พระเจ้ามหากัปปินะประทับนั่งบนหลังม้า แล้วตั้งจิตอธิษฐานรำลึกนึกถึงคุณของพระธรรมว่า **สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก** ดังนี้เป็นต้น ตั้งจิตอธิษฐานให้ม้าของข้าพเจ้าข้ามแม่น้ำสายนี้ด้วยความปลอดภัยถึงฝั่งโน้นด้วยความสวัสดิภาพ น่าอัศจรรย์

เสด็จต่อไปไปเจอแม่น้ำสายที่ ๓ ชื่อว่า แม่น้ำจันทภาคา เป็นแม่น้ำใหญ่กว่าแม่น้ำทั้งสองแม่น้ำ

ถามอำมาตย์ว่า แม่น้ำนี้ลึกไหม

อำมาตย์ตอบ ลึกพระเจ้าข้า

พระราชาถาม ม้าเดินลงไปได้ไหม

อำมาตย์ตอบ ไม่ได้พระเจ้าข้า

พระราชาถาม ใกล้ๆ นี้มีเรือ มีแพพอที่จะเทียบข้ามฝั่งไปได้ไหม

อำมาตย์ตอบ มี แต่ต้องรอเวลาไปหามาก่อนพระเจ้าข้า

ด้วยจิตที่เลื่อมใสในคุณของพระสงฆ์ พระเจ้ามหากัปปินะประทับนั่งบนหลังม้าแล้วตั้งจิตอธิษฐานว่า รำลึกนึกถึงคุณของพระสงฆ์ว่า **สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ** ดังนี้ เป็นต้น แล้วตั้งจิตอธิษฐานว่า ขอให้ม้าข้ามไปฝั่งโน้นด้วยความปลอดภัย และเสด็จข้ามแม่น้ำไปได้เป็นน่าอัศจรรย์ใจยิ่งนัก

ด้วยคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ นั้นเอง ขณะที่พระเจ้ามหากัปปินะกำลังเสด็จมานั้นเอง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงทราบว่า ขณะนี้ พระเจ้ามหากัปปินะ พร้อมด้วยอำมาตย์อีกหลายคน มีความเลื่อมใสต่อพระรัตนตรัย จะมาขอบวชในสำนักของเรา พระพุทธเจ้าก็ได้เสด็จออกไปเพื่อจะต้อนรับ โดยไม่ให้พระเจ้ามหากัปปินะทราบ พระองค์ประทับนั่งในที่อันสมควรแล้วทรงแสดงปาฏิหาริย์ฉายฉัพพรรณรังสี เป็นแสงสว่างเรืองรองสว่างวาบไปทั้งป่า นำพาพระเจ้ามหากับปินะ เสด็จมาตามแสงสว่าง

จนถึงที่ประทับของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเจ้ามหากัปปินะ ก็ลงจากหลังม้าแล้วเข้าไปกราบถวายพระพรพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธองค์ตรัสเทศนาอนุโมทนา ในที่สุดแล้วพระเจ้ามหากัปปินะทรงเลื่อมใสศรัทธาพร้อมอำมาตย์ผู้ติดตามทั้งปวงเข้ารับการอุปสมบทในสำนักพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พุทธศาสนิกชนในภายหลัง โชคดีมากกว่าพระเจ้ามหากัปปินะหลายพันเท่า กล่าวคือได้เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองซึ่งประดิษฐานในสุวรรณภูมินี้ อย่าให้ความโชคดีนี้หลุดลอยไปโดยไม่เข้าใจในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

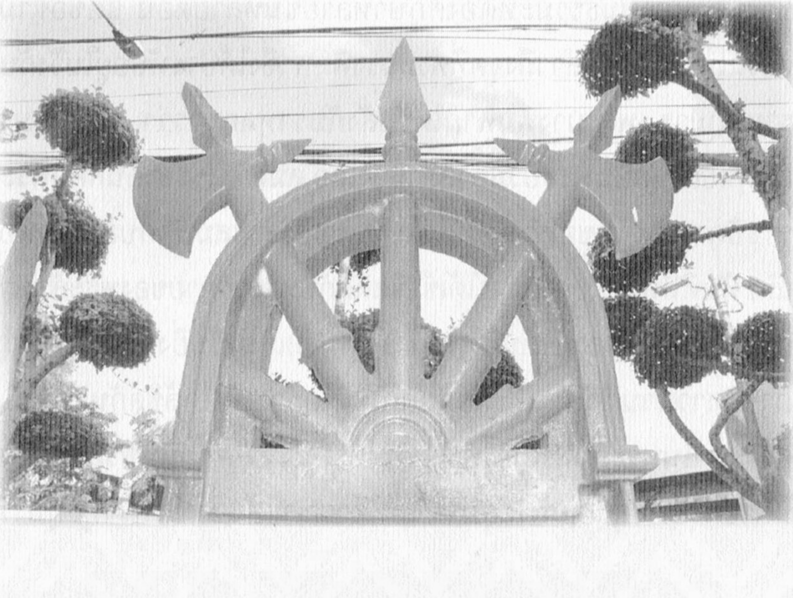
พระพุทธศาสนามีค่าล้ำเลิศประเสริฐยิ่ง
เป็นสัตย์จริงทุกสิ่งอย่างนิ่งเฉย
เมื่อพบแล้วรัตนะอย่าละเลย
มัวเฉยเมยหมดโอกาสพลาดของดี

ฉะนั้น อย่าให้ใครเขามากล่าวดูหมิ่นว่า ชาวพุทธใกล้เกลือกินด่าง หรือเหมือนกบเฒ่าที่เฝ้าดอกบัว

กบเอ๋ยกบเฒ่า
มัวนั่งเฝ้าบัวบานนานแล้วหนา
เกิดใกล้บัวไม่เห็นบัว โธ่..อนิจจา
ภมรมาบินซ้อนเกสรไป

เปรียบเหมือนคนใกล้เกลือแต่กินด่าง
คงไม่ต่างคนใกล้พระศาสนา
ไม่รู้ซึ้งคุณค่าพระสัมมา
ประหนึ่งว่ากบเฒ่าเฝ้าดอกบัว

กิจฺโฉ พุทฺธานมุปฺปาโท การอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า นั้น เป็นสิ่งที่ได้ยากเหลือเกิน ขอให้ท่านรำลึกนึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า ก่อนนอนสวดมนต์ไหว้พระแล้วแผ่เมตตา อันนำพาให้เกิดความสุข ความสงบร่มเย็น เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ครอบครัวของท่าน ขออำนวยอวยพรให้ท่านทั้งหลายได้รับอานิสงส์แห่งการเจริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ดังที่ปรารถนาทุกประการ

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ตอนที่ ๕๑

คติธรรมในราหุโลวาทสูตร

ครั้งหนึ่ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้รำลึกนึกถึงพระญาติของพระองค์ คือ พระเจ้าสุทโธทนะ พระราชบิดาและพระองค์ก็ได้เสด็จไปที่วังของพระเจ้าสุทโธทนะ ในระหว่างนั้นพระเจ้าสุทโธทนะได้ออกมาต้อนรับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เหตุการณ์ในช่วงนี้จังหวะนี้มีธรรมะที่ต้องศึกษาหลายขั้นหลายตอน แต่ขอข้ามตรงนี้ไปก่อน ไปกล่าวถึงจุดที่พระนางพิมพาซึ่งได้ประทับอยู่ในวังกับราหุลกุมาร พระนางพิมพาก็ได้รับสั่งกับราหุลกุมารว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นพระบรมศาสดาของโลก สมณะพระองค์นี้ก็คือพระราชบิดาของเจ้า ขอให้เจ้านั้นได้ไปทูลขอสิริราชสมบัติกับสมเด็จพ่อเถิด ทันทีที่พระราหุลกุมารได้เข้าชิดติดกับพระวรกายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็มีความซาบซึ้ง และมีความร่มเย็นเป็นยิ่งนัก ถ้าพูดจาภาษาชาวบ้านก็คือ เป็นพ่อกับลูกได้มีโอกาสเข้าใกล้ชิดกัน เกิดมีความรักในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทันที อนึ่งด้วยความที่พระองค์นั้นมีพระกรุณาธิคุณต่อพระกุมาร ได้พิจารณาแล้วว่า สิ่งที่ราหุลกุมาร

ขอนั้นเป็นโลกิยทรัพย์ เป็นทรัพย์ภายนอก จะทำให้วนเวียนอยู่วัฏฏสงสาร ไม่เป็นไปเพื่อบรมสุขอย่างแน่แท้

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงประสงค์ที่จะประทานอริยทรัพย์ อริยทรัพย์นี้เรียกได้ว่าเป็นโลกุตตรทรัพย์ ทรัพย์ที่เหนือกว่าโลกิยทรัพย์ เมื่อพระองค์ได้พิจารณาเช่นนี้แล้ว จึงประทานอริยทรัพย์ก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้กับราหุลกุมาร จึงรับสั่งให้พระสารีบุตรเป็นผู้ให้การบรรพชาแก่ราหุลกุมาร ซึ่งขณะนั้นมีอายุได้ ๗ ปี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้มีพระกรุณายกเรื่อง **สัมปชานมุสาวาท** แปลว่า โกหกทั้ง ๆ ที่รู้ ขึ้นมาเทศนาสอนสามเณรราหุล อันเป็นเรื่องเหมาะแก่เด็กในวัยนี้ พระพุทธองค์ทรงสอนด้วยวิธีใช้สื่ออุปกรณ์ในการสอน เริ่มตั้งแต่สามเณราหุลถวายการล้างพระบาทต้อนรับพระพุทธเจ้า ในขณะโปรดมาเยี่ยมแสดงธรรม

ขณะที่สามเณรถวายงานล้างพระบาท พระองค์รับสั่งให้หยุดการล้างพระบาท ให้ขยักน้ำไว้ครึ่งขัน แล้วถามสามเณรว่า น้ำในขันนี้เหลือมากหรือเหลือน้อย

สามเณร : เหลือครึ่งขันพระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธเจ้า : การพูดโกหกทั้งที่รู้ทำให้ความเป็นสมณะนั้นเหลืออยู่ครึ่งเดียว เปรียบเหมือนน้ำในขันที่เหลืออยู่ครึ่งเดียว

เมื่อสามเณรล้างพระบาทจนน้ำหมดขัน พระองค์ตรัสถามว่า น้ำในขันนี้เหลือมากหรือเหลือน้อย

สามเณร : เหลือน้อยพระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธเจ้า : การพูดโกหกทั้งที่รู้บ่อย ๆ ทำให้ความเป็น

สมณะนั้นเหลืออยู่น้อย เปรียบเหมือนน้ำในขันที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อย

เมื่อสามเณรล้างพระบาทเสร็จแล้ว พระองค์รับสั่งให้คว่ำขัน พระองค์ตรัสถามว่า น้ำในขันเหลือมากหรือเหลือน้อย

สามเณร : หมด ไม่มีเลยพระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธเจ้า : การพูดโกหกทั้งที่รู้เป็นนิจศีล ทำให้ความเป็นสมณะนั้นไม่เหลืออยู่เลย เปรียบเหมือนน้ำในขันที่ไม่มีเหลืออยู่เลย

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสย้ำเตือนให้ราหุลสามเณรมีความสำเหนียกในเรื่องนี้ว่า เราจักไม่กล่าวเท็จแม้เพื่อให้หัวเราะกันเล่น

นอกจากนี้พระผู้มีพระภาคให้โอวาทแก่สามเณรราหุลให้พิจารณาการกระทำ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ให้ดีเสียก่อนว่ากายกรรมที่เราจะทำนี้ เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง เพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง หรือทั้งสองอย่าง กายกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบาก กรรมทางกาย ทางวาจา ทางใจ เห็นปานนี้ เธออย่าทำเด็ดขาด เธอพึงละกรรมทางกาย ทางวาจา ทางใจ เห็นปานนี้เสีย แต่ถ้าเป็นกรรมที่ตรงกันข้ามดังกล่าว คือเป็นกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ที่เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร มีสุขเป็นวิบาก เธอควรทำ เธอพึงเพิ่มพูนกายกรรมเห็นปานนี้

เพราะเหตุนั้น เธอพึงสำเหนียกในเรื่องนี้อย่างนี้ว่า เราพิจารณาดีแล้วจักชำระกายกรรม พิจารณาดีแล้วจักชำระวจีกรรม พิจารณาดีแล้วจักชำระมโนกรรม เธอพึงสำเหนียกอย่างนี้

สรุปได้ว่า พระพุทธเจ้าได้ให้โอวาทแก่สามเณรราหุล ให้ชำระกาย วาจา ใจ ให้สะอาด และที่สำคัญในด้านวจีกรรม ไม่ต้องการให้สามเณรได้พูดโกหกทั้งที่รู้ ซึ่งในเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับอัธยาศัยของเด็ก ๆ และเป็นสิ่งที่จำต้องบ่มเพาะกาย วาจา ใจ ของสามเณรซึ่งอยู่ในวัยเด็กให้เรียบร้อยเสียก่อนเป็นเบื้องต้น ก่อนที่จะได้ศึกษาธรรมะที่ลึกซึ้งต่อไป และนอกจากนี้คติธรรมในราหุโลวาทสูตรนี้ ยังเป็นคุณูปการให้พระอาจารย์นำไปฝึกสอนสามเณรภาคฤดูร้อนได้อีกด้วย

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๕๒

ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย

สจฺจํ เว อมตา วาจา ซึ่งแปลว่า สัจจะคือความจริงเป็นวาจาที่ไม่ตาย พระพุทธพจน์บทนี้มีความหมายในแง่ของชีวิตของคนที่อยู่ร่วมกันต้องมีความจริงหรือมีสัจจะกันอยู่บ้าง คำว่า สัจจะ คือ ความจริง หมายถึงความจริงดังต่อไปนี้ **จริงต่อตน จริงต่อคน จริงต่องาน และจริงต่อความดี**

จริงต่อตนเอง ดังมีคำสอนได้ตรัสไว้ว่า **ตถาวาที ตถาการี พูดเช่นใดต้องทำเช่นนั้น** คนเราไม่ค่อยได้ย้อนถึงรำลึกนึกถึงคำพูดของเราที่เราไปรับปากสัญญาจะทำอะไรให้กับใครนั้น เพียงแต่ว่าพูดไปเพียงเป็นลมปาก จึงมีภาษิตที่ว่า **กษัตริย์ตรัสแล้วไม่คืนคำ** เพราะคำพูดของกษัตริย์เป็นยิ่งกว่าสัจจะหรือสัญญาใด ๆ ตรัสแล้วเป็นมรรค เป็นผล ทุกถ้อยคำไป จริงต่อตนเองข้อนี้แหละเป็นข้อที่ควรรักษาไว้ให้มาก ๆ เพราะคนที่พูดจริง ทำจริง จะมีศักดิ์ศรีทั้งทางโลกและทางธรรม

จริงต่อคน หมายถึงจริงต่อ บุพการี ญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน คู่ค้าขาย ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา เมื่อเราเป็นศูนย์กลางของคนทั้งหมดนี้ เราต้องมีใจรักษ์สัตย์ซื่อต่อบุคคลที่ให้ประโยชน์แก่เรา เพราะความเป็นจริงในโลกนี้เราอยู่คนเดียวไม่ได้ **น้ำยังพึ่งเรือ เสือต้องพึ่งป่า ข้าพึ่งเจ้า บ่าวพึ่งนาย** ความเป็นพ่อแม่ เป็นญาติพี่น้อง เป็นมิตร เป็นสหาย จะคบค้าสมาคมไปมาหาสู่กันได้นานเพราะทุกคนมีความจริงใจต่อกัน

จริงต่องาน งานก็คือสิ่งที่เราจะต้องออกไปทำเพื่อให้ได้เงินทองมาเป็นค่าตอบแทน สร้างความมั่นคงให้กับฐานะครอบครัวของตนเอง หากบุคคลใดไม่สนใจงานไม่จริงใจต่องาน ละทิ้งงาน ทำงานจับจด เช้าชาม เย็นชาม มาทำงานแบบเหงา ๆ นั่งเศร้าเหมือนแมวป่วย อาการที่ว่ามานี้เป็นอาการของคนที่เกียจคร้าน ต้องนึกถึงว่า **งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุขเมื่อทำงาน** เมื่อเราจริงใจต่องานแล้ว งานจะเป็นตัวให้ค่าตอบแทนแก่เรา **คนสร้างงาน งานสร้างคน** นี้เรียกว่า จริงต่องาน

จริงต่อความดี อะไรที่เป็นความดีแล้วเราต้องปฏิบัติทันที เช่น ชาวพุทธยึดถือว่าศีลธรรมเป็นความดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต เมื่อสมาทานปฏิญญาแล้ว เราต้องยินดีและจริงใจกับคำสมาทานที่เราได้ปฏิญาณไว้ต่อหน้าพระรัตนตรัย เหมือนกับเรื่องกระต่ายบนดวงจันทร์

กระต่ายพระโพธิสัตว์มีสหายอยู่ ๓ เกลอ ได้แก่ สุนัขจิ้งจอก ลิง และตัวนากกินปลา กระต่าย สุนัขจิ้งจอก ลิง และตัวนาก เป็นมิตรกัน มีสุขร่วมสุข มีทุกข์ก็ช่วยกันแก้ไข ๔ สหายนี้ชอบเข้าวัดรักษาศีล ฟังธรรม โดยมีกระต่ายน้อยเป็นผู้นำ กระต่ายบอกว่าพรุ่งนี้เป็นวันพระจะต้องรักษาอุโบสถศีล และจะต้องมีข้าวปลาอาหารสำหรับทำบุญบริจาคทาน เราต้องเตรียมตัวรักษาอุโบสถศีล และเตรียมข้าวปลาอาหารไว้สำหรับไว้ทำบุญ พอรุ่งขึ้นเป็นวันพระ ๔ สหายก็แยกกันทำภารกิจ

สุนัขจิ้งจอกเข้าไปในป่าไปได้ตัวตะกวดมาตัวหนึ่งแล้วเอามาแขวนไว้ที่ที่นอนของตัวเอง ก็นึกในใจว่าถึงเวลาเมื่อไหร่แล้วเราจะกิน ถ้าใครมาขอก็จะยกให้

เจ้าลิงก็เข้าป่าไปได้กล้วยมาเครือหนึ่งแล้วมาแขวนที่ต้นไม้ที่นอนของตัวเอง ก็นึกใจในว่าเราจะกินกล้วยเมื่อถึงเวลา ถ้าหากว่าใครมาขอเราก็จะให้

นากกินปลา ไปที่หาดทราย ไปได้ปลาที่ชาวประมงเขาเอามาฝังไว้ที่หลุมทราย ตัวนากมันก็ขุดเอามา ได้ปลามาพวงหนึ่งก็กลับมาที่อยู่ของตนแล้ว ก็แขวนไว้ นึกในใจเหมือนกันว่าเราจะกินปลาเมื่อถึงเวลา ถ้าใครมาขอก็จะให้

แต่สำหรับเจ้ากระต่ายน้อยได้แต่บอกพวกว่าให้ไปหาอาหารนะเผื่อไว้ทำบุญกันด้วย สำหรับอาหารของเรา คือหญ้าที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา เราไม่ต้องออกไปหาเสบียงมาสะสมไว้ เสียเวลาปฏิบัติ อยู่ต่อมาอาสนะพระอินทร์ให้ร้อน เลยสอดส่องทิพยเนตรลงมา ทราบ

ว่า กระต่ายน้อยพร้อมที่จะเอาชีวิตของตัวเองบริจาคเป็นทาน ต้องลงไปช่วย ว่าแล้วพระอินทร์ก็ปลอมตัวเป็นพราหมณ์ ไปทดสอบธรรมะ โดยทำทีไปขออาหารกับสุนัขจิ้งจอก ลิง และนากกินปลาตามลำดับ สัตว์ ๓ สหายใจดียกอาหารที่ตนเก็บไว้ให้ตาพราหมณ์จนหมด ฝ่ายพราหมณ์ก็ใจดีคืนให้ทั้งหมด

พระอินทร์ปลอม มาถึงโพรงต้นไม้ที่อยู่ของกระต่ายน้อยได้สนทนาถามกระต่ายว่า กำลังทำอะไรอยู่หรือ

กระต่าย : วันนี้เป็นวันอุโบสถศีล สมาทานศีล ๘ ตั้งแต่เช้าแล้ว แล้วลุงมาทำไม

พระอินทร์ : ฉันหิวที่นี่มีอะไรกินไหม

กระต่าย : ไม่มี ฉันมีแต่หญ้า ท่านกินได้ไหม

พระอินทร์ : ไม่ได้ ฉันอยากกินเนื้อ

กระต่าย : เนื้ออย่างอื่นไม่มี มีแต่เนื้อของฉัน ฉันยินดีบริจาคเนื้อตัวของฉันให้ท่าน

พระอินทร์ : ไม่เอา

กระต่าย : แล้วจะทำยังไง ฉันมีแต่ตัว ถ้าลุงอยากจะได้ฉันยอมสละเนื้อตัวของฉันให้เป็นอาหารของท่านเอาไหม ฉันตั้งใจไว้แล้วว่า ถ้าใครมาขออาหาร จะยอมสละตัวของเราให้เป็นอาหารได้ กระต่ายจึงบอกพระอินทร์ว่า ให้ไปจุดกองไฟ ติดเมื่อไหร่แล้วมาบอกข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะกระโดดเข้ากองไฟพร้อมเป็นเนื้อย่างให้ท่านได้ทานเลย

พระอินทร์ก็ไปจุดกองไฟ บอกกระต่ายว่าพร้อมแล้ว กระต่าย

น้อยดีใจว่าจะได้สละตัวเองเป็นอาหารของลุงพราหมณ์แล้ว สลัดเนื้อตัวให้พวกมดหรือแมลงที่เกาะอยู่ในขนกระต่ายให้หลุดออกไป ไม่อยากให้คนอื่นตายไปด้วย กระต่ายก็กระโดดเข้าไปในกองไฟ เดชะบุญพอกระโดดลงไปในไฟ ไฟเย็นเหมือนน้ำ

กระต่ายต่อว่าลุงพราหมณ์ ทำไมไม่เร่งไฟสักที

พระอินทร์ : เร่งเต็มที่แล้ว

กระต่าย : ทำไมไฟไม่ร้อน

พระอินทร์ : ฉันเป็นไฟวิเศษ ไฟเย็น

กระต่าย : แล้วเมื่อไหร่จะสุกสักทีละ

พระอินทร์ : โอ้ชาตินี้ไม่มีทางสุกหรอก

กระต่าย : ทำไมละลุง

พระอินทร์ : ไฟของฉันคือไฟของเทวดา ไฟพระอินทร์

กระต่าย : ลุงเป็นใคร

พระอินทร์ : ฉันเป็นพระอินทร์

กระต่าย : ท่านมาทำไม

พระอินทร์ : มาช่วยท่านน่ะสิ เรารู้ว่าท่านนั้นตัวเล็กใจใหญ่ มีสัจจะ เกรงว่าถ้าเราไม่มาตัดหน้าซะก่อน ประเดี๋ยวฉณิพกพเนจรมาขออาหาร จะต้องเป็นเหยื่อของเขาแน่นอน คนดีมีสัจจะจะตายไม่ได้

กระต่าย : ท่านทำให้เราเสียอุดมการณ์เสียปณิธานหมด เรามีสัจจะเป็นอุดมการณ์อยู่แล้ว พูดอย่างใด ต้องทำอย่างนั้น

พระอินทร์ : เจ้าทำอย่างนี้ไม่ได้

กระต่าย : แล้วฉันจะทำยังไง ฉันขาดสัจจะแล้ว

พระอินทร์ : เอาอย่างนี้ ข้าพเจ้าขอคืนชีวิตให้ท่าน ต่อไปนี้ข้าพเจ้ากลับไปสวรรค์ ข้าพเจ้าจะเอาความดีของท่านไปประกาศให้ชาวโลกเขาได้รู้ โดยที่ข้าพเจ้าจะเอาพู่กันไปเขียนรูปกระต่ายน้อยฝากไว้บนดวงจันทร์ ให้ชาวโลกเขาเห็นความสำคัญว่า กระต่ายรักษาสัจจะสุดชีวิต ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จึงมีรูปกระต่ายน้อยปรากฏอยู่ที่บนดวงจันทร์

ท่านสาธุชน กระต่ายมีชื่อเสียงปรากฏ และไม่ตายไปกับตัว เพราะกระต่ายมีธรรมะ คือ

๑. **สัจจะต่อตน** บอกว่าต้องการสละชีวิตของตัวเองเป็นอาหาร กระต่ายก็ทำดังที่ให้สัจจะไว้

๒. **สัจจะต่อคน** บอกว่าจะให้ชีวิตกับลุงพราหมณ์ก็ไม่หนีให้ชีวิตกับลุงพราหมณ์จนได้

๓. **สัจจะต่องาน** งานคือหน้าที่ หน้าที่คือการปฏิบัติธรรม กระต่ายก็ไม่ทิ้งสัจจะรักษาอุโบสถศีล

๔. **สัจจะต่อความดี** กระต่ายมีสัจจะประจำตน คิดดี พูดจริง ทำจริง ฝากความจริงไว้บนดวงจันทร์

พระพุทธองค์จึงตรัสว่า **สจฺจํ เว อมตา วาจา** สัจจะคือความจริงแล เป็นวาจาที่ไม่ตาย

ธรรมนิเทศ

ตอนที่ ๕๓

พระมหาชนก

วิริเยน ทุกฺขมจฺเจติ คนล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร สืบเนื่องจากวันที่ ๕ ธันวาคมที่ผ่านมา เป็นวันมหามงคลของพสกนิกรชาวไทยตั้งใจถวายความจงรักภักดี แสดงสัญลักษณ์ว่ามีความรักความจงรักภักดีแซ่ซ้องในพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีกิจกรรมในบ้านเมืองเกิดขึ้นหลายประการ แต่กิจกรรมที่นำสู่ภาคประชาสังคมนั้นคือ เรื่องพระราชนิพนธ์พระมหาชนกได้ถูกหยิบยกมาแสดงเป็นบทละครสะท้อนให้เห็นธรรมะ **วิริยะ** คือความเพียร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกเพื่อให้ขวัญกำลังใจประชาชน อันสืบเนื่องมาจากเศรษฐกิจตกต่ำในราวปี พ.ศ. ๒๕๔๐ พระองค์ก็ให้กำลังใจให้พสกนิกรชาวไทยใช้ธรรมะเรื่องความเพียรให้มาก ๆ จะพ้นจากภัยคือความยากจน

พระมหาชนกในขณะที่เรือสำเภาอัปปางในท้องทะเล ลอยคอว่ายน้ำอยู่ในท่ามกลางทะเล ๗ วัน ๗ คืน นางเทพธิดามณีเมขลา

เทวดาที่รักษามหาสมุทรได้มาพบพระมหาชนกกำลังว่ายน้ำเสี่ยงภัย เสี่ยงอันตราย นางมณีเมขลาได้ถามพระมหาชนกว่า ใครเล่าหนอ มาว่ายน้ำอยู่ท่ามกลางมหาสมุทรซึ่งมีแต่อันตราย ว่ายเท่าไหร่ก็ไม่ถึงฝั่ง จะต้องจบชีวิตในมหาสมุทรนี้เป็นแน่

พระมหาชนกก็ได้กล่าวโต้ตอบว่า ถึงแม้ว่ายังไม่เห็นฝั่ง ข้าพเจ้าก็จะพยายามว่ายน้ำอยู่ร่ำไป แม้ว่าจะตายก็ถือว่าเป็นการทำหน้าที่ได้สุดกำลังแล้ว ข้อนี้พระมหาชนกยังได้กล่าวต่ออีกว่า สาเหตุที่ต้องว่ายน้ำทั้ง ๆ ที่ยังไม่เห็นฝั่ง ก็เพราะพระมหาชนกนั้นได้เห็นปฏิปทาของชาวโลกและอานิสงส์ของความเพียร จึงพยายามว่ายน้ำอยู่ร่ำไป แม้ว่าจะตายอยู่ที่มหาสมุทรนี้ก็ยอม

คำว่า ปฏิปทา ของชาวโลก หมายถึงชาวโลกเขาดำเนินชีวิตเพื่อความเจริญรุ่งเรืองได้ ก็เพราะว่าเขามีความขยันหมั่นเพียร พระมหาชนกจึงเห็นอานิสงส์ของความเพียร เพราะคนที่มีความเพียรแล้ว แม้ว่าตายอย่างไรก็ไม่เสียชื่อ ได้ชื่อว่าไม่เป็นหนี้บุญคุณบิดามารดา

เมื่อคนเรานั้นขยันและมีความอดทนจนเต็มที่ แม้ว่าจะไม่ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา ก็ยังมีคนมาเชิดชูเกียรติกล่าวถึงความขยัน ให้เกียรติคุณว่าเป็นความดีที่คน ๆ นั้นได้ทำตลอดชีวิต จึงมีพุทธศาสนสุภาษิตรับรองไว้ว่า

วายเมเถว ปุริโส ยาว อตฺถสฺส นิปฺปทา
นิปฺผนฺนโสภิโน อตฺถา ขนฺตยา ภิยฺโย น วิชฺชติ

เกิดเป็นคนควรพยายามอยู่ร่ำไป จนกว่าจะถึงความสำเร็จ

เพราะประโยชน์ที่ทำความสำเร็จนั้น มีความงดงาม ประโยชน์ยิ่งไปกว่าความอดทนนั้นไม่มี

ข้อนี้มีนัยเห็นความสำคัญว่า ถ้ามีความพยายามแล้วสิ่งที่ทำจะสำเร็จ สิ่งที่สำเร็จแล้วจะมีความงดงาม มีความแช่มชื่นแห่งหัวใจ ในเรื่องพระมหาชนกมีสาระที่พึงศึกษาดังนี้

๑. **พระมหาชนกมีสติฉับไว** คือ เมื่อเรืออับปาง พระมหาชนกมีสติที่จะเตรียมตัวลอยคออยู่ในทะเลลึกอย่างปลอดภัย โดยจัดการตนเองดังนี้ (๑) รับประทานอาหารให้เพียงพอ (๒) เอาผ้าชุบน้ำมันพันกายเพื่อปิดบังอำพรางกลิ่นตัวของตัวเอง มิให้สัตว์ร้ายมาทำอันตรายต่อชีวิต (๓) ปีนขึ้นไปบนเสากระโดงเรือ (๔) กำหนดในใจว่าจะมุ่งหน้าไปเมืองมิถิลา และดีดตัวเองให้พ้นจากภัยร้าย หนสุดท้ายพระมหาชนกก็พ้นจากภัยร้ายตามที่ตัวเองนั้นได้เตรียมตัวที่จะสู้ภัยในท้องทะเลนั้น

๒. **พระมหาชนกยึดมั่นปณิธานอย่างมั่นคง** คือ ยึดมั่นในปณิธานแม้ว่าตัวเองจะต้องตายก็ยังว่ายน้ำอยู่ร่ำไป คนเราถ้าหากว่าพยายามแล้วอย่างที่สุดแล้ว เมื่อมันยังไม่สำเร็จ หรือมีภัยร้ายเกิดขึ้น ขอให้เราทำเต็มที่แล้วจะมีคนมาช่วย ดังที่พระมหาชนกนั้นพบกับนางมณีเมขลา แม้ว่าฝั่งจะยังห่างไกลนัก แต่ว่าเมื่อพระมหาชนกนั้นได้ช่วยเหลือดูแลตัวเองอย่างเต็มที่ด้วยปณิธานแล้ว เมื่อยังไม่ถึงเป้าหมายย่อมมีคนมาช่วยเหลือแน่นอน ดังที่บอกว่า คนดีมี

เทวดาคุ้มครอง เทพเจ้าเหล่าเทวดาเห็นความดีของเราจะไม่นิ่งดูดาย ท่านทั้งหลาย เราทำอะไร บางทีบางครั้งทำเต็มที่ เหนื่อย ย่อท้อ แต่ว่าเมื่อมีคนเห็นใจนั้นแหละเรียกว่าเป็นเทวดามาช่วยเรา

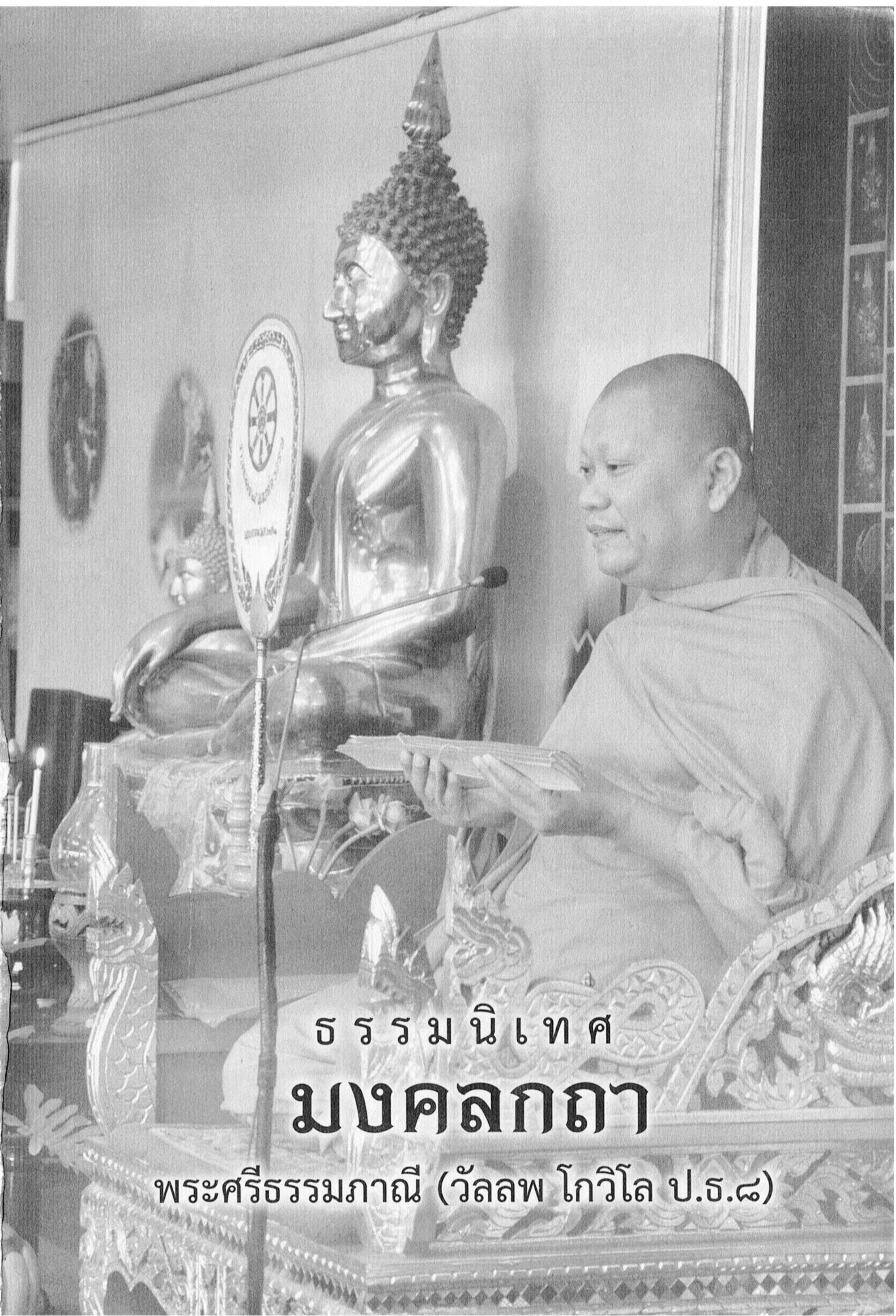
๓. **พระมหาชนกทำความดีสุดกำลัง** คือ ทำความดีสุดกำลัง ไม่ว่าจะอยู่ในเหตุการณ์ที่ล่อแหลมต่ออันตราย หรือว่าอยู่ในสถานการณ์ใด ทำความดีให้ถึงที่ดีให้ถึงพร้อม ในเรื่องความเพียรของมหาชนกนี้ ขอให้ท่านนั้นได้เก็บสาระเรื่องความเพียรและความอดทนมาใช้ในชีวิตประจำวันให้จงได้

ขอให้ท่านทั้งหลายขยันให้จริง ๆ ทำอะไรให้จริง ๆ และเราจะได้สิ่งที่เป็นของจริงในชีวิตประจำวัน ไม่มีใครอยู่เฉย ๆ แล้วจะได้สิ่งที่ตนปรารถนา การจะได้อะไรมาสักอย่าง ต้องผ่านอุปสรรคและการลงทุนที่มากพอสมควร จงจำไว้ว่า

ไม่มีใครแบกความสำเร็จมาให้ขาย
ไม่มีใครตายเพราะความมุ่งมั่น
ไม่มีชัยชนะใดที่ไม่ฝ่าฟัน
อย่ายอมแพ้เท่านั้นฝันเป็นจริง

สมดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ยกไว้เบื้องต้นว่า

วิริเยน ทุกฺขมจฺเจติ คนล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

มงคลกถา

พระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘)

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑ : ไม่คบคนพาล

อเสวนา จ พาลานํ การไม่คบคนพาลเป็นมงคลอันสูงสุด

คำว่า "พาล" แปลว่า โง่เขลา อับปัญญา รู้เท่าไม่ถึงการณ์ คนพาลคือคนโง่เขลา คนเกเร แม้คนมีปริญญาสูง ๆ แต่ประพฤติทุจริตทางกาย วาจา ใจ ก็เรียกว่า คนพาล บางทีเรียกว่า คนอันธพาล คำว่า "ไม่คบ" หมายถึงการไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับคนเช่นนี้ ไม่ว่ากรณีใด ๆ หากเข้าไปเกี่ยวข้อง ตัวเราจะหม่นหมองไปด้วย เหมือนใบไม้ที่ห่อปลาเน่า ใบไม้ย่อมมีกลิ่นเหม็นไปด้วย การไม่คบคนพาลจึงเป็นมงคล ทำให้พ้นจากความผิดทุกประเภท นำมาซึ่งความสรรเสริญของคนทั่วไป และประสบความสุขความก้าวหน้าในชีวิต เป็นการตัดกำลังไม่ให้เชื้อคนพาลระบาดไปทั่ว การไม่คบคนพาลจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒ : การคบบัณฑิต

ปณฺฑิตานญฺ จ เสวนา การคบบัณฑิต เป็นมงคลอันสูงสุด

มงคลข้อนี้ต่อเนื่องจากมงคลข้อที่ผ่านมา คือ การไม่คบคนพาล บัณฑิต หมายถึงผู้ที่ดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง รู้เท่าทันในการคิด การพูด การกระทำ ของตนเอง แม้ไม่รู้เรื่องราวของโลกของชีวิตบางสิ่งบางอย่าง แต่พยายามที่จะใฝ่รู้ ก็ชื่อว่าเป็นบัณฑิตได้ พระพุทธเจ้ายังตรัสว่า **"คนโง่ที่รู้ตนเองว่าโง่ ยังเป็นบัณฑิตได้บ้าง แต่คนโง่คิดว่าตนเองฉลาดนั้น เรียกว่าโง่แท้ ๆ"**

บัณฑิตจะมีนิมิตเครื่องหมายแห่งบัณฑิตอยู่ ๓ ด้าน

๑. ด้านความคิด บัณฑิตจะคิดดี หวังดีต่อตนและส่วนรวม

๒. ด้านการพูด บัณฑิตจะพูดดี มีประโยชน์ รู้จักกาลเทศะ รู้จักพูด

๓. ด้านการกระทำ บัณฑิตจะกระทำดีเป็นที่หมาย ห่างไกลจากทุจริต

เมื่อพิจารณาแล้วว่า คนใกล้ชิดมีลักษณะเช่นนี้ ก็ควรเข้าไปคบหาสมาคมด้วย เพราะจะช่วยให้เราเป็นบัณฑิต คิดดี พูดดี ทำดีไปตามด้วย การคบบัณฑิตจึงเปรียบเหมือนผ้าที่ห่อไม้จันทร์หอม ผ้าที่ห่อก็พลอยหอมไปด้วย สรุปได้ว่า **การคบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล** จึงเป็นมงคลอันสูงสุดฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๓ : บูชาบุคคลที่ควรบูชา

ปูชา จ ปูชนียานํ การบูชาบุคคลที่ควรบูชา
เป็นมงคลอันสูงสุด

การบูชา คือ กิริยาที่แสดงความเคารพบุคคลที่เรานับถือยกย่อง เลื่อมใส ต่อบุคคลนั้น กิริยาอาการเช่นนี้จะมีปรากฏในบุคคลผู้ที่มีจิตใจงดงามเท่านั้น คนจิตใจทรามทำการบูชาไม่ได้ คำถามว่า **“แล้วบุคคลเช่นใดเล่า เป็นบุคคลที่ควรบูชา”** คำตอบ : คนที่กระทำบุญกระทำคุณไว้ก่อน เป็นบุคคลที่ควรบูชา บุคคลต่อไปนี้ชื่อว่าเป็น ปูชนียบุคคล บุคคลที่ควรบูชา

พระพุทธเจ้า ทรงเป็นปูชนียบุคคลของพุทธบริษัท
พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นปูชนียบุคคลของพสกนิกร
บิดา มารดา เป็นปูชนียบุคคลของบุตร ธิดา
คุณครูอุปัชฌาย์ เป็นปูชนียบุคคลของลูกศิษย์
กัลยาณมิตร เป็นปูชนียบุคคลของกันและกัน

ผู้ที่มีจิตใจงดงาม รู้คุณ เชิดชูคุณ ตอบแทนคุณ จึงต้องแสดงอาการบูชาต่อท่านเหล่านี้ ด้วยวิธีการบูชา ๓ ประการ

๑. **สักการะบูชา** แสดงการบูชาด้วยเครื่องสักการะ ดอกไม้ ของหอม สิ่งของที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ

๒. **สัมมานบูชา** แสดงการบูชาด้วยการนับถือ เคารพ ให้เกียรติ ไม่ดูหมิ่นคุณท่าน ไม่ว่าจะเป็นการพูด การแสดงออกทางใดทางหนึ่ง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ปฏิบัติตามคำของท่าน เช่น พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นต้น

๓. **ปัคคาหบูชา** แสดงการบูชาด้วยการยกย่อง สนับสนุน ด้วยการนิยมชมชอบในเกียรติคุณของท่าน ส่งเสริมคุณและปกป้องเกียรติคุณของท่าน

สรุปความว่า การบูชาเป็นกิริยาของผู้มีจิตใจสูง การบูชาบุคคลที่ควรบูชาจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ผู้บูชาเช่นนี้จักได้รับการบูชาตอบ "**ปูชโก ลภเต ปูชํ** ผู้บูชาเขาย่อมได้รับการบูชาตอบ"

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๔ : อยู่ในถิ่นอันสมควร

ปฏิรูปเทสวาโส การอยู่ในถิ่นอันสมควร เป็นมงคลอันสูงสุด

ถิ่นอันสมควร หมายถึงที่ตั้งที่อยู่อาศัย ทำเลการทำมาค้าขาย ที่ตั้งของศูนย์ปฏิบัติธรรม หรือสถานที่ที่เราเข้าไปทำงาน ที่ตั้งหรือสถานที่ดังกล่าวต้องเหมาะสมกับหน้าที่การงาน สถานะของแต่ละบุคคล ความจำเป็นหรือความเหมาะสมของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ถิ่นอันสมควร ไม่ใช่ต้องอยู่ในเมืองหลวงทั้งหมด

บ้านที่อยู่อาศัย ใกล้ที่ทำงาน การคมนาคมสะดวก มีความปลอดภัย ใกล้สถานพยาบาล ใกล้วัด สภาพแวดล้อมดี จัดเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่เหมาะควร ถ้าอยู่ในที่ดี แต่ไม่มีความปลอดภัย สิ่งแวดล้อมไม่ดี ถิ่นนี้ก็มิใช่ถิ่นที่สมควรกับเรา

สถานที่ทำงาน ตั้งอยู่ในเมือง เดินทางไกล รถติด เสียเวลาเดินทางกลับบ้านดึก เสียค่าใช้จ่ายมาก ถิ่นนี้ก็มิใช่ถิ่นที่สมควร

ดังนั้น จึงนิยมทำงานในหน่วยงานที่ตั้งอยู่ใกล้บ้าน ประหยัดค่าใช้จ่าย ใช้เวลาเดินทางน้อย

ศูนย์ปฏิบัติธรรม ต้องการความเงียบสงัด หากตั้งอยู่ในท่ามกลางของชุมชนคนพลุกพล่าน ไม่สงบ ก็มิใช่ถิ่นอันเหมาะสม สถานที่ปฏิบัติจึงสมควรตั้งอยู่ในที่เงียบสงบ เหมาะในการบำเพ็ญเพียรทางจิต

สำนักงานที่ทำงานประจำ เพื่อนร่วมงานขยันทำงาน มีความซื่อสัตย์สุจริต ยิ้มแย้มแจ่มใส แบ่งปันน้ำใจ ทำงานแล้วมีความสุขสำนักงานนี้เป็นที่ทำงานที่เหมาะกับเรา ทำงานแล้วมีความเจริญรุ่งเรือง เรียกว่าอยู่ในถิ่นอันเหมาะสม

สรุปความว่า การมีที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน ปฏิบัติธรรมอยู่ในสถานที่เอื้อความสะดวกสบาย การค้ายังเลือกทำเลทอง ทหารยังเลือกชัยภูมิในการรบ การได้อยู่ในสถานที่เช่นนี้ ชื่อว่า ปฏิรูปเทสวาโส การอยู่ในถิ่นที่สมควร เป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๕ : การได้ทำบุญไว้ในปางก่อน

ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา ความเป็นผู้มีกุศลอันตนสั่งสมไว้แล้ว
ในกาลก่อน เป็นมงคลอันสูงสุด

บุญ คือสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจ แล้วทำให้เกิดความชุ่มชื่น เกิดปีติปราโมทย์ ยกระดับจิตให้คิดดี พูดดี ทำดี บุญในมงคลข้อนี้หมายถึงบุญที่เคยทำไว้ในปางก่อนมาสนับสนุนให้เรามีความเจริญรุ่งเรืองในปัจจุบัน เรามักนิยมเรียกกันว่า บุญจัดสรร เมื่อโอกาสจังหวะดี บุญเข้ามาสนับสนุนให้ได้ดีทุกที่ไป บางท่านตัดพ้อต่อว่าทำงานดี หน้าที่ดี เจ้านายดี ทำไมยังมีใครไม่เห็นดี เป็นเพราะว่าบุญยังไม่เต็มที่ บารมียังไม่เต็มเปี่ยม ต่อเมื่อมีบุญเต็มที่ บารมีเปี่ยมล้นต่อให้เอาช้างมาหยุดก็ฉุดไม่อยู่ ตรงกับคำพูดที่ว่า **"ยามบุญวาสนาช่วย ที่ป่วยก็หาย ที่หน่ายก็รัก ยามบุญไม่มา วาสนาไม่ช่วย ที่ป่วยก็หนัก ที่รักก็กลับหน่าย"**

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **“ยํ ยํ เทวาภิปตฺเถนฺติ สพฺพเมเตน ลพฺภติ”** เทวดาและมนุษย์ ปรารถนาอิฏฐผลใด ๆ อิฏฐผลนั้น ๆ ทั้งหมด ย่อมได้ด้วยบุญนั้น บุญที่เคยทำไว้จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะอำนวยศุภผลให้คนทำอยู่ร่ำไป และจัดเป็นที่พึ่งอันสำคัญของชาวพุทธ เป็นทรัพย์สกุลเดียวที่ติดตามตนไปในสัมปรายภพได้

บุญเป็นเงาเฝ้าตามติด บุญเป็นมิตรในทุกที่
คอยช่วยเหลือเอื้ออารีย์ ห่างราศีปลอดโพยภัย
บุญพิทักษ์บุญรักษา บุญนำพาให้สุขใส
แม้นชีพลับดับล่วงไป บุญส่งให้สู่สุขาวดี

การทำบุญไว้ในปางก่อน ส่งผลให้ได้รับความสุขในปัจจุบันอันควรแก่สถานะ การทำบุญในปัจจุบัน ส่งผลให้ได้รับความสุขในปัจจุบัน และในสัมปรายภพ แน่นอน โดยมิต้องสงสัย การทำบุญไว้ในปางก่อนจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๖ : ตั้งตนไว้ชอบ

อตฺตสมฺมาปนิธิ การตั้งตนไว้ชอบเป็นมงคลอันสูงสุด

มงคลข้อนี้มีความเกี่ยวเนื่องกับมงคลข้อที่ ๔ การอยู่ในถิ่นอันเหมาะสม และมงคลข้อที่ ๕ การทำบุญไว้ในปางก่อน เพราะว่าโอกาสและบุญจะสนับสนุนให้เราเองเจริญรุ่งเรืองได้หรือไม่ อยู่ที่ตนนี้เป็นสำคัญ เช่น หากว่าตนมีหน้าที่ฐานะการงาน คนแวดล้อมดี มีบุญพร้อม แต่ตนเองดำเนินชีวิตผิด ทุจริต ผิดศีลธรรม ชีวิตนี้อาจตกต่ำ เพราะตั้งตนไว้ผิด คิดผิด ทำผิด ดังนี้เป็นต้น

การตั้งตนไว้ชอบ มิใช่การตั้งบ้านเรือนที่หรูหรา ราคาแพง มีของกินของใช้ราคาแพง แต่หมายถึงการตั้งตนอยู่ในสุจริตธรรม คือ ตั้งกายถูก ตั้งวาจาถูก ตั้งใจถูก

๑. **ตั้งกายถูก** หมายถึงแต่งกาย แต่งกิริยา ให้สุภาพอ่อนโยน รู้จักกาลเทศะ เป็นเสน่ห์ผูกมัดใจคน ดังภาษิตที่ว่า *สำเนียงส่อ*

ภาษา กิริยาส่อสกุล" อีกประการหนึ่ง ตั้งกายถูก ในกายสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม

๒. **ตั้งวาจาถูก** หมายถึง การพูดให้ถูกเวลา เจรจาให้ถูกอารมณ์ คิดก่อนพูด อย่าพูดก่อนคิด เพราะวาจาสามารถพูดให้คนเป็นมิตรก็ได้ เป็นศัตรูก็ได้ พูดให้คนรักก็ได้ พูดให้คนชังก็ได้ ดังภาษิตที่ว่า *"พูดดีเป็นศรีแก่ปาก พูดมาก ๆ ปากจะมีสี"* ดังนั้นตั้งวาจาให้เป็นสุจริต ได้แก่ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดโกหก ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ

๓. **ตั้งใจถูก** หมายถึง คิดดีในสิ่งที่เราทำ คิดดีจักเป็นเข็มทิศชี้ชีวิตให้เราเดิน ถ้าคิดผิด พลอยให้การพูดก็ผิด การกระทำก็ผิดไปด้วย คำว่าตั้งใจถูกนี้ก็คือ มโนสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่ประทุษร้ายเขา และไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

ดังนั้น ถ้าบุคคลตั้งกายถูก ตั้งวาจาถูก ตั้งใจถูก เรียกว่าตั้งตนไว้ชอบ ประกอบกับอยู่ในถิ่นอันเหมาะสม และบุญช่วยส่งเสริมชีวิตจะมีความสุขความเจริญรุ่งเรือง สมดังปรารถนา

การตั้งตนไว้ชอบ เป็นมงคลอันสูงสุด เพราะเป็นการสร้างความมั่นคง ความปลอดภัย แก่ตนเอง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนอื่น มีความก้าวหน้า ป้องกันภัยในอบายภูมิ และเป็นเหตุให้ได้รับสมบัติ ๓ ประการ คือ มนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๗ : ความเป็นพหูสูต

พาหุสจฺจํ ความเป็นพหูสูตเป็นมงคลอันสูงสุด

พหูสูต หมายถึงความเป็นผู้รู้ ได้สดับตรับฟังมามาก หรือความเป็นผู้คงแก่เรียน เพียรทำไว้มาก ย่อมเพิ่มวุฒิปัญญา ปฏิภาณไหวพริบ นำความรู้ที่ได้ยินได้ฟัง ได้อ่าน นำมารับใช้กิจการหน้าที่ของตนเอง หรือนำไปช่วยเหลือผู้อื่น จนกลายเป็นปราชญ์ประจำถิ่นหรือปราชญ์แผ่นดิน บางทีก็เรียกว่า "กูรู" หมายถึง ครูหรืออาจารย์ที่มีความเก่งหรือเป็นผู้รู้จริงในเรื่องนั้น ๆ เช่น ในสังคมไทยมีปราชญ์แผ่นดินเป็นพหูสูตหลายแขนง เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน สาขาเศรษฐกิจพอเพียง ปราชญ์สาขานี้ประสบความสำเร็จในการทำการเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง จนได้รับรางวัล และเป็นครูในการถ่ายทอดในเรื่องที่ตนเก่ง นัยนี้อาจเรียกว่า เป็นพหูสูต ได้เช่นกัน

ลักษณะพหูสูต คือ กูรู มีดังนี้

๑. **พหุสฺสุตา** ได้ยิน ได้ฟังมามาก

๒. **ธตา** จำเรื่องราวและประสบการณ์ได้มาก

๓. **วจสา ปริจิตา** สามารถท่องจำจนขึ้นปาก

๔. **มนสานุเปกขิตา** เพ่งจนขึ้นใจ ใส่ใจคิดพิจารณาจนเจนจัดนึกถึงครั้งใดเนื้อความก็ปรากฏชัด

๕. **ทิฏฺฐิยา สุปฏิวิทฺธา** รู้แจ้งแทงตลอด เข้าใจลึกซึ้งด้วยปัญญา

ความเป็นพหูสูตจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๘ : รอบรู้ในศิลปะ

สิปฺปํ การมีศิลปะวิชา เป็นมงคลอันสูงสุด

สิปปะหรือศิลปะ หมายถึง ความสามารถที่บุคคลแสดงออกมาทางกายและวาจา งามสะดุดตา สะดุดใจ เป็นที่พึงพอใจแก่คนทั่วไป ศิลปะมี ๓ ลักษณะ คือ

๑. **ศิลปะทางกาย** งานที่ทำขึ้นด้วยมือที่วิจิตรประณีต เช่น งานจิตรกรรม งานปฏิมากรรม งานปูนปั้น งานเย็บปักถักร้อย นาฏศิลป์ หรือการแสดงต่าง ๆ

๒. **ศิลปะทางวาจา** การพูดที่สามารถโน้มน้าวให้บุคคลศรัทธา และกระทำตามที่ตนพูด ทำให้ผู้ฟังเกิดความสุขใจ บันเทิงใจ บางทีสะเทือนใจ ในเรื่องที่สะเทือนใจ ตามสถานการณ์ที่ปรากฏ ศิลปทางวาจานี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วาทศิลป์

๓. ศิลปะทางใจ ความสามารถในการข่มจิต ในเวลาที่ควรข่ม ประคองจิตในเวลาที่ควรประคอง ทำจิตให้รื่นเริงในเวลาที่ควรให้รื่นเริง

ผู้ที่มีศิลปะอยู่ในเรือนร่าง เป็นเหตุให้ได้รับเกียรติยศ และการยกย่องสรรเสริญ ได้รับความสุขเจริญก้าวหน้าในการงานของตนเอง ทำให้เกิดความประทับใจ การมีศิลปะจึงเป็นสิ่งที่ต้องการของทุกคน เพิ่มคุณค่าให้กับตนเองและประเทศชาติ คนมีศิลปะย่อมมีความเจริญก้าวหน้า ได้รับความสุข ทำให้โลกนี้เจริญทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุ ดังที่ล้นเกล้ารัชกาลที่ ๖ มีพระราชนิพนธ์ ไว้ว่า

ศิลปกรรมนำใจให้สร่างโศก
ช่วยบรรเทาทุกข์ในโลกให้เหือดหาย
จำเริญตาพาใจให้สบาย
อีกร่างกายก็จะพลอยสุขสราญ

การมีศิลปะจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๙ : วินัยที่ศึกษาดีแล้ว

วินโย จ สุสิกฺขิโต วินัยที่ศึกษาไว้ดีแล้ว เป็นมงคลอันสูงสุด

วินัย หมายถึง ระเบียบที่กำหนดขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคมได้ปฏิบัติตาม เพื่อความงดงาม เพื่อความผาสุกของหมู่คณะ วินัยในที่นี้รวมหมายถึงวินัยของชาวบ้าน และวินัยของนักบวช วินัยทั้งสองนี้ถูกกำหนดขึ้นเป็นเครื่องฝึกกาย ฝึกวาจา ให้งดงาม เปรียบเหมือนเส้นด้ายที่ร้อยดอกไม้นานาชนิดให้อยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบสวยงาม เพิ่มคุณค่าให้สูงขึ้น หลักการทางศาสนา และหลักการทางสังคม จึงมีวิธีการสร้างวินัยในตนด้วยวิธีการต่าง ๆ สำหรับทางพระพุทธศาสนา วางรูปแบบการเสริมสร้างวินัยไว้ในรูปแบบของศีล

วินัยของชาวบ้าน ได้แก่ ศีล ๕ ศีล ๕ จะนำผู้ที่ปฏิบัติให้เกิดสันติสุข พร้อมเพิ่มพูนสมบัติตามลำดับ คือ มนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติ

วินัยของนักบวช ได้แก่ ปริสุทธิศีล ๔ จะนำไปสู่ความหมดจด บริสุทธิ์ บริบูรณ์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อริยวินัย

วินัยที่ศึกษาไว้ดีแล้ว จะอำนวยประโยชน์ ดังนี้

๑. ไม่ละเมิดเกิดทำผิด

๒. ชีวิตร่มรื่นปลอดภัยจากอบาย

๓. ทำให้ถึงนิพพานไว

วินัยที่ศึกษาไว้ดีแล้ว เป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑๐ : วาจาสุภาษิต

สุภาสิตา จ ยา วาจา วาจาสุภาษิต เป็นมงคลอันสูงสุด

วาจาสุภาษิต หมายถึง คำพูดที่ผู้พูดได้กลั่นกรองไว้ดีแล้วด้วยใจที่ผ่องใส ปราศจากอคติ แล้วพูดออกไป โดยหวังว่าวาจาที่พูดไปแล้วจะเกิดประโยชน์แก่ตนและผู้ฟัง ซึ่งตรงกันข้ามกับวาจาที่หยาบคาย วาจาจึงเป็นเรื่องสำคัญ **พูดดีได้ พูดร้ายเสีย** ดังภาษิตว่า

ปากเป็นเอกเหมือนเสกมนต์ให้คนเชื่อ
ฉลาดเหลือวาจาปรีชาฉาน
จะกล่าวถ้อยร้อยคำไม่รำคาญ
เป็นรากฐานเทิดตนพ้นลำเค็ญ

ลักษณะวาจาสุภาษิต ที่ลิขิตไว้ มีดังนี้

๑. ต้องเป็นคำจริง ไม่คลาดเคลื่อน ไม่บิดเบือนจากความจริง

๒. ต้องเป็นคำสุภาพ ไม่หยาบคาย ไม่ประชดประชัน หรือเสียดสี

๓. พูดแล้วเกิดประโยชน์ เกิดผลดีแก่ผู้พูดและผู้ฟัง

๔. พูดด้วยจิตเมตตา พูดด้วยความรัก ความปรารถนาดี ประสงค์จะให้ผู้ฟังมีความสุข

วาจาสุภาษิต เป็นวาจาที่สำคัญมากของมนุษย์ แม้แต่สัตว์เดรัจฉานยังชอบคำที่ไพเราะ ท่านสุนทรภู่ได้กล่าวเรื่องการพูดไว้ว่า

เป็นมนุษย์สุดนิยมที่ลมปาก
จะได้ยากโหยหิวเพราะชิวหา
แม้นพูดดีมีคนเขาเมตตา
จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะความ

ดังนั้น วาจาที่พูดไว้ดีแล้ว เป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑๑ : การบำรุงมารดาบิดา

มาตาปิตุอุปฏฺฐานํ การบำรุงมารดาบิดา เป็นมงคลอันสูงสุด

มารดาบิดา เป็นผู้ให้กำเนิดบุตรและธิดา มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ อันบุตรและธิดาจะทำการตอบแทนพระคุณท่านเท่าไรก็ไม่มีวันหมด พระพุทธเจ้าตรัสอุปมาไว้ว่า "ถ้าบุตรจะพึงวางมารดาบิดาไว้บนบ่าทั้งสองข้าง ประคับประคองท่านอยู่บนบ่านั้น ป้อนข้าวป้อนน้ำ ให้ขับถ่ายอุจจาระปัสสาวะบนบ่านั้น แม้บุตรจะปรนนิบัติท่านไปจนถึง ๑๐๐ ปี ก็ยังตอบแทนพระคุณของท่านไม่หมด" มารดาบิดาทั้งสองจึงได้สมญานามว่า

เป็นพระพรหม **เฝ้าอภิบาลรักษา**
เป็นเทวดา **คอยดูแล**
เป็นเพื่อนแท้ **ในบ้าน**
เป็นพระอรหันต์ **ของลูก**
และเป็นครู **คนแรก**

การบำรุงและเลี้ยงดูมารดาบิดา จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตของชาวพุทธ บุตรธิดาคนใดได้ทำหน้าที่เลี้ยงดูมารดา บิดา มิได้บกพร่อง เทพเจ้าก็แซ่ซ้อง พระพรหมก็สรรเสริญ มีพระบาลีปรากฏในสุวรรณสามชาดกว่า

โย มาตรํ ปิตรํ วา มจฺโจ ธมฺเมน โปสติ
อิเธว นํ ปสํสนฺติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทติ

"บุคคลใดเลี้ยงดูมารดาบิดาโดยธรรม นักปราชญ์ทั้งหลายย่อมสรรเสริญบุคคลนั้นในโลกนี้ ผู้นั้นละจากโลกนี้ไปแล้ว ย่อมบันเทิงอยู่ในสวรรค์"

การบำรุงมารดาบิดา มีวิธีดังนี้

๑. หมั่นบำรุงเลี้ยงดูแลท่าน

๒. จัดการงานให้เรียบร้อย

๓. คอยบริบาลวงศ์ตระกูล

๔. เพิ่มพูนความไว้วางใจ

๕. เมื่อท่านตายต้องทำบุญอุทิศให้

บุตร ธิดา ครั้นได้บำรุงมารดาบิดาฉะนี้แล้ว จะทำให้ท่านได้รับความสุขใจ สบายใจ เมื่อได้บุตรธิดาที่ดี มีความกตัญญูกตเวทีต่อท่าน การบำรุงมารดาบิดา จึงได้ชื่อว่าเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑๒ : การสงเคราะห์บุตร

ปุตฺตทารสฺส สงฺคโห การสงเคราะห์บุตรและภรรยา
เป็นมงคลอันสูงสุด

มงคลข้อนี้จะกล่าวถึง การสงเคราะห์บุตร การสงเคราะห์บุตร หรือการเลี้ยงดูลูก เป็นมงคลอันสูงสุด การสงเคราะห์ในที่นี้หมายถึงการให้ที่หวังผลในระยะยาว เป็นการทำหน้าที่ของมารดาบิดาที่ให้กำเนิดกุลทายาท บนฐานคุณธรรมความรับผิดชอบของตนเอง เขาเจริญเติบโตไปในวันข้างหน้า จักเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ถ้าไม่ทำหน้าที่ ขาดความรับผิดชอบ เขาเจริญเติบโตไปในวันข้างหน้า จะเป็นภัยต่อครอบครัวและประเทศชาติ และจะมีผลกระทบมาถึงบุพการีผู้ดูแลเป็นรายแรก ดังเช่นคำต่อไปนี้

หากลูกชั่ว ตัวโฉด โทษพ่อแม่
หากศิษย์แส่ ชั่วโฉด โทษครูสอน

ประชาราษฎร์ ชั่วโฉด โทษภูธร
เจ้านคร ชั่วโฉด โทษราชครู

การสงเคราะห์บุตรมีความมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ เลี้ยงลูกให้เติบโต มีร่างกายสมบูรณ์ และให้เพิ่มพูนความดีมีศีลธรรม รวมความว่า เลี้ยงลูกทั้งทางร่างกายและจิตใจ ส่วนบุตรจะดีหรือเลวขนาดไหน อยู่ที่การสงเคราะห์เป็นสำคัญ ถ้าลูกเป็นโจร พ่อแม่ก็มีส่วนทำให้ลูกเป็นโจรด้วย

อีกอย่างหนึ่งแบบอย่างที่ดีของมารดาบิดาก็เป็นเรื่องสำคัญ **หนึ่งพันคำพูด ก็ไม่สู้หนึ่งเดียวที่ทำให้ดู** ต้องคอย **แนะให้ทำ นำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้ได้สัมผัส**

อย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าได้แสดงวิธีการสงเคราะห์บุตรไว้ดังนี้

๑. ห้ามไม่ให้ลูกทำความชั่ว
๒. ให้ลูกประพฤติตัวให้ดี
๓. ให้ลูกเรียนศิลปะชั้นดี
๔. ให้ลูกมีวิธีหาคู่ครอง
๕. ให้ลูกได้ครอบครองทรัพย์เมื่อถึงเวลา

สรุปความว่า การสงเคราะห์บุตร ให้รู้ดี สามารถดี และประพฤติดี เป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑๓ : การสงเคราะห์ภรรยา

ปุตฺตทารสฺส สงฺคโห การสงเคราะห์บุตรและภรรยา
เป็นมงคลอันสูงสุด

มงคลข้อนี้จะกล่าวถึง การสงเคราะห์ภรรยา ภรรยาคือหญิงที่เป็นคู่ครองของชาย ชายที่เป็นคู่ครองของหญิง ต้องทำหน้าที่ในการสงเคราะห์ภรรยาให้ดี ครอบครัวไทยให้เกียรติหญิงผู้ที่เป็นภรรยา ตั้งแต่เข้าสู่พิธีวิวาห์ จึงให้สมญานามว่า “เจ้าสาว” คู่กับชายคู่ครองหญิงที่เรียกว่า “เจ้าบ่าว” เจ้าสาวกับเจ้าบ่าว เมื่อใช้ชีวิตร่วมกันจึงต้องดูแลรักษากายและใจซึ่งกันและกันให้ดี ตลอดชั่วชีวิต จน**ถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร** การสงเคราะห์ภรรยา คือการยึดเหนี่ยวน้ำใจของภรรยา คนเราจะรักกัน จะเคารพนับถือกัน อยู่ที่การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพราะการช่วยเหลือเกื้อกูลกันนี้ ทำให้เกิดความเคารพนับถือกัน ภรรยาจึงเป็นบุคคลสำคัญจัดอยู่ในทิศเบื้องหลัง

พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงหน้าที่ของสามีที่พึงสงเคราะห์ภรรยา ๕ สถาน คือ

๑. ยกย่องให้เกียรติว่าเป็นภรรยา
๒. ไม่ดูหมิ่นให้เสียน้ำใจ
๓. ไม่ประพฤตินอกใจ
๔. มอบความเป็นใหญ่
๕. ให้เครื่องประดับ

สามีดี มีห้า ท่านว่าไว้
หนึ่งใส่ใจ ยกย่อง ประคองขวัญ
สองไม่ดูถูก ภรรยา ให้จาบัลย์
สามผูกพัน ไม่นอกใจ จนวายวาง
สี่มอบความ เป็นใหญ่ ให้เสร็จสรรพ
ห้าให้เครื่อง ประดับ สำหรับร่าง
สมบัติห้า มีครบ จบไม่จาง
เป็นเยี่ยงอย่าง ยอดสามี ดีนักแล

การสงเคราะห์ภรรยาด้วยสถาน ๕ จึงเป็นมงคลอันสูงสุดฉะนี้

ม ง ค ล ก ถ า

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑๔ : การงานไม่อากูล

อนากุลา จ กมฺมนฺตา การงานไม่อากูล เป็นมงคลอันสูงสุด

การงาน คืออาชีพที่เราทำประจำวันหรือประจำชีวิตก็ว่าได้ หรืองานที่มีคนมอบหมายให้ทำ งานทุกงานต้องทำให้สำเร็จ ไม่คั่งค้าง ไม่ละทิ้งงาน ไม่อ้างร้อน หนาว เย็น แล้วปล่อยทิ้งงานให้เสียหาย คนที่ทำงานสำเร็จไม่คั่งค้าง มักมีใจอยู่กับงาน ไม่หลบไม่อู้ สู้งาน หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ ได้กล่าวว่า **"งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน บันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุขเมื่อทำงาน"**

ลักษณะของงานที่คั่งค้าง มีดังนี้

๑. ทำงานให้เสีย ทำงานโดยไม่มีการไตร่ตรองให้รอบคอบ ประมาท ทำให้งานเสีย

๒. ทำงานย่อหย่อน ทำงานจับจด หนักไม่เอา เบาไม่สู้

๓. ทำงานไม่เสร็จ ละทิ้งงาน ไม่รับผิดชอบงาน

ลักษณะงานที่ไม่คั่งค้าง

๑. ทำงานได้ผลดี

๒. ทำงานเต็มที่

๓. ทำงานจนเสร็จ

ลักษณะของคนที่ทำงานไม่คั่งค้าง มีดังนี้

๑. รู้จักกาล

๒. ทำให้เหมาะสม

๓. ไม่เกียจคร้าน

๔. ขยันขันแข็ง

การงานไม่คั่งค้างหรือไม่อากูล เป็นการงานที่สื่อให้รู้ว่า บุคคลที่ทำงาน เอาใจใส่ในงาน ขยันทำงาน เอาใจไว้กับงาน และรู้จักวิธีแก้ไขงานให้เรียบร้อย การงานที่ไม่อากูล จึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑๕ : การให้ทาน

ทานํ การให้เป็นมงคลอันสูงสุด

ทาน คือการให้ คำว่า **ให้** คำนี้ มีความหมายที่ยิ่งใหญ่ทรงพลัง ให้ คำเดียว ทำให้โลกเกิดสันติสุข หากโลกนี้ขาดคำว่า ให้ เกิดหายนะทันที

ถ้าไม่มีการให้อภัยผิด
และไม่คิดที่จะลืมซึ่งความหลัง
จะหาสามัคคียากลำบากจัง
ความพลาดพลั้งย่อมมีทั่วทุกตัวคน

คนทั่วไปมักจะถามว่า ให้ทำไม เพื่ออะไร สำหรับคนที่มักเห็นแก่ตัว การให้ของเขามักคิดว่าการให้เป็นของที่สูญเปล่า ให้แล้วหมด ให้แล้วขาดทุนฝ่ายเดียว **สำหรับบัณฑิตชนแล้วการให้เป็นสิ่งที่ประเสริฐ ยิ่งให้ยิ่งได้** การให้ในทางการเงินขั้นพื้นฐานหมายถึง

การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน จะทำให้ผู้ที่ให้รู้สึกเป็นสุข และส่งผลดีแก่ผู้ได้รับ ตามกำลังของผู้ให้ การให้จะเป็นสุขได้ต้องเริ่มจากใจ บางทีการให้ไม่จำกัดอยู่ที่ทรัพย์สินเงินทองหรือสิ่งของเสมอไป การมีน้ำใจต่อกัน ให้คำปรึกษา การแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อกัน เหล่านี้ก็อยู่ในคำว่า ให้ พระพุทธเจ้าจึงแสดงการให้ไว้ ๒ ประเภท คือ ๑. อามิสทาน ๒. ธรรมทาน

อามิสทาน การให้วัตถุสิ่งของที่เป็นปัจจัย ๔ มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตหรือการปฏิบัติธรรม หากการให้สิ่งนั้นไม่เป็นที่ต้องการ ไม่ถูกกาล ไม่ถูกบุคคล การให้นั้นก็ไร้ผล การให้ที่ถูกกาล ถูกบุคคล และรู้จักให้จะได้อานิสงส์มาก

มีคำถามว่า	ให้อะไร ได้ชื่อว่า ให้กำลัง
คำตอบ	ให้อาหาร ชื่อว่า ให้กำลัง
ให้อะไร	ได้ชื่อว่า ให้วรรณะ
คำตอบ	ให้ผ้า ชื่อว่า ให้วรรณะ
ให้อะไร	ได้ชื่อว่า ให้ความสุข
คำตอบ	ให้ยานพาหนะ ชื่อว่า ให้ความสุข
ให้อะไร	ได้ชื่อว่า ให้จักษุ
คำตอบ	ให้ประทีป ชื่อว่า ให้จักษุ
ให้อะไร	ได้ชื่อว่า ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง
คำตอบ	ให้ที่อยู่อาศัย ชื่อว่า ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง
ให้อะไร	ได้ชื่อว่า ให้อมตธรรม
คำตอบ	ให้ธรรม ชื่อว่า ให้อมตธรรม

การให้อามิสทานดังตัวอย่างนี้ มีอานิสงส์ดังที่แสดงไว้ เพราะเป็นการให้ที่ถูกกาล ถูกบุคคล และเกื้อกูลในการปฏิบัติธรรม

ธรรมทาน การให้ธรรมเป็นทาน ดังข้อความปรากฏในข้อที่ ๑ ว่า ให้อะไร ได้ชื่อว่า ให้อมตธรรม ให้ธรรม ชื่อว่า ให้อมตธรรมเป็นการให้เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประพฤติดี ควบคู่กับการให้อามิสทาน เปรียบเหมือนเภสัชกรผลิตยารักษาโรค เภสัชกรต้องให้ความรู้บอกวิธีการใช้ยากับคนที่กินยาด้วย อีกประการหนึ่งการให้ธรรมเป็นทานนี้เป็นการสร้างความยั่งยืน สร้างความคุ้มกันให้กับผู้คน **ถ้าจะให้ปลาแก่คนยากจน เขาจะกินไม่ได้นาน ถ้าสอนวิธีจับปลาให้เขา เขาจะมีปลากินตลอดไป** ดังที่พระเจ้าอยู่หัวพระราชทานทฤษฎีพอเพียงให้กับประชาชน แต่การให้ธรรมทานที่ลึกซึ้งมากกว่านี้ คือการพยายามทำให้ผู้คนตั้งมั่นอยู่ใน ทาน ศีล ภาวนา เพราะธรรมทานในความหมายนี้ เป็นเข็มทิศให้คนเดิน **ชี้ทางบรรเทาทุกข์ ชี้สุขเกษมสานติ์ ชี้ทางนฤพาน อันพ้นโศกวิโยคภัย การให้ธรรมะเป็นทาน จึงชนะการให้ทั้งปวง**

การให้อามิสทานและธรรมทาน ทั้งสองเป็นธรรมะที่คู่กัน ญาติโยมถวายอามิสทานบำรุงพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ปฏิการคุณด้วยธรรมทาน การให้ทานจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑๖ : การประพฤติธรรม

ธมฺมจริยา การประพฤติธรรมเป็นมงคลอันสูงสุด

ธรรมจริยา หมายถึง การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า รวมถึงการการดำเนินชีวิตที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย จารีต ประเพณีของบ้านเมืองอีกด้วย เพราะการประพฤติธรรมนี้ทำให้คนที่ปฏิบัติตามมีแต่ความสุข **ธมฺโม สุจิณฺโณ สุขมาวหาติ ธรรมที่ประพฤติไว้ดีแล้วนำความสุขมาให้** บางท่านถามว่า ทำมาหากิน มีธุรกิจใหญ่โต มีความสุขทุกอย่าง ต้องประพฤติธรรมอีกหรือไม่ เฉลยว่า การทำงานคือการปฏิบัติธรรม ถ้างานนั้น อาชีพนั้น มีความสุจริต ไม่ผิดศีลธรรม นั้นได้ชื่อว่าการประพฤติธรรมแล้ว

การประพฤติธรรม คำว่า ธรรม ในพระพุทธศาสนานี้มีเป็นจำนวนมาก ในข้อนี้ขอคัดมาแต่เพียงธรรมที่เป็นหลักประพฤติทางกาย ทางวาจา และทางใจ ณ ที่นี้ คือ กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ

เป็นยอดของการประพฤติธรรม ที่กล่าวเช่นนี้เพราะว่า พระสารีบุตรได้อธิบายคำว่า สัมมาทิฏฐิ ให้ภิกษุทั้งหลายได้สดับว่า **สัมมาทิฏฐิ คือการเว้นจากอกุศลมูล และเจริญกุศลมูล อันได้แก่กุศลกรรมบถ ๑๐ ทางแห่งการกระทำบุญ ประกอบด้วย กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓**

กายกรรม ๓ ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤติผิดในกาม

วจีกรรม ๔ ได้แก่ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

มโนกรรม ๓ ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่พยาบาทปองร้าย เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม

การประพฤติธรรมด้วยกาย วาจา ใจ ที่เป็นกุศล จึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑๗ : การสงเคราะห์ญาติ

ญาตกานญฺจ สงฺคโห การสงเคราะห์ญาติเป็นมงคลอันสูงสุด

ญาติ คือบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะบุคคลในเครือญาติและวงศ์วานเดียวกัน ความสัมพันธ์ในเครือญาติจะมีมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เฉพาะสังคมที่มีการนับญาติ ญาติย่อมมีความสำคัญในการช่วยเหลือ การไปมาหาสู่ การไหว้วาน รวมทั้งการผูกพันกันในด้านการทำมาหากิน วัฒนธรรมประเพณี ไม่พ้นจากคำว่าเครือญาติและวงศ์วาน

ญาติมี ๒ ประเภท คือ **ญาติสายโลหิต** กับ **ญาติธรรม**

ญาติสายโลหิต คือญาติที่เกิดตามกันมาโดยสายเลือดเดียวกัน มีวิธีนับญาติสายโลหิต ดังนี้ นับให้ได้ ๗ ชั่วคน คือนับตนเองเป็นคนกลาง เป็น ๑ แล้วให้นับขึ้นไปข้างบน ๓ ชั้น ได้แก่ บิดามารดา ปู่ ย่า และปู่ทวด ย่าทวด นับลงข้างล่าง ๓ ชั้น ได้แก่ ลูก

หลาน เหลน เครือญาติแบบนี้ทางกฎหมายหรือทางการแพทย์ห้ามแต่งงานกัน อันเนื่องมาจากประเพณีและวัฒนธรรมและพันธุกรรมของคน แต่ไม่ห้ามการเลี้ยงดูอบรมดูแล ไม่ห้ามการมีปฏิสัมพันธ์ในฐานะเป็นญาติ

ญาติธรรม หรือญาติทางธรรม คือบุคคลที่ไม่ใช่เครือญาติเหมือนญาติสายโลหิตโดยตรง แต่มีความรักใคร่เคารพนับถือ มีการช่วยเหลือกันอยู่เนือง ๆ ครบกันด้วยความดีที่มีต่อกัน **ยามดีเรียกใช้ ยามไข้เยี่ยมหา ยามมรณาช่วยจัดงานศพ** บางทีโชคดีมาพบ มาคบหากันในเขตสถานลานบุญ

ญาติทั้งสองประเภทนี้ ต้องจัดการดูแลสงเคราะห์กันให้ดีด้วยอามิส และสงเคราะห์ด้วยธรรมะ พระพุทธเจ้าได้ทำการสงเคราะห์พระญาติที่เรียกว่า ญาตัตถจริยา ประพฤติเป็นประโยชน์ต่อญาติ เช่น เสด็จไปโปรดพระเจ้าสุทโธทนะพระราชบิดาในวัง รับสั่งให้พระสารีบุตรให้การบรรพชาแก่ราหุลกุมาร เสด็จออกไปห้ามพระญาติไม่ให้ทะเลาะกันเพราะน้ำทำนาเป็นเหตุ

เป็นชาวบ้านทั่วไป ต้องรู้จักการสงเคราะห์ญาติ ไม่ให้ขาดไม่ให้เหลือ ด้วยสังคหวัตถุธรรม ๔ ประการ คือ

๑. **การให้ปัน** การช่วยเหลือ ถามถึงสุขและทุกข์ สุขร่วมดีใจ ทุกข์ช่วยแก้ไข

๒. **แสดงความเคารพด้วยคำพูด** กิริยาที่อ่อนน้อมต่อญาติผู้ใหญ่ เป็นกันเองต่อญาติผู้น้อย

๓. **พึ่งพาอาศัยกันได้** เมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วย และยามมีภัย พึ่งพาอาศัยกันได้

๔. **เสมอต้นเสมอปลายต่อญาติ** หมั่นไปมาหาสู่ ได้ดีแล้ว ไม่ลืมญาติ

มีข้อคิดต่อญาติทั้งสองว่า **เป็นชาติเป็นเชื้อ ไม่มีความเอื้อเฟื้อเหมือนกับเนื้อในป่า มิใช่ชาติมิใช่เชื้อ แต่มีความเอื้อเฟื้อเหมือนกับเนื้ออาตมา**

เพราะฉะนั้น เราท่านทุกคน อย่าลืมญาติ หรือทำให้ญาติลืม ด้วยการสงเคราะห์ทั้ง ๕ ยาม คือ **ยามดี ยามมี ยามจน ยามเจ็บ ยามจาก** และญาติจะนำความสุขมาให้ การสงเคราะห์ญาติจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑๘ : การงานที่ไม่มีโทษ

อนวชฺชานิ กมฺมานิ การงานที่ไม่มีโทษเป็นมงคลอันสูงสุด

การทำงานที่ไม่มีโทษ คือ งานที่ไม่มีเวรไม่มีภัย ไม่เบียดเบียนใคร แต่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและผู้อื่น งานที่ไม่มีโทษ ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

๑. **ไม่ผิดกฎหมาย** คือ ทำให้ถูกต้องตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎหมายเป็นระเบียบข้อบังคับซึ่งทุกคนต้องปฏิบัติตาม การทำผิดกฎหมายทุกอย่างจัดเป็นงานมีโทษทั้งสิ้น แม้บางอย่างจะไม่ผิดศีลธรรมข้อใดเลย เช่น การปลูกบ้านในเขตเทศบาล ต้องขออนุญาตตามเทศบัญญัติ ถ้าไม่ขอถือว่าผิด การทำอย่างนี้ดูเผิน ๆ ทางธรรมเหมือนไม่ผิด เพราะปลูกในที่ดินของตนเอง เงินทองก็เป็นของเราเอง แต่การกระทำดังกล่าวผิดกฎหมาย หากเจ้าหน้าที่ราชการ

เอาหูไปนาเอาตาไปไร่ สมรู้ร่วมคิดกับชาวบ้าน ถูกตำหนิ และโปรดทราบด้วยว่า เมื่อใครทำงานมีโทษก็ย่อมผิดธรรมอยู่นั่นเอง

๒. **ไม่ผิดประเพณี** คือ แบบแผนที่ปฏิบัติกันมาแต่เดิม หมายถึง จารีต ประเพณี ขนบธรรมเนียมของมหาชนในถิ่นหนึ่ง ๆ หรือสังคมหนึ่ง ซึ่งแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้าง แต่เมื่อคนทั้งหลายเขาถือกันเป็นส่วนมากและนิยมว่าดี ก็กลายเป็นกฎของสังคม ใครทำผิดประเพณีถือว่าผิดต่อมหาชน เช่น ประเพณีแต่งงาน ประเพณีต้อนรับแขก ประเพณีรับประทานอาหาร ประเพณีทำความเคารพผู้ใหญ่ เป็นต้น ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละท้องที่ จึงต้องศึกษาให้ดีทำให้ถูกประเพณี

๓. **ไม่ผิดศีล** คือ ข้อห้ามต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้เป็นศีล ๕ เราชาวพุทธทั้งหลายควรพิจารณาก่อนทุกครั้งว่า งานที่เราจะทำนั้นขัดต่อศีล ๕ หรือไม่ ถ้าผิดศีลก็ไม่ควร ให้งดเว้นการงานที่ผิดศีล เช่น ดารารับจ้างโฆษณาสุรายี่ห้อดัง บางรายนำสัตว์มาทรมานเพื่อเป็นเครื่องมือหากิน อย่างนี้ก็เรียกว่างานมีโทษ

๔. **ไม่ผิดธรรม** คือ ธรรมคือความถูกต้อง ในการปฏิบัติงานทุกครั้ง ต้องคำนึงถึงข้อธรรมคือความถูกต้อง มิใช่ถูกใจ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ทำงานโดยปราศจากอคติ บางรายมีอาชีพรับจ้างทำถูกให้เป็นผิด ทำผิดให้ถูก สุขอยู่บนความขมขื่นของผู้อื่น อย่างนี้เรียกว่า ทำงานที่มีโทษ

ดังนั้น เมื่อเราทำงาน ไม่ว่าจะเป็นงานทางกาย งานทางวาจา หรืองานทางใจก็ตาม เราต้องทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย ประเพณี ศีลและธรรม จึงจะได้ชื่อว่าเป็นคนทำงานไม่มีโทษ คนที่ทำงานไม่มีโทษนั้น จะก้าวหน้าไปสู่ความสุขแท้และความเจริญแท้ ถึงแม้จะไม่รวยทรัพย์ แต่ก็รวยความดี คนทำงานไม่มีโทษนั้นจะหลับก็เป็นสุข จะตื่นก็เป็นสุข ไม่อายใคร ไม่ต้องหวาดระแวงใคร ฝ่ามือที่ไม่มีแผล ยาพิษเข้าแทรกไม่ได้ เพราะงานที่ทำเป็นคุณประโยชน์ ไม่มีโทษเข้าไปเจือปนเลย ชื่อว่าได้ทดแทนบุญคุณของแผ่นดินที่เราได้อาศัยแผ่นดินเกิด เมื่อทำงานเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะได้สันติสุขเป็นเครื่องตอบแทนไปชั่วกาลนาน งานที่ไม่มีโทษจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๑๙ : ละเว้นการทำบาป

อารตี วิรตี ปาปา การงดเว้นจากบาปเป็นมงคลอันสูงสุด

บาปนั้นจัดเป็นอกุศลกรรม แปลว่าการกระทำที่ไม่ดี เป็นเรื่องที่มนุษย์ทำขึ้นมาเอง กระทำไปแล้วย่อมทำความเสียหายให้กับตนเอง ญาติพี่น้อง ตลอดถึงเพื่อนบ้าน และเป็นกรรมฝ่ายดำที่ไม่สามารถแก้กรรม ล้างกรรมได้ เป็นสมบัติติดตัวของแต่ละบุคคล เริ่มแรกส่งผลให้จิตใจมีความเร่าร้อนก่อน ซึ่งมีสภาพตรงกันข้ามกับคำว่า บุญ นึกถึงครั้งใดใจสบาย เป็นสุข

ทำสิ่งใด ใจสบาย คลายจากทุกข์
บังเกิดสุข ยิ้มแย้ม จิตแจ่มใส
ไม่ก่อเวร โทษร้าย ให้ใครใคร
นี้แหละไซร้ คือบุญ คุณความดี

ทำสิ่งใด ใจร้อน ในภายหลัง
บางครั้ง หลั่งน้ำตา พาโศกเศร้า
บังเกิดทุกข์ โทษร้าย ภัยไม่เบา
จงรู้เท่า นั่นคือโทษ ทำไม่ดี

ถามว่า บาปเกิดขึ้นในช่องทางไหนบ้าง

คำตอบ บาปเกิดขึ้นใน ๓ ช่องทาง คือทางกายทวาร ทางกาย ทางวจีทวาร ทางวาจา มโนทวาร ทางใจ โดยมีนายโลภ นายโกรธ นายหลง เป็นหัวหน้าคอยบัญชาการ

ทางกาย การทำบาปทางกาย ได้แก่ ฆ่าสัตว์ ทรมานสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม

ทางวาจา การทำบาปทางการพูด ได้แก่ พูดคำหยาบ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดเพ้อเจ้อ

ทางใจ การทำบาปทางใจ ได้แก่ โลภอยากได้ของเขา พยาบาทปองร้าย เห็นผิดจากคลองธรรม

วิธีงดเว้นจากบาป เริ่มแรกทำอะไรให้คิดเสียก่อน อย่าสนุกหลงระเริงไปตามเพื่อน เช่น วัยรุ่นชอบกว้างขวดสุรา ปากระจกรถดาราโฆษณาให้สุราน้ำเมา ต้องมาเดือดร้อนกันในภายหลัง ต่อมาอย่าไปอยู่ใกล้คนชอบทำบาป เพราะง่ายในการทำตามอย่างเขา

การงดเว้นจากบาปมีได้ด้วยวิธีสมาทานวิรัติ คือ ตั้งเจตนาว่าจะไม่ทำบาป ดังนี้

๑. **ไม่ทำบาปทางกาย** เว้นอาการที่โหดร้าย ไม่ประทุษร้าย ไม่เข่นฆ่าเอาชีวิตของเพื่อนมนุษย์ ไม่ทำการทรมานหรือเบียดเบียนสัตว์ เห็นทรัพย์สินมีค่าก็ไม่ยินดีต่อทรัพย์นั้น

คราวครั้งหนึ่ง นสพ.ได้ลงข่าวว่า สุภาพบุรุษคนหนึ่ง ไปแวะเข้าห้องน้ำที่ปั๊มน้ำมัน ที่โซนสุขาของชาย ได้พบถุงกระดาษวางอยู่ตรงหน้า สงสัยเลยหยิบมาดูว่าข้างในคืออะไร ให้ตกใจภายในถุงมีเงินประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ บาท จึงรีบขวนขวายแกะรอยตามหาเจ้าของขึ้นไปแจ้งความที่โรงพักประกาศหาเจ้าของ ในที่สุดเจ้าของเงินได้มารับเงินคืน สร้างความสุขความประทับใจให้เกิดขึ้นทั้งสองฝ่าย

สำรวมไม่ล่วงละเมิดในคู่ครอง ผู้หญิงมีสามีแล้วก็ควรจะพึงสังวรไว้ว่า เรามีคนคุ้มครองแล้ว ชายก็พึงสังวรว่า เรามีภรรยามีครอบครัวแล้ว ก็อย่าไปมีหญิงอื่น เป็นเหตุให้ทะเลาะวิวาทกันในครอบครัว อาการอย่างนี้เรียกว่า เว้นจากบาปทางกาย

๒. **ไม่ทำบาปทางวาจา** เว้นจากพูดคำหยาบ เว้นคำไม่จริง เว้นคำเสียดสี เว้นคำเพ้อเจ้อ เพราะเหตุที่คำหยาบ คำไม่จริง คำเสียดสี คำเพ้อเจ้อ เหล่านี้ ทำลายมิตรภาพที่ดีต่อกัน และนำความเสื่อมเสียมาให้ตนเอง ในที่สุดจะไม่มีใครคบค้าเข้าสมาคมด้วย เหตุเนื่องจากชอบพูดทุพภาษิต คือ พูดชั่ว ต้องพูดสุภาษิต คือพูดดีนั่นเอง อาการอย่างนี้เรียกว่า เว้นจากบาปทางวาจา

๓. **ไม่ทำบาปทางใจ** ป้องกันได้ด้วยเมตตาคือความรักต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หากว่ามีเมตตาต่อกันแล้ว เราจะอยู่ร่วมกันด้วยความเชื่อใจกัน ไว้วางใจกัน จริงใจต่อกัน ปราศจากความโลภ

ปราศจากโทสะ ปราศจากความเห็นผิด บุญจะเกิดหรือว่าบาปจะเกิด ขึ้นอยู่ที่เจตนากรรม คือใจของเราเป็นหลัก ใจเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าหากว่าใจของเราดีแล้ว จะพูด จะทำอะไร ก็ตาม ความดีจะเกิดขึ้นตาม ถ้าใจเลวทราม ความทุกข์ก็จะติดตัวเราไป อาการอย่างนี้เรียกว่า เว้นจากบาปทางใจ

ชีวิตของคนเรามีค่ายิ่งนัก ทุกลมหายใจต้องได้กุศลผลบุญที่หนุนและนำชีวิต จงหมั่นบำเพ็ญบุญ งดเว้นจากบาป เพราะ

ชีวิต คือ การเดินทาง

เรือนร่าง คือ ศาลาอาศัย

บาป คือ พวกปล้น

บุญกุศล คือ สมบัติใหญ่

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

น หิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมวิปากิโน

อธมฺโม นิรยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุคตึ

ธรรมะคือความดี อธรรมะคือความไม่ดี ทั้งสองให้ผลที่แตกต่างกัน กล่าวคือ อธรรม นำผู้ปฏิบัตินั้นไปสู่นรก ธรรมคือความดี ย่อมส่งผลให้ผู้ทำนั้นไปถึงสุคติ

ขอให้ท่านจงงดเว้นจากการทำบาปเสียเถิดมาประพฤติความดี ความดีจะได้รักษากายและจิตใจของเราจะได้ไปสู่สุคติ การงดเว้นจากบาปนี้จึงเป็นมงคลสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒๐ : สำรวมจากการดื่มน้ำเมา

มชฺชปานา จ สญฺญโม การสำรวมจากการดื่มน้ำเมา

น้ำเมา ได้แก่ เครื่องดื่มที่ทำมาจากการหมก การดอง ถึงเวลาได้ที่กลายเป็นน้ำเมา ดื่มมากเกินควรอาจทำให้เสียสติ สุราน้ำใส เมรัยน้ำข้น รวมถึงสิ่งเสพติดประเภทอื่น ๆ เข้ามาในข้อนี้ด้วย ในองค์ประกอบของศีล ๕ ข้อที่ ๕ ให้เว้นจากการดื่มสุรา เมรัย และของมึนเมา อันป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

คำว่า **สญฺญโม** จึงหมายถึง พยายามไม่เข้าไปใกล้ อย่าไปริดื่ม ถ้าดื่มวันคืนผ่านไปกลายเป็นยาเสพติดต้องใช้มันทุกวัน เหมือนกับทานยาแก้เบาหวาน ต้องทานทุกวัน ถ้าหากว่าเสพเข้าไปมากบ่อย ๆ จะบ่อนทำลายสุขภาพ สติปัญญาเสื่อม อยู่ไปไร้คุณภาพ หน้าที่การงานไม่ก้าวหน้า เขาเรียกว่า ยาเสพติดเป็นพิษเป็นภัยต่อร่างกาย อันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน รัฐบาลพยายามออก

กฎหมายปรามนักดื่มให้เกิดการระมัดระวัง ห้ามดื่มสุรายาเมาในขณะขับรถ กฎหมายลงเอาโทษรุนแรง บางทีให้เกิดความละอาย หากเกิดอันตรายประกันชีวิตก็ไม่คุ้มครอง ห้ามสูบบุหรี่ในที่ชุมชน แสดงว่าสังคมติเตียนอย่างแรง เป็นเหตุทำให้เสียทรัพย์ เสียชื่อเสียง มีโรคภัยไข้เจ็บ ดังเช่นชีวิตของดาราต่างประเทศรายหนึ่ง มีค่าตัวเดือนหนึ่งตั้ง ๕๐ ล้านบาท แต่ตกเป็นทาสยาเสพติด เธอให้สัมภาษณ์สื่อสารมวลชนว่า ชีวิตของเธอนั้นได้เงินมาง่ายแต่ก็ใช้เงินง่าย วัน ๆ หมดไปกับยาเสพติด ใช้ของแพง ๆ อย่างนี้เป็นต้น ควบคุมตนเองไม่ได้ อีกประการหนึ่งถ้าคนในชาติมีแต่คนติดสุรา ยาเมา สุขภาพไม่ดี ป่วยเรื้อรัง ที่สุดตกเป็นภาระของประเทศต้องเลี้ยงดู รักษา เสียงบประมาณเพื่อการนี้เป็นจำนวนมาก

รัฐบาลสิงคโปร์กำลังพัฒนาประเทศของเขา ด้วยวิธีการที่จะให้ประชาชนของเขารู้เท่าทันเรื่องสุขภาพ อนาคตจะมีผู้สูงอายุมากขึ้น รัฐบาลมีนโยบายว่า ให้ลูกหลานปัจจุบันไปฝึกฝนไปอบรมเตรียมดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว รัฐบาลต้องการลดภาระเลี้ยงดูคนแก่ เรื่องคนป่วยคนไข้ก็เหมือนกัน จะต้องให้ประชาชนคนของเขารักษาสุขภาพตัวเองให้ดี ๆ ด้วยการดูแลการอุปโภคและบริโภค เพื่อเข้าไปส่งเสริมให้สุขภาพดี ไม่ดื่มเหล้า เมายา ทำลายสุขภาพของตัวเอง

ถามว่าคนไทยเตรียมรักษาสุขภาพตัวเองดีหรือยัง ปัจจุบันนี้เราต้องดูแลรักษาสุขภาพตัวเองให้ดีที่สุด ถ้าสุขภาพดีก็จะทำอะไรดี ๆ ในชีวิตประจำวันของเราได้มากที่สุด การดื่มสุรา สูบบุหรี่ ติด

ยาเสพติด เป็นพิษเป็นภัยต่อร่างกาย เป็นภาระของครอบครัว เป็นภาระของประเทศชาติในอนาคตต่อไปอีก เพราะฉะนั้นก็จะต้องสำรวมระมัดระวัง จากการดื่มสุรา ยาเมา บุหรี่ ยาเสพติดประเภทอื่น ๆ อันจะนำมาซึ่งความมีสุขภาพดี มีความสวัสดีในทุกถิ่นทุกสถาน พระพุทธองค์จึงตรัสว่า **มชฺชปานา จ สญฺญโม เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ การสำรวมจากการดื่มน้ำเมา นั้นเป็นมงคลสูงสุดของชีวิต** ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒๑ : ความไม่ประมาทในธรรม

อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย
เป็นมงคลอันสูงสุด

ความไม่ประมาทนั้น ทุกท่านเคยได้เคยสดับมาบ้างแล้ว ตอนนี้มาสดับกันอีกที **รู้ไว้ใช่ว่า ใส่บ่าแบกหาม รู้ไว้ได้ประโยชน์ โทษไม่มี** และจะได้นำมาใช้ในชีวิตประจำวันของเราได้ถูกต้อง

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **อปฺปมาโท อมตํ ปทํ ความไม่ประมาทเป็นทางที่ไม่ตาย** ดังนั้น เราต้องเดินไปทางนี้แหละ หากเดินนอกจากเส้นทางนี้ ชีวิตอาจมลายได้ **ปมาโท มจฺจุโน ปทํ ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย** อันธรรมดาว่าคนเราใช้ชีวิตอยู่ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งตัวเราด้วยก็เปลี่ยนแปลง ชีวิตจึงมีความเสี่ยงมาก เสี่ยงต่อความเป็น ความตาย เสี่ยงต่อความมีแล้วไม่มี เหมือนพายเรือในกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยว ประมาทนิดเดียว ชีวิตอาจจะจมน้ำไปพร้อมกับเรือก็ได้

ในบรรดาพระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ความไม่ประมาทเป็นยอดแห่งกุศลธรรม ท่านเปรียบความไม่ประมาทเป็นที่รวมลงของธรรมทั้งหลายเหมือนรอยเท้าช้างเป็นที่รวมลงของสัตว์บกทุกประเภท ความไม่ประมาทจึงหมายถึงการมีสติในการดำเนินชีวิตอยู่ทุกลมหายใจ การกระทำทุกอย่างอย่าพลาดจากสติ ไม่ถลำเข้าไปในทางเสื่อม ไม่พลาดโอกาสแห่งความดีงาม ความรับผิดชอบงาน ไม่ปล่อยปะละเลย ทำงานด้วยความจริงจัง รอบคอบ มีปฏิภาณว่องไว แก้ไขเหตุการณ์ได้ทันเวลา

ความไม่ประมาทจึงเป็นธรรมประจำชีวิต เพราะทั้งชีวิตของคนเกี่ยวข้องกับ การเงิน การทอง คู่ครอง หน้าที่ และความดีที่เราทำ ในชีวิตของเรานั้นเราไม่ทราบเลยว่า เหตุการณ์ข้างหน้านั้นจะเป็นอย่างไร เราจะสุขหรือจะทุกข์ เราจะมีหรือจะจน เราก็ไม่สามารถที่จะกำหนดได้ และเราก็ไม่สามารถที่จะกำหนดวันตายของเราได้ เรารู้วันเกิด แต่เราทุกคนนั้นไม่รู้ว่าเราจะตายวันไหน เวลาใด สถานที่ใด แต่ในขณะนี้เรายังมีลมหายใจ ให้ยึดปัจจุบันเป็นสำคัญ อดีตผ่านไปอนาคตยังมาไม่ถึง พระพุทธเจ้าสอนให้เราอยู่กับปัจจุบัน อยู่กับปัจจุบันอยู่อย่างไร อยู่ด้วยความที่ไม่ประมาทในเรื่องเงิน เรื่องทอง เรื่องคู่ครอง เรื่องหน้าที่ เรื่องความดีที่เราจะต้องทำ

ประการที่ ๑ เรื่องเงิน เรื่องทอง เงินทองเป็นของจำเป็น มีเงินนับน้อง มีทองนับพี่ ยากจนเงินทองพี่น้องไม่มี ขาดเงินเมื่อไหร่เราก็เกิดทุกข์ ถ้ามีแล้วใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย เป็นหนี้เป็นสิน ก่อให้เกิด

ความทุกข์หลายสถาน ต้องมีวิธีจัดการเงิน คือให้มีรายได้ รายจ่าย และรายเหลือ รับจ่ายเท่าไหร่ไม่รู้ แต่ให้กำหนดจดจำรายเหลือให้ดี พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า **อิณาทานํ ทุกฺขํ โลเก การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก**

ประการที่ ๒ เรื่องคู่ครอง เรามีคู่ครอง เราต้องรักคู่ของเรา ในเมื่อรักครอบครัวแล้ว ต้องสร้างครอบครัว เมื่อมีชีวิตเป็นครอบครัวแล้ว เราต้องมีสมาชิกเพิ่มเราอย่าประมาท เดิมทีอยู่คนเดียว เราก็พอมีพอกิน แต่ว่าตั้งแต่ ๒ ปาก ๒ ท้องขึ้นไป เราต้องขวนขวายให้มากกว่าเดิม เพราะภาระของเราเพิ่มขึ้น อย่าประมาท ต้องสร้างครอบครัวให้พอเหมาะ พอสมกับฐานะของเรา

ประการที่ ๓ เรื่องหน้าที่ หน้าที่นั้นบอกสมรรถภาพและคุณภาพของเรา **จงรักษาหน้าที่ให้ดีกว่าที่หน้า หน้าที่โสภา หน้าตาจะงดงาม** คนเราเกิดมานั้นมีหน้าที่ด้วยกันทุกคน หน้าที่ของความเป็นพ่อ หน้าที่ของความเป็นแม่ หน้าที่ของความเป็นครู หน้าที่ของความเป็นศิษย์ หน้าที่ของความเป็นลูก หน้าที่ของความเป็นพสกนิกร หน้าที่ของการเป็นพุทธศาสนิกชน หน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ หน้าที่เป็นพระ หน้าที่เป็นสามเณร หน้าที่เป็นอุบาสก อุบาสิกา เหล่านี้มีหน้าที่ทั้งนั้น ถ้าหากว่าเราทำหน้าที่ดีแล้ว ก็เท่ากับว่าเราไม่ประมาทในหน้าที่ของเรา

ประการที่ ๔ เรื่องความดีที่เราต้องทำ ความดีในปัจจุบันต้องทำร่วมกัน คือความสามัคคีเป็นความดีที่กำลังหายากในสังคม

ไทยนี้ มีผู้นำต่างประเทศเข้ามาให้ข้อคิดความเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทย ซึ่งกำลังแตกความสามัคคีกันอยู่ เขาก็ได้กล่าวไว้อย่างดีว่า อดีตนั้นเราลืมก็ไม่ค่อยได้ แต่ขอให้เราคิดเรื่องดี ๆ ในอนาคต คือสร้างประเทศชาติด้วยกัน เป็นคำพูดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ คนไทยเราต้องไม่ประมาทเรื่องนี้ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยพระราชทานเรื่องความสามัคคีไว้ว่า **“สามัคคีหมายถึงความพร้อมเพรียงกัน ไม่จำเป็นต้องพูดต้องคิดเหมือน ๆ กัน แต่ขอให้มีเป้าหมายเดียวกัน”** แม้ว่าเราจะคุยกันไม่รู้เรื่อง แต่ว่าเราต้องคิดถึงว่าอนาคตประเทศชาติไทยนั้นเราจะเดินทางร่วมกันอย่างไร

เราต้องมีสติ คิดเพื่อตน คิดเพื่อครอบครัว คิดเพื่อส่วนรวม แต่อาตมภาพอยากให้ท่านคิดประเทศชาติของเราบ้าง เพราะคนจะอยู่กันได้มานาน แต่ประเทศชาติต้องอยู่รอด

อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย หมายถึง การดำเนินชีวิตของเราทุก ๆ ด้าน ทุก ๆ มุม ต้องมีสติและไม่ประมาท หากไม่ประมาทเสียแล้ว ความดีก็จะมีแก่ตัวเรา สังคม และประเทศชาติของเราอย่างแน่นอน การไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย เป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒๒ : การทำความเคารพ

คารโว การทำความเคารพเป็นมงคลอันสูงสุด

การแสดงความเคารพนั้น เป็นการแสดงออกถึงการเป็นกัลยาณชนแปลว่าคนดี ทุกชาติ ทุกศาสนา ทุกภาษา มีวัฒนธรรมในการแสดงความอ่อนน้อม การทำความเคารพ ไม่ว่าจะเป็นการเคารพในแง่ของสิ่งที่เป็นธรรมชาติ ในแง่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทางพระศาสนา ในแง่ของบุคคล เพราะฉะนั้นในสังคมไทยนี้มีการแสดงความเคารพกัน ซึ่งเป็นประเพณีวิถีชีวิตของชาวไทยและชาวพุทธซึ่งการแสดงความเคารพนั้นจัดว่าเป็นเสน่ห์ของคน เช่นเรากล่าวว่า ***แหมคุณคนนี้ช่างเหลือเกินไม่มีสัมมาคารวะ*** คำว่า **สัมมาคารวะ** นี้ก็แปลว่า การรู้จักทำความเคารพโดยดีโดยชอบ คำว่าโดยดีโดยชอบ หมายถึงเข้าหลักตามประเพณีวัฒนธรรมซึ่งประเพณีวัฒนธรรมของคนไทยนั้น มีการทำความเคารพจำแนกเป็น ๒ ประการ คือ ๑. ต่อปูชนียสถาน ๒. ต่อปูชนียบุคคล

การเคารพต่อปูชนียสถาน เวลาเราเข้าไปไปสู่วัดวาอาวาส โบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ ชาวพุทธมีปกติที่แสดงความเคารพต่อสถานที่ คือ หากใส่รองเท้าก็ต้องถอดรองเท้า ใส่หมวกต้องถอดหมวก ใส่แว่นตาดำต้องถอดแว่นตาดำ หรือกางร่มอยู่ก็ต้องเก็บร่มคันนั้น เป็นการแสดงความเคารพเป็นการเอื้อเฟื้อต่อสถานที่ โดยธรรมเนียมของคนไทย คนไทยอยู่ที่ไหนก็ย่อมรู้จักสัมมาคารวะ หมายถึง การทำความเคารพให้ถูกต้องเหมาะสม ต่อพระรัตนตรัย ได้แก่วัตถุ ๓ ประการ ได้แก่ *สัตถุคารวตา* การทำความเคารพต่อพระศาสดา *ธรรมคารวตา* การทำความเคารพต่อพระธรรม *สังฆคารวตา* การทำความเคารพต่อพระสงฆ์ เมื่ออยู่ต่อหน้า พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราจะไม่แสดงอาการใด ๆ ที่เป็นการไม่เอื้อเฟื้อ จะไม่แสดงอาการที่ไม่บังควรต่อหน้าพระพุทธรูป ตามโบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ เช่น ไม่พลอดรัก ไม่พูดจาหยาบ ไม่ถ่ายรูปโป้เปลือย เป็นต้น ต่อหน้าพระธรรม เวลาเราเห็นหนังสือสวดมนต์ หนังสือธรรมมะ ถ้าหากว่าตกเรี่ยราดอยู่ตามพื้นดินควรเก็บขึ้นที่สูงให้มีความปลอดภัย ให้รู้สึกว่าเรากำลังทำความเคารพต่อพระธรรม เวลาเรานอนโบราณถือว่า หนังสือสวดมนต์ก็ตาม หนังสือธรรมะก็ตาม ให้เราอัญเชิญไว้บนหัวนอน จะไม่วางไว้ที่ปลายเท้า การกระทำเช่นนี้เรียกว่าเคารพนับถือพระธรรม ต่อหน้าพระสงฆ์ก็เช่นเดียวกัน ประเพณีของคนไทยเมื่อได้เห็นพระถือว่าเป็นสิริมงคล การได้ ปูอาสนะ ถวายน้ำปานะ และทำธรรมปฏิสันถารสนทนาธรรมกับท่าน ก็ได้ชื่อว่าเป็นมงคล ในประเทศไทยมีวัฒนธรรมในการต้อนรับการดูแลพระสงฆ์เคารพ

นับถือพระ ขณะโดยสารรถเมล์ รถไฟ เจ้าหน้าที่จะจัดเก้าอี้บริการถวายพระภิกษุ สามเณร และอำนวยความสะดวกให้แก่พระสงฆ์สามเณร ในโอกาสต่าง ๆ เป็นการเฉพาะ

ต่อปูชนียบุคคล ทำความเคารพต่อบุคคลผู้ควรบูชา คือ คุณพ่อ คุณแม่ หรือบุคคลที่จัดว่าเป็นญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว เราจะต้องให้ความเคารพให้ความสำคัญกับท่าน แสดงความเคารพด้วยกาย วาจา ใจ ให้สุภาพ อ่อนโยน รู้จักกาลเทศะ คำว่า กาลเทศะ หมายถึง เวลาจะพูดก็ต้องดูว่าโอกาสไหนควรจะพูด บางทีบางครั้งเป็นเรื่องที่ไม่สมควรจะพูด **พูดต้องให้ถูกเวลา เจรจาต้องให้ถูกอารมณ์** คำว่า *เทศะ* ก็แปลว่าสถานที่ สถานที่ไหนควรที่จะแสดงความเคารพ สถานที่ใดไม่ควรแสดงความเคารพ เช่น พระสงฆ์ไม่นิยมยกมือไหว้กันในเวลาฉันอาหาร อันนี้เรียกว่ามีวิจารณญาณในการแสดงความเคารพ ต้องรู้จักกาลเทศะ การแสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ เป็นมนต์เสน่ห์ของผู้กระทำ ต้องหมั่นเสกว่า **ปากหวาน ตัวอ่อน มือเป็นหงอน ไปไหนไม่อด** นี้เป็นคาถาแสดงความเคารพ เป็นเด็กก็ควรมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ เช่น จะเดินผ่านท่าน ต้องขอโอกาส ขอโทษ ขออภัย ถ้าหลีกเลี่ยงได้ควรหลีกเลี่ยง หากจะต้องการหยิบของที่อยู่เหนือศีรษะของท่าน ซึ่งไม่ใช่วิสัยที่เราจะต้องทำ บางทีบางครั้งจำเป็นจะต้องทำ เราต้องขอโอกาสท่าน ผู้ใหญ่ทุกท่านมักมีเมตตา ลูกหลานคนไหนแสดงสัมมาคารวะ พูดจาดีไปลา มาไหว้ ท่านจะเมตตา รักใคร่ เอ็นดู ช่วยเหลือเกื้อกูลเรา

หากพูดจาไม่ดี ไม่มีสัมมาคาราวะ ผู้ใหญ่มักไม่ชอบใจ และมักจะถามถึงบรรพบุรุษอีกด้วย

สรุปว่า การแสดงความเคารพต่อศาสนสถานและต่อบุคคลเป็นกิริยาของท่านผู้ที่เจริญด้วยธรรม ผู้ทำความเคารพจะได้รับการยกย่องให้เกียรติ **วนฺทโก ปฏิวนฺทนํ** ไหว้เขา จะได้รับการไหว้ตอบ การแสดงความเคารพเป็นเอกลักษณ์ของสังคม การแสดงความเคารพนี้จึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒๓ : ความอ่อนน้อมถ่อมตน

นิวาโต ความอ่อนน้อมเป็นมงคลอันสูงสุด

นิวาโต มาจาก คำว่า *นิ* แปลว่า ไม่มี *วาโต* แปลว่า ลม เมื่อรวม ๒ ศัพท์ แปลว่า ไม่มีลม ถือเอาความว่า ความอ่อนน้อมถ่อมตน หมายถึงกิริยาอันงดงามที่ผู้เจริญได้กระทำต่อกัน ซึ่งจะปรากฏให้รู้ได้จากภาษากาย และภาษาพูด แม้จะมีความรู้ ยศศักดิ์สูงส่ง ก็ไม่แสดงภูมินั้นให้ปรากฏ ซึ่งตรงกันข้ามกับคำว่า แข็งกระด้าง แข็งกร้าว ซึ่งเป็นวิสัยของบุคคลที่ไม่อ่อนน้อม

วิถีคนไทยวิถีพุทธ ชอบละมุนละไม หน้ายิ้ม ใจดี พูดกันดี ๆ ไม่ชอบการทะเลาะวิวาท ไม่ชอบพูดโอ้อวด ดังนั้น คำว่า *นิวาโต* คนไทย หมายเอาการไม่แสดงอาการเย่อหยิ่ง ชาวบ้านมักพูดว่า ไม่จองหอง ไม่เย่อหยิ่งอวดดี ครอบครัวไทยจึงฝึกลูกหลานให้เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน เหมือนรวงข้าวที่มีปกติโอนน้อมเข้าหาแผ่นดิน

เพราะต้องการให้ลูกหลานอยู่ได้ในสังคมอย่างปลอดภัย คนอ่อนน้อมถ่อมตนเข้ากับจริตของคนได้ทุกที่ จะสังเกตได้ว่า คนที่อ่อนน้อมมากที่สุดจะเป็นผู้มีอำนาจมากที่สุด ดุจดังพระราชจริยวัตรของพระเจ้าอยู่หัว พระองค์เสด็จไปในที่ต่าง ๆ ไม่ทรงถือพระองค์ มีประชาชนมาเข้าเฝ้ารับเสด็จชมพระบารมีเป็นอันมาก ถนนหนทางที่พระองค์เสด็จผ่าน หากเป็นย่านชุมชน ชาวบ้านทำมาค้าขาย รับสั่งให้ดำเนินชีวิตไปตามปกติ ไม่ต้องเก็บอุปกรณ์การทำมาค้าขาย เพราะไม่ประสงค์ให้ประชาชนต้องเดือดร้อน

คนที่ก้าวร้าวมักไม่มีดีในตน ชอบทำตนเหมือน เจว็ด เจว็ดคือเทพารักษ์ทำด้วยไม้หรือปูน ยืนอยู่ในศาลพระภูมิ ชั่วนา ตาปีไม่เคยลงมาทำความอ่อนน้อมให้ใคร ๆ ถ้าแสดงตนอย่างนี้จะไม่เป็นที่น่ารักและจะไม่มีใครคบด้วย เพราะคบหาเข้าไปแล้วบางครั้งก็ติดอัธยาศัยเป็นคนที่แข็งกร้าว เหมือนการเลี้ยงนกขุนทองเอาไว้เป็นสัตว์เลี้ยงในบ้าน หากคนในบ้านนั้นจิตใจดี พูดจาดี นกขุนทองที่เลี้ยงไว้ก็พูดจาดี บางบ้านอัธยาศัยไม่ค่อยดี พูดจาหยาบคาย แสดงอาการที่ก้าวร้าว แข็งกระด้าง นกขุนทอง ก็ลอกเลียนแบบ แสดงอาการที่ไม่เหมาะไม่สม ถ้าฝึกนกขุนทองให้พูดดีก็จะมีแต่คำดี ถ้าฝึกนกขุนทองให้พูดร้าย ก็พูดร้ายไปด้วย

นิวาโต อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่เย่อหยิ่ง ไม่แข็งกระด้าง คนไทยถือว่าความแข็งกร้าว แข็งกระด้าง เป็นอุปสรรคของการเจริญรุ่งเรืองในชีวิต แม้บางทีบางครั้งนั้น หน้าที่ดี ความรู้ความสามารถดี แต่เสน่ห์ไม่ดี ชอบพูดมาก ชอบพูดคำหยาบ เก็บความลับไม่อยู่ ตรง

เกินไป คนไทยก็ไม่ชอบ การอ่อนน้อมถ่อมตนจึงเป็นมนต์เสน่ห์ของคน ที่ซุ้มประตูวัดดาวดึงส์ บางยี่ขัน เขียนให้คนเข้าออกวัดอ่านว่า **พกนะโม โตเต็มโลก** นะโม หมายถึงความนอบน้อม คนนอบน้อมไปได้ทั่วโลก

คนอ่อนน้อมถ่อมตนมีพฤติกรรม ดังนี้

๑. มีกายอ่อนน้อม โค้งคำนับ กราบ ไหว้ แสดงความเคารพนับถือต่อท่านที่เจริญด้วยวัยวุฒิ คุณวุฒิ ชาติวุฒิ และรู้จักให้เกียรติผู้น้อย

๒. มีวาจาอ่อนหวาน สนทนาไพเราะ เจรจาเสนาะหู คำพูดที่อ่อนน้อมสามารถผูกมัดใจคนได้ ประสงค์สิ่งใดจะได้ดังใจนึก เหมือนเชือกที่อ่อนสามารถมัดสิ่งของได้ วาจาที่อ่อนหวานจึงสำคัญมาก

อันรสปากหากหวานก็หวานเด็ด
บอระเพ็ดไม่มากเท่าปากขม
มีดว่าคมก็ไม่มากเท่าปากคม
รสหวานขมก็มากเท่าปากคน

๓. มีจิตใจอ่อนโยน คิดในแง่ดี มีเมตตาธรรม มีความยุติธรรม เมื่อต้องทำหน้าที่ที่หลากหลายใจ ที่ฝึกให้อ่อนโยน จะโอนอ่อนผ่อนตามเข้าหางานนั้นได้สนิท

ถ้าจะอ่อนอ่อนให้เป็นดังเช่นไหม
อาจจะใช้มัดเสือโคร่งมาโยงเฆี่ยน
ถ้าจะแข็งแข็งให้เป็นเช่นวิเชียร
อาจจะเจียรตัดกระจกได้ดั่งใจ

บุคคลมีความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่จะได้รับพรจากพระ ดังนี้

อภิวาทนสีลิสฺส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน

จตฺตาโร ธมฺมา วฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ

พร ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีปกติไหว้กราบ อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่อยู่เนืองนิตย์

การแสดงความอ่อนน้อมจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒๔ : มีความสันโดษ

สนฺตุฏฺฐี ความสันโดษเป็นมงคลอันสูงสุด

สนฺตุฏฺฐี หมายถึง ความสันโดษหรือความยินดีสำหรับตนเอง อธิบายว่า การรู้จักประเมินกำลังของตนเองในการดำเนินชีวิตคลุกคลีอยู่กับหมู่คณะ ถ้าไม่รู้จักกำลังของตนเองนั้น เราจะลำบาก เกิดความทุกข์กาย ทุกข์ใจ ในภายหลัง ดังคำคติไทยซึ่งกล่าวว่า *เห็นช้างขี้ ขี้ตามช้าง* มีพฤติกรรมที่เอาอย่างเขา แต่ความสามารถแห่งกำลังกาย กำลังทรัพย์ของเราไม่ถึงเขา เราก็เป็นทุกข์เสียเปล่า พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า **สนฺตุฏฺฐี ปรมํ ธนํ ความยินดีเป็นยอดทรัพย์**

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักความสันโดษไว้ ๓ ประเภท ได้แก่ **ยถาลาภสันโดษ ยถาพลสันโดษ** และ **ยถาสารุปปสันโดษ**

ยถาลาภสันโดษ หมายถึง ความยินดีพอใจ ตามที่เรามีตามที่เราได้ เช่น หน้าที่ที่เรามีเหมาะกับความรู้ความสามารถ ทำแล้วมีความสุข สิ่งที่เราได้เป็นค่าตอบแทนเหมาะสมกับฐานะที่เรามี จับจ่ายใช้สอย ตามที่เราหาได้มา หากว่าเรามีเงินเดือนน้อย หากทะเยอทะยานมาก จับจ่ายใช้สอยมาก ความลำบากจะตามมา สู้ยินดีตามที่เราได้ ใช้ตามที่เรามี เป็นเศรษฐีแน่นอน

ยถาพลสันโดษ ยินดีตามกำลังของตน คำว่า กำลัง ก็หมายถึงว่า กำลังที่เรานั้นจะต้องดิ้นรนต่อสู้ในการงานหรืออาชีพไม่เหนื่อย ไม่หนักมาก หากว่าตัวเราหนักแค่ ๕๐ กิโลกรัม จะไปแบกข้าวสาร ๑๐๐ กิโลกรัม เรียกว่า แบกเกินกำลัง ไม่รู้จักความพอดี อีกอย่างหนึ่งการทำมาค้าขาย จะลงทุน กู้หนี้ยืมสินมานี้ เราต้องดูกำลัง วัดกำลังของเราเสียก่อนว่าเรามีกำลังที่จะไปผ่อน ไปทำงานได้ขนาดไหน แต่ถ้าหากว่าเรากำลังน้อย พวกน้อย เปิดกิจการใหญ่มาก ภาระก็เกิดขึ้นกับเรามาก ในที่สุดเงินบริหาร การจัดการไม่พอเพียง เรียกว่าเกินกำลัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในแง่หนึ่ง น่าคิดว่า "หากว่าเรานี้จับจ่ายใช้สอยลงทุนมาก แต่ไม่ทำตนให้เดือดร้อน ก็ยังเรียกว่า เป็นความพอเพียง" อีกครอบครัวหนึ่งรู้จักคำว่าพอเพียง ทำอุตสาหกรรมเล็ก ๆ ในครอบครัว ค่อยเป็นค่อยไป อยู่ได้ไม่เป็นหนี้เป็นสิน และรู้สึกว่าไม่เกินกำลังเขา ก็เรียกว่า *ยถาพลสันโดษ* ยินดีตามกำลังของตน

ยถาสารุปปสันโดษ ยินดีตามสมควรแก่อัตภาพ ได้แก่ยินดีปัจจัย ๔ ที่เหมาะกับฐานะอัตภาพของตนตามแนวทางวิถีชีวิตที่เราเป็น เล่ากันว่า เศรษฐีมีอันจะกินมีบ้านหรูปลูกตึกหลายชั้น ตื่นเช้าขึ้นมาเดินรอบระเบียงบ้าน มองไปข้างล่างที่พื้นดินเห็นกระตอบมุงจากเล็ก ๆ รู้สึกรำคาญตา รำพึงในใจไปว่า เมื่อไรบ้านนี้จะพังเสียที มองทีไรไม่สบายใจ ขัดนัยน์ตา หากจะรื้อทิ้งได้จะไปรื้อเดี๋ยวนี้เลย ฝ่ายคนที่อยู่ในกระตอบมุงจาก ตื่นมาแต่เช้ามองแต่บ้านเศรษฐี นึกในใจทุกวันว่า เรานี้โชคดีได้เห็นบ้านเศรษฐีสวย ๆ งาม ๆ ทุกวัน จะให้เราขึ้นไปอยู่บ้านเศรษฐี เราคงไม่เอา อยู่กระตอบหลังนี้สบายดีกว่า พอใจเท่าที่มี ยินดีเท่าที่ได้ สบายกว่ากันเยอะ ในข้อนี้ตรงกับวิถีชีวิตของนักบวชที่ใช้สอยปัจจัย ๔ เพียงเพื่ออำนวยความสะดวกให้ได้บรรลุธรรมได้เร็ว

ความสันโดษหรือความยินดี หรือความพอเพียง ตามที่กล่าวมานี้ เป็นเครื่องวัดความสุข ผู้ใดรู้จักคำว่าสันโดษแล้ว ผู้นั้นย่อมถึงหลักชัยแห่งความสุข พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า เราจะไม่สันโดษในกุศลธรรม หมายถึง เวลาทำความดีทำให้มาก ๆ ไม่หยุดในการทำความเพียรทำความดีต้องต่อเนื่อง อย่าเพียงยินดีแค่สิ่งที่ทำ **วายเมเถว ปุริโส ยาว อตฺถสฺส นิปฺปทา เกิดเป็นคนควรหมั่นอยู่ร่ำไป จนกว่าจะประสบความสำเร็จ** ความสันโดษจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒๕ : ความกตัญญู

กตญฺญุตา ความเป็นผู้รู้คุณเป็นมงคลอันสูงสุด

กตญญุตา หมายถึง ความกตัญญูรู้คุณที่คนอื่นทำไว้แล้ว คู่กับคำว่า กตเวทิตา หมายถึงประกาศคุณที่คนอื่นกระทำไว้แก่ตน คนกตัญญูนั้นโบราณชื่นชมและเป็นคนที่คบได้ บุคคลใดได้รับการอุ้มชู เติบโตมีฐานะแล้วกลับเป็นคนอกตัญญู บุคคลนั้นก็คบไม่ได้ แล้วจะพากันป่าวประกาศว่าคน ๆ นี้เขาเป็นคนอกตัญญู ธรรมเนียมไทยถือว่าบุญคุณเป็นเรื่องสำคัญ **ดื่มน้ำให้นึกถึงคนขุดสระ ทานผลไม้ให้นึกถึงคนปลูกต้นไม้** คนจีนมาจากแผ่นดินใหญ่ มาพึ่งพาอาศัยใต้พระบรมโพธิสมภาร ทำมาหากินเจริญก้าวหน้า เพราะรักบูชาพระเจ้าแผ่นดิน รู้คุณแผ่นดิน รู้บุญคุณคน **บุญคุณต้องทดแทน แค้นต้องชำระ** และถือคติว่า **มีพ่อมีแม่ไม่เคารพบูชา ไหว้พระไหว้เจ้าก็เปล่าประโยชน์**

ในเรื่อง สามก๊ก กวนอู โลกนับถือและยกย่องว่าเป็นประดุจเทพเจ้าแห่งความซื่อสัตย์และกตัญญู **ร่างสูง ผมยาว เครางาม หน้าแดง แรงมาก** ได้ฉายาว่า **นักฆ่าน้ำชายังไม่ทันอุ่น** มีพี่น้องร่วมสาบานอีก ๒ คน คือ เล่าปี่กับเตียวหุย ครั้งหนึ่งมหาอุปราชโจโฉแต่งทัพไปตีเมืองชีจิ๋วของเล่าปี่ น้ำน้อยจึงแพ้ไฟ เล่าปี่กับเตียวหุยรบแพ้ทัพโจโฉ หนีไปซุกปีกอยู่กับอ้วนเสี้ยว โจโฉฮึกเหิมบุกไปตีเมืองแห้ฝือ ถิ่นปกครองของกวนอู ณ ที่นี้ เล่าปี่ ได้ฝากภรรยา ๒ คนให้กวนอูได้ดูแล โจโฉออกกลลวงให้กวนอูออกมานอกเมือง ทหารอีกส่วนหนึ่งสวนทางเข้าไปจุดไฟเผาเมือง จับเอาภรรยาของเล่าปี่มาเป็นตัวประกัน ต่อรองให้กวนอูยอมจำนน โจโฉส่งเตียวเลี้ยวไปเกลี้ยกล่อมกวนอูให้สวามิภักดิ์ กวนอูไม่ยอมจะรบกับโจโฉท่าเดียว เตียวเลี้ยวพูดกระตุกให้กวนอูได้คิด ว่า โจโฉ ได้ตีเมืองชีจิ๋วได้แล้ว เล่าปี่กับเตียวหุยพ่ายแพ้หนีกระเจิงเป็นตายร้ายดีอย่างไรไม่รู้ ท่านออกไปรบก็แพ้โจโฉซึ่งมีกำลังมากกว่าหลายสิบเท่า อีกอย่างหนึ่งตอนนี้โจโฉมีความกรุณาต่อท่านมาก ไม่ทำร้ายนายหญิงของท่านทั้งสอง ท่านได้ร่วมสาบานกันไว้มิใช่หรือว่า ถ้าคนใดคนหนึ่งต้องตายที่เหลือจะขอตายตามไปด้วย โลกเขาจะลือกันว่า ท่านลืมสาบาน เล่าปี่ได้ฝากภรรยาไว้กับท่าน ถ้าภรรยาทั้งสองของเล่าปี่ตายไป เขาจะไม่ตำหนิเอาหรือว่า เสียแรงที่ไว้วางใจอีกอย่างหนึ่งท่านปรารถนาจักช่วยแผ่นดินพระเจ้าเฮี้ยนเต้ให้เจริญรุ่งเรืองมิใช่หรือ

กวนอูได้ฟังแล้วจึงยอมสยบไปอยู่กับมหาอุปราชโจโฉ แต่ก่อนจะไปขอตกลงกันไว้ ๓ เรื่อง

เรื่องที่ ๑ ขอเป็นทาสรับใช้พระเจ้าเฮี้ยนเต้พระองค์เดียวเท่านั้น โจโฉ ตอบ ตกลง

เรื่องที่ ๒ ขอดูแลรับใช้ใกล้ชิดนายหญิงทั้งสอง โจโฉ ตอบ ตกลง

เรื่องที่ ๓ หากรู้ว่าเล่าปี่อยู่ที่ไหน ขอให้ได้ไปในทันทีโดยไม่ต้องขออนุญาต โจโฉ นิ่ง ไม่รับปาก นึกอยู่ในใจว่าคนแบบนี้จะไว้ใจได้อย่างไร

เตียวเลี้ยวเห็นท่าไม่ดี จึงพูดให้โจโฉ ลดโกรธาลงไปบ้างโดยอ้างว่า เล่าปี่เป็นแค่เพียงเพื่อนไม่ได้ดูแลกวนอูอะไรมากมาย กวนอูยังกตัญญูถึงเพียงนี้ ส่วนท่านมีทุกสิ่งทุกอย่าง กวนอูจะต้องภักดีต่อท่านมากกว่าเล่าปี่เป็นแน่แท้ และยกนิทานขึ้นมากล่อมให้โจโฉใจอ่อนรับกวนอูมาอยู่ด้วยในที่สุด

โจโฉเมื่อรับกวนอูมาอยู่ด้วย หวังให้กวนอูกับเล่าปี่แตกคอกัน โดยในระหว่างเดินทางเข้าเมือง โจโฉได้ให้กวนอูพักห้องเดียวกับนายหญิงทั้งสอง หมายให้กวนอูได้ผิดใจกับเล่าปี่ กวนอูให้นายหญิงทั้งสองนอนในห้อง ตนเองอยู่เป็นยามเฝ้าอยู่นอกห้อง แผนการนี้ไม่สำเร็จ กวนอูซื่อสัตย์กตัญญูต่อเล่าปี่จริง ๆ

โจโฉเอาใจใส่กวนอูให้กินให้นอนอย่างเต็มที่ คราวครั้งหนึ่งโจโฉเห็นกวนอูใส่เสื้อผ้าเก่า ๆ นึกสงสาร เลยมอบเสื้อผ้าตัวใหม่ให้กวนอูรีบถอดเสื้อตัวเก่าออก ใส่เสื้อตัวใหม่ไว้ข้างใน เอาเสื้อตัวเก่าใส่ทับไว้ข้างนอก โจโฉถาม ทำไมท่านทำอย่างนี้ กวนอูตอบว่าเล่าปี่ให้เสื้อตัวนี้มา แม้เล่าปี่จะอยู่ไกลใส่เสื้อตัวนี้แล้วเหมือนมีเล่าปี่อยู่

ใกล้ตัว อีกอย่างหนึ่งข้าพเจ้าไม่เห็นหน้าเล่าปี่นานแล้ว เห็นเสื้อตัวนี้แล้วก็เหมือนเห็นเล่าปี่ โจโฉได้ฟังแล้วให้หวั่นใจว่า เราปรนเปรอถึงขนาดนี้ยังซื้อใจกวนอูไม่ได้

อีกคราหนึ่ง โจโฉ เห็นกวนอู นักรบร่างใหญ่แต่ขี่ม้าตัวเล็กขี้โรคไม่สมศักดิ์ศรีกับชายชาตินักรบ จึงได้ยกม้าเซ็กเธาว์ให้กวนอู กวนอูดีใจมากจนออกหน้าออกตา โจโฉนึกแปลกใจว่าก่อนๆนี้ได้ให้ทุกสิ่งทุกอย่างกับกวนอู กวนอูไม่เคยดีใจแม้แต่ครั้งเดียว เลยถามไปว่าท่านชอบใจม้าตัวนี้ที่ตรงไหน กวนอูตอบทันที ม้าตัวนี้เป็นม้าฝีเท้าดี ฉลาดปราดเปรียว วิ่งได้เร็วทันใจ เล่าปี่อยู่ไกลขนาดไหน หากควบม้าเซ็กเธาว์แล้ว หนทางที่แสนไกลก็เหมือนกับอยู่ใกล้ โจโฉอ่อนใจซื้อใจกวนอูไม่ได้ คนอะไรซื่อสัตย์กตัญญูต่อผู้มีพระคุณจริง ๆ

ที่เล่ามานี้เพียงเสี้ยวหนึ่งของความกตัญญูของกวนอูเท่านั้น ภายหลังกวนอูยังแสดงความกตัญญูและกตเวทีต่อโจโฉ เมื่อคราวที่ขงเบ้ง ใช้ให้กวนอูไปตัดศีรษะโจโฉ และให้คำสัตย์กันว่า ถ้าตัดคอโจโฉไม่ได้ กลับมาจะตัดคอของข้าพเจ้าให้ท่าน การศึกครั้งนี้เดิมพันกันด้วยคุณธรรม กวนอูจับโจโฉได้ แล้วให้ชีวิตโจโฉ เหตุที่โจโฉได้เคยเลี้ยงดูมานั่นเอง กลับมาหาขงเบ้ง และทำตามคำสัตย์ตัดหัวตนเอง ขงเบ้งบอก ไม่ต้อง เราแค่ลองใจว่า ท่านเป็นคนอย่างไร

กวนอูเป็นยอดนักรบที่มีความซื่อสัตย์ และมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณตลอดเวลา เมื่อเขาตายไปแล้ว เกียรติคุณปรากฏเกียรติยศฤๅชา ชาวโลกได้สร้างรูปเคารพ ทำที่ประดิษฐาน เคารพกราบไหว้บูชาดุจดังเทพเจ้า

พระพุทธเจ้ายกย่องบุคคลเช่นนี้ว่า **เอสา ภิกฺขเว สปฺปุริสภูมิ ยทิทํ กตญฺญูกตเวทิตา ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความกตัญญูกตเวทิตา นี้เป็นพื้นฐานของคนดี** ดอกไม้สวยให้ดูที่สี คนดีให้ดูที่ความกตัญญู

ความกตัญญูนี้เป็นคุณธรรมที่ล้ำค่า **ค้ำแผ่นดินให้ยืนยง ค้ำใจคนให้คงที่ ค้ำลาภผลให้เพิ่มพูนทวี ค้ำชีวีให้เจริญรุ่งเรือง**

ถึงสูงศักดิ์ อัครฐาน สักปากไหน
ถึงวิไล เลิศล้ำ สง่าศรี
ถึงเก่งกล้า ฉลาดกล้า ปัญญาดี
ถ้าไม่มี คุณธรรม ก็ต่ำคน

ความกตัญญู นี้ จึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒๖ : ฟังธรรมตามกาล

กาเลน ธมฺมสฺสวนํ การฟังธรรมตามกาลเป็นมงคลอันสูงสุด

การฟังธรรมตามกาล คือ การได้ยินได้ฟังเรื่องราวดี ๆ ได้แก่การได้ฟังธรรมะ หรือได้ฟังเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิต เศรษฐกิจ การทำมาหากิน อย่างนี้ก็เรียกว่าฟังธรรมะ ในส่วนของคำว่า กาละ คือ โอกาส ในคำว่าการฟังธรรมตามกาลเป็นมงคลอันสูงสุดนั้น ฟังธรรมตามกาล กาลอย่างไรบ้าง ที่เรียกว่า ฟังธรรมตามกาล

ขอขยายดังนี้ กาลหรือโอกาสในการฟังธรรมนั้น ขยายจำแนกออกเป็น ๓ ดังนี้

กาลที่ ๑ คือ กาลตามพุทโธวาท

กาลที่ ๒ คือ กาลที่มีผู้แสดงธรรม

กาลที่ ๓ คือ กาลที่เราต้องการจะฟังธรรม

กาลตามพุทโธวาท คำว่า พุทโธวาท ก็แปลว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าหรือเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงประทานเอาไว้ กาลตามพุทโธวาท ได้แก่ วันธรรมสวนะ คือวันฟังธรรม วันฟังธรรมคือวันอะไร ได้แก่ วันพระ ขึ้น ๘ ค่ำ แรม ๘ ค่ำ วันพระขึ้น ๑๕ ค่ำ แรม ๑๕ ค่ำ บางเดือนมีเดือนขาดเป็นวันแรม ๑๔ ค่ำ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่จัดเป็นการบูชาครั้งใหญ่ซึ่งในรอบ ๑ ปี จะมาถึงตามเวลาที่กำหนดเป็นประจำทุกปีคือ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฏฐมีบูชา ทั้งหมดนี้เรียกว่า กาลตามพุทโธวาท ถึงกำหนดกาลดังกล่าวชาวพุทธต้องเข้าวัดฟังธรรม

กาลที่มีผู้มาแสดงธรรม เป็นกาลหรือโอกาสที่พระเผยแผ่ธรรมะได้จาริกไปแสดงธรรมในสถานที่ต่าง ๆ เช่น บริษัท โรงงาน หน่วยงานราชการ ชุมชนต่าง ๆ มีพระสงฆ์มาแสดงธรรม ถือโอกาสนี้ได้ฟังธรรมะ มีพระมาโปรด เป็นการเสริมธรรม เสริมปัญญา เสริมจิตใจผ่องใส สะอาด สว่าง สงบ โอกาสที่เรานั้นได้ฟังธรรมอันเนื่องจากมีพระมาเทศน์ให้ฟัง อย่างนี้เรียกว่าเป็นการฟังธรรมตามกาลประเภทหนึ่งเหมือนกัน

กาลที่เราต้องการอยากจะฟังธรรม กาลเช่นนี้เป็นกาลเฉพาะกิจ เป็นเรื่องศรัทธาส่วนตน ที่ชาวพุทธมีการจัดงานมงคลหรืองานอวมงคล มีงานบุญ งานกุศล ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ปรารถนาจะฟังพระเทศน์ เป็นการเพิ่มพูนบุญกุศลให้ครบ ทาน ศีล ภาวนา

ซึ่งเป็นธรรมเนียมบุญของชาวพุทธอย่างหนึ่งที่จัดงานขาดการฟังเทศน์ฟังธรรมไม่ได้ งานบวชมีเทศน์สอนนาค งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่มีพระบรรยายธรรม งานศพนิมนต์พระมาเทศน์ จัดเป็นโอกาสที่เรานั้นปรารถนาที่จะฟังธรรมจึงจัดให้มีการฟังธรรม อาราธนาพระสงฆ์มาเทศนา อย่างนี้ก็เรียกว่าเป็นการฟังธรรมตามกาล การฟังธรรมตามกาลนี้ ได้บุญอย่างไร เป็นมงคลอย่างไร อยู่ตรงที่เราน้อมจิตน้อมใจ ตั้งใจฟัง ตั้งใจจำ และตั้งใจนำไปปฏิบัติ อานิสงส์ในการฟังธรรมจะเกิดขึ้นกับผู้ฟังหลายประการ ดังนี้

ได้ฟังเรื่องใหม่ ๆ
ได้เข้าใจในเรื่องเก่า ๆ
บรรเทาความสงสัย
ได้ปรับใจให้เป็นสัมมาทิฏฐิ
จิตของผู้ฟังย่อมผ่องใส

การได้ฟังธรรม ไม่ว่าจะเป็นโอกาสใด หรือได้ฟังธรรมะจากสื่อจากสื่อต่าง ๆ ล้วนเป็นเหตุเป็นปัจจัยแห่งบุญ แห่งกุศล แต่ถ้าหากว่าปล่อยโอกาสหรือโชคดี ๆ ให้หลุดลอยไป มานึกเสียดายในภายหลังไม่เข้าที การฟังธรรมตามกาลนี้จึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒๗ : มีความอดทน

ขนฺติ ความอดทนเป็นมงคลอันสูงสุด

ธรรมข้อนี้มีความหมายสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นบรรพชิตหรือว่าเป็นคฤหัสถ์ ถ้ามีขันติ ประสบความสำเร็จกันทุกท่าน ขันติแปลว่า ความอดทน อดทนเป็นธรรมะสั้น ๆ ๒ พยางค์ **อดกับทน เราจะอด เราจะทน** บางคนทำงานไม่สำเร็จเพราะว่าไม่ค่อยอดทน จะหนาวจะร้อนก็ไม่เคยอดทน กลายเป็นคนอ่อนแอ ค่าแห่งความอดทนหดหาย ทำงานยังไม่ถึงงานพลันก็ลาออกจากงานเดิม เริ่มต้นงานใหม่ ตกลงว่าคนไม่มีความอดทนนี้ ถูกตราหน้าว่าเป็นคนที่ไร้คุณภาพหรือเป็นคนอ่อนแอ

ผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านในเมือง พ่อค้า แม่ขาย นักธุรกิจ ประสบความสำเร็จในชีวิต ล้วนแล้วแต่มีความอดทนอยู่เบื้องหลัง **เหนื่อยเพราะงานเข้า ดีกว่านั่งเศร้าเพราะงานไม่มี** ความอดทนมีอยู่กับ

ท่านผู้ใด ผู้นั้นก็จะประสบความสำเร็จในชีวิต ขันติจึงเป็นเครื่องประดับของคนสู้ความยาก มีลักษณะ ๓ ประการ คือ

ติติกขาขันติ ขันติคือความอดกลั้นต่อกิเลสที่มายั่วยุ เป็นเหตุพาใจให้ตกต่ำ อดทนต่อความอยากได้ ไม่ลุอำนาจแก่ความโลภ อดทนต่อความโกรธเมื่อมีมีสิ่งมารบกวนใจ เหมือนภูเขาไม่กระเทือนเพราะลมพัด อดทนต่อคำชวนเชื่อชักจูงให้ลุ่มหลง เป็นเหตุให้ลุ่มหลงไปตามอารมณ์

ความอดกลั้น มั่นดี ทวีเดช
นั้นคือเหตุ ธีรชน ทุกคนเผย
ว่าสวัสดี ศรีสง่า พาสเบย
น่าชมเชย ความทน ของคนดี

ธิติขันติ ขันติคือคงทน เสมอต้นเสมอปลายในสายอาชีพ ทนต่อความเหนื่อยยาก ทนต่อความลำบาก ทนต่อความเจ็บใจ ทนต่อความเจ็บไข้ ทนต่อสภาพอากาศ หนาว ร้อน เย็น ธิติขันตินี้เป็นคุณธรรมของคนสู้งาน ไม่หลบ ไม่อู้ สู้ทุกสถานการณ์ นานไปจะเป็นเศรษฐี

คนอดทน ความหนาว และผ่าวร้อน
ให้ไม่หย่อน กว่าหญ้า พฤกษาเขียว
มุ่งทำกิจ คิดสู้ อยู่อย่างเดียว
คนนั้นเทียว เสวยสุข ทุกวันเอย

อธิวาสนขันติ ขันติคือความยับยั้งอารมณ์ ข่มใจได้ เป็นคุณธรรมที่เสริมบุคลิกภาพให้สง่างาม เมื่อต้องประสบกับอารมณ์ร้ายที่จรมากระทบใจ ซึ่งในชีวิตประจำวันต้องประสบอย่างหลีกเลี่ยงกันไม่พ้น เช่น การขับรถเกิดการกระทบกระทั่งบนท้องถนน หากไม่มียับยั้งอารมณ์จะเกิดภยันตรายที่ตามมา บางรายล่วงล้ำกันด้วยวาจาที่หยาบคาย อีกฝ่ายไม่อดทนอาจจะเกิดจราจลกันได้ หากมีคนมาพูดนินทาว่าร้าย ถ้าใจไม่นิ่งก็จะนำมาซึ่งความเสียหาย เกิดการฟ้องร้องหรือทำร้ายร่างกายกันได้ อธิวาสนขันตินี้จัดในประเภทธรรมะที่ทำให้เกิดความงดงาม

ขันติเป็นพื้นฐานของคุณคือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเครื่องประดับของนักปราชญ์ เป็นเครื่องปราบความยากจน เป็นเดชของคนที่มีความพากเพียร เป็นกำลังของผู้บำเพ็ญพรต แม้กุศลธรรมจะเจริญก้าวหน้าเพราะมีขันติ พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า **ขนฺติ หิตสุขาวหา ขันตินำมาซึ่งประโยชน์และความสุขมาให้** ขันติคือความอดทนจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒๘ : เป็นผู้ว่าง่าย

โสวจสฺสตา ความเป็นผู้ว่าง่ายเป็นมงคลอันสูงสุด

โสวจสฺสตา ความเป็นผู้ว่าง่าย การเป็นนักฟังที่ดี ต้องรู้จักเปิดตาเปิดใจให้กว้างรับฟังสิ่งที่ผู้ใหญ่ หรือบุคคลผู้หวังดี ได้กล่าวได้โอวาท ได้ให้ข้อคิด ให้แนวทางในการดำเนินชีวิตให้กับเรา

ปกติแล้วบุคคลที่จะพูดให้เราได้คิด บุคคลคนนั้นต้องเป็นผู้ที่หวังดี ไม่เป็นญาติก็เป็นเพื่อน ไม่เป็นเพื่อนก็เป็นครูบาอาจารย์ หรือเป็นบุคคลที่เห็นว่าจะกำลังจะปฏิบัติผิด บุคคลเช่นนี้เรียกเป็นผู้ชี้ขุมทรัพย์

ความเป็นผู้ว่าง่าย เป็นคนประเภทอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ เชื่อฟังด้วยเหตุด้วยผล คนว่าง่ายมี ๒ ประเภท

๑. ว่าง่ายเพราะเห็นแก่ได้ ๒. ว่าง่ายเพราะเห็นแก่ความดี

คนว่าง่ายเพราะเห็นแก่ได้ คนประเภทนี้ ชอบขุดบ่อเพื่อล่อปลา แสร้งทำเป็นคนน่ารัก ยอมภักดีเพราะหวังประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ถ้าไม่มีประโยชน์ ต่อให้พูดดีอย่างไรก็ไม่เห็นด้วย เข้าตำราที่ **ปากปราศรัย น้ำใจเชือดคอ ต่อหน้ามะพลับ ลับหลังนินทา** พระพุทธเจ้าตรัสว่า ภิกษุรูปที่เห็นแก่ได้ จีวร อาหาร เสนาสนะ ยารักษาโรค มิใช่เป็นคนว่าง่าย ส่วนรูปใดนอบน้อมพระธรรมอยู่ ชื่อว่าเป็นผู้ว่าง่าย

คนว่าง่ายเพราะเห็นแก่ความดี คนประเภทนี้ มีความดีรออยู่ข้างหน้า รอแต่เพียงมีคนมาชี้แนะนำ ทำตัวเหมือนภาชนะที่พร้อมใส่อาหารชั้นเลิศ ตั้งใจรับฟังคำพูดของบัณฑิต ยินดีรับคำเตือนจากผู้อื่น รู้คุณของผู้กล่าวเตือน คนว่าง่าย นำความรู้จากบัณฑิตไปพัฒนามีแต่ความเจริญรุ่งเรืองและมีความมั่นคง

โดยปกติคนว่ายากหรือคนหัวดื้อ กับคนว่าง่าย มีอยู่ให้เห็นลูกบางคน พ่อแม่ว่ากล่าวตักเตือนได้ ตั้งอยู่ในโอวาท เป็นเหตุให้ตั้งตนเป็นคนดี พ่อแม่ หน้าชื่น ตาบาน นำชื่อเสียงมาให้

มีลูกดี เป็นศรี สง่าหน้า
ญาติวงศ์ พงศา ก็ผ่องใส
แม้นญาติสนิท มิตรสหาย ที่ใกล้ไกล
ก็พอใจ สรรเสริญ เจริญพร

ลูกบางบ้าน พ่อแม่สอนไม่ฟัง ดื้อรั้น ทำตัวเหมือนแมว ธรรมชาติของแมว ถ้าดึงหาง มันจะดึงไปข้างหน้า จับหัวมันดึง มันถอยไปข้างหลัง ดึงหลัง มันเอาท้องติดดิน ดึงท้อง มันโก่งหลังขึ้นฟ้า โบราณจึงเปรียบว่า ดื้อเหมือนแมว ลูกประเภทนี้ทำให้พ่อแม่ต้องเดือดเนื้อร้อนใจ มีหน้าก็หน้าช้ำ แถมตาต้องบวม

โสวจสฺสตา เป็นผู้ว่าง่าย ต้องมีลักษณะ ๓ ประการ

๑. คนอื่นพูดแล้วไม่เถียงฟังด้วยเหตุผล เปิดใจฟัง

๒. มีสมาธิในการฟัง สนใจในคำพูดของผู้อื่น

๓. ไม่มุ่งร้ายต่อคนที่พูด ต้องขอบคุณคนที่เตือน เพราะคนพูดเป็นเหมือนกระจกเงาอันแสนวิเศษชี้เหตุให้เรา โบราณยังถือว่า แม้เสียงจิ้งจกทัก เรายังต้องฟัง

คนเป็นผู้ว่าง่าย จึงมีเสน่ห์ ใครเห็นใครรัก อยากจะทักทายปราศรัยด้วย อยากจะได้เข้ามาช่วยงาน ความเป็นผู้ว่าง่ายนี้จึงเป็นมงคลอันสูงสุด

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๒๙ : การเห็นสมณะ

สมณานญฺจ ทสฺสนํ การได้เห็นสมณะเป็นมงคลอันสูงสุด

ท่านทั้งหลาย คนไทยมีประเพณีวัฒนธรรม มีความเคารพตั้งมั่นในพระรัตนตรัย สมณะหรือว่าหมู่แห่งพระภิกษุสงฆ์ ได้ชื่อว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งในพระรัตนตรัย ถ้าหากว่าใครได้พบได้เห็นได้ฟังธรรม ได้ต้อนรับ ความเป็นมงคลก็จะเกิดขึ้น คนไทยส่วนใหญ่เคารพนับถือมีน้ำใจปฏิบัติต่อพระสงฆ์อย่างถูกธรรมเนียม เมื่อได้ปฏิบัติถูกต้องและถูกธรรมเนียม ด้วย**อามิสปฏิสันถาร** หรือด้วย**ธรรมปฏิสันถาร** ก็จะเป็นสิริมงคลกับตัวเอง ในข้อนี้ถ้าหากว่าเป็นชาวพุทธตามชนบทก็จะได้เห็นว่าเวลาพระเข้าไปบ้านไม่ว่าท่านจะกำลังถือบิณฑบาตโปรดสัตว์ไปในหมู่บ้าน ในตำบล หน้าบ้านของเรา ก็จะเป็นสิริมงคลต่อหมู่บ้านต่อตำบล และต่อบ้านที่ใส่บาตร

หรือบางทีบางครั้งท่านเข้าไปเยี่ยมญาติโยม บางโอกาส บางคราว บางสมัย สมณะเข้าไปบ้านญาติโยมที่เคารพนับถือ บ้านญาติพี่น้อง หรือคนในตำบล เห็นพระมาเยี่ยมบ้านเขาจะดีใจ ขวนขวาย ปูเสื่อ อาสนะ ถวายน้ำร้อน น้ำเย็น ตามโอกาส ให้ท่านได้พักผ่อนได้นั่งในที่อันสมควร การปฏิบัติหรือว่าการได้พบการได้เห็นพระสมณะเป็นมงคลตรงนี้

สมณะคือใคร สมณะคือผู้สงบ ในที่นี้ หมายเอาถึง บรรพชิต หรือคฤหัสถ์ก็ได้ที่มีกิริยาสงบ วาจาสงบ ใจสงบ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า คนที่เราเรียกว่าสมณะ เพราะเป็นผู้สงบจากบาปน้อยใหญ่ได้ราบคาบ ผู้ที่กำลังเบียดเบียนคนอื่นไม่ใช่สมณะ คนไม่ใช่เป็นสมณะเพราะหัวโล้น พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า คนใดทนต่อความหิว ฝึกฝนตนเอง บำเพ็ญตบะ จำกัดอาหาร ไม่ทำบาป เพราะเห็นแก่ปากแก่ท้อง บัณฑิตเรียกผู้นั้นว่า เป็นสมณะในโลก

คนที่มีกิริยา วาจา ใจ อันสงบ ดังที่กล่าวมาเรียกว่า สมณะ ความหมายนี้ไม่ใช่บรรพชิตเพียงฝ่ายเดียว กัลยาณชน คนทั่วไปที่มีปฏิปทาที่น่าเลื่อมใส ประพฤติกาย วาจา ใจเรียบร้อย ก็ชื่อว่า สมณะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา มีพระราชจริยวัตรอันงดงาม เพราะองค์มีความงามพร้อมสรรพ์ เวลาเสด็จพระราชดำเนินทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ จะมีประชาชน ทุกสาขาอาชีพ มาเข้าเฝ้ารับเสด็จ แซ่ซ้องพระบารมี ชมพระบารมีอยู่ในที่ใกล้บ้าง ไกลบ้าง ประชาชนได้เห็นพระเจ้าอยู่หัวแล้วปลื้มปีติใจเป็นอย่างยิ่ง พระสงฆ์ยังต้องจะถวายพระพรว่า ขอถวายพระพร เจริญพระราชสิริสวัสดิ์

พิพัฒนมงคงคลพระชนมาสุขทุกประการ จงมีแด่สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารพระองค์ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ การได้เข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวเป็นมงคลอันสูงสุดเช่นเดียวกัน

การเห็นสมณะในมงคลข้อนี้ หมายถึง การเข้าไปศึกษาถามถึงธรรมะ และโอกาสในการได้เข้าไปช่วยเหลือ การรำลึกนึกถึงคุณของท่าน การได้เห็นแบบอย่างของท่านผู้เจริญด้วยวัตรปฏิบัติ และปฏิบัติบูชาต่อท่านผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ สรุปความว่า การเห็นสมณะ เห็นได้ ๓ ทาง

๑. **เห็นด้วยตา** เรียกว่า พบเห็น เห็นจริยวัตรของท่านผู้สงบ ดังมีหลักพิจารณาว่า

ผู้มีศีล พึงรู้ได้ด้วยการอยู่ร่วมกัน
ความสะอาด พึงรู้ได้ด้วยการงาน
ปัญญา พึงรู้ได้ด้วยการสนทนา
ความกล้าหาญ พึงรู้ได้ในเวลามีอันตราย

๒. **เห็นด้วยใจ** เรียกว่า คิดเห็น เห็นจริยวัตรของท่านในภายนอก บอกถึงความเลื่อมใส อนุมานเข้าไปในภายใจว่า ท่านเป็นสมณะแน่นอน

๓. **เห็นด้วยปัญญา** เรียกว่า รู้เห็น เห็นจริยวัตรของท่านที่ประพฤติปฏิบัติ ไม่ขัดกับ กฎเกณฑ์ กฎกติกา กฎแห่งกรรม ครั้นรู้ความชัด เกิดศรัทธาเลื่อมใสต่อท่านผู้สงบ

การเห็นสมณะด้วยอาการทั้ง ๓ นี้ ดุจการเห็นของอุปติสสะที่เห็นพระอัสสชิเถระกำลังเดินบิณฑบาต เกิดความศรัทธาเลื่อมใส

เพียรเข้าไปถาม ท่านบวชในสำนักของใคร ใครเป็นครูของท่าน และท่านสอนว่าอย่างไร

พระอัสสชิเถระ “เราบวชในสำนักพระศาสดา พระศาสดาเป็นครูของเรา”

อุปติสสะ ถาม ครูของท่านสอนอะไร รีบบอกข้าพเจ้ามาเถิด ไม่ต้องเทศนาให้มาก เอาแต่เนื้อความเท่านั้น

พระอัสสชิ ตอบ พระศาสดาสอนว่า ธรรมเหล่าใดมีเหตุเป็นแดนเกิด พระตถาคตตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้นและความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระสมณะมีอันตรัสอย่างนี้เป็นปกติ อุปติสสะได้ฟังบรรลุโสดาบันไปบอกโกลิตะให้ได้บรรลุเหมือนกัน ทั้ง ๒ ท่านและบริวารได้บวชในสำนักพระศาสดาบรรลุพระอรหันต์ เป็นอัครสาวกของพระศาสดา โกลิตะชื่อว่าพระมหาโมคคัลลานะ เป็นอัครสาวกเบื้องซ้าย อุปติสสะได้ชื่อว่าพระสารีบุตร เป็นอัครสากวกเบื้องขวา

การเห็นสมณบุคคลและเห็นสมณธรรมในตัวบุคคลนั้น ย่อมเป็นอุบายกระตุ้นใจให้สงบจากบาปทั้งปวง มีจิตตั้งมั่นในบุญกุศลเข้าในชีวิตที่แท้จริง กิเลสค่อยคลายออกจากใจ พบภาวะ สะอาด สว่าง สงบ การเห็นสมณะจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๓๐ : สนทนาธรรมตามกาล

กาเลน ธมฺมสากจฺฉา

การสนทนาธรรมตามกาลเป็นมงคลอันสูงสุด

มงคลข้อนี้ สืบเนื่องจากการได้พบสมณะเป็นมงคลอันสูงสุด กล่าวคือการสนทนาธรรมตามกาลกับสมณะหรือผู้ทรงคุณวุฒิย่อมได้รับประโยชน์อย่างมหาศาล กาลในที่นี้คือโอกาส เช่น โยคีผู้ปฏิบัติธรรม เมื่อต้องการความก้าวหน้าจักต้องเข้าหาวิปัสสนาจารย์เพื่อสนทนาถึงการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ของสภาวธรรม พระอาจารย์ก็จะให้วิธีการที่เหมาะสมกับอินทรียธรรมของผู้ปฏิบัติกลับไปใช้ความเพียรเพื่อปฏิบัติต่อไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินไปตามชนบท พระองค์ทรงมีพระราชอัธยาศัยโปรดสนทนาธรรมกับพระกรรมฐาน เพื่อนำธรรมะจากครูบาอาจารย์มาพัฒนาการปฏิบัติธรรมของพระองค์

การนำเรื่องธรรมะต่าง ๆ ที่แต่ละคนได้มาจากการประพฤติปฏิบัติ มาสนทนาเล่าสู่กันฟัง ย่อมเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้ให้ธรรมะและผู้รับฟัง ช่วยให้ความรู้ได้ขยายกว้างขวาง เป็นการส่งเสริมให้เกิดปัญญา แม้วิชาการทางโลก นำมาตั้งกระทู้ถามซักถามเหตุผลในเชิงวิชาการ ก็เป็นประโยชน์ในการนำมาปฏิบัติ การสนทนาถึงเหตุความเจริญ และความเสื่อมของโลก หาทางขจัดความเสื่อมให้หมดไป ส่งเสริมความเจริญให้ก้าวหน้า นี่ก็จัดเป็นกาลสนทนาตามกาล

คราใดเมื่อใจเร่าร้อน หาวิธีคุยธรรมให้ผ่อนคลาย บางครั้งทุกข์มาเยียนทำให้เกิดความท้อแท้ ได้ปรับทุกข์กับเพื่อนที่รู้ใจ เกิดเบาสบายใจ บางทีเกิดความสงสัยในบุญ ในบาป ให้พระช่วยเทศนาให้ฟัง เกิดความกระจ่าง สรุปความว่าการได้สนทนาธรรมตามกาลกับสมณะหรือผู้ปฏิบัติธรรม จะได้รับประโยชน์ดังนี้

ได้ฟังเรื่องใหม่ ๆ
ได้วิจัยเรื่องเก่า
ได้บรรเทากังขา
ได้พัฒนาความคิด
จิตผ่องใส

การสนทนาธรรมตามกาลจึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๓๑ : บำเพ็ญตบะ

ตโป การบำเพ็ญตบะเป็นมงคลอันสูงสุด

คำว่า ตบะ แปลว่า ความเพียร หมายถึง คุณธรรมที่จะทำให้ อกุศล ก็คือ โลภ โกรธ หลง นั้นได้สูญหายมลายในที่สุด ปกตินั้นเราจะเผา เผาสิ่งปฏิกูลขยะมูลฝอย ให้หายไปจากบ้านเรา ให้หายไปจากสายตาของเรา เราจะต้องใช้ความร้อนเป็นเครื่องเผา สิ่งปฏิกูลนั้น ๆ จึงหายไปตามความปรารถนาของเรา แต่ขยะที่อยู่ในจิตใจของเรารบกวนจิตใจของเราให้เศร้าหมองนั้นคือกิเลส ตัวโลภ ตัวโกรธ ตัวหลง ทำให้เราเศร้าหมอง เมื่อเราปรารถนาที่จะขจัดขยะที่อยู่ในใจให้หมดจากใจเรา เราจำเป็นจะต้องเอาธรรมเป็นเครื่องเผา **ธรรมที่เป็นเครื่องเผา โลภ โกรธ หลง คือ ตบะ**

การจะเผากิเลสจะต้องมีธรรมสิ่งอื่น ๆ นั้นเป็นเครื่องมือช่วยผสม เครื่องมือเผาให้กิเลสนั้นมลายสูญ มีดังต่อไปนี้

๑. เราต้องเอาความเพียรไปล้างความเกียจคร้าน
๒. เราต้องเอาทานไปล้างความโลภ
๓. เราต้องเอาความเมตตาไปล้างความโกรธ และ
๔. เราต้องเอาปัญญาไปล้างความงมงาย

เอาความเพียรไปล้างความเกียจคร้าน คนที่มีความเกียจคร้าน จะเอาอะไรมาล้างมาแก้ก็ไม่หาย นอกจากเอาธรรมคือ ความเพียรเป็นเครื่องล้าง แม้แต่ยาชูกำลังยังชื่อว่า ยาขยัน ดื่มไปแล้วจะไล่ความขี้เกียจออกหมด ยามใดก็ตาม จิตของเราเกิดหดหู่ เหนื่อยหน่าย ท้อแท้ในการทำหน้าที่ ยามนั้นความขี้เกียจจะเข้ามาสิงสถิตทันที เราต้องมีคาถาปลุกใจ ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า **วิริเยน ทุกฺขมจฺเจติ คนล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร** เอาความเพียรเข้ามาประหัตประหารเพื่อให้ความเกียจคร้านนั้นหายไปจากกายจากใจของเรา ความเพียรในข้อนี้เรียกว่า ตบะ ได้เหมือนกัน

เอาทานไปเผาความโลภ โลภะ คือ ความโลภเป็นสนิมที่กินใจ ทำให้เรานั้นประพฤติทุจริตต่าง ๆ นา ๆ แต่ถ้าหากเรามีตบะความเพียร ซึ่งมีธรรมข้อว่า ทาน เป็นเครื่องผสมใจ คิดที่จะให้มากกว่าคิดที่จะเอา เอาน้ำดีไปไล่น้ำเสีย ละอกุศลไปเจริญกุศล และทำกุศลให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป จนกระทั่งเป็นผู้ยินดีในการให้ทาน ทานจึงเป็นตัวเผาความโลภ ความโลภเกิดขึ้นแล้วเป็นอุปสรรคในการทำความดี ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า โลโภ ธมฺมานํ ปริปนฺโถ ความ

โลภจะเป็นตัวทำอันตรายต่อความดี เพราะฉะนั้น การให้ทานจึงเป็นการทำลายโลภะคือความโลภ

เอาความเมตตาไปล้างความโกรธ ความโกรธเกิดขึ้นแล้วมักเหมือนไฟที่เผาใจให้เร่าร้อนด้วย ผู้ใดมีโทสะเป็นเจ้าเรือน ทำกรรมอันใดลงไปย่อมทำให้ผู้อื่นสะเทือนใจ เสียใจ น้อยใจ และผูกเวรภัย คนขี้โกรธมักไม่มีเสน่ห์ จากคนใจงาม เป็นคนใจทราม จากคนเคยใจดี กลายเป็นคนใจดำ จากคนใจบุญ กลายเป็นคนใจบาป จากคนใจสูง กลายเป็นคนใจต่ำ พระพุทธจึงสอนให้พุทธศาสนิกชนฆ่าความโกรธ **โกธํ ฆตฺวา สุขํ เสติ ฆ่าความโกรธเสียได้ ย่อมนอนเป็นสุข** ต้องภาวนาคาถากันโกรธว่า โกรธคือโง่ โมโหคือบ้า ไม่โกรธไม่โง่ ไม่โมโหไม่บ้า วิธีจะยับยั้งความโกรธที่ถาวรคือให้หมั่นเจริญเมตตา ฝึกมองโลกในแง่ดี ทำจิตให้คิดบวก ถ้าเราไม่รับอาการของคนโกรธ ซึ่งมีอาวุธคือลมปาก กิริยาท่าทางที่ฟาดฟันเหมือนสัตว์ร้ายแล้ว ใจเราก็ไม่ขุ่นมัว เปรียบเหมือนเจ้าของบ้านนำอาหารมาต้อนรับแขก เมื่อแขกไม่ทาน อาหารนั้นจะกลับไปสู่เจ้าของบ้านฉะนั้นไซร้ต้องรีบเอาความเมตตาไปชำระโกรธ

เอาปัญญาไปล้างความงมงาย ความงมงายคือความหลงไปตามความเชื่อของตนเอง คนงมงาย ภาษาไทยเรียกว่า คนโง่ คนโง่ย่อมเป็นเหยื่อคนฉลาด คนฉลาดบางครั้งก็พลาด ต้องเสียค่าโง่ สี่เท้ายังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้ผิด บรรพชิตยังรู้จักเผลอ เพื่อ

ป้องกันมิให้หลงใหลไปตามกระแส เราควรฉลาดทำอุบายป้องกันความโง่ด้วยปัญญาซึ่งมีวิธีดังนี้

๑. อย่าทำตนเป็นเจ้ากรมข่าวลือ

๒. อย่าไปเชื่อถือว่ากรรมนั้นลบล้างได้

๓. อย่าใช้คุณไสยแก้ไขปัญหาชีวิต

๔. อย่าให้จิตของเราไขว้เขวจนเสียการทรงตัว

๕. อย่าไปมัวเดินตามหลังคนพาล

ตบะคือความเพียรที่จะเผากิเลส คือ ตัวโลภ ตัวโกรธ และตัวหลง เมื่อจะต้องเผาและทำลายโลภ โกรธ หลง เราจะต้องมีธรรมหรือว่าอุปกรณ์เสริม ก็คือเอาความเพียรไปเผาความเกียจคร้าน เอาทานไปเผาความโลภ เอาเมตตาไปเผาความโกรธ และที่สุดเอาปัญญาไปเผาความงมงาย ดังนี้จึงได้ชื่อว่า เป็นตบะ ความเพียร คือเครื่องเผากิเลส ตบะคือความเพียรเป็นเครื่องเผากิเลสนี้ จึงเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๓๒ : ประพฤติพรหมจรรย์

พฺรหฺมจริยญฺจ การประพฤติพรหมจรรย์เป็นมงคลอันสูงสุด

การประพฤติพรหมจรรย์นั้นเป็นธรรมะที่ประณีต ต้องอาศัยการประพฤติปฏิบัติที่มีความเข้าใจในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หลายท่านอาจเคยรักษาปฏิบัติ *เนกขัมมจาริณี* แปลว่าการถือบวชเนกขัม ในเวลาเทศกาล วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ ทางวัดวาอาวาสต่าง ๆ ก็จะประชาสัมพันธ์ให้ญาติโยมเข้าไปถือบวช *เนกขัมมจาริณี* แปลว่าบวชประพฤติปฏิบัติธรรมถือศีล ๘ เป็นต้น ในการสมาทานศีล ๘ สำหรับ เนกขัมมนารี หรือ *เนกขัมมจาริณี* ถึงศีลข้อที่ ๓ สมาทานว่า **อพฺรหมจริยา เวรมณี สิกขาปทํ สมาทิยามิ** เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติที่ไม่ประเสริฐ นี้คือพรหมจรรย์ แล้วยังไงที่ว่าที่ไม่ประเสริฐ ในข้อนี้หมายถึงเว้น

จากกามราคะ เพราะฉะนั้น เวลาเราพูดถึงคำว่า พรหมจรรย์ หมายถึงการประพฤติที่ออกจากกามารมณ์ซึ่งเป็นตัวชูให้เกิดกามราคะ นั่นคือการเพลิดเพลินในการเสพ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ทั้งหมดนี้เรียกว่าอยู่ในคำว่า กามราคะ เพราะได้เสพได้รับรู้ทางอายตนะแล้วเกิดความพอใจเมื่อเกิดความพอใจแล้วก็จะปรุงแต่งให้เกิดความต้องการเรียกว่าเป็นกามราคะ

ระดับการประพฤติพรหมจรรย์มี ๓ ระดับคือ

๑.พรหมจรรย์ของปุถุชน

๒.พรหมจรรย์ของกัลยาณชน

๓.พรหมจรรย์ของอริยชน

พรหมจรรย์ของปุถุชน ปุถุชนหมายถึงคนที่รักษาศีล ๕ เป็นพื้นฐาน เขาเรียกว่าเป็นปุถุชน หรือเป็นหีนเพศ เพศที่ต่ำต้องปฏิบัติศีล ๕ เป็นพื้นฐาน ในบรรดา ๕ ข้อนี้ ศีลข้อที่ ๓ จะบ่งบอกถึงผู้ที่ประพฤติพรหมจรรย์ในฐานะเป็นศีลของปุถุชน คือข้อ กาเมสุมิจฺฉาจารา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม กามตัวนี้คือกามราคะถ้าในแง่ของพระท่านเรียกว่างดเว้นจากการประพฤติผิดในบุคคลที่เป็นคู่กัน กามะ แปลว่าคู่กัน คำว่าคู่กันคือเป็นผัวเป็นเมียหรือเป็นบุคคลที่มีเจ้าของมีผู้ปกครอง ยินดีเฉพาะคู่ของเรา สทารสันโดษ ซึ่งในเรื่องนี้จัดเป็นการประพฤติพรหมจรรย์ดังมีใจความรับรองอยู่ในมหาธรรมปาลชาดกว่า "ข้าพเจ้าไม่นอกใจภรรยา และภรรยาไม่นอกใจข้าพเจ้า ข้าพเจ้าประพฤติผิดพรหมจรรย์

ในหญิงอื่น และข้าพเจ้ายินดีภิรมย์อยู่เฉพาะในภรรยา และภรรยาก็ประพฤติพรหมจรรย์ในชายอื่น และยินดีรื่นรมย์เฉพาะข้าพเจ้าผู้เป็นสามี ดังนั้น เราทั้งสองจึงไม่ตายตั้งแต่หนุ่มสาว”

พรหมจรรย์ของกัลยาณชน คือเป็นผู้ที่มีคุณธรรมขยับสูงขึ้นมา เรียกว่ากัลยาณชน กัลยาณชนชนนั่นก็คือใคร ผู้ที่สมาทานอุโบสถศีลทุกวันพระ หรือว่าผู้ที่รักษาศีล ๘ ตลอดชีวิตจะต้องรักษาศีลข้อที่ ๓ อพฺรหฺมจริยา เวรมณี ให้เข้มงวดเคร่งครัด ปฏิบัติให้เข้มงวดมากกว่าศีล ๕ มากไปอีก นั่นก็คืองดเว้นจากการประพฤติผิดในพรหมจรรย์ คือ เว้นเรื่องกามคุณ เว้นเรื่อง รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส การมีคู่เค้า การได้ประดับตกแต่ง สิ่งสวย ๆ งาม ๆ อย่างนี้เป็นต้น ก็ถือว่าเป็นประเภทที่ประพฤติพรหมจรรย์ที่ขยับขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง รักษาอุโบสถศีล หรือรักษาศีล ๘ ตลอดชีวิต ไม่ยุ่งเกี่ยวเรื่องการอยู่คู่กันกับเพศตรงกันข้าม มีสัญลักษณ์ตรงที่การนุ่งห่มเป็นผ้าสีขาว สีแห่งการประพฤติพรหมจรรย์

พรหมจรรย์ของอริยชน คือพระภิกษุรักษาศีล ๒๒๗ การประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อมรรค ผล นิพพาน พรหมจรรย์ของอริยชนคือไม่ทำตนให้มัวหมอง จะรักษาศีลไม่ให้ทะลุ ไม่ให้ขาด ไม่ให้ด่างพร้อย เป็นผู้ดำรงคงมั่นอยู่ในศีลของพระอริยะเจ้า หมั่นตรวจสอบตัวเองอยู่เสมอด้วยการฟังพระปาฏิโมกข์ เป็นการทบทวนศีลทุก ๑๕ วัน สำรวมอินทรีย์ ถืออาชีพบริสุทธิ์ พิจารณาก่อนใช้สอย

ปัจจัย ๔ การประพฤติพรหมจรรย์ของพระภิกษุนี้เป็นไปเพื่อความขัดเกลา เพื่อการสำรอกกิเลส เพื่อการรู้ยิ่งเห็นจริง เพื่อนิพพาน

สรุปความว่า การเว้นจากกามารมณ์และการบำเพ็ญสมณธรรม ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นข้อปฏิบัตินำผู้บำเพ็ญไปสู่ความสงบด้วยการประพฤติพรหมจรรย์ พระพุทธองค์ตรัสว่า การประพฤติพรหมจรรย์เป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๓๓ : เห็นอริยสัจ

อริยสจฺจาน ทสฺสนํ การเห็นอริยสัจเป็นมงคลอันสูงสุด

คำว่า เห็น ในข้อนี้ มิใช่การเห็นสีเขียว สีดำ สีแดง เห็นอย่างนี้เรียกว่า เห็นแบบ *มังสะจักษุ* เห็นด้วยตาเนื้อ แต่ว่าการเห็นอริยสัจนี้ต้องเห็นด้วยปัญญา เรียกว่า *ปัญญาจักษุ* เห็นด้วยตาปัญญา

อริยสัจ แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ เวลาเราเห็นอริยสัจต้องเห็นให้ครบทั้ง ๔ กระบวนการ คือเห็น ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เห็นให้ครบทั้งวงจร ถ้าเห็นไม่ครบก็ไม่ใช่ว่าเห็นด้วย ปัญญาจักษุ เห็นไม่ครบเราก็ไม่เห็นชีวิตของเรา เช่น เห็นทุกข์ ธรรมข้อนี้คำว่าทุกข์ก็บอกอยู่แล้วว่า สภาวะที่เกิดขึ้นเป็นจริง ไม่ว่าจะทุกข์กายทุกข์ใจ ทุกข์เพราะมีคนพลัดพราก ทุกข์เพราะไม่ได้ดั่งใจ ทุกข์เกี่ยวกับเรื่องสังขาร ทุกข์เพราะว่าความเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งเราก็ได้รับอยู่ทุกวันอยู่แล้ว เวลาเราเกิดทุกข์แต่ละประเภทนั้น เราต้องเห็นด้วย

ปัญญา **ทุกข์มีไว้สำหรับให้เห็น มิใช่สำหรับให้เป็น** ให้พิจารณาไปดู **สมุทัย** เหตุเกิดแห่งความทุกข์เป็นอย่างไร ปุถุชนคนส่วนใหญ่เวลาเป็นทุกข์ก็ไม่ค่อยได้ใช้สติปัญญา พอทุกข์เกิด ทุกข์บีบคั้นไม่สบายกาย ไม่สบายใจ แทนที่จะหาสาเหตุที่ตนเองนั้นเป็นผู้กระทำให้เกิดทุกข์ กลับไปโทษสิ่งรอบข้าง ทุกข์ว่าผีลงโทษ ทุกข์ว่ากำลังดวงไม่ดี ทุกข์พระศุกร์เข้าพระเสาร์แทรกบ้าง ส่วนใหญ่มักไปโทษสิ่งที่ไม่มีตัวไม่มีตน โทษผีสางนางไม้ โทษคนโน้น โทษคนนี้ เป็นเหตุทำให้เกิดทุกข์ นี้การมองเห็นทุกข์ของปุถุชนเขามองกันแบบนี้จึงแก้ทุกข์ไม่ถูกจุด

ถ้ามองแบบของพระพุทธเจ้า ต้องมองให้เห็นความทุกข์นั้นเกิดเพราะอะไร เขาเรียกว่าให้เห็นสมุทัย **สมุทัย** แปลว่าเหตุเกิดของความทุกข์ อันนี้เขาถึงบอกว่าให้ใช้ปัญญาจักษุ มองด้วยปัญญาเช่น เรามีทุกข์เพราะว่าหาไม่พอกิน ไม่พอใช้ เราจะบอกว่าพระศุกร์พระเสาร์ให้โทษก็ไม่ได้ เราต้องรู้ว่ามีเหตุเกิดเพราะอะไร อายทำกินหมิ่นเงินน้อย คอยวาสนา เราเป็นอย่างนี้หรือเปล่า พระพุทธเจ้าจึงให้เรามองเหตุแห่งความทุกข์ เมื่อสาวหาเหตุของความทุกข์เจอแล้ว จึงไปรีบดับจุดนั้น คือ **นิโรธ** ทุกข์เพราะเป็นหนี้สิน เราต้องขยันทำงานเพิ่มแล้วนำเงินไปใช้หนี้สิน เขาเรียกว่าต้องดับความทุกข์ไม่อย่างนั้นเจ้าของเงิน หรือว่าเจ้าหนี้ก็มาทวงเรา ข้อสุดท้าย วงจรสุดท้ายของอริยสัจก็คือ **มรรค** หนทางในการพ้นจากความทุกข์เรียกว่า **อริยมรรคมีองค์ ๘**

ชีวิตของเรานั้น มีความทุกข์สารพัน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์จึงตรัสให้เรานั้นล่วงพ้นจากความทุกข์ ด้วยอริยมรรค มีองค์ ๘ นับตั้งแต่ สัมมาทิฏฐิ ดังนี้เป็นต้น สัมมาทิฐิ แปลว่ามีความเห็นชอบ คำว่าเห็นชอบคืออย่างไร เห็นด้วยปัญญานั้น เห็นว่าอัตถิทินนัง ทานที่เราให้มีผลจริง บิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณ นรกสวรรค์มีจริง บุญบาปมีจริง ดังนี้เป็นต้น ความคิดเห็นดังนี้ เป็นสัมมาทิฏฐิ เมื่อเรามีความคิดเห็นโดยชอบอย่างนี้ สิ่งอื่น ๆ ที่ยังไม่ตามมาก็ตามมา เพราะท่านเปรียบสัมมาทิฏฐิเสมือนแสงอุทัยอ่อน ๆ ที่ขึ้นก่อนพระอาทิตย์จะขึ้น เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้นแล้ว สิ่งที่เป็นกุศล สิ่งที่เป็นความดีความงามก็จะเกิดขึ้นมาโดยลำดับ

อริยมรรคมีองค์ ๘ คือ ๑. สัมมาทิฏฐิ มีความเห็นชอบ ๒. สัมมาสังกัปโป มีความดำริชอบ ๓. สัมมาวาจา มีวาจาชอบ ๔. สัมมากัมมันโต มีการงานชอบ ๕. สัมมาอาชีโว มีอาชีพชอบ ๖. สัมมาวายาโม มีความเพียรชอบ ๗. สัมมาสติ มีสติชอบ และ ๘. สัมมาสมาธิ มีสมาธิชอบ ทั้ง ๘ ประการนี้เรียกว่า เส้นเกลียวอริยมรรคมีองค์ ๘

เพราะฉะนั้นเวลาเราปฏิบัติธรรมข้อว่า **อริยสจฺจาน ทสฺสนํ** การเห็นอริยสัจคือ เห็นอริยสัจ ๔ คือ เห็นทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ให้ครบวงจรทั้ง ๔ ประการ ด้วยปัญญาจักษุ พระพุทธเจ้าตรัสว่า การเห็นอริยสัจนี้เป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๓๔ : ทำให้แจ้งพระนิพพาน

นิพฺพานสจฺฉิกิริยา การทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน

ธรรมข้อว่า นิพพาน นี้เป็นปรมัตถธรรม ทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ เป็นเนื้อหาที่เป็นความเข้าใจได้ยาก เพราะมีอรรถแห่งความลึกซึ้ง เป็นโลกุตรธรรม

บุคคลที่ต้องการประพฤติปฏิบัติโลกุตรธรรมนั้น ต้องเป็นบุคคลที่ปลีกออกจากเรือน หรือว่าเป็นผู้ที่ไม่มีเรือนอยู่ปฏิบัติธรรม ดังที่กุลบุตรผู้มีศรัทธาในพระรัตนตรัย หมายจะถือบวช จึงเปล่งวาจาขอบวชต่อหน้าพระอุปัชฌาย์ว่า **สพฺพทุกฺขนิสฺสรณนิพฺพานสจฺฉิกรณตฺถาย** เพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพานอันเป็นเครื่องสลัดออกจากทุกข์ทั้งปวง การบวชของกุลบุตรผู้มีศรัทธาในพระรัตนตรัย เป้าหมายที่จะเข้าไปถึงพระนิพพานอันเป็นเครื่องสลัดออกจากทุกข์

ทั้งปวง แต่ว่าเมื่อเราจะกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน ควรทราบความหมายของนิพพานในเบื้องต้นเสียก่อน

การกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน มี ๓ ระดับ

๑. กระทำให้แจ้งโดยหลักของปริยัติ

๒. กระทำให้แจ้งโดยหลักของปฏิบัติ

๓. กระทำให้แจ้งโดยปฏิเวธ

ในหลักของปริยัติ คือศึกษาเนื้อความว่านิพพานตัวนี้หมายถึงอะไร นิพพาน ณ ที่นี้ในเรื่องของปริยัติ คือ เรื่องตีความตามบทพยัญชนะ ได้แก่สภาวะที่หมดจากกิเลสเป็นเครื่องร้อยรัด มี โลภ โกรธ หลง ราคะ โทสะ โมหะ นั่นเอง อันนี้เป็นเนื้อหาเรียกว่าเป็นบทแห่งพยัญชนะ แม้พระอรหันตขีณาสพ กว่าจะได้บรรลุธรรมจักต้องผ่านการเจียรนัยด้วยการฟังธรรมจากพระผู้มีพระภาคเจ้า

ทำให้แจ้งถึงหลักการปฏิบัติ เอาอะไรมาปฏิบัติ เอาศีล สมาธิ ปัญญา มาปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน ดังที่พระพุทธเจ้ารับสั่งแก่พราหมณ์คนหนึ่งว่า นี่แนะพราหมณ์ ผู้ที่ถูกราคะ โทสะ โมหะครอบงำ จงใจคิด จงใจพูด จงใจทำ ให้ตนเองได้ลำบากบ้าง ให้คนอื่นลำบากบ้าง ให้ทั้งตนเองและคนอื่นลำบากบ้าง ต้องเสวยทุกขโทมนัส เมื่อเขาละ ราคะ โทสะ โมหะ ได้แล้ว ไม่จงใจคิด ไม่จงใจทำ ไม่จงใจพูด ก็ไม่ต้องทุกข์โทมนัส การที่เขาได้บรรลุถึงความสิ้นไปแห่ง ราคะ โทสะ โมหะ โดยไม่เหลือ นี่แหละพราหมณ์ คือสันทิฏฐิกนิพพาน นิพพานที่ผู้บรรลุพึงเห็นได้ด้วยตนเอง

กระทำให้แจ้งโดยปฏิเวธ ก็คือบรรลุล่วงแห่งสภาวธรรมข้อว่านิพพานอันหมายถึงว่าการปฏิบัติให้พ้นจากกิเลส โลภ โกรธ และหลง ราคะ โทสะ โมหะ ในที่สุด เพราะคำว่า ปฏิเวธ หรือว่าความหลุดพ้นเข้าใจถ่องแท้และปฏิบัติถึงองค์ธรรม ผู้ที่บรรลุนิพพานจะมีความชุ่มเย็นหรือทำให้ผู้อื่นรู้สึกไว้วางใจ หลวงพ่อพระพุทธทาสท่านได้แสดงธรรมไว้ว่า นิพพานอยู่ไม่ไกล อยู่ที่ใจของเรา นิพพานนั้นหมายถึงความเย็นเพราะไม่มีกิเลสและไม่ต้องตาย

คราวครั้งหนึ่งพระนางกีสาโคตมี เสด็จไปตามพื้นปราสาทชั้นบน ทรงเห็นพระรูปสิริของเจ้าชายสิทธัตถะกำลังเสด็จเข้าสู่พระนคร ทรงโสมนัสขึ้นมาเองทรงเปล่งอุทานว่า

นิพฺพุตา นูน สา มาตา　　　นิพฺพุโต นูน โส ปิตา
นิพฺพุตา นูน สา นารี　　　ยสฺสายํ อีทิโส ปติ

บุรุษเช่นนี้เป็นบุตรของมารดาใด มารดานั้นเย็นใจได้แน่ เป็นบุตรของบิดาคนใด บิดานั้นเย็นใจได้แน่ เป็นสามีของนารีใด นารีนั้นเย็นใจได้แน่

พระโพธิสัตว์ทรงสดับอุทานแล้ว ทรงดำริว่าสตรีผู้นี้ให้ได้ยินถ้อยคำที่น่าฟัง ด้วยว่าเรากำลังหาพระนิพพาน จึงตัดสินพระทัยออกจากเรือนมุ่งหานิพพานที่แท้

ในการที่จะเดินไปสู่เส้นทางแห่งพระนิพพานนั้น จักต้องทำความให้แจ้งโดยวิธีปริยัติคือการแสวงหาแนวทางดุจดังที่เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบวชเพื่อแสวงหาโมกขธรรมนานถึง ๖ ปี ด้วย

การปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา ด้วยการบรรลุนิพพาน ตัดภพชาติ พระพุทธองค์ทรงค้นพบพระนิพพนานได้แสดงไว้ให้เรานั้นได้เดินตาม อกฺขาตาโร ตถาคตา พระตถาคตเป็นเพียงผู้ชี้บอกเท่านั้น **ตุมฺเหหิ กิจฺจํ อาตปฺปํ** กิจที่จะต้องทำท่านทั้งหลายจะต้องบำเพ็ญเพียรกระทำเอาเอง

พระตถาคต ช่วยใคร มิได้ดอก
เพียงแต่บอก หนทาง ดำเนินให้
ผู้ต้องการ ดับทุกข์ ต้องเดินไป
ตามหนทาง ที่พระองค์ ทรงชี้นำ

นิพฺพานสจฺฉิกิริยา การกระทำให้แจ้งซึ่งพระนิพพาน เป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๓๕ : จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม

ผุฏฺฐสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ

จิตของบุคคลที่ไม่ถูกโลกธรรมกระทบไม่หวั่นไหว
เป็นมงคลอันสูงสุด

มงคลข้อนี้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบัน ไม่มีสุขอะไรที่ถาวร นอกจากพระนิพพานเป็นบรมสุข ไม่มีทุกข์อะไรที่อยู่คงที่ นอกจากมีธรรมะดีให้เข้าใจ โลกธรรม ๘ ประการ ธรรมที่อยู่ประจำโลก ๔ คู่ ๘ ข้อ นี้ ทุกคนหลีกหนีไม่พ้น มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มีสรรเสริญมีนินทา และมีสุขมีทุกข์ โลกธรรม ๘ ประการนี้เราเรียกกันว่าเป็นธรรมที่อยู่ประจำโลกอยู่แล้ว เราจะไปดัดแปลงไปแก้ไขกฎที่เป็นของประจำโลกไม่ได้ แต่เราต้องรู้เท่าทันในโลกธรรมทั้ง ๘

คู่ที่ ๑ มีลาภ เสื่อมลาภ มีลาภเสื่อมลาภ แปลว่า เวลามีลาภเราก็มีบุคคลชื่นชม ไปไหนมาไหนสะดวกสบาย จะจับจ่ายใช้สอยก็ง่ายดาย ไม่มีความฝืดเคือง ไม่มีอุปสรรคข้อขัดข้องใจในอัตภาพและในจิตใจของเรา เรียกว่าเวลาช่วงขาขึ้นเรามีแต่ได้ เช่นเราทำมาค้าขายช่วงจังหวะเวลาดี ได้เงินได้ทองมาก ลูกค้าก็เยอะ เวลาเราจะทำอาชีพราชการ งานธุรกิจอะไรก็ดี มีคนชม เรียกว่าขาขึ้น ทำอะไรดีไปหมด แต่เวลาที่ขาลง ให้รู้สึกว่าอัตคัดฝืดเคืองเสื่อมจากลาภ พอเสื่อมจากลาภความทุกข์ก็เกิดขึ้น เข้าตำราที่ว่า

เมื่อมั่งมี มากมาย มิตรหมายมอง
เมื่อมัวหมอง มิตรมอง เหมือนหมูหมา
เมื่อไม่มี หมดมิตร มุ่งมองมา
เมื่อมอดม้วย แม้หมูหมา ไม่มามอง

ชีวิตไม่มีอะไรแน่นอน รับรู้ตัวเสียก่อนจะได้ไม่ร้อนใจ ได้กับเสียเป็นของคู่กัน พระพุทธวรญาณ (มงคล วิโรจนมหาเถร) ได้กล่าวไว้ว่า ถ้ามีของรัก คนรัก เข้ามาในชีวิตให้เสกเสียก่อน คาถาเสกมีว่า มีไว้ชั่วคราว ๆ มีทรัพย์สินเงินทองเราก็ภาวนาไว้ มีไว้ชั่วคราว ๆ มีคนรักก็ภาวนาไว้ว่า มีไว้ชั่วคราว ๆ หากไม่หมั่นเสก เวลาสิ่งนั้นเกิดวิบัติ ใจเราจะวิปริตทันที มีลาภเสื่อมลาภ เป็นเช่นนี้เอง

คู่ที่ ๒ มียศ เสื่อมยศ ยศคือเครื่องประดับแห่งความดี บารมีที่ทำไว้ ได้มา ๓ ทาง คือ **อิสริยยศ** ยศที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ให้กับแผ่นดิน **บริวารยศ** ได้มาพร้อมกับอิสริยยศ ทำให้งานสำเร็จ

เพิ่มอำนาจให้เบ่งบาน **เกียรติยศ** ชื่อเสียงที่ได้รับอันเนื่องมาจากการประพฤติดี ปฏิบัติชอบในหน้าที่ ตอนที่เรามียศฐานะ บรรดาศักดิ์ มีผู้คนมากมายมาสมัครเป็นพี่ เป็นน้อง เป็นเพื่อน และมีคนอ้างมากมายในเวลาทำธุรกิจการค้าขาย ตอนที่เรามียศมีศักดิ์มีฐานะสูง คนก็จะมาขอพึ่งอาศัยบารมีเรา มียศ มีตำแหน่ง ทำอะไรก็สะดวก จะสั่งอะไรก็สำเร็จได้ดังใจ ยศจึงเป็นที่มาแห่งความสำเร็จทุกสิ่งทุกอย่าง **สิริโภคานมาสโย** สิริเป็นที่มาแห่งโภคะทั้งหลาย ในเวลาที่เราหมดภาระหมดอำนาจหน้าที่แล้ว ยศศักดิ์อำนาจตัวนั้นไม่มีแล้ว ท่านจึงเตือนว่า **ได้ยศอย่าประมาท ได้อำนาจอย่าลืมตน** เพราะ **เวลามีเขาก็ยก เวลาตกเขาก็หยาม** เพราะฉะนั้นมียศแล้วเสื่อมจากยศได้ ปฏิบัติหน้าที่ขณะมียศให้ดี ให้บริบูรณ์ เวลาเสื่อมจากยศแล้วไม่ตีอกชกหัว **ยิ้มได้เมื่อถูกเยาะ หัวเราะเมื่อถูกเย้ย วางเฉยเมื่อถูกชม**

คู่ที่ ๓ มีสรรเสริญ มีนินทา คำ สรรเสริญ หรือคำชม เป็นกิริยาอาการของคนชอบกัน ทำอะไรที่ถูกใจมักจะชม แต่บางทีทำดีแต่ไม่ถูกใจ เขาก็ด่าก็มี ในเวลาที่เรามีคนสรรเสริญก็มีคนนินทาเหมือนกัน คนในโลกนี้ไม่มีใครได้รับคำสรรเสริญฝ่ายเดียว ในขณะเดียวกัน คนที่ถูกนินทาอยู่ฝ่ายเดียวก็ไม่มีในโลก **แม้แต่องค์พระปฏิมายังราคิน มนุษย์เดินดินฤๅจะสิ้นคนนินทา**

ห้ามเพลิงไว้อย่าให้ มีควัน
ห้ามสุริยแสงจันทร์ ส่องไซร้
ห้ามอายุให้หัน คืนเล่า
ห้ามดังนี้ไว้ได้ จึงห้ามนินทา

ธรรมดาคนที่อยู่ในโลกนี้ได้รับสรรเสริญ และถูกนินทาเป็นธรรมดา เป็นเรื่องปกติ ทุกวันนี้รูปแบบการนินทาเปลี่ยนไป จากวาจามาตัวหนังสือหรือรูปภาพบน facebook หรือส่ง Line แชร์กันไปมา เขย่าอารมณ์กันให้กระเจิดกระเจิง เมื่อถูกนินทาแล้วเราจะต้องไม่หูเบา ไม่ตีโพยตีพาย เชื่ออะไรก็เชื่อได้แต่อย่าไปเชื่อคำนินทาเพราะคำนินทาเป็นคำที่ไม่มีตัวตน ไม่มีใครยอมรับเป็นเจ้าของ และคนที่ชอบนินทาชาวบ้านนี้ก็จงรู้เลยว่าเป็นการทำลายชื่อเสียงของเขาโดยที่เราไม่รู้สึกตัวว่าเรากำลังทำบาปอยู่ การที่ทำอย่างนี้ทำให้คนอื่นเขาเจ็บใจ น้อยใจ เสียผู้เสียคน เราเป็นผู้กระทำ ระวังนะ วันนี้เป็นวันของเรา วันหน้าอาจจะเป็นวันของเขาบ้าง คำพระท่านว่าวันพระไม่มีหนเดียว จะถูกเขานินทาบ้างแล้วจะทำใจได้หรือเปล่าเพราะฉะนั้นท่านทั้งหลายข้อนี้มีความสำคัญมาก เมื่อเราถูกสรรเสริญในขณะเดียวกันก็ต้องมีคนนินทา โลกเป็นเช่นนี้

คู่ที่ ๔ **มีสุข มีทุกข์** ธรรมคู่นี้มีความหมายมาก เพราะเป็นชีวิตของคนทั้งชีวิต ความสุขมี ๒ ประการ สุขทางกายกับสุขทางใจทั้งมีผลเนื่องถึงกัน เมื่อกายป่วยใจก็ป่วย เมื่อใจป่วยกายก็ป่วยไป

ด้วย แต่บางท่านเจริญกรรมฐานเป็นอาจิณ พิจารณาระหว่างกายกับจิตได้ เมื่อกายป่วยจิตจะไม่ป่วยไปตาม ดังข้อความตอนหนึ่งที่ล้นเกล้ารัชกาลที่ ๔ ขณะทรงพระประชวรหนัก จวนใกล้จะเสด็จสวรรคต ได้มีพระลิขิตถึงคณะสงฆ์ว่า

อาตุรสฺมีปิ เม กาเย จิตฺตํ น เหสฺสตาตุรํ
เอวํ สิกฺขามิ พุทฺธสฺส สาสนานุคตึ กรํ

เมื่อกายของดีฉันกระสับกระส่ายอยู่ จิตของดีฉันไม่กระสับกระส่ายไปตาม ดีฉันมาทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าศึกษาอยู่ด้วยประการฉะนี้

ตรงกันข้ามหากเป็นสามัญชนคน ไม่ปฏิบัติธรรม จะมีความทุกข์ทางกาย ทางใจอย่างไร ไม่ป่วยไม่รู้ ว่าทุกขเวทนาเป็นอย่างไร บางท่านประมาทได้แต่สุขไม่เคยทุกข์ ไม่เห็นโลงศพไม่หลั่งน้ำตา เวลาสุขดีใจจนลืมตน เวลาทุกข์ชีวิตแทบมลาย ท่านจึงสอนว่า เวลาจิตเหินให้ข่มจิต เวลาจิตตกให้ยกจิต หาจุดพอดีของทั้งสองสิ่งให้เจอ ชีวิตจะได้ทุกข์น้อย แต่สุขมาก ทุกข์มีไว้ให้เห็น สุขมีไว้สำหรับเป็น

อันสุขทุกข์ อยู่ที่ใจ มิใช่หรือ
ถ้าใครถือ ก็สิ้นสุข ทุกข์มัวหมอง
ใครไม่ถือ ก็สิ้นทุกข์ สุขจับจอง
สิ่งทั้งสอง ย่อมคู่กัน เป็นมั่นคง

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๓๖ : มีจิตไม่เศร้าโศก

อโสกํ จิตที่ไม่เศร้าโศกเป็นมงคลอันสูงสุด

ท่านทั้งหลายธรรมข้อนี้เป็นสภาวะจิตที่ผ่องใส แต่เดิมจิตเป็นลักษณะประภัสสร ใสสะอาด เหมือนจิตของเด็กที่เปรียบเหมือนผ้าขาว แต่จิตมาเศร้าหมองในภายหลังเพราะกิเลสที่จรมา ดังเรื่องต่อไปนี้

เว่ยหลาง เด็กบ้านนอก เดินทางมาเรียนธรรมะกับท่านหวางยั่น พระสังฆราชองค์ที่ ๕ แห่งนิกายเซ็นของมหายาน

พระสังฆราชถาม "เธอมาจากไหน"

เว่ยหลาง "มาจากปักษ์ใต้ครับ"

พระสังฆราช "เด็กจากปักษ์ใต้ไม่มีพุทธะ เธอจะหวังพุทธะได้ยังไง"

เว่ยหลาง "คนภาคไหน ๆ อาจเป็นพุทธะได้มิใช่หรือ"

พระสังฆราชรู้ได้ทันทีว่า เด็กคนนี้รู้สัจธรรม จึงยอมรับเป็นศิษย์ให้อยู่ในตำแหน่งคนครัว วันหนึ่งท่านอาจารย์เรียกประชุมศิษย์ให้เขียนโศลกธรรมะ เพื่อประกวดชิงรางวัลเป็นบาตรและจีวรประจำตำแหน่งพระสังฆราช

ซินเซา หัวหน้าศิษย์ผู้เลิศด้วยปัญญา เป็นที่ได้รับเกียรติว่าเป็นผู้เก่งที่สุดในด้านนี้ ได้เขียนโศลกขึ้นมาบทหนึ่งปิดประชาสัมพันธ์ไว้ว่า

กายคือต้นโพธิ์
ใจคือกระจกเงา
จงหมั่นเช็ดถูเป็นนิตย์
อย่าปล่อยให้ฝุ่นละอองมาจับ

ได้รับคำชม ได้คะแนนนิยมเป็นอันดับ ๑ เว่ยหลางเดินไปเห็นคนมุงดูที่ผนัง สนใจจึงเข้าไปดูบ้าง เลยเขียนโศลกต่อไปอีกว่า

เดิมทีไม่มีต้นโพธิ์
ไม่มีกระจกเงาใส
เมื่อทุกอย่างว่างเปล่าตั้งแต่ต้น
ฝุ่นละอองจะจับได้อย่างไร

เป็นที่ถูกใจของชาววัด เกิดกระแสเซียนปราบเซียน ท่านอาจารย์รู้ทันทีว่า เป็นยอดปัญญาของเว่ยหลาง จึงเรียกเว่ยหลางมาพบแอบมอบบาตร จีวร ของผู้นำรุ่นต่อไปให้ครอบครอง และให้เว่ยหลางรีบหนีออกไปจากสำนัก ให้กลับมาตอนที่มีคนต้องการท่านสาธุชนจิตปภัสสรจึงมีลักษณะเช่นนี้

ลักษณะจิตที่เศร้าโศก มีลักษณะดังนี้ ภิกษุทั้งหลาย ความโศกเป็นไฉน คนที่ได้ประสบความเสื่อมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือถูกเหตุให้เกิดทุกข์อย่างใดอย่างหนึ่ง กระทบแล้ว โสกะ ใจเหี่ยว โสจนา ใจแห้ง โสจิตัตตะ ใจอับเฉา อันโตโสกะ ใจเศร้าสร้อย อันโตปริโสกะ ใจละห้อยหา นี้เรียกว่า ใจเศร้าโศก

ความเศร้าโศกเกิดขึ้นได้ เพราะ...

๑. **ปิยโต ชายเต โสโก** ความโสกเกิดแต่สิ่งที่ชอบ เมื่อใจได้ยินดีกับสิ่งที่ชอบใจ มี ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ กระหยิ่มยิ้มย่องเป็นธรรมดา แต่เมื่อ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ ได้เสื่อมไป ความโศกจึงเข้ามาแทนที่

๒. **เปมโต ชายเต โสโก** ความโศกเกิดแต่สิ่งที่เป็นที่รัก ทรัพย์อันเป็นเครื่องปลื้มใจทั้งหลายหามาได้ด้วยความยากลำบาก เป็นสิ่งที่หวงแหน วันหนึ่งเกิดวิบัติเพราะโจรภัย อัคคิภัย วาตภัย หรืออุทกภัยอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมเศร้าโศกเสียใจ บางรายถึงกับเสียสติ คนรักได้พลัดจากไป ร่ำไห้ บ่นเพ้อ แสดงอาการเหมือนคนบ้า นี้เป็นความเศร้าโศกเพราะสิ่งที่เป็นที่รัก

๓. **รติยา ชายเต โสโก** ความโศกเกิดแต่สิ่งที่ยินดี ความติดข้องอยู่ในกามารมณ์ อำนาจ และทรัพย์สมบัติ กามารมณ์เป็นเหยื่อล่อให้มนุษย์ติดกับดักแห่งความสุข แปรสภาพเป็นความทะยานอยาก เมื่อไม่ได้ดังปรารถนา จิตจึงไม่สงบ ดิ้นรนเหมือนปลาที่ถูกโยนขึ้นบก อำนาจที่เคยมี ทรัพย์สินที่มีมากก็หมดสิ้น ทำใจไม่ได้เกิดความเศร้าโศก

เวลาจิตเศร้าโศก เพราะเหตุอย่างใดอย่างใดอย่างหนึ่ง ใน ๓ ประการนี้ หน้าจะอมทุกข์ ใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัว เวลาประสบปัญหา หาทางแก้ไม่เจอ บางท่านเรียนเรียนหนังสือเก่ง ความประพฤติดี มีเสน่ห์ แต่ไม่ค่อยมีความสุข เหตุเพราะว่า ๑. ไปพบไปเจอของที่ไม่ชอบใจ บุคคลที่ไม่น่าชอบใจ ๒. ไม่สมหวังดังที่คิดปรารถนาอย่างใดไม่ได้อย่างนั้น ๓. คนรักจากไป เรื่องเหล่านี้ทำให้จิตใจของเรานั้น หดหู่ ท้อถอย เศร้าโศก

ครอบครัวหนึ่ง มีอยู่ด้วยกัน ๖ คน คือ พ่อ แม่ ลูกชาย ลูกสะใภ้ ลูกสาวและคนใช้ มีอาชีพทำนาเป็นหลัก วันหนึ่งลูกชายออกไปทำนาแต่เช้า ในขณะที่ทุกคนกำลังตระเตรียมจะออกไปช่วยทำนา มีหนุ่มคนหนึ่งวิ่งหน้าตื่นเข้ามาในบ้าน ได้บอกว่า มีผู้ชายคนหนึ่งนอนนิ่งอยู่ที่คันนา สงสัยจะเป็นลูกชายของท่าน ทุกคนในบ้านเมื่อได้ฟังข่าว มิได้แสดงอาการตกใจอย่างไร เดินออกไปดูเหตุการณ์พร้อมชายนิรนามที่มาแจ้งข่าวไปถึงที่เกิดเหตุทุกคนก็เฉย สงบนิ่งไม่แสดงอาการเสียใจหรือเศร้าใจ ให้ปรากฏ

ชายนิรนามถามผู้เป็นพ่อว่า "ทำไมท่านไม่เสียใจ ลูกชายตายทั้งคน"

พ่อคนตาย "จะไปร้องไห้ทำไม วิญญาณเขาออกจากร่างไปแล้ว เขายังไม่ห่วงร่างเขาเลย หากฉันร้องไห้ไปจะอายงูที่ลอกคราบ เพราะงูมันลอกคราบแล้วมันก็ไปข้างหน้าไม่ห่วงคราบของมัน"

หันไปถามหญิงผู้เป็นแม่ "นายหญิง ลูกตายทั้งคน ทำไมไม่ร้องไห้เสียใจเลย สงสัยเขาจะไม่เป็นที่รักของครอบครัว"

ผู้เป็นแม่ “ฉันจะร้องไห้ไปทำไมกับคนคนที่ไร้มารยาท ตอนมาก็ไม่ได้ขออนุญาตมาอยู่ด้วย ตอนไปก็มิได้บอกลา”

ถามภรรยาของคนตาย “นี่คุณ สามีของคุณตาย คุณไม่ร้องไห้เสียใจ เพราะคนรักจากไปบ้างหรือนี่”

ภรรยาของคนตาย “ จะร้องไห้ไปทำไม ร้องไห้หาเดือน หาพระจันทร์ มีหวังจะได้เชยชมบ้าง ร้องไห้หาคนตายถ้าจะหมดหวัง”

ถามน้องสาวคนตาย “ น้องหญิง พี่ชายตาย เธอจะไม่ร้องไห้คิดถึงพี่ชายดอกหรือ”

น้องสาว “จะร้องไห้ไปทำไมให้เสียนวลแป้งที่บนใบหน้า ต่อให้ร้องไห้มากมายขนาดไหน พี่ชายก็คงไม่ฟื้นกลับมา”

ถามคนใช้ “เจ้านายตาย ทำไมเธอถึงไม่เสียใจ ร้องไห้รำลึกถึงความดีของเขาบ้าง”

หญิงรับใช้ “ ธรรมดาถ้วย โถ โอ จาน เมื่อแตกแล้วก็แตกเลย จะเอาอะไรมาประสานให้ติดเหมือนเดิมก็คงเป็นไปไม่ได้ คนตายแล้วคงไม่ฟื้นกลับมาเหมือนเดิม ฉันจึงไม่ร้องไห้”

คนทั้ง ๖ คนนี้ ไม่แสดงอาการเศร้าโศกเสียใจในการตายของสมาชิกในบ้าน เป็นเพราะเหตุไร คำตอบคนในบ้านนี้เตรียมรับมือกับเหตุการณ์นี้ด้วยการเจริญมรณานุสสติทั้งครอบครัวอยู่เสมอมา โบราณจึงให้นึกถึงความตายทุกลมหายใจ

นึกถึงความตายสบายนัก
มันหักรักหักหลงในสงสาร
บรรเทามืดโมหันต์อันธการ
ทำให้หาญหายสะดุ้งไม่ยุ่งใจ

จิตที่ไม่เศร้าโศก เพราะจิตไม่อุปาทาน ไม่ติดใจ ไม่ใฝ่หา ไม่ดิ้นรน จึงไม่มีความโศก บำเพ็ญสมาธิ ทำจิตให้สงบ จะพบทางสว่าง เหมือนน้ำนิ่ง ย่อมมองเห็นตะกอน รักษาจิตและฝึกจิตให้ดี **จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ** จิตที่ฝึกดีแล้ว นำความสุขมาให้ จิตที่ไม่โศก เป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๓๗ : จิตปราศจากธุลี

วิรชํ จิตปราศจากธุลีเป็นมงคลอันสูงสุด

ธุลี ในความหมายของสามัญชนคนทั่วไป หมายถึง ฝุ่นละออง ผงขี้เถ้า สิ่งที่ไร้ค่า ซึ่งอยู่รอบตัวเรา เป็นโทษอย่างหนึ่งที่ทำให้เสื้อผ้า ร่างกาย อาคาร วัตถุสิ่งของ เกิดสกปรกมัวหมอง บางทีกลายเป็นเชื้อโรคร้ายทำลายชีวิตของเราได้

ส่วนธุลี ในมงคลข้อนี้ หมายถึง ธุลีในภายใน ได้แก่ ราคะ โทสะ และโมหะ เครื่องเศร้าหมองที่คอยรบกวนจิตใจให้ฟุ้งซ่าน มีโทษมากยิ่งกว่าธุลีในภายนอก พระพุทธองค์ทรงเรียก ราคะ โทสะ โมหะ ว่าธุลี หาทรงเรียกละอองว่าธุลีไม่ ผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารมาละธุลีนั้นเสีย

จิตที่ปราศจากธุลี คือจิตที่ปราศจากราคะ โทสะ และโมหะ

พระพุทธศาสนาถือว่าจิตใจที่มีกิเลสจับให้ขุ่นมัว จนจิตที่

สะอาดมาแต่เดิมต้องเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม กลายเป็นจิตเศร้าหมองมืดมัว เพราะรัก เพราะชัง เพราะหลงบ้าง รวมความว่า กิเลส ๓ ตระกูล คือตระกูลราคะ ตระกูลโทสะ ตระกูลโมหะ แต่ละตระกูลก็มีบริวารเข้าช่วยกันบีบบังคับจิตใจแสดงอาการต่าง ๆ นา ๆ ให้เป็นตามตน ถูกไฟ ๓ กอง คือราคัคคิ ไฟคือราคะ โทสัคคิ ไฟคือโทสะ โมหัคคิ ไฟคือโมหะ เผลาผลาญทำให้จิตใจของเรานั้นไม่เป็นปกติ

ถูกราคะหุ้มรุมจิตใจ จะทำให้จิตใจนั้นหมกมุ่นอยู่ในด้านกามคุณ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส สิ่งที่ชอบใจที่ปรารถนา เมื่อไม่ได้ดั่งใจก็กระสับกระส่าย ขวนขวายใฝ่หาสิ่งที่ปรารถนา บางครั้งประมาทพลาดท่าเกิดกระทำผิดอย่างร้ายแรง ถูกราคะหุ้มรุมกัดกินจนกระทั่งเสียชื่อ เสียสถานะ

ถูกไฟคือราคะเผาลนจิต ไฟคือราคะเป็นธุลีประการแรกที่ทำให้จิตใจของเรานั้นดิ้นรนกระสับกระส่าย เปรียบเสมือนว่า ปลาถูกจับโยนขึ้นบก ปลาก็กระเสือกกระสนพยายามที่จะทำให้ตนเองไปอยู่ในบ่อน้ำ จิตก็เช่นเดียวกัน กระสับกระส่าย ใฝ่หาขวนขวายดิ้นรนไปหากามคุณ การที่จะต้องฝึกจิตไม่ให้ดิ้นรนกระสับกระส่ายเหมือนดั่งปลาที่ถูกโยนขึ้นบก เราต้องตัดกามราคะ คือตัดกามคุณเสีย จิตจะได้ไม่ติดในกามคุณท่านเปรียบราคะนี้เสมือนน้ำที่มันกลิ้งอยู่บนใบบัวหรือใบบอน เวลาน้ำมันกลิ้งอยู่ในใบบัวใบบอน มันกลิ้งไป กลิ้งมา ไม่ติดใบบัวหรือใบบอน จิตที่ปราศจากราคะก็มีสภาพดังนี้

ถูกโทสะเข้าประทุษร้าย จิตที่ตกอยู่ในอำนาจของไฟคือ **โทสะ** เกิดความฉุนเฉียว ความโมโหร้าย มีความโกรธเป็นเจ้าเรือน กลายเป็นไฟสุมขอน ไม่มอดไม่หมดไปเสียที ทำอย่างไรเราจึงจะตัดโทสะ ตัวโกรธ ตัวดุร้าย ท่านบอกว่าจะต้องใช้เมตตาให้มาก ปรารถนาดีต่อบุคคลทั่วไป ไม่ว่าเขาจะเป็นใครก็แล้วแต่ ขอให้เรานั้นแผ่เมตตาไปให้กว้าง ๆ หมายถึง แผ่เมตตาไปถึงบรรดาสรรพสัตว์ทั้งหลาย ไม่เจาะจงว่าเขาเป็นที่รัก หรือเป็นบุคคลผู้มีเวรแก่เรา เราปรารถนาดีต่อเขา ถ้าเราไปเลือกที่รักมักที่ชัง คนนี้รักก็แผ่เมตตาให้ คนนี้ไม่รักก็ไม่แผ่เมตตาให้เขา คนที่มีโทสะมาก ให้เจริญเมตตา มีอะไรก็ให้อภัยกัน เพราะคนเราอยู่ได้ต้องอาศัยความอภัยซึ่งกันและกัน ถ้าหากว่าท่านผู้ใดใช้เมตตาดับไฟที่เรียกว่าโทสะได้ เขาก็เปรียบเสมือนว่าลูกตาลที่มันสุกหลุดจากขั้ว

ถูกไฟคือโมหะครอบงำ โมหะ คือเป็นลักษณะที่เรานั้นไม่มีสติปัญญา ใครจะพูดชักจูงไปที่ไหน ใครจะพาทำอะไรก็ไปกับเขา ไม่มีสติปัญญาเป็นเครื่องไตร่ตรอง ในหลักทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าก็ทรงแสดงไว้แล้วว่า ไม่ให้เชื่อตำรา ไม่ให้เชื่อในสิ่งที่เขาว่ากันมา แต่ให้ลงมือปฏิบัติให้ถึงที่แล้วค่อยเชื่อ เพราะฉะนั้น คำว่า **โมหัคคิ** ไฟคือโมหะ ต้องระมัดระวังในการเสพข้อมูล รับรู้มาแล้วไม่วิจัยว่า อะไรคือสิ่งที่ถูกต้อง อะไรคือสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ก่อนไปวิจารณ์ แยกแยะให้ชัดเจนเหมือนแยกปลาออกจากน้ำเสียก่อน ไม่เช่นนั้นจะเป็นเหมือนคนโง่ตกเป็นเหยื่อคนฉลาด

ธุลี คือ ราคะ โทสะ โมหะ ทำใจให้เร่าร้อนดุจดังถูกไฟเผาให้ดิ้นรนทะเยอทะยาน เมื่อรู้เท่าทันให้หมั่นล้างธุลีให้สะอาด ล้างความกำหนดด้วยเจริญอสุภกรรมฐาน ล้างโทสะด้วยการเจริญเมตตา ล้างความลุ่มหลงด้วยสัมปชัญญะ

ผู้ใดละความความโลภได้แล้ว ไม่ละโมบ ผู้นั้นสลัดความโลภให้ตกไปจากจิตได้เหมือนน้ำตกไปจากใบบัว ผู้ใดละความขัดเคืองได้ ผู้นั้นกำจัดความขัดเคืองได้ เหมือนผลตาลสุกหลุดไปจากขั้ว ผู้ใดละความลุ่มหลงได้แล้ว ผู้นั้นทำความลุ่มหลงออกจากจิต เกิดมีแสงสว่าง ดุจดวงอาทิตย์อุทัยกำจัดมืด ส่องโลกให้สว่างไสว

จิตดังกล่าวนี้ชื่อว่า **วิรชํ** จิตปราศจากธุลีเป็นมงคลอันสูงสุดฉะนี้

มงคลกถา

มงคลชีวิต ๓๘ ประการ

ข้อที่ ๓๘ : มีจิตอันเกษม

เขมํ จิตเกษมเป็นมงคลอันสูงสุด

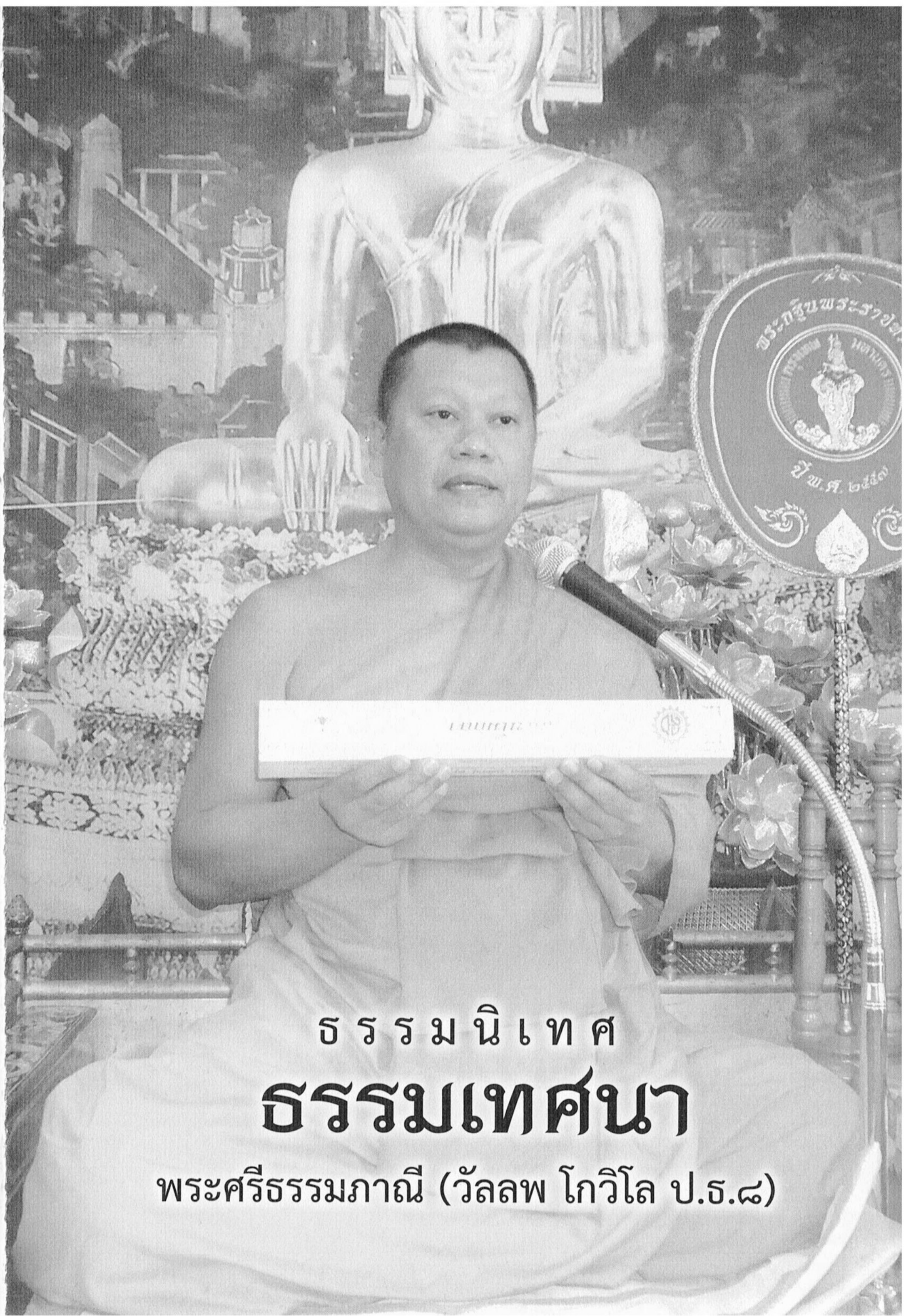
จิตเกษม มงคลข้อที่ ๓๘ ข้อสุดท้าย เป็นการสรุปการปฏิบัติมงคลชีวิต ตั้งแต่ข้อที่ ๑ อเสวนา จ พาลานํ การไม่คบคนพาล เป็นการดำเนินชีวิตของบุคคลที่ใฝ่หาความเจริญรุ่งเรืองประพฤติปฏิบัติธรรมตามลำดับมา พ้นจากกิเลสตัณหา จนกระทั่งมาจบอยู่ที่จิตใจข้อสุดท้าย คือจิตอันเกษม เมื่อหวนนึกถึงการกระทำหรือการพูด จิตมีความสุขสำราญ **มองไปข้างหน้ามีความหวัง หันหลังมีความสุข** ขณะเดียวกันหากจิตไม่เกษม **มองไปข้างหน้าหมดหวัง หันมองข้างหลังมีความทุกข์** จิตเกษมเป็นจิตที่ว่าง จากกิเลส โลภ โกรธ หลง หรือ ราคะ โทสะ โมหะ เปรียบเหมือนดอกบัวที่พ้นจากน้ำ ไม่แปดเปื้อนด้วยมลทิน แม้อยู่ในน้ำรากอยู่ในโคลนตมก็ยังดำรงความขาวบริสุทธิ์อยู่ได้

จิตของเราที่เป็นจิตอันเกษมมีปีติสุขก็ฉันนั้น

ดังที่ท่านพุทธทาสได้กล่าวว่า ทำงานด้วยจิตว่างเป็นอย่างไร ทุกขณะที่เรานั้นได้ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นอาชีพใช้วาจา ไม่ว่าจะเป็นอาชีพใช้แรงงาน หรือใช้สมอง ใช้สติปัญญา อะไรก็แล้วแต่ ถ้าในขณะที่เราคิด เราทำ เราพูด จิตปราศจากอกุศล มีแต่กุศลอย่างเดียว นั้นคือจิตว่าง พอจิตว่าง จึงไม่ถูกตัวยักษ์ ตัวมาร ตัวโลภ ตัวโกรธ ตัวหลง ราคะ โทสะ โมหะ เข้ามาหุ้มรุมจิต จะทำอะไรก็เป็นจิตที่มีความตั้งมั่น มีปณิธาน มีอุดมการณ์ ขณะทำ ขณะพูด จิตไม่วอกแวก ไม่ซัดส่าย เอาใจอยู่กับหน้าที่ เรียกว่า จิตว่าง เพลิดเพลิน เกิดจิตเกษม จะมีพลังเป็นกัมมนิยัง เป็นฐานพัฒนาจิตในลำดับขั้นสูง ๆ ต่อไป

พระพุทธเจ้าตรัสว่า บุคคลใดยึดเอา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ เห็นอริยสัจ ๔ คือทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ด้วยปัญญาอันถูกต้อง สรณะนั้นแล เป็นสรณะอันเกษม เป็นสรณะอันอุดม ของบุคคลนั้น บุคคลอาศัยสรณะนี้แล้วย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

จิตอันเกษมเป็นมงคลอันสูงสุด ฉะนี้

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

ธรรมเทศนา

พระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล ป.ธ.๘)

ธ ร ร ม นิ เ ท ศ

โปสนกถา

โย มาตรํ ปิตรํ วา มจฺโจ ธมฺเมน โปสติ
อิเธว นํ ปสํสนฺติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทตีติ

ณ บัดนี้อาตมภาพจักได้แสดงพระธรรมเทศนาในโปสนกถา พรรณนาถึงเรื่องการดูแลบิดามารดา เพื่อเป็นเครื่องประคับประคองฉลองศรัทธาประดับปัญญาบารมี เพิ่มกุศลบุญราศี ในส่วนแห่งการฟังพระธรรมเทศนาประจำวันพระที่ ๑ วันพระแรกของการเข้าพรรษา ๒๕๕๕ ในโอกาสที่ท่านสาธุชนทั้งหลายได้ตั้งจิตมาแต่ไกล ตั้งใจมาแต่ที่ทำงาน เพื่อมาประกอบกุศลผลบุญผลทาน ณ พระอุโบสถ วัดประยุรวงศาวาสแห่งนี้ เดือนนี้สัปดาห์นี้ ถือว่าเป็นสัปดาห์และเดือนที่มีความหมายอย่างยิ่งของปวงชนชาวไทย เพราะเป็นเดือนแห่งผู้ให้กำเนิด เป็นเดือนที่จะทำให้เราได้รำลึกนึกถึงพระคุณของแม่ เนื่องจากว่า ๑๒ สิงหาคมของทุกปี เป็นวันแม่แห่งชาติ ทำให้คนไทยทุกคนที่เป็นชาวพุทธก็ดี เป็นศาสนิกชนอื่น ๆ ก็ดี

ได้รำลึกนึกถึงด้วยความกตัญญูกตเวทิตา นึกถึงผู้หญิงคนหนึ่งที่มีความสำคัญกับชีวิตของเรามาก ปราศจากผู้หญิงคนนี้แล้ว เราก็ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้กระทั่งทุกวันนี้

เดือนสิงหาคมนี้เป็นเดือนที่พสกนิกรชาวไทย รำลึกนึกถึงพระแม่ของแผ่นดิน คือสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ อีก ๒ วันจากนี้ไป จะถึงวันที่ ๑๒ สิงหาคม เป็นวันที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระชันษาครบ ๘๐ พรรษา กิจกรรมหลาย ๆ อย่างในช่วงนี้ จึงเป็นกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ ถวายเป็นพระราชกุศล ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน ก็จัดงานเฉลิมฉลองกันทุกที่ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหารก็เช่นเดียวกัน ปีนี้เราได้จัดให้มีอบรมพระนักเทศน์เฉลิมพระเกียรติ จะเห็นได้ว่าทุกหน่วยงาน ได้ให้ความสำคัญเพื่อแสดงออกถึงความจงรักภักดี ความกตัญญูกตเวทิตา จึงได้ร่วมใจกันจัดงานต่าง ๆ ขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติ และถวายเป็นพระราชกุศล ดังที่ได้ปรารภไว้ และวันนี้โรงเรียนวัดประยุรวงศ์ (ก.ท.ม.) ได้มีกิจกรรมทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษา ถวายเป็นพระราชกุศลแก่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เหมือนกัน ญาติโยมท่านใดประสงค์จะไปร่วมงานกับลูก ๆ หลาน ๆ ฟังเทศน์จบแล้ว ก็เดินตามพระเทศน์ไปได้เลย เพราะอาตมภาพเองได้รับนิมนต์เพื่อไปเจริญพระพุทธมนต์ร่วมพิธีทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษาที่โรงเรียนวัดประยุรวงศ์เหมือนกัน ไม่ได้เทศน์เชิญชวนโยมอย่างเดียวนะ อาตมภาพผู้เทศน์เองก็ได้ร่วมทำบุญไปแล้ว พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนเรื่องการทำบุญเอาไว้อย่างนี้

"คนบางคนชอบทำบุญด้วยตนเอง แต่ไม่ชักชวนคนอื่น บางคนชอบชักชวนแต่คนอื่น ไม่ทำด้วยตนเอง บางคนตนเองก็ไม่ทำ คนอื่นก็ไม่ชักชวน บางคนทั้งทำด้วยตนเอง และชักชวนคนอื่นด้วย" ถ้าอยากได้ทรัพย์สมบัติอย่างเดียว ก็ทำแบบคนประเภทแรก ถ้าอยากได้บริวารสมบัติ ไปไหนมาไหนมีคนล้อมหน้าล้อมหลังเพื่อนเยอะ ๆ ต้องทำแบบคนประเภทที่สอง แต่อย่าเอาแบบคนประเภทที่สาม เพราะจะทำให้เป็นคนขัดสน ไร้ญาติขาดมิตร และให้ดีต้องทำแบบคนประเภทที่สี่ จะทำให้ได้อานิสงส์ทั้งสองอย่าง คือมากด้วยโภคทรัพย์สมบัติ เพียบพร้อมด้วยบริวารญาติมิตร

ท่านทั้งหลาย...เมื่อวาระแห่งชาตินี้มาถึง ทำให้เราทุกท่านได้รำลึกนึกถึงชายหญิงคู่หนึ่งซึ่งมีพระคุณมากกับลูกทุกคน ชายคนใดเล่าเอ่ยที่รักเราสุดดวงใจ ผู้ชายคนนั้นก็คือคุณพ่อ ผู้หญิงคนนั้นก็คือแม่ ๒ คนนี้ช่างหาได้ยาก เป็นคนที่ไม่มีอะไหล่ ยืมกันใช้ไม่ได้ ยืมกันใช้เป็นได้แค่พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยงเท่านั้น แต่ถือว่าเป็นผู้มีพระคุณเหมือนกัน น้ำสักแก้ว ข้าวสักชาม ถ้าใครให้ดื่มให้กินแล้วอย่าลืมพระคุณของท่าน วันแม่แห่งชาติได้กำเนิดขึ้นมาให้เรารำลึกนึกถึงผู้หญิงคนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมประเทศชาติ และเกิดขึ้นมาครั้งนี้เพื่อเป็นการให้เราได้มีโอกาสหวนรำลึกนึกถึงพระคุณของแม่ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ไม่มีหญิงใดรักเรามากที่สุด เท่ากับหญิงที่เป็นเจ้าบ้านแม่เรือน ดังบทประพันธ์ที่ว่า

หญิงคนหนึ่ง คนที่เรา เรียกว่าแม่ หญิงคนที่ รักเราแท้ ไม่แปรผัน
หญิงคนที่ รักเรา เท่าชีวัน หญิงคนนั้น ให้เราเกิด กำเนิดมา
หญิงคนนี้ ที่เราควร จะกราบไหว้ หญิงคนที่ เราทั้งหลาย ควรฝันหา
หญิงคนนั้น คนที่เรา เรียกมารดา หญิงคนที่ เสียน้ำตา ตอนคลอดเรา

หญิงคนนั้นก็คือผู้หญิงที่เราเรียกว่าแม่ คือผู้ให้กำเนิดเรามา สำหรับญาติโยมท่านใดที่คุณแม่ยังอยู่กับเรา ท่านทั้งหลายจงมีความภูมิใจว่า เราได้มีสมบัติมหาศาลให้ปรนนิบัติคอยดูแลรักษา สำหรับท่านใดที่คุณแม่ไม่ได้อยู่กับเราแล้ว แต่ก็ใช่ว่าท่านได้จากเราไปแล้ว ถึงแม้ตัวของท่านจะไม่ได้อยู่กับเรา แต่คุณงามความดีที่ท่านได้ฝากเอาไว้ ทำให้เรานึกถึงคราใดมีความสุขทุกครั้ง ดังนั้น ไม่ว่าท่านจะทำดีอะไร จะเป็นสวดมนต์ไหว้พระ ฟังเทศน์ฟังธรรม ให้ทานรักษาศีล ขอให้ทุกท่านน้อมจิตน้อมใจรำลึกนึกถึงท่าน ทำบุญอุทิศให้แก่ท่าน ในวันแม่ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ขอให้เราได้ตั้งจิตเป็นกุศลโกยบุญอุทิศบุญไปให้ ไม่ว่าจะเป็นบุญอะไรแล้วแต่ เป็นกิจที่พึงกระทำอย่างยิ่ง ดังที่กล่าวมานี้ หญิงที่รักเรามากที่สุดก็คือหญิงที่เรียกว่าแม่ รักแท้แน่นอน เป็นความรักที่ไม่มีการแปรเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น

มีครอบครัวหนึ่งเดินทางจากอยุธยามุ่งหน้าสู่จังหวัดอุตรดิตถ์ ระหว่างการเดินทางจะด้วยสาเหตุอะไรก็แล้วแต่ ผู้เห็นเหตุการณ์เล่าให้ฟังว่า ภายหลังจากรถเสียหลักได้พลัดตกลงไปในแม่น้ำ ได้เห็นผู้หญิงวัยกลางคนได้ดันตัวเองออกมาจากตัวรถ พยายามแหวก

ว่ายเพื่อฉุดดึงลูกทั้งสามคนออกมาจากตัวรถ คนแล้วคนเล่า ปล่อยให้ลูก ๆ ได้เกาะกับหลักไว้เพื่อไม่ให้จมลงไปในน้ำอีก ไม่เพียงเท่านั้น ทั้งที่ทุกคนเห็นว่าเรี่ยวแรงของเธอเริ่มถดถอยลงไปเรื่อย ๆ จากดำน้ำเพื่อช่วยเหลือ ๔ ชีวิตเป็นเวลานาน นางได้ดำน้ำลงไปอีก พร้อมกับดันร่างของคนขับคือสามีให้โผล่พ้นน้ำขึ้นมา แต่ท่านทั้งหลาย สิ่งที่ปรากฏอยู่ในสายตาของทุกคนที่มามุงดู ได้แต่รอดูรอลุ้นว่าเมื่อไหร่หญิงกล้าหญิงแกร่งคนนี้จะโผล่ขึ้นมาให้เห็น กระทั่งเจ้าหน้าที่กู้ภัยได้มาช่วยเหลือนำตัวผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาล แต่วีรสตรีคนนั้นก็ยังไม่โผล่ขึ้นมา จมหายไปกับสายน้ำ หน้าวัดท่างาม พิษณุโลก จากการสัมภาษณ์ลูกคนโต ให้การทั้งน้ำตาว่าตนเองหลับมาตลอดทางมารู้ตัวอีกครั้งตอนรถกระแทกอย่างแรง จากนั้นก็รู้แต่ว่า...แม่ได้พยายามดึงพวกตนออกมาจากรถให้จับกิ่งไผ่ที่ปักอยู่กลางแม่น้ำระหว่างรอให้คนมาช่วยเหลือ เมื่อมีคนมาช่วยนำพวกตนและพ่อส่งโรงพยาบาล แต่ปรากฏว่าแม่ได้จมหายไปกับสายน้ำก่อนที่หน่วยกู้ภัยจะลงมาช่วยได้ทัน

ท่านทั้งหลาย จากเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของวีรสตรี ผู้มีแต่ความเสียสละ ความเป็นแม่ความเป็นภรรยา ทำให้เธอไม่สามารถที่จะทนดูลูก ๆ ๔ คนและสามีจมน้ำตายไปต่อหน้าต่อตาได้ ใช้สติสัมปชัญญะ ความอดทนอดกลั้น ความเสียสละอย่างยิ่งใหญ่ เพื่อแลกชีวิตตนเองคนเดียวกับคนในครอบครัวถึง ๕ คน มันเป็นการลงทุนด้วยความรักความเสียสละ ในภาวะที่ลูก ๆ อยู่ในความเสี่ยง ความตกใจ ไม่มีใครเป็นที่พึ่งของลูก ๆ ได้ดีเท่ากับแม่

อีกแล้ว แม่เท่านั้นที่พร้อมจะทำทุกอย่างให้คนที่ตนรักรอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง

คำว่า **"แม่"** เป็นคำที่เราเรียกกันมานาน รู้จักกันเป็นอย่างดี เป็นสมบัติที่มีคุณค่ายิ่งใหญ่ของผู้เป็นลูก ลูกคนใดได้เลี้ยงดูพ่อแม่ทั้งกายและใจ ลูกคนใดทำให้พ่อแม่มีความสุขทั้งกายและใจ ลูกคนนั้นได้ชื่อว่า ได้ทำหน้าที่อย่างยิ่งใหญ่ สร้างบ้านสวรรค์ให้บิดามารดาของเราได้อยู่ แต่ถ้าใครทำตรงกันข้าม บุคคลเช่นนั้นได้สร้างบ้านนรก สร้างบ้านร้อน ให้พ่อแม่ได้อยู่ ถ้าทำอย่างนี้ ทำตรงกันข้ามกับความสุข ความทุกข์ก็จะมาบีฑาในภายหลัง

เหตุใดพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าบุคคลที่หาได้ยากมีอยู่ ๒ คน คนแรกเรียกว่า **บุพพการี** คนที่ทำประโยชน์ให้เราก่อน ได้แก่ พ่อแม่ คนที่สองเรียกว่า **กตัญญูกตเวทีบุคคล** บุคคลที่รู้คุณและตอบแทนคุณ สองคนนี้หาได้ยาก โดยวิสัยปกติแล้ว หลายท่านอาจจะแย้งว่าไม่เห็นจะหาได้ยากเลย บุคคลผู้ให้กำเนิดคอยป้อนนมป้อนข้าวเราก็เรียกว่าแม่ คนที่ร่างใหญ่ ๆ คอยให้ความคุ้มครองป้องกันภัยแก่เราก็เรียกว่าพ่อ ฝ่ายพ่อแม่ก็นับว่าให้กำเนิดก็ถือว่าเป็นลูกทางธรรมเหตุใดถึงเรียกว่าหาได้ยาก หาได้ยากเพราะการกระทำบางครั้งนั้นพ่อแม่ฐานะไม่ค่อยดี ทำหน้าที่ไม่ค่อยเต็มที่ แต่ว่ามีลูกดีกตัญญูกตเวที นึกถึงข้าวป้อนน้ำนม ได้อาศัยครรภ์อาศัยท้องท่านอยู่มาตั้ง ๙ เดือน รักษาเราให้มีอาการครบ ๓๒ มีชื่อเสียง มีการมีงานทำ สังคมไม่เหยียบย่ำ เพราะได้อาศัยท่าน พ่อแม่ไม่ค่อยได้ดูแล ปล่อยให้เทวดาช่วยเลี้ยง เหมือนปลูกพืชผักผลไม้ ปลูกสัก

แต่ว่าปลูก ปล่อยให้เทวดาเลี้ยง ชนิดที่เรียกว่าตายก็ฝังยังก็เลี้ยง อย่างนี้ พ่อแม่ชื่อว่าทำหน้าที่บุพพการีได้ไม่สมบูรณ์ แต่มีลูกกตัญญูกตเวที

คู่ที่ ๒ บางครั้ง พ่อแม่ดูแลอย่างดี ประคบประหงม ผิดถูกก็เลือดในอก ประคับประคองยิ่งกว่าแม่ไก่ แต่ลูกไม่เห็นความดีของพ่อแม่ ปฏิฆะเสียดแทงทำให้ท่านได้เจ็บใจระคายเคือง สร้างแต่เรื่องทุกข์ เรื่องสุขไม่เคยนำมาให้ อย่างนี้เอาขี้เถ้ายัดปากก็ดี จะได้ไม่ต้องโตมาให้ปวดหัว ปวดใจอย่างทุกวันนี้ พอปีกกล้าขาแข็ง ได้กินนมตราช้าง ตราสิงห์ ตรารวงข้าวแล้ว ลืมเลือดในอกที่กลั่นเป็นน้ำนมให้ได้ดื่มกินเมื่อยังเล็ก ลักษณะนี้ พ่อแม่ทำหน้าที่บุพการีได้สมบูรณ์ แต่ลูกกลับไม่มีความกตัญญูกตเวที

คู่ที่ ๓ นี้ เป็นคู่บุญคู่บุพการีคู่กตัญญูกตเวทีอย่างแท้ พ่อแม่คอยให้การดูแล ลูกก็ได้อย่างใจ โบราณบอกว่า มีลูกได้อย่างตัวสมความปรารถนา ลูกได้งานทำ ปีกกล้าขาแข็ง ไม่ลืมหลังคาบ้าน ไม่ลืมที่นอนหมอนมุ้ง เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลาย สองคนนี้หาได้ยากอย่างยิ่ง แต่ว่าเลือดแท้ เลือดของพ่อของแม่ที่ตกทอดมาสู่ลูกต้องเป็นเลือดที่ใฝ่ดีรักดี จะทำอะไรให้นึกถึงหัวอกพ่อแม่ เห็นหัวหลักหัวตอ นึกถึงความทุกข์ความร้อนของพ่อแม่เป็นหลัก จะทำอะไรให้ท่านได้สุขใจปลื้มใจ ถ้าลูกดี พ่อแม่ก็หน้าชื่นตาบาน แต่ถ้าลูกร้ายขยันแต่สร้างเรื่องทุกข์ร้อน พ่อแม่ก็หน้าช้ำตาบวม พฤติกรรมแห่ง

ความสุขความทุกข์แตกต่างกัน ทำไมบุคคลที่เป็นวีรสตรีคนนี้ เป็นคนที่คนในโลกนี้ให้เกียรติมากที่สุด โดยเฉพาะชาวพุทธจะให้เกียรติหญิงที่เป็นแม่นั้นเพราะอะไร เพราะท่านมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. ให้ไม่หมด
๒. อดเพื่อลูก
๓. ชี้ถูกทุกสารทิศ
๔. ผิดไม่ถือโทษ
๕. โกรธตั้งอยู่ไม่นาน
๖. พยาบาลที่เสียสละ
๗. เป็นพระของลูกอย่างบริสุทธิ์ใจ

๑. **ให้ไม่หมด** น้ำมันที่เติมเต็มถัง แต่ถ้าวิ่งไปเรื่อยๆ ไม่นานก็หมด แต่ว่าผู้หญิงคนนี้ ให้ไม่หมด ดูอย่างที่ท่านให้เรามาตั้งแต่เกิดมา จนวันท่านจาก ให้อย่างไรก็ไม่มีวันหมด คำพูดคำจา โอวาทคำเตือน มีให้เราอยู่เสมอ ขนาดตัวเองเป็นย่าเป็นยาย กลับไปเจอคุณทวด คุณทวดก็สอนต่อ ดูแลลูกหลานให้ดี ๆ อดเป็นห่วงเป็นใยไม่ได้ กลับบ้านไปเยี่ยมไปเยือนท่าน ขากลับยังเตือนอีก ขับรถดี ๆ นะ มีสติ ตั้งสติก่อนสตาร์ท แม้แต่อาตมภาพผู้เทศน์เอง เทศน์สอนโยมมาเยอะ คิดว่าไม่น่าต่ำกว่า ๑๐๐ กัณฑ์ แต่เมื่อไหร่ที่กลับไปเยี่ยมโยมแม่ ยังถูกโยมแม่เทศน์สอนเหมือนกันนะโยม จะปิดประตูรถ พระบอกโชเฟอร์นะ ใจอย่าเหม่อลอย โชคดีนะ ปกติ ๑๒ สิงหาคมไม่เคยรับกิจนิมนต์ที่ไหน นอกจากไปรับกิจนิมนต์ของพระอรหันต์

ที่บ้าน นัดพี่นัดน้อง ไปร่วมกันทำบุญ ไปขอพรทำบุญกับคุณแม่ นี้คือน้ำใจของแม่ ฟ้ายังมีหม่น ฝนยังมีวันแล้ง สลากยังมีกินแบ่ง แต่สำหรับแม่แล้ว เป็นการให้การเสียสละเพื่อลูกไม่มีหมด

๒. **อดเพื่อลูก** มีคำกล่าวว่า *"แม่จะไม่รู้สึกหิว ถ้าลูกยังไม่อิ่ม แม่จะไม่รู้สึกง่วง ถ้าลูกยังไม่นอน แม่จะไม่รู้สึกหนาว ถ้าลูกยังร้อน แม่จะไม่รู้สึกอุ่น หากลูกยังหนาว"* นี้คือความรักของแม่ อดได้ทุกอย่างเพื่อลูก ต่อให้ท้องร้องหิว แต่เมื่อนึกว่าลูกยังไม่ได้กินอะไร แม่ก็อดอาการหิวของตนเองไว้ก่อน ทำให้ลูกกินอิ่มก่อน ตนเองค่อยกินตามหลังลูก บางท่านไปทำงานเลิกงานมืดค่ำ กลัวลูกหิว แกล้งวางเงินบาท เงินสิบ แบงก์ย่อย ไว้เรี่ยราด ความจริงไม่ได้ทำหล่นหรอก แกล้งลืม เกรงว่าตัวเองกลับจากที่ทำงานมืด ๆ ค่ำ ๆ ลูกที่เลิกเรียนมาแล้วจะหิว จะได้เอาตังค์พวกนี้ไปซื้ออะไรกินรองท้องไปก่อน เหตุใดพระเทศน์รูปนี้ถึงได้กล่าวอย่างนี้ ผู้หลักผู้ใหญ่แกล้งลืมแบงค์ยี่สิบ แบงค์ร้อยบ้าง วางไว้ที่โน่นที่นี่บ้าง เรากลับจากโรงเรียนเหนื่อย ๆ ก็ได้อาศัยตังค์ที่ท่านแกล้งลืมนี้แหละ เพราะอาตมภาพเองก็หายหิวและโตมาด้วยเศษตังค์แกล้งลืมของท่านนั่นแหละ

๓. **ชี้สุขทุกสารทิศ** ท่านทั้งหลายคงได้ยินว่า "ลูกข้าใครอย่าแตะ" แม้ว่าลูกเราจะทำผิด พอได้ยินลูกพูดเท่านั้นแหละ เหมือนแม่นกกางปีกปกป้องลูก เหมือนแม่ไก่คอยกางปีกปกป้องลูก คอยออกหน้าปกป้องลูก ลูกแกไม่ว่า ลูกข้านะโว้ย คนที่โรงเรียนตีแปะ

ไม่ได้นะ ขึ้นสน.ทันที ทำร้ายร่างกายลูก เอาเรื่องครู ถึงขั้นติดคุก ติดตารางอะไรก็แล้วแต่ ผิดก็บอกว่าถูก ท่านทั้งหลายคงติดตามข่าว สาวน้อยนางหนึ่งขับรถไปชนรถตู้ คดีความยังไม่สิ้นสุด เพราะบารมีของพ่อแม่ นี่คือการยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ลูกของตนมีความสุข

๔. **ผิดก็ไม่ถือโทษ** ได้แต่คาดโทษ แต่ไม่เอาโทษ บอกซ้ำย้ำเตือน ระวัง ๆ เดี๋ยวเถอะ ๆ กลับมาพ่อจะตีหัวแตกเลย พอทำผิดมาแล้ว ไม่เป็นไร ทีหลังอย่าทำอีก แม้บางบ้านลูกติดการพนัน ติดยาเสพติด ขโมยเงินพ่อแม่ ขโมยสมบัติไปขายเกลี้ยง ถ้าคนอื่นมาทำแจ้งความติดคุกไปแล้ว แต่เมื่อเป็นความผิดของลูก ท่านจะไม่ถือโทษ

๕. **โกรธตั้งอยู่ไม่นาน** เปรียบเหมือนไฟช็อต พอเปลี่ยนชั่วโมง ก็เปลี่ยนอารมณ์ ได้น้ำเย็น ๆ คำพูดดี ๆ ได้ยินคำสารภาพคำขอโทษ แค่นี้หายโกรธแล้ว

๖. **พยาบาลที่เสียสละ** ในชีวิตนี้ไม่มีพยาบาลคนไหนจะใจดีและเอาใจใส่เราเท่าแม่อีกแล้ว พยาบาลคนอื่น เราต้องเสียตังค์จ้างมาเป็นพัน เป็นหมื่นเพื่อให้มาพยาบาลดูแลเรา แต่พยาบาลคือแม่ มีแต่ให้มีแต่เสียสละ ไม่คิดค่าใช้จ่ายแม้แต่บาทเดียว โดยเฉพาะเวลาที่ลูกเจ็บไข้ได้ป่วยตอนเด็ก หรือประสบอุบัติเหตุตอนเป็นวัยรุ่นจากการเป็นเด็กแว้น เด็กสก๊อยส์ ซิ่งกันมา ประสบอุบัติเหตุหัวร้างข้างแตก คนที่คอยพยาบาลเช้าค่ำ ก็คือพ่อแม่

๗. **เป็นพระของลูกอย่างบริสุทธิ์ใจ** คำว่าแม่นี้ พระพุทธเจ้ายกย่องว่าเป็นพระอรหันต์ในบ้าน เพราะท่านมีความบริสุทธิ์ทั้งความคิด คำพูด การกระทำ แม้บางครั้งจะพูดให้เจ็บใจ แต่ลึก ๆ คือความบริสุทธิ์ใจเพื่อหวังให้ลูกได้คิด ได้กลับตัวกลับใจ เหมือนแม่ที่มีอาชีพหาฟืนอยู่ในป่า มีลูกดื้อด้าน บอกอะไรก็ไม่ฟัง สั่งซ้ายไปขวา สั่งขวาไปซ้าย รำคาญมาก ๆ ด่าส่งเสียเลย "จะไปเล่นที่ไหนก็ไป โน่นไปวิ่งเล่นกลางป่าโน่น ให้แม่ควายป่าขวิดตายกลางป่าโน่น"

ลูกพอได้ยินคำว่าให้ไปไหนก็ไป ยิ่งชอบใจ วิ่งเล่นไปกลางป่าตามคำของแม่ และแม่กระบือก็ปรากฏให้เห็นตามคำแม่อีก ได้แต่ตกอกตกใจ ตายแน่ ๆ เลยเรา เอาไงดี เมื่อมองทางหนีทีไล่แล้วไม่น่ารอด จึงตั้งสติสำรวมจิตสำรวมใจ รำลึกนึกถึงพระคุณแม่ ตั้งอธิษฐานจิต สิ่งใดที่แม่พูด แม่ด่า ขอให้สิ่งนั้นไม่เป็นจริง สิ่งใดที่แม่คิด ที่แม่ปรารถนา ขอให้สิ่งนั้นเป็นจริง เป็นการแสดงให้เห็นว่าปากก็พูดไปอย่างนั้น แต่จิตใจหาได้เป็นอย่างนั้นเลย ด้วยความที่แม่เป็นผู้มีจิตบริสุทธิ์ต่อลูก กระบือแม่ลูกอ่อนเปลี่ยนทิศเดินกลับเข้าป่าไปตามเดิม ด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่าเป็นพระอรหันต์ที่มีใจบริสุทธิ์กับลูกทุก ๆ คน

เมื่อวันแม่แห่งชาติมาถึง ขอให้เราทั้งหลายได้รำลึกนึกถึงสมเด็จพระนางเจ้า ฯ ซึ่งท่านได้มีพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรชาวไทย อีกคนก็คือคุณแม่ อันว่าความกตัญญูกตเวทิตาที่ได้ถ่ายทอดกันมาเป็นยุค ๆ สู่พวกเรานั้น ความดีเป็นสมบัติที่ผ่องถ่ายกันให้เห็นถ้าเรามีพ่อแม่แล้วหมั่นกตัญญูดูแลท่าน เรามีลูก ลูกเห็นการกระทำ

เป็นหลัก พ่อแม่จึงเป็นบทบาทสำคัญ **แนะให้ทำ นำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส** เมื่อเราแสดงความกตัญญูให้ลูกเราได้เห็นเป็นประจำ ความดีคือความกตัญญูกตเวทีนี้ จะเป็นเกราะคุ้มกันตัวผู้มีความกตัญญูกตเวทีนั้นเอง และจะมีอานิสงส์ เป็นสมบัติที่คนอื่นได้มอง และเขาจะทำต่อเราดุจที่เราได้กระทำต่อพ่อแม่ของเรา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้ทำการยกย่อง บุคคลที่ทำการเลี้ยงดูอภิบาลพ่อแม่ว่า **"โย มาตรํ ปิตรํ วา มจฺโจ ธมฺเมน โปสติ"** เป็นต้น แปลความได้ว่า บุตรธิดาคนใดได้เลี้ยงดูพ่อแม่โดยธรรม โดยสม่ำเสมอ เทวดาก็จะยกย่องเชิดชูบูชาบุตรธิดาคนนั้น เขาจากโลกนี้ไปก็จะบันเทิงในโลกสวรรค์ ปัจจุบันก็มีคนค้ำประกันพ่อแม่อยู่ยังกตัญญูกตเวที ดูแลไม่ขาดไม่เหลือ ไปที่ไหนก็มีคนชมเมื่อจะทำอะไรก็ไม่ลำบาก ขอให้ท่านทั้งหลายจงจำไว้ว่า ถ้าเราจะสรรหาชายสักคนมาเป็นเขย หญิงสักคนมาเป็นสะใภ้ ต้องสังเกตว่าทั้งชายและหญิงนั้น เขารักพ่อรักแม่เขาหรือไม่ ถ้าเขามาอยู่กับเรา เขาก็จะรักเราเหมือนที่เขารักพ่อรักแม่เขา ถ้าชายหญิงคนใดกล่าวว่า พ่อก็อยู่ส่วนพ่อ แม่ก็อยู่ส่วนแม่ ต่างคนต่างอยู่ไม่เกี่ยวกัน เราต้องพิจารณาให้ดี สังคมไทยถือเรื่องความกตัญญูกตเวทิตา ถ้าเราหวังเรื่องความสุขในบ้าน เราต้องอบรมพร่ำสอนให้ลูกให้หลานของเรามีความกตัญญูกตเวทิตา ดังได้พรรณนาแสดงมาฉะนี้

เทศนาปริโยสาเน ในกาลเป็นที่สิ้นสุดลงแห่งพระธรรมเทศนานี้

รตนัตยานุภาเวน ด้วยอานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย คือ อานุภาพคุณพระพุทธ อานุภาพคุณพระธรรม อานุภาพคุณพระสงฆ์ อันเป็นหลักชัยของชาวพุทธ ตลอดถึงสรรพบุญกุศลความดีทุกประการที่ทุกท่านได้บำเพ็ญมา จงมารวมกันเป็นตบะ เป็นเดชะ เป็นพลวะ เป็นปัจจัย เป็นอนุสัยตามส่งให้ทุกคนทุกท่าน ณ สมาคมแห่งนี้ ปราศจากทุกข์โศกโรคภัย ปราศจากภยันตรายทั้งปวง ให้งอกงามไพบูลย์ในชีวิต ในหน้าที่การงาน ตลอดถึงบุพการีของทุกท่านผู้อยู่เบื้องหลังได้อยู่เย็นเป็นสุข มีความปรารถนาอย่างไรขอให้ความปรารถนานั้นจงพลันสำเร็จ จงพลันสำเร็จ จงพลันสำเร็จสมมโนรถมุ่งมาดทุกประการ

แสดงพระธรรมเทศนาในโปสนกถา มาพอสมควรแก่เวลา จึงขอสมมติยุติลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

ธรรมนิเทศ

กุศลกถา

ยสฺส ปาปํ กตํ กมฺมํ กุสเลน ปหียติ
โสมํ โลกํ ปภาเสติ อพฺภา มุตฺโตว จนฺทิมาติ

ณ บัดนี้อาตมภาพ จักได้แสดงพระธรรมเทศนาในกุสลกถา พรรณนาเรื่องความเป็นผู้ฉลาดในการทำความดี เพื่อเป็นเครื่องประคับประคองฉลองศรัทธา ประดับปัญญาบารมี เพิ่มกุศลบุญราศี ในส่วนแห่งการฟังพระธรรมเทศนา ปรารภวันอุโบสถศีล ซึ่งศรัทธาสาธุชนคนดีทั้งหลาย ต่างได้ตั้งจิตมาแต่ไกล ตั้งใจมาแต่บ้าน เพื่อมาประกอบกุศลผลทาน ณ พระอุโบสถวัดประยุรวงศาวาสแห่งนี้ ขออนุโมทนาชื่นชมต่อศรัทธาของสาธุชนทุกท่าน ในการได้เดินทางมาร่วมกันทำความดีสร้างบารมีให้แก่ชีวิต

ในวันนี้เพื่อให้ท่านได้มีหลักธรรมเป็นเครื่องค้ำชีวิต ในท่ามกลางสภาวะสังคมในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความรีบร้อน ความวุ่นวายทั้งภายนอกและภายใน เป็นเหตุให้เกิดความสับสนทั้งแก่ตนเอง

และคนรอบข้าง เมื่อเกิดมาเป็นชาวพุทธ ได้นับถือพระพุทธศาสนา เข้าใกล้พระรัตนตรัย แสดงตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา รับเอาซึ่งธรรมะ คือคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระชินวรพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาปฏิบัติเป็นชีวิตประจำ ก่อให้เกิดความสุข ความยินดีในการประพฤติปฏิบัติธรรมมิใช่น้อย ด้วยเหตุนี้ท่านทั้งหลายจึงได้เข้ามาวัด มาเพื่อฝึกหัดกาย วาจา ใจ ของเราให้สงบเรียบร้อย พากาย พาใจของเราให้ร่มเย็นให้เป็นสุข ดังคำประพันธ์ที่ว่า

เย็นอะไรไม่เท่าร่มเงาวัด
เย็นมนัสร่มรื่นชื่นหรรษา
เย็นละอองพระธรรมองค์สัมมา
เย็นพฤกษายังไม่เท่าร่มเงาธรรม

ใครที่มาแล้ว ยังกระสับกระส่ายยุ่งใจอยู่ ขอให้สำรวมกายสำรวมใจ ตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา จบแล้วทางวัดจะได้บริการน้ำปานะเครื่องดื่มให้สบายใจ ตอนนี้ต้องทำจิตใจของเราให้เหมือนภาชนะทองรองรับพระธรรมเทศนา ในวันนี้อาตมภาพขอยกเอาพระบาลีเป็นนิกเขปบทเบื้องต้นนั้นว่า

ยสฺส ปาปํ กตํ กมฺมํ กุสเลน ปหียติ เป็นต้น

แปลความได้ว่า บุคคลใด ย่อมละบาปกรรมที่ตนได้กระทำไว้แล้วด้วยกุศล บุคคลนั้นเท่ากับว่ายังโลกนี้ให้สว่างไสว ดุจดังพระจันทร์ที่พ้นไปจากหมอก ฉะนั้น

เวลาเราจะละความชั่วละบาปที่เกิดขึ้นในกายในจิตของเราต้องมีวิธีการละ เมื่อละได้ถูกวิธี จะทำให้ชีวิตเราปลอดภัย เหมือน

พระจันทร์ที่พ้นจากเมฆหมอก มีความสว่างไสว พระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ หากฟ้าเปิดไม่มีเมฆหมอก หรือฟ้าฝนมาบดบัง ก็จะทำให้เราสามารถมองเห็นพระจันทร์อันงดงามสีนวลผ่อง มีความสว่างไสว บางคนเห็นแล้วถึงกับอุทานว่า วันนี้พระจันทร์มีความสว่างไสวเหลือเกินคล้ายกับว่ากำลังยิ้มกับเรา เช่นเดียวกัน ใจของเราสว่างไสวปราศจากความโลภ ความโกรธ ความหลง เมื่อไหร่ ใจของเราก็ชื่นบานเมื่อนั้น แต่การจะทำให้จิตใจของเราเบิกบานงดงามสว่างไสวดุจพระจันทร์ได้นั้น เราต้องมีวิธีบริหารชีวิตของเราให้เป็นสุข เราจะเป็นสุขได้ต้องฉลาดในการจัดการชีวิตของตน อาตมภาพจะได้แนะนำกุสโลบายในการฉลาดพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข ๔ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เป็นสุขเพราะรู้จักการนำเข้า

ประการที่ ๒ ไม่เศร้าเพราะรู้จักนำออก

ประการที่ ๓ บอกตนเองว่าจะต้องมีการพัฒนา

ประการที่ ๔ ต้องหมั่นรักษาความดีไว้ให้มาก ๆ

๔ ประการนี้ เป็นหลักการสำคัญในการแสดงธรรมเทศนาสำหรับวันนี้ และขอให้ท่านได้จดจำประเด็นแห่งพระธรรมให้ได้ ท่านจะได้บริหารชีวิตอย่างมีความสุข

๑. **เป็นสุขเพราะรู้จักนำเข้า** สิ่งใดที่เป็นความสุข ต้องฉลาดพิจารณาในการนำเข้ามา ถ้าไม่พิจารณาขาดสติ ชีวิตก็มลายขาดไปได้ ทั้งชีวิตและทรัพย์สินสามารถย่อยยับหมดไปภายในพริบตา เช่นเดียวกัน เราเกิดมาท่ามกลางแห่งความสุข ทั้งทางกายและทาง

ใจ มีคนที่เสกสรรปั้นแต่งให้เรามีความสุข อยู่ที่เราจะมีปัญญาฉลาดในการแสวงหาความสุขนั้นมาใส่ตัวได้อย่างไร เพราะโลกของเรานั้นเต็มไปด้วยความสวยงามศิวิไลซ์ เราจะปรารถนาความสุขทางกายได้ดั่งใจ เราจะปรารถนาความสุขทางใจ เราก็ได้เช่นนั้นเหมือนกัน แต่ความสุขสองประการนี้ ต้องฉลาดในการนำเข้ามาสู่ตัว ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นติดกับดักแห่งความสุข จากความสุขกลายเป็นความทุกข์ในชั่วพริบตา มีให้เห็นถมไป เบื้องหลังแห่งความสุข มีความทุกข์รอคิวอยู่ ในเบื้องหลังของความทุกข์ยากลำบาก ก็มีความสุขรอคอยอยู่เหมือนกัน ถ้าสิ่งใดได้โอกาสและเฉิดฉายแสดงบทบาทเสร็จแล้ว อีกบทบาทหนึ่งจะเข้ามาแทนที่ทันที เพราะเหตุนี้เราจึงต้องมีสติพิจารณาแยกแยะ ว่าอะไรเป็นความสุขที่เหมาะกับเรา พระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า **“สังวรปธาน”** แปลว่าเพียรที่จะระวังป้องกัน ไม่ให้กายและใจ ถูกพิษแห่งความสุขที่เราเลือก ในโลกนี้มีความสุขยิ่งนัก และเป็นความสุขที่เราปรารถนาเสียด้วย แต่ต้องตกเป็นเหยื่อของสุขเหล่านั้น ในเรื่องนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนในการมองโลกเอาไว้ว่า

เอถ ปสฺสถิมํ โลกํ จิตฺตํ ราชรถูปมํ
ยตฺถ พาล วิสีทนฺติ นตฺถิ สงฺโค วิชานตํ

แปลความว่า สูเจ้าทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการดุจราชรถที่พวกคนเขลาหมกมุ่นอยู่ ซึ่งผู้รู้หาข้องอยู่ไม่ พระพุทธเจ้าได้แสดงลักษณะของโลกไว้ ๓ ประการ ได้แก่

๑. สิ่งอันให้โทษโดยส่วนเดียว เปรียบด้วยยาพิษ

๒. สิ่งอันให้โทษในเมื่อเกินพอดี เปรียบด้วยของมึนเมา

๓. สิ่งอันเป็นอุปการะ เปรียบด้วยอาหารและเภสัช แต่ใช้ในทางผิดอาจให้โทษก็ได้

และนอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังแสดงลักษณะที่คนเขลาหมกมุ่นอยู่ในเหตุ ๓ ประการเหมือนกัน

๑. เพลิดเพลินในสิ่งอันให้โทษ

๒. ระเริงจนเกินพอดี ในสิ่งอันอาจให้โทษ

๓. ติดในสิ่งเป็นอุปการะ

จากเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า โลกของเรานั้นสวยสดงดงามขนาดไหน ซึ่งพระพุทธองค์ได้ตรัสเปรียบเหมือนราชรถที่งดงามตระการตา ความสุขแบบนี้มีจริง ถ้าเป็นคนเขลา ไม่ฉลาดในการมองดูโลก กลายเป็นหมกมุ่นอยู่กับความสุขนั้น แต่ถ้าเป็นคนฉลาดรู้จักพิจารณาถี่ถ้วน รู้จักระมัดระวัง รู้จักเลือกเสพ นำความสุขเข้ามาบริหารชีวิตของเรา ชีวิตของเราก็จะปลอดภัย ส่วนพวกผู้รู้หาข้องอยู่ไม่ ไม่ติดอยู่ ไม่มีทิฏฐิมานะ ไม่ยึดว่าเป็นตัวกูของกู เป็นการพิจารณาความสุขด้วยความปลอดภัย เป็นเรื่องควรระวัง ความสุขไม่ว่าจะเป็นทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ตาเห็นรูปชอบใจ หูได้ยินเสียง ถ้าเสียงนั้นเป็นเสียงที่น่าปรารถนา เราก็เคลิบเคลิ้ม กลิ่นมาสัมผัสที่จมูก เราก็ตามกลิ่นนั้น รสใดสัมผัสลิ้น ติดในรส สัมผัสนุ่มเราก็ยินดีในเรื่องนั้น สรุปได้ว่าความสุขจะผ่านมาทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ถ้าตาได้ดู หูฟัง กลิ่น รับรู้ ปากได้พูดได้กินไปตาม

ที่เห็นที่รู้ ความทุกข์ก็เกิดขึ้นทันทีทันใด เพราะเหตุนั้นพระพุทธเจ้าจึงย้ำเตือนให้รู้จักพิจารณาค้นหาความสุข

สมเด็จพระบรมศาสดาตรัสชวนพุทธบริษัทให้มาดูโลกนี้ มิใช่เพื่อให้หลงชมดุจดูละคร เห็นแก่สนุกสนานความบันเทิงชั่วครั้งชั่วคราว แต่เพื่อให้หยั่งเห็นซึ้งลงไปถึงคุณและโทษแห่งสิ่งนั้น ๆ จะได้ไม่ตื่นเต้นไม่ติดในสิ่งนั้น ๆ ด้วยวิธีระมัดระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น เปรียบเหมือนชาวนา เมื่อถึงฤดูทำนา ได้หว่านข้าวกล้า ทำนาเรียบร้อย ปรารถนาที่จะให้นาของตนเองนั้น ชุ่มฉ่ำเขียวขจี เมล็ดพันธุ์ดี ขายข้าวเปลือกได้ราคา แต่ในความเป็นจริง ไม่ได้เป็นแบบนั้นทุกคน กว่าข้าวกล้าจะงอก กว่าข้าวกล้าเป็นต้นข้าวที่สมบูรณ์ กว่าต้นข้าวจะออกรวงให้ผลิตผลแก่ชาวนานั้น ชาวนาต้องคอยดูแลเอาใจใส่ น้ำไม่มีก็ต้องปล่อยน้ำเข้า น้ำมากก็ต้องปล่อยน้ำออก วัชพืชศัตรูข้าว ก็ต้องกำจัด เมื่อเราปรารถนาให้ใจของเรามีความสุข ชีวิตของเราดำเนินไปได้สะดวก ไม่ให้ศัตรูของกาย ไม่ให้ศัตรูใจเกิดขึ้น ศัตรูของกายคืออะไร รับประทานอาหารที่ปนสารพิษ เราโดนกันทั้งนั้น ทั้งพระทั้งโยม เลือกแสนเลือกขนาดไหน แต่สิ่งแวดล้อมได้จัดมาให้ สุดท้ายสารพิษเข้าไปตกค้างในร่างกาย สิ่งมองไม่เห็นไม่เป็นไร เราไม่สามารถป้องกันได้ แต่บางอย่างเราได้พิจารณาแล้วทำยังไงได้ ในเมื่อสังคมเป็นอย่างนี้ แต่สิ่งที่เราเลือกได้ เราต้องเลือก เราจะไม่เอาอาหารหรือน้ำที่เป็นพิษเข้าสู่ร่างกาย เช่น นำบุหรี่ นำสุราเข้าสู่ร่างกาย สิ่งเหล่านี้สลากบอกอยู่แล้ว บุหรี่มีเครื่องหมายกำกับอันตราย สุราเขาบอกว่าเป็นอันตรายถึงชีวิต เป็นสิ่งที่

เขาประกาศให้เราเห็นอยู่แล้ว เราไม่ควรนำเข้าสู่ร่างกาย ซึ่งจะส่งผลต่อระบบอวัยวะร่างกายของเรา ทำให้เสียเวลา เสียเงิน เสียทองเสียงบประมาณทรัพย์สินของรัฐ เรื่องแบบนี้มีให้เห็นเป็นจำนวนมาก เมื่อไม่เป็นอะไร ก็นับว่าโชคดี **อโรคฺยา ปรมา ลาภา** ความไม่มีโรค เป็นลาภอันประเสริฐ บางครั้งก็ต้องจำใจรับเหมือนกันทางเลือกไม่มากนัก อย่างเช่นพระไปเดินบิณฑบาต โยมก็ไม่สนใจหรอกว่าอาหารที่เขาขายสำหรับทำบุญตักบาตรนั้น พระท่านจะฉันหรือเปล่า ซื้อใส่กันเป็นจำนวนมาก ถึงวัด...ฉันไม่ได้สักอย่าง พระท่านต้องพิจารณาฉันพอยังอัตภาพให้เป็นไปเพื่อการปฏิบัติกิจพระศาสนา สามารถสวดมนต์ไหว้พระ ศึกษาเล่าเรียน พากเพียรภาวนาเทศนาเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ถ้าบ้านใดทำบุญตักบาตรอย่างประณีต องุ่นก็ล้าง ผลไม้ก็ปอก ทำความสะอาด โภชนาการทุกอย่างคัดเลือกสรร พระท่านก็ปลอดภัย มีสุขภาพดี ความสุขทางกายเราเลือกเองได้

๒. **ไม่เศร้าเพราะรู้จักนำออก** เมื่อรู้จักนำเข้าแล้ว บางอย่างก็ต้องรู้จักนำออกด้วยเหมือนกัน เหมือนญาติโยมทำกับข้าวทำอาหารญาติโยมไปจ่ายตลาดเลือกซื้อสินค้ามาแล้ว คงไม่มีใครเอาเครื่องปรุงที่เราซื้อมาทุกชนิดยัดลงไปในหม้อหรอกนะ สิ่งไหนจำเป็น สิ่งไหนไม่จำเป็น สิ่งไหนใส่ไปแล้วทำให้อาหารมีรสชาติดี เราก็เหลือไว้ แต่สิ่งไหนใส่ไปแล้ว ทำให้อาหารรสชาติออกมาไม่ดี แถมอาจเป็นอันตรายต่อร่างกายด้วย เราก็ต้องนำออก ความสุขทางกายสุดที่จะ

ใฝ่หา สุดที่จะไขว่คว้า มือใครยาว ก็สาวได้สาวเอา ใครมีกำลังมาก ก็สามารถแสวงหาได้มาก ซึ่งแตกต่างจากความสุขทางใจ เราไม่สามารถทำอย่างนั้นได้เสมอไป ดังจะเห็นได้จากเศรษฐีระดับหมื่น ๆ ล้าน ก็ไม่ได้หมายความว่ามีความสุขเสมอไป ยาจกขอทาน ก็ไม่ได้หมายความว่าเขาจะมีความทุกข์เสมอไป บางครั้งยิ่งมีมาก ยิ่งเป็นทุกข์ เพราะว่าความสุขภายในใจ เป็นความสุขเกิดจากสุจริตใจ รัฐบาลรณรงค์เรื่องความซื่อสัตย์สุจริต การต่อต้านคอรัปชั่นทุกชนิด การยิ้มแย้มแจ่มใส เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน เป็นความสุขที่เราแสวงหาแบ่งกันได้ มิฉะนั้นตัวตัณหาจะพาเราไปไกล ไต่บันไดลงไปหาความทุกข์ ไม่ไต่ไปหาความสุข เมื่อใกล้จะถึงความสุข ก็ไม่ใช่สุขแท้จริงสักครั้ง พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า **นตฺถิ ตณฺหา สมานที** แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี แม่น้ำนี้มีวันเต็ม ตัณหา ไม่มีวันเต็ม

เรือเอ๋ย เรือมนุษย์ ใหญ่ยาวสุดเพียงแค่วา
ตัณหาพาเจ้ามา รู้หรือเจ้าจะไปไหน
เห็นฝั่งอยู่กับตา พายเข้าหาฝั่งหนีไกล
ตัณหาพาเจ้าไป เรือก็ล่ม จมคงคา

ในที่สุดหาฝั่งแห่งความสุขไม่เจอ ชีวิตของคนเราลอยวนอยู่ในโลกนี้แหละ เป็นวัฏฏะสงสาร เมื่อเรายังมีความโลภ ความโกรธ ความหลง เมื่อไหร่ เราจะหาความสุขไม่เจอ ข้อแรกเป็นสุขเพราะการนำเข้า เรียกว่า สังวรปธาน เพียรระมัดระวังไม่ให้บาปหรืออกุศลเกิดขึ้นในจิตใจ แต่ขนาดว่าระวังก็ยังแทรกเข้ามาได้ โดยเฉพาะความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะเมื่อเราแสวงหาความสุข

ทางกายกันมาก ๆ ยิ่งมีมากยิ่งไม่พอ ถูกความโลภ ความโกรธ ความหลงครอบงำ กลายเป็นความทุกข์ สิ่งที่ได้มาแทนที่จะเป็นความสุขแก่ตัวเรา ต้องกลายเป็นความทุกข์แทน เกิดเป็นมานะทิฏฐิ เป็นตัวเป็นตน นั่นก็กู นี่ก็ของกู ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนขั้นที่สอง ให้รู้จักเพียรแก้ไขด้วยการละสิ่งอันเป็นอกุศล เรียกว่า **ปหาน-ปธาน** ด้วยการละเลิกพฤติกรรมเหล่านั้น เราต้องมีวิธีนำความทุกข์นั้นออกไป เมื่อเราโกรธ โมโห ก็ขอให้ผ่านไป อย่าเก็บไว้ เวลาเขื่อนเก็บน้ำไว้เต็มปริมาณมาก ๆ ช่างวิศวกรก็มีการออกแบบเอาไว้เต็มแล้ว ต้องมีการระบายออก ความทุกข์ที่เกิดจากอกุศลมูลก็เหมือนกัน เราต้องทำตัวเป็นวิศวกรระบายความร้อนออกไปจากจิตใจของเราเอง ตอนนี้อุณหภูมิความร้อนเป็นอย่างไร สูงหรือไม่ อันตรายต่อเราและคนรอบข้างมากน้อยขนาดไหน สิ่งเหล่านี้เราต้องรู้ด้วยตัวของเราเอง คำว่า เร่งระบาย ไม่ใช่ไประบายออกกับคนโน้นฟาดหัวฟาดหางให้คนนี้คนนั้นรับไปแทน เอาน้ำเย็นเข้าลูบ เอาเมตตาเป็นเครื่องชำระ เวลาโกรธ ต้องมีสติในใจ มีความอดทนอดกลั้น นับหนึ่งให้ถึงสิบ หายใจลึก ๆ ทำให้ได้ตลอดเวลา ต้องนับแบบถอยหลัง ๙ ๘ ๗ ๖ ๕ เหมือนเวลาเราดูภาพยนตร์กลางแปลงตอนม้วนต่อม้วน เขาจะนับถอยหลัง เป็นเครื่องเตือนสติให้รู้ว่าเราต้องมีทางออก พระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า ปหานปธาน ลดละเลิก

เมื่อปีที่แล้ว อาตมภาพจัดบวชพระข้าราชการกรมราชทัณฑ์ ร่วม ๑๐๐ รูป ให้ไปปฏิบัติธรรมที่ปากช่อง นครราชสีมา วันสุดท้าย อยากให้เขาเลิก ให้จดทะเบียนอย่ากับนายบุหรี่ กลับไปให้แม่บ้านจำไม่ได้ สามีคนเก่าขี้เหล้าเมายา แต่เข้าวัดครั้งนี้ ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นอย่างดี ได้สามีคนใหม่เลย ไม่ต้องไปช่วยอุดหนุนโรงงานบริษัทของเขาหรอก บริษัทพวกนี้รวยเป็นมหาเศรษฐีระดับต้น ๆ ของประเทศอยู่แล้ว ไปตรวจสอบทรัพย์สินพวกเขาได้เลย อาตมาเองได้จดทะเบียนอย่ากับกาแฟ แต่ก่อนนี้ได้กลิ่นกาแฟไม่ได้ใจสั่นระริก ๆ ยิ่งกว่าปลากระดี่ได้น้ำ ได้กลิ่นกาแฟแล้ว น้ำลายสอปากเลยทีเดียว เข้าพรรษาชาวบ้านงดเหล้าเข้าพรรษา พระผู้เทศน์ก็เลิกกาแฟเหมือนกัน ทำไมถึงเลิก ครั้งหนึ่งเคยไปสอนลูกศิษย์ให้เขาเลิก แต่ตนเองยังไม่เลิก ดูเป็นการไม่เหมาะสม ยถาวาที ตถาวาที พูดอย่างไร ก็ต้องทำอย่างนั้น

๓. **บอกตนเองว่าจะต้องมีการพัฒนา** คำว่า "พัฒนา" แปลว่า ทำให้เจริญยิ่งขึ้น ถ้ามีศีล รักษาศีล แต่ถ้าไม่เพิ่มเบญจธรรมจะเป็นลักษณะบาปไม่มี ดีไม่ปรากฏ ถ้าเราจะเลิกได้เด็ดขาดจริงต้องทำบุญเพิ่ม คือการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และในวันนี้ก็ขออนุโมทนาต่อผู้อำนวยการเทศกิจ วันนี้ท่านได้นำผู้ใต้บังคับบัญชามาร่วมฟังเทศน์ด้วยตนเอง เป็นผู้นำตัวอย่างที่น่ายกย่องเชิดชู ตัวเราต้องมีการพัฒนา ต้องรู้จักให้ทาน ต้องรู้จักรักษาศีล ต้องรู้จักเจริญจิตภาวนา ถ้าครบ ๓ ประการแล้ว แสดงว่าเรากำลังไปสู่บันได

แห่งพระนิพพาน เราต้องกำหนดรู้ใจของเราให้ได้ว่า สิ่งไหนบริบูรณ์ สิ่งไหนบอกพร่อง รู้สึกว่าตนเองยังเศร้าหมอง ทำอะไรก็สับสนวุ่นวาย ค้ำกระโดดไม่ข้ามปัญหาสักครั้ง เราไม่สามารถที่จะไว้วางใจตนเองได้ สุข สดชื่น ซื่อสัตย์ แจ่มใส เมื่อเรายังข้ามไม่ได้ วันนี้เราได้สมาทานอุโบสถศีล รักษาอุโบสถศีล สามารถชำระจิตใจของเราให้บริสุทธิ์ได้ การหยุดอยู่กับที่ ไม่มีการพัฒนาทั้งทางโลกและทางธรรม เท่ากับว่าเราเดินถอยหลังไปเรื่อย ๆ ดังนั้น ในเรื่องนี้พระพุทธเจ้าจึงตรัสสอนวิธีปฏิบัติเอาไว้ เรียกว่า **ภาวนาปธาน** มีความพากเพียรพยายามในการสร้างสรรค์คุณงามดีอยู่ตลอดเวลา ถึงแม้เราจะเป็นผู้ฉลาดในการนำความสุขเข้า ไม่เศร้าเพราะฉลาดในการนำความทุกข์ออก แต่ถ้าไม่รู้จักพัฒนาคุณภาพจิตให้สูงขึ้นไปด้วยการหมั่นทำความดี ก็ไม่มีประโยชน์อะไร

๔. **ต้องหมั่นรักษาความดีไว้ให้มาก ๆ** ข้อนี้ถือว่าเป็นข้อที่มีความสำคัญอย่างมาก การทำความดีว่ายากแล้ว การรักษาความดีไว้กับตัวเรานั้น ยิ่งยากยิ่งกว่า เหมือนกับญาติโยมได้หมั่นขยันหาเงินในแต่ละวัน กว่าจะได้มาแต่ละบาทแต่ละสตางค์ มันช่างยากเย็นแสนเข็ญเหลือเกิน แต่เวลาใช้ทำไมมันไหลออกจากกระเป๋าง่ายเหลือเกิน การหมั่นรักษาความดีที่ทำเอาไว้ให้มาก ๆ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ๆ เพราะความดีนั้นไม่ได้มาเปล่า ๆ ต้องผ่านการฝึกฝนการอบรม การสั่งสม อย่าให้สิ่งร้ายกลายเป็นลิขวิดลบความดีของเราออกไป ความดีเป็นบารมีธรรมให้เรามีความสุขใจ ไปไหน

มีแต่ความสุข ในเรื่องนี้พระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า **"อนุรักขนาปธาน"** มีความพากเพียรเพื่อรักษาความดีเอาไว้ ความดีนั้นจะเป็นอนุสาวรีย์แทนร่างของเราที่จากไปแล้ว

ดังคำที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ได้ประพันธ์เป็นคติเตือนใจว่า

พฤษภกาสร อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตย์ทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา

เราต้องหมั่นรักษาความดีเอาไว้ ความดีจะได้รักษาเรา รักษากาย รักษาวาจา รักษาใจ รักษาครอบครัว รักษาประเทศชาติ รักษาศาสนา รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์

อันความดี ทำไว้ กับใครนั้น
ไม่มีวัน ลับหาย ในภายหน้า
กายอาจเลือน ลับหาย จากสายตา
ดีไม่ลา ลับหาย จากสายใจ

ท่านทั้งหลาย ความดีและความชั่วเกิดขึ้นจากจิตใจของเราเอง ถ้าเราสามารถควบคุมมันไว้ได้ ก็จะทำให้ได้ชัยชนะใจของเราเอง ที่สำคัญ ขอให้สาธุชนทุกท่านหมั่นฝึกฝนพัฒนาตนอยู่ตลอดเวลา ด้วยการเป็นผู้ฉลาดในการบริหารจัดการชีวิตของเราให้มีความสุข ตามธรรมะที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ๔ ประการ คือ **สังวรปธาน ปหานปธาน ภาวนาปธาน** และ **อนุรักขนาปธาน** สมดังนัยแห่ง

พระบาลีที่อาตมภาพได้ยกขึ้นเป็นนิกเขปบทนั้นว่า **ยสฺส ปาปํ กตํ กมฺมํ กุสเลน ปหียติ** แปลความว่า ผู้ใดละบาปกรรมที่ทำแล้วด้วยความฉลาด ผู้นั้นย่อมยังโลกนี้ให้สว่างไสว ดุจดังพระจันทร์ที่พ้นไปจากหมอกฉะนั้น ดังพรรณนามาฉะนี้

เทศนาปริโยสาเน ในกาลเป็นที่สิ้นสุดลงแห่งพระธรรมเทศนานี้

ขออานุภาพพระพุทธรัตน์เป็นฉัตรแก้ว
คุ้มให้แคล้วคลาดทุกข์พบสุขผอง
อานุภาพพระธรรมรัตน์ดังฉัตรทอง
ช่วยปกป้องคุ้มกันอันตราย
อานุภาพพระสังฆรัตน์เป็นฉัตรโชค
กำจัดโรคร้ายลับระงับหาย
ร่มพระราชาบารมีที่เพลิดพราย
บันดาลให้เย็นยอดตลอดปี
โดยทั่วกันทุกท่าน

อาตมภาพได้แสดงพระธรรมเทศนาในกุสลกถามาพอสมควรแก่เวลา จึงขอสมมติยุติลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

ธรรมนิเทศ

ปุญญนิธิกถา

อสาธารณมญฺเญสํ อโจรหรโณ นิธิ
กยิราถ ธีโร ปุญฺญานิ โย นิธิ อนุคามิโก

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงพระธรรมเทศนาในปุญญนิธิกถา พรรณนาถึงเรื่องขุมทรัพย์แห่งบุญ เพื่อเป็นเครื่องประคับประคองฉลองศรัทธา ประดับปัญญาบารมี เพิ่มกุศลบุญราศี ในส่วนแห่งการฟังพระธรรมเทศนา โดยญาติโยมสาธุชนทุกท่านต่างมีจิตปรารถนาปรารภเอาวันพระวันนี้ เป็นวันสำหรับเพิ่มเติมเสริมบารมีให้แก่ตน เมื่อกำหนดได้ดังนี้ จึงได้เดินทางเข้ามาทำหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นชาวพุทธ โดยวัตถุประสงค์ในวันนี้ สั่งสมบุญสั่งสมกุศล เพิ่มคุณงามความดีให้กับตน

เมื่อมาถึงวัด หลายท่านก็ไม่รอช้า เร่งขวนขวายสร้างทางบุญให้แก่ตนเองทันที ด้วยการเข้ามากราบพระรัตนตรัย กราบหลวงพ่อพระประธานในพระอุโบสถ ได้สวดมนต์ไหว้พระ ได้เข้าถึงพระ

รัตนตรัย และได้สมาทานอุโบสถศีล ทำให้เกิดความสว่างไสวในจิตใจ เกิดความผ่องแผ้วบริสุทธิ์ผุดผ่องในใจ อาการเช่นนี้เรียกว่าอาการผู้มีบุญ

"การมาวัดของเราทุกคนในวันนี้ เรามาเพื่อทำอะไรกันบ้าง"

"เรามาเพื่อทำกิจ ๓ ประการให้บริบูรณ์"

ประการที่ ๑ เราได้มาเติมบุญ

ประการที่ ๒ เราได้มาเพิ่มบุญ

ประการที่ ๓ เราได้มาแผ่บุญ

เติมบุญ เพิ่มบุญ และแผ่บุญ เป็นประเด็นสำคัญที่เราท่านทั้งหลายได้มาร่วมกันบำเพ็ญให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ผ่องแผ้วทั้งทางกาย วาจา และใจ ในวันนี้

ประการที่ ๑ มาเพื่อเติมบุญ ก่อนจะกล่าวถึงว่าเราได้มาเติมบุญอะไรบ้าง อาตมภาพขอชี้แจงคำว่า เติม สักเล็กน้อย คำว่า "เติม" นั้น แปลว่าทำให้เต็ม เหมือนรถเราวิ่งมาจากบ้าน จะมาถึงที่ทำงานรอดไม่รอด ถึงไม่ถึง ต้องแวะปั๊มน้ำมัน เติมน้ำมันให้เรียบร้อย รถจึงจะวิ่งต่อไปได้ บุญของเราก็เหมือนน้ำมัน มันพร่องเข้ามาวัดเป็นสถานีเติมบุญ เพื่อให้บุญของเราอยู่เป็นปกติ ในชีวิตประจำวัน เราต้องสับสนวุ่นวายกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ ทำโน่นทำนี่วุ่นวายไปหมด ทั้งทางกาย วาจา และใจ บุญที่สะสมไว้ก็เริ่มร่อยหรอลงไปทุกขณะ เปรียบเหมือนรถที่เจ้าของเอาแต่ขับไปโน่นไปนี่ ไม่มีโอกาสได้เช็คเครื่องยนต์บ้างเลย วิ่งจนน้ำมันเครื่องจะ

แห้งอยู่แล้ว น้ำมันปกติก็จะหมด เมื่อเรารู้เราก็แวะปั๊ม เติมน้ำมันให้เรียบร้อย เพื่อที่เราจะได้เดินทางไปต่อ การที่ทุกท่านมาวันนี้ก็เช่นเดียวกัน ถือว่าเป็นการมาแวะปั๊มบุญ เติมบุญกันที่วัดประยุรวงศาวาสแห่งนี้ ด้วยการสมาทานรักษาศีล ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถศีล คือ ศีล ๘ ก็ดี เบญจศีล คือ ศีล ๕ ก็ดี ตรวจสอบดูจิตดูใจของเราว่าศีลที่เคยสมาทานรับไปเมื่อวันพระที่แล้ว ยังอยู่ครบหรือไม่ ส่วนไหนขาด ส่วนไหนพร่องก็จัดการเติมให้เต็ม เติมให้บริบูรณ์ ทั้ง ทาน ศีล ภาวนา ใครยังไม่ได้ติดกัณฑ์เทศน์ ก็มาติดได้ตอนนี้ จะได้ทำทานให้บริบูรณ์ ใครที่ศีลขาด ศีลพร่อง ศีลพร้อย ก็ตั้งใจรักษาให้บริบูรณ์ ใครที่ยังขาดสมาธิไม่มีสติสัมปชัญญะในการฟังเทศน์ฟังธรรม ก็ปรับจิตปรับใจ ทำใจให้ผ่องใสดุจภาชนะทองไว้สำหรับรองรับพระธรรมเทศนา จะได้ทำภาวนาให้บริบูรณ์

ประการที่ ๒ **มาเพิ่มบุญ** เพิ่ม หมายความว่า ทำให้มากกว่าเดิม ใครบ้างไม่ชอบของมาก คนที่มีแล้ว ก็ต้องเพิ่ม บางคนมีบุญดีอยู่แล้ว แต่อยากเพิ่มให้มาก ๆ ขึ้นไป เคยรับศีล ๕ เป็นประจำอยู่แล้ว วันนี้วันพระ อยากรักษาศีลอุโบสถ เพิ่มบุญให้ตนเองมากยิ่งขึ้น เป็นการทำให้ดีกว่าเดิม เติมให้มากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างบารมีเหมือนเราทำงานทุกวัน เราก็หวังว่าเจ้านาย จะเพิ่มเงินเดือน เพิ่มโบนัสให้เรามากยิ่งขึ้น สำหรับญาติโยมสาธุชนที่มาร่วมฟังเทศน์ในวันนี้ ได้มาเพิ่มบุญในวันนี้ ขอให้ผลบุญผลกุศลอำนวยประสิทธิผลดลบันดาล ทำอะไรก็ให้มีแต่เพิ่มทวีมากยิ่งขึ้น บุญก็เพิ่ม เงินเดือน

ก็เพิ่ม ยกเว้นเมียนะคุณโยม อย่าไปเพิ่มล่ะ มีคนเดียวก็พอแล้ว เรียกได้ว่าบุญที่เราทำนั้น จะช่วยทำความปรารถนาของเราให้สำเร็จยิ่ง ๆ ขึ้นไป คอยเป็นเงาตามรักษาตัวเรา **ฉายา ว อนุปายินี** จะได้มีปกติตามรักษาตน ไม่มีสิ่งอื่นจะเป็นที่พึ่งให้กายและใจของเรามีความสุขเท่ากับบุญ พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสให้เราได้ขวนขวายบุญทั้งเสริมทั้งเติม ดังพระบาลีที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในธรรมบทคาถาว่า

อภิตฺถเรถ กลฺยาเณ ปาปา จิตฺตํ นิวารเย

ทนฺธํ หิ กรโต ปุญฺญํ ปาปสฺมึ รมตี มโน

แปลความได้ว่า บุคคลควรรีบทำความดี และห้ามจิตจากความชั่ว เพราะหากทำความดีช้าไป จิตใจจะยินดีในความชั่ว

เกิดเป็นคนควรรีบขวนขวายในการทำความดี ห้ามจิตจากกรรมอันลามก เมื่อคนทำบุญช้า ใจของเราจะยินดีในบาป เมื่อคิดจะทำบุญให้รีบทำ เมื่อจำแนกแจกประเภทของบุญแล้ว ก็มีอยู่ ๑๐ ประเภทด้วยกัน

๑. บุญจากการให้ทาน เสียสละทรัพย์สิ่งของของตน ตลอดถึงกำลังกาย กำลังสติปัญญา ความรู้ความสามารถ เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น เรียกว่า **ทานมัย**
๒. บุญจากการสมาทานรักษาศีล เพื่อรักษากายวาจาของเราให้เรียบร้อย ใจจะได้บริสุทธิ์ผ่องใส เรียกว่า **สีลมัย**
๓. บุญจากการเจริญภาวนา หมั่นฝึกฝนอบรมตนเพื่อละบรรเทา ลด ละ กิเลส ยกระดับจิตใจของตนให้สูงขึ้น เรียกว่า **ภาวนามัย**

๔. บุญจากการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ มีความเคารพต่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เชื่อฟังคำสั่งสอนของท่าน เรียกว่า **อปจายนมัย**
๕. บุญจากการได้ขวนขวายในกิจการที่ชอบ หมั่นสร้างสรรค์คุณงามความดี กระทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนและคนรอบข้าง เรียกว่า **เวยยาวัจจมัย**
๖. บุญเกิดจากการได้อุทิศส่วนบุญ ซึ่งอาตมภาพจะได้กล่าวเป็นลำดับต่อไป เรียกว่า **ปัตติทานมัย**
๗. บุญเกิดจากการได้ร่วมอนุโมทนา แสดงความยินดี เพียงแค่ญาติโยมทุกท่านได้กล่าวคำว่า “สาธุ” ก็นับว่าเป็นบุญมหาศาลแล้ว เรียกว่า **อนุโมทนามัย**
๘. ที่ขาดไม่ได้เลยในวันนี้ ก็คือบุญที่เกิดจากการฟังธรรม ซึ่งทุกท่านกำลังบำเพ็ญให้เป็นไปด้วยดีในขณะนี้ เรียกว่า **ธัมมสวนมัย**
๙. ไม่ใช่แต่ญาติโยมเท่านั้นที่ได้บุญ อาตมภาพผู้เทศน์เองก็ได้บุญเหมือนกัน ดูเหมือนว่าจะได้เยอะกว่าญาติโยมพอสมควร พระพุทธเจ้าตรัสว่า สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง บุญที่ว่านี้ก็คือบุญจากการแสดงพระธรรมเทศนานั่นเอง เรียกว่า **ธัมมเทสนามัย**
๑๐. และสุดท้ายญาติโยมทั้งหลาย ฟังธรรมแล้ว ก็ต้องรู้จักทำจิตใจทำความเห็นให้ถูกต้อง ทำความเห็นให้ตรงกัน

ด้วย มีความเข้าใจเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ เป็นสัมมาทิฏฐิบุคคล เรียกว่า **ทิฏฐุชุกัมม์**

หลายคนหลายท่านได้ฟังเรื่องบุญแล้ว ก็ตกใจ เราจะทำให้ครบ ๑๐ อย่างไหวมั้ยนี่ สรุปง่าย ๆ คุณโยม สิ่งใดที่เราทำแล้วมีความสุข คนอื่นไม่เดือดร้อน ไม่เป็นทุกข์จากการกระทำของเรา สิ่งเหล่านั้น ล้วนเป็นบุญ เป็นกุศลทั้งสิ้น ดังบทประพันธ์ที่ว่า

ทำสิ่งใดใจสบายคลายจากทุกข์
บังเกิดสุขยิ้มแย้มจิตแจ่มใส
ไม่ก่อทุกข์โทษร้ายให้แก่ใคร
นั่นแหละไซร้คือบุญคุณความดี
ถ้าทำสิ่งใดใจร้อนในภายหลัง
บางครั้งหลั่งน้ำตาพาโศกเศร้า
ประสบทุกข์โทษร้ายภัยไม่เบา
จงรู้เท่านั่นคือโทษความไม่ดี

สิ่งไหนดีก็ให้รีบขวนขวายลงมือทำ อย่ามัวแต่รอ แต่ถ้าสิ่งไหนไม่ดี ก็รีบลด ละ เลิก ให้เร็วพลันเหมือนกัน เมื่อทุกท่านทำได้อย่างนี้ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ฉลาดในการเพิ่มในการเติมบุญ

และสุดท้ายประการที่ ๓ **แผ่ส่วนบุญ** บุญของเราจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปอีก หากเราเมื่อได้ทำบุญแล้ว ได้อุทิศส่วนบุญของเราให้แก่บุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้มีบุญคุณ เจ้ากรรมนายเวร เป็นต้น เป็นการบอกความดีของเรา เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้อนุโมทนายินดีกับเราด้วย

นี่เป็น ๓ ภารกิจหลักที่เราท่านทั้งหลายได้มาร่วมกันบำเพ็ญให้เป็นไปในวันนี้ บุญนี้เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นชาตินี้หรือชาติหน้า บุญล้วนมีส่วนสำคัญกับชีวิต แต่ในการทำบุญนั้น มีสิ่งหนึ่งที่เราต้องควบคุมให้ดี คือเจตนา ทำบุญทุกครั้ง ต้องทำด้วยเจตนาที่ผ่องใสและบริสุทธิ์ พระพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ว่า **เจตนาหํ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ** ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนากรรมว่าเป็นกรรม กรรมคือการการกระทำทางกาย วาจา ถ้าเป็นความตั้งใจที่ประกอบด้วยกุศล ใจที่ประกอบด้วยบุญ ก็จะได้รับประโยชน์ ไม่ใช่กระทำสักว่าให้ผ่านไป ลักษณะนี้ถึงมีคุณ ก็ได้อานิสงส์น้อย เห็นคนอื่นทำก็ทำตาม กลัวเขาว่าไม่ทำ เลยทำกับเขาบ้าง ทำเพราะเกรงใจคนอื่น กลัวเขาว่า ทำอย่างเสียไม่ได้ การทำบุญต้องกลั่นมาจากใจ กลั่นจิตให้ใส กลั่นใจให้สะอาด การทำบุญต้องพร้อมด้วยเจตนา ๓ ระยะ ก่อนทำ ขณะทำ หลังทำ

อย่างเช่นในวันนี้ ก่อนที่ญาติโยมจะมาฟังเทศน์ที่วัด ลองตรวจสอบจิตใจของเราว่า เรามาได้ยังไง เรามาเพื่ออะไร บางคนมาด้วยตนเอง มาเพราะรู้สึกได้ว่ามาวันนี้ มาเพื่อเติมบุญ เพิ่มบุญ แผ่บุญ แต่บางคน มาเพราะผู้อื่นชักชวน ก็เลยมาตามเขา แต่ไม่ว่าจะมาด้วยลักษณะใด เมื่อมาถึงวัดแล้ว เกิดความผ่องใส เกิดความผ่องแผ้ว มีความยิ้มแย้มแจ่มใส แม้คนที่เพื่อนชักชวนมา ก็ไม่ได้หน้าบูดหน้าเบี้ยว มาด้วยความเต็มใจ ทุกย่างก้าวที่เดินเข้ามาสู่ลานธรรมแห่งนี้ มีแต่จิตใจที่ใสสะอาด จิตเป็นกุศลเกิดขึ้นทุกขณะ มีความเชื่อว่าบุญที่เราทำแล้วนั้นมีผล ทานมีผล ตั้งจิตอธิษฐาน

เป็นสัมมาทิฏฐิ เมื่อทำเจตนาให้บริสุทธิ์ มีจิตใจที่ผ่องใสไร้มลทิน สภาวะบุญ ความผ่องใสก็เกิดขึ้น หลายคนหลายท่าน ตนเองทำบุญแล้ว ต้องการแผ่ส่วนบุญให้คนที่อยู่ข้างหลัง ซึ่งไม่มีโอกาสได้มาฟังเทศน์ฟังธรรมแบบตนนั้น ได้มีส่วนร่วมกับกุศลผลบุญครั้งนี้ ก็มีการนำหลักธรรมที่ฟัง ไปโพสต์ไว้ที่เฟสบุ๊ค ถ่ายรูปโพสต์ไว้ เพื่อให้เพื่อน ๆ ที่ไม่มีโอกาส ได้มากดไลค์ ร่วมอนุโมทนาสาธุการกับเรา การอนุโมทนาสาธุ ร่วมแสดงความยินดี ก็เป็นการทำบุญทางหนึ่ง โดยไม่ต้องลงทุนอะไร เพียงแค่ยินดีกับความดีคนอื่น

ในเรื่องเจตนาทำบุญนี้ มีเรื่องเล่าไว้น่าคิดอย่างมาก

ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่ง มีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งกำลังทุบดินเหนียวให้ละเอียด เพื่อจะนำไปฉาบทาฝาเรือนของตน แต่ขณะที่ตำอยู่อย่างขะมักเขม้นนั้น ปรากฏว่าพระปัจเจกพุทธเจ้ารูปหนึ่งท่านเพิ่งออกจากฌานสมาบัติมาใหม่ เดินอุ้มบาตรอยู่ตรงหน้า มาถึงตั้งแต่เมื่อไหร่ก็ไม่อาจทราบได้ นางก็มองเห็นแล้ว แต่ก็ไม่ได้สนใจ ยังคงทุบดินเหนียวต่อไปเรื่อย ๆ พลางชำเลืองมองพระคุณเจ้าไปด้วย ไม่มีทีท่าจะเดินไปรับบิณฑบาตที่ไหน ยังคงยืนอยู่หน้าบ้าน นางได้แต่ครุ่นคิดในใจ "พระรูปนี้แปลกจัง มายืนมองเราทุบดินเหนียวอยู่ได้ ไม่ยอมไปไหนสักที"

ยิ่งเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้ายืนสงบนิ่งเหมือนรูปปั้นตามวัดจีน ยิ่งเกิดความรู้สึกขัดใจเป็นอย่างยิ่ง ทุบดินเหนียวไป บ่นพระไปด้วยความรำคาญ ก็เลยนำดินเหนียวที่ทุบละเอียดดีแล้ว ไปใส่บาตรพระ พลางทำหน้านิ่วคิ้วขมวด

"ยืนอยู่ได้ ไม่มีอะไรใส่บาตรหรอก นอกจากดินเหนียวนี้แหละ" พระปัจเจกพุทธเจ้า เมื่อได้ดินเหนียวแล้ว ท่านก็ให้พรแก่นาง แล้วนำดินเหนียวที่ได้ไปฉาบทาอุดช่องโหว่ที่ฝากุฏิ เพื่อกันลมกันฝนดังเดิม

ส่วนนางเมื่อลับหลังพระปัจเจกพุทธเจ้า ทำบุญไปแล้ว ก็ไม่ได้มีความสบายใจอะไรเลย มีแต่ความหงุดหงิดรำคาญใจ มีแต่ความมืดมน ในกาลต่อมา เมื่อนางสิ้นชีวิตแล้วไปเกิดในตระกูลยากจน แถมรูปร่างหน้าตาขี้ริ้วขี้เหร่ เรียกว่าดูกันไม่ได้เลยล่ะโยม ไม่ว่าจะเป็น ตาเหล่ ปากเบี้ยว จมูกแหว่ง ขาลีบ ฟันเหยิน ด้วยเหตุนี้จึงถูกขนานนามว่า นางปัญจปาปาหรือปัญจปาปี หญิงผู้มีความขี้เหร่ ๕ ประการ ชีวิตของคนเรานั้น ในร้ายมีดี ในดีมีเสีย นางคนนี้ก็เหมือนกัน ถึงจะขี้เหร่อย่างนี้ล่ะโยม แต่อย่าได้เผลอไปถูกเนื้อต้องตัวนางเข้าเป็นอันขาด เพราะนางมีผิวละเมียดละไมยิ่งกว่าทาไล้พอนด์ ๑๐ กระปุก แถมด้วยมีสัมผัสเป็นทิพย์ ถ้าชายใดได้สัมผัสเรือนร่างของนาง จะรู้สึกซาบซ่านสะท้านไปทั้งทรวง กินไม่ได้นอนไม่หลับเลยทีเดียว

และวันหนึ่งขณะที่กำลังเป็นสาวน้อยวัย ๑๕ หยก ๆ ๑๖ หย่อน ๆ นางกำลังปิดตาเล่นซ่อนหากับเพื่อน ๆ บังเอิญพระราชาพระองค์หนึ่ง หลงป่าพลัดพรากจากกองทัพขณะล่าสัตว์ เสด็จผ่านมาเพื่อขอข้าวขอน้ำเป็นอาหารเพื่อประทังชีวิต เพื่อหาหนทางเสด็จกลับเข้าพระราชวังดังเดิม พระองค์เสด็จมาถึงหมู่บ้าน ก็เห็นบรรดาสาวน้อยพากันเล่นซ่อนหาอยู่ แต่มีเด็กคนหนึ่งดูสภาพไม่ได้ เป็น

คนปิดตาเพื่อตามหาเพื่อน ๆ คนอื่น ๆ ด้วยเทพจัดสรร บุญจัดส่ง ทำให้พระองค์นึกอยากแกล้งเด็กสาว จึงไปยืนขวางทางเดินของนาง ขณะที่นางปัญจปาปารู้สึกว่ามีคนอยู่ตรงหน้า จึงรีบคว้าข้อมือคนที่อยู่ตรงหน้า พลางร้องว่า "จับได้แล้ว"

ว่าพลางก็รีบเปิดตาดู แต่พอเห็นว่าเป็นชายหนุ่มใหญ่ รูปร่างแปลกหน้าแปลกตา น่าเกรงขาม ก็ตกใจกลัว วิ่งหนีกลับบ้านตนทันที ฝ่ายพระราชาหลังจากถูกนางจับที่พระกรของตนเองแล้วนั้น ทรงรู้สึกซาบซ่านสะท้านไปทั่วสรรพางค์กาย ทรงประหลาดพระทัยตนเองเป็นอย่างมาก หญิงสาวคนนี้ช่างมีสัมผัสเป็นทิพย์ ทำให้เกิดความหลงใหลอะไรได้ปานนั้น ขนาดว่านางสนมในราชวังมีความงดงามกว่านางเป็นร้อยเท่าพันเท่า ยังไม่ให้ความรู้สึกวาบหวิวแก่เราได้ขนาดนี้ จึงได้ไปถามบรรดาเด็กหญิงที่วิ่งเล่นกันอยู่ ว่านางเป็นใคร บ้านเรือนอยู่ไหน เมื่อทรงทราบก็เสด็จไปบ้านนาง เอ่ยปากขอนางกับพ่อแม่ทันที ส่วนพ่อแม่ของนางนั้น ไม่คิดว่าลูกสาวหน้าตาขี้ริ้วขี้เหร่ของตนจะเป็นที่สนใจของชายหนุ่มคนใดมาก่อน แต่รัศมีบางอย่างทำให้ทราบได้ว่าหนุ่มใหญ่ผู้มีลักษณะองอาจสมชายคนนี้มีความจริงใจกับลูกสาวของตนจริง ๆ จึงตกปากรับคำยกให้อย่างง่ายดาย ตั้งแต่นั้นมาพระองค์ก็อยู่กินกับนางเหมือนคู่สามีภรรยาทั่วไป แต่จะหายไปตอนใกล้รุ่ง กลางคืนก็กลับมาหาตลอดเวลา โดยอ้างว่าต้องออกไปทำงาน แต่เมื่อเวลาผ่านไป ราชกิจที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้พระองค์ไม่สามารถหลีกราชกิจไปหานางได้ จึงได้แต่นอนเหงาเปล่าเปลี่ยวอุรา คิดถึงอ้อมกอดอันอ่อนนุ่ม สัมผัส

ทิพย์อันนุ่มนวลละมุนละไมของนางอยู่ในห้องบรรทมของพระองค์ แม้จะมีนางสนมหน้าตาสวยระดับนางงามจักรวาล ก็ไม่เป็นที่โปรดพระทัย ได้แต่คิดหาหนทางเพื่อนำนางเข้ามาในราชวังให้ได้ ครั้นจะเอ่ยปากนำนางเข้ามาเอง ก็เกรงว่าเหล่าเสนาอำมาตย์ จะคัดค้าน ก็รูปร่างอัปลักษณ์ผิดหญิงขนาดนั้น ถ้านำมาเป็นอัครมเหสี ใครรู้เข้าคงหัวเราะเยาะเย้ยทั่วท้องพระโรงเป็นแน่ พยายามที่จะตัดใจจากนาง แต่ยิ่งพยายามลืมนางเท่าไร กลับนึกถึงแต่รสสัมผัสของนาง **ความรักเหมือนโรคา เสน่หาเหมือนยาพิษ** สุดจะหักห้ามพระทัยของตนได้ พระองค์ก็ได้ลักลอบออกไปหานางอีกครั้ง พร้อมกับพระราชทานปิ่นมณีให้นาง พร้อมกับกำชับว่า ให้รักษาไว้ให้ดี ปิ่นมณีอันนี้จะเป็นตัวแทนของตน เช้ามาก็หายไปเหมือนเดิม กระทั่งตอนกลางวันก็มีทหารจากพระราชวังมาค้นหาสิ่งของอันมีค่าจากบ้านนาง โดยอ้างว่าโจรขโมยมาเมื่อทหารเห็นปิ่นมณีก็จำได้ จึงจับนางพร้อมพ่อแม่ไปชำระความดำเนินคดีต่อไป ไม่ว่านางจะอ้างอย่างไร ทหารก็นำตัวนางพร้อมพ่อแม่เข้าไปพิจารณาโทษในพระราชวัง ทหารพยายามสืบเอาความจริงว่า นางได้ปิ่นมณีนี้มาอย่างไร นางตอบว่า

"สามีนางให้มา"

"สามีนางเป็นใคร"

"ไม่รู้ รู้แต่ว่าเขามากลางคืน เช้าก็หายไป แต่ถ้าได้สัมผัสมือของเขา ก็จะรู้ทันทีว่าเป็นใคร"

จากนั้นก็มีการพิสูจน์กันขึ้นเพื่อหาความจริงว่าใครเป็นขโมย ใครเป็นสามีนางกันแน่ โดยให้ทั้งชายหนุ่ม ชายแก่ เป็นร้อย ๆ มา ยืนอยู่หลังม่าน แล้วให้นางเดินจับมือไปเรื่อย ๆ ชายใดที่โดนนาง สัมผัสมือ เกิดความซาบซ่านไปทั้งทรวง แม้จะต้องกลายเป็นนักโทษ ขโมยปิ่นมณี ชายหนุ่มเหล่านั้นก็ปรารถนาอยากให้นางบอกว่าตน เป็นสามีของนางทั้งนั้น แต่นางก็บอกว่าไม่ใช่สามีนางสักคน กระทั่ง เหลือผู้ชายคนเดียวในนั้นคือพระราชาซึ่งประดับพระองค์เต็มยศ ทำให้นางจำสามีตนเองไม่ได้

พระราชาจึงตรัสว่า "หรือว่าจะเป็นเรา" แล้วยื่นพระหัตถ์ ไปให้นางสัมผัส พลางลุ้นว่านางจะกล้าบอกหรือไม่ว่าตนเป็นสามี ของนาง เมื่อปลายพระหัตถ์สัมผัสกัน นางก็ร้องด้วยความดีใจว่า "ใช่แล้วท่าน....ใช่แล้ว คนนี้แหละสามีฉัน" แต่พอเปิดผ้าม่าน กลาย เป็นพระราชา นางถึงกับหน้าซีด ทำอะไรไม่ถูก ไปชั่วขณะ กระทั่ง พระราชาประกาศยอมรับว่าตนเป็นคนมอบปิ่นมณีให้นางเอง และ ทุกอย่างก็เป็นแผนการของตนเอง ที่ต้องการนำนางเข้าวัง และก็ แต่งตั้งไว้ในตำแหน่งมเหสีลำดับท้าย ๆ แต่เป็นที่โปรดปรานของ พระราชาอย่างยิ่ง จนพระราชาไม่เหลียวแลมเหสีคนอื่นอีกเลยตั้งแต่ นั้น เป็นที่อิจฉาริษยาของคนอื่น สุดท้ายนางถูกใส่ร้าย ถูกเนรเทศ ออกจากเมืองด้วยการลอยแพไปตามแม่น้ำ กระทั่งได้พบกับพระ ราชาอีกเมือง นางรู้ว่าตนเองมีดีที่สัมผัส จึงใช้มารยาหญิงหลอกให้ พระราชาต่างเมืองช่วยฉุดนางขึ้นจากแพ พอได้สัมผัสเท่านั้น พระ ราชาองค์นั้นก็หลงรักนางทันที พร้อมกับนำไปยังเมือง แต่งตั้งเป็น

อัครมเหสี และที่สุดความเดือดร้อนก็เกิดขึ้น เพราะกายทิพย์เป็นเหตุ พระราชาสามีเก่า ก็ทนความคิดถึงไม่ไหว ยิ่งรู้ว่าเมียรักตกไปอยู่ในครอบครองของพระราชาอีกพระองค์ยิ่งแค้นเคืองใจอย่างยิ่ง ถึงขนาดยกทัพไปรบเพื่อชิงนางเลยทีเดียว รบกันเป็นเวลานาน แต่ก็ไม่มีใครแพ้ใครชนะ จึงตกลงหย่าศึกกันดีกว่า ก่อนที่ทหารจะล้มตายไปมากกว่านี้ สุดท้ายตกลงที่จะให้นางอยู่เป็นมเหสีทั้งสองเมือง โดยผลัดเปลี่ยนกันครอบครองไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะสิ้นพระชนม์กันไปเลยทีเดียว ทั้งที่หน้าตาขี้ริ้วขี้เร่ แต่กลับได้เป็นมเหสีของพระราชาถึงสองเมือง ด้วยเหตุนี้ภิกษุจึงทูลถามพระพุทธเจ้าว่า เหตุใดนางถึงเกิดมาขี้ริ้วขี้เร่ และเหตุใดขี้ริ้วขี้เหร่ปานนั้น แต่กลับได้เป็นมเหสีของพระราชาถึง ๒ เมือง ถึงขนาดว่าพระราชาสองพระองค์ต้องเปิดศึกแย่งชิงนางกันเลยทีเดียว

ญาติโยมทั้งหลาย ในเรื่องนี้พระพุทธเจ้าตรัสสอนเอาไว้ว่า การที่นางต้องเกิดมาหน้าตาขี้ริ้วขี้เร่อย่างนี้ เป็นเพราะนางให้ทานด้วยความโกรธ นางไม่มีศรัทธา ไม่ได้ให้ทานด้วยความเคารพ ให้ด้วยลักษณะหน้านิ่วคิ้วขมวด ปากบ่นตามหลัง จึงทำให้เกิดมาเป็นคนขี้เหร่ แต่การที่นางได้ทำบุญถวายดินเหนียวที่ทุบละเอียดแก่พระปัจเจกพุทธเจ้าผู้เพิ่งออกจากนิโรธสมาบัติ จึงเกิดมามีผิวละเอียดมีสัมผัสเป็นทิพย์การให้สิ่งของโดยไม่เคารพ ให้อย่างเสียไม่ได้ ให้เพื่อตะเพิดให้พ้นความรำคาญ ย่อมไม่เป็นมงคลคือ ไม่เป็นเหตุให้ได้รับผลอันพึงปรารถนา

ท่านทั้งหลาย ได้ฟังเรื่องนี้แล้ว รู้สึกอย่างไรบ้าง ในขณะจิตที่เรากำลังทำบุญ เราต้องทำบุญด้วยจิตใจที่เป็นจาคะ อย่าให้มีมลทิน อย่าให้มีความโกรธ ในขณะที่มีความโกรธ โทสะเกิดขึ้นบางครั้งอาจจะไม่ได้ผล ทั้งที่ตั้งจิตมาแต่ไกล ตั้งใจมาแต่บ้าน หากมีความโลภ ความโกรธ ความหลง ขณะทำบุญ แทนที่จะได้บุญเต็มที่บุญก็ลดน้อย มีสิ่งอื่นเข้ามาทดแทน ฉะนั้นท่านทั้งหลาย ในโอกาสที่ทุกท่านได้มาเติมบุญ เพิ่มบุญ และแผ่บุญ ในวันนี้ เพื่อให้สำเร็จเป้าหมายเป็นอิฏฐสมบัติ ดังพระบาลีนิเขปบทที่ได้ยกไว้เบื้องต้นว่า

อสาธารณมญฺเญสํ อโจรหรโณ นิธิ
กยิราถ ธีโร ปุญฺญานิ โย นิธิ อนุคามิโก

ซึ่งแปลว่าความได้ว่า ขุมทรัพย์คือบุญ ไม่ทั่วไปแก่คนเหล่าอื่น โจรก็ลักไม่ได้ ธีรชนคนมีปัญญาควรสั่งสมบุญ ซึ่งมีปกติติดตามตนไปได้ไว้ให้มาก ๆ

บุญนี้มีความสำคัญกับชีวิตคนเราเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นยามอยู่หรือยามจาก ชีวิตจะสูงขึ้นหรือต่ำลง บุญล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งสิ้น ดังหญิงคนหนึ่งที่เป็นข่าว แรก ๆ เธอก็ไม่เชื่อเรื่องบุญ เพราะทำบุญมามากมาย ไม่เห็นว่าบุญจะให้ผลอะไรเลย กระทั่งวันหนึ่งอิชิตันได้นำเงินล้านไปมอบให้ถึงบ้าน เธอให้สัมภาษณ์ด้วยรอยยิ้มว่า ที่ได้เงินล้านครั้งนี้ ก็เพราะผลบุญที่เคยได้สร้างสมอบรมมานั่นเอง สวรรค์มีตา ฟ้ามีใจ บุญจัดสรรให้ได้เงินล้าน เรื่องของบุญนี้ ไม่ว่าจะมากหรือน้อย หากมีโอกาสให้เรารีบทำ เพราะบุญนี้

เท่านั้นเป็นที่พึ่งของเรา ดังพระบาลีว่า **ปุญฺญานิ ปรโลกสฺมึ ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินํ** บุญเป็นที่พึ่งของสรรพสัตว์ในโลกเบื้องหน้า ดังได้แสดงมาด้วยประการฉะนี้

เทศนาปริโยสาเน ในกาลเป็นที่สิ้นสุดลงแห่งพระธรรมเทศนานี้

ขออานุภาพพระพุทธรัตน์เป็นฉัตรแก้ว
คุ้มให้แคล้วคลาดทุกข์พบสุขผอง
อานุภาพพระธรรมรัตน์ดังฉัตรทอง
ช่วยปกป้องคุ้มกันอันตราย
อานุภาพพระสังฆรัตน์เป็นฉัตรโชค
กำจัดโรคร้ายลับระงับหาย
ร่มพระราชาบารมีที่เพลิดพราย
บันดาลให้เย็นยอดตลอดปี
โดยทั่วกันทุกท่าน

อาตมภาพได้แสดงพระธรรมเทศนาในปุญญนิธิกถา มาพอสมควรแก่เวลา จึงขอสมมติยุติลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

ธรรมนิเทศ

สัจจาธิษฐานกถา

อตฺถิ โลเก สีลคุโณ สจฺจํ โสเจยฺยนุทฺทยา
เตน สจฺเจน กาหามิ สจฺจกิริยมนุตฺตมนฺติ

ณ บัดนี้อาตมภาพ จักได้แสดงพระธรรมเทศนาในสัจจาธิษฐานกถา พรรณนาถึงเรื่องการตั้งสัจจะอธิษฐาน เพื่อเป็นเครื่องประคับประคองฉลองปัญญา ประดับปัญญาบารมี เพิ่มกุศลบุญราศี ปรารภวันอุโบสถศีล โดยในวันนี้ได้มีท่านศรัทธาสาธุชนทั้งหลายต่างได้ตั้งจิตมาแต่ไกล ตั้งใจมาแต่บ้าน เพื่อมาประกอบบุญกุศล ณ พระอุโบสถวัดประยุรวงศาวาสแห่งนี้ โดยเฉพาะวันนี้ได้มีผู้มีศรัทธามากหน้าหลายตาร่วมกันมาบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศล ร่วมกิจกรรมฟังเทศน์ฟังธรรมกับคณะศรัทธาวัดประยุรวงศาวาสซึ่งมากันเป็นประจำทุกวันพระอยู่แล้ว เบื้องต้นขออนุโมทนาบุญกับสถานีดับเพลิงตลิ่งชัน นำโดยดาบตำรวจสงัด บริสุทธิ์ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ดับเพลิงตลิ่งชัน เจ้าหน้าที่สำนักเทศกิจ ญาติโยมสาธุชนชาววัดประยุรวงศา

วาส วันพระนี้ ถือว่าเป็นวันพระพิเศษอย่างยิ่ง เพราะเป็นวันพระ ๘ ค่ำ เดือน ๘ เป็นวันพระแรกแห่งเทศกาลเข้าพรรษา พระสงฆ์เองได้ตั้งจิตอธิษฐานเข้าจำพรรษาตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำมาแล้ว และช่วงเทศกาลเข้าพรรษานี้ เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์เหตุการณ์บ้านเมืองทั้งทางโลกและทางธรรม อาตมภาพจะได้ยกเอาพระบารมีธรรมในข้อว่าด้วยสัจจะ มาเทศนาขยายความแก่ทุกท่านได้รับฟัง

คำว่า **"สัจจะ"** นั้น นิยมมาคู่กับคำว่า **"อธิษฐาน"** สนธิกันเข้าจึงเป็นสัจจาธิษฐาน การอธิษฐานตั้งมั่นในการทำสัจจะไตรมาสแห่งเทศกาลเข้าพรรษานี้ ถือว่าเป็นไตรมาสที่ยิ่งใหญ่อย่างยิ่ง ไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะพระภิกษุสงฆ์เท่านั้น แม้แต่ฆราวาสญาติโยมหลายท่านได้อาศัยฤดูเข้าพรรษานี้ เป็นแรงผลักดัน เป็นแรงบันดาลใจ เพื่อทำกิจที่ยิ่งใหญ่แก่ตนเอง บางคนได้ตั้งใจอธิษฐานเข้าพรรษาคล้ายกับพระ อย่างเช่น งดเหล้าเข้าพรรษา ผู้ที่มีชีวิตยุ่งเกี่ยวกับบรรดาอบายมุข ไม่ว่าจะเป็นเสือผู้หญิง สิงสุรา บ้าการพนัน หรรษาตอนมืดค่ำ หรือดื่มด่ำมั่วเคล้ากับสิ่งมึนเมาสิ่งเสพติดทุกชนิด เมื่อเห็นสัญลักษณ์การเข้าพรรษาแล้ว มีความปรารถนาที่จะลดละเลิกสิ่งเหล่านั้นเสีย ได้ตั้งจิตอธิษฐานจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทั้งหมด อันเป็นเหตุให้เสียทรัพย์ เสียชื่อเสียงเกียรติยศ เสียสติ เสียปัญญา เรียกได้ว่าเป็นการตั้งสติก่อนสตาร์ท หรือบางคนถือโอกาสรีสตาร์ทตนเองใหม่ บางคนถึงขั้นลงโปรแกรมใหม่ด้วยการบวชเข้าพรรษา เพื่อศึกษาพระธรรมวินัย เพื่อการประพฤติปฏิบัติธรรม หรือบางคนอาจจะสแกนอกุศลมูลในตนเองเสียใหม่ อัพเดต

ตัวตนใหม่ โดยยึดประเพณีเข้าพรรษา ๓ เดือนจากนี้เป็นจุดเริ่มต้น เป็นการตั้งจิตอธิษฐาน เป็นการให้สัจจะแก่ตนเอง แต่การที่เราได้ตั้งจิตอธิษฐานอะไรเอาไว้ ผู้นั้นต้องมีจิตใจที่แข็งแกร่งมาก ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนตั้งไว้ให้ได้ สำหรับบางคน เวลา ๓ เดือนนี้ อาจจะเร็วเหมือนแค่ ๓ วัน แต่บางคน ถ้าจิตใจไม่แข็งแกร่งพอ อาจจะรู้สึกเหมือน ๓ ปี ๓๐ ปี ก็ไม่ปาน พระภิกษุสามเณรก็เหมือนกัน ท่านได้ประกอบพิธีเข้าพรรษา ด้วยการอธิษฐานจิตว่า **อิมสฺมึ อาวาเส อิมํ เตมาสํ วสฺสํ อุเปมิ** ข้าพเจ้าขอเข้าจำพรรษา ตลอดไตรมาสนี้ ณ อาวาสแห่งนี้ อธิษฐานที่ไหน ก็จำพรรษาวัดนั้น ไปไหนมาไหนเหมือนช่วงก่อนเข้าพรรษาหรือออกพรรษาไม่ได้ ต้องอยู่จำพรรษาเป็นที่เป็นทาง เว้นแต่มีเหตุจำเป็น พระพุทธเจ้าอนุญาตให้ไปได้คราวละ ๗ วัน เรียกว่า **สัตตาหกรณียะ**

"เหตุอะไรบ้างที่ภิกษุสามารถไปแล้ว ไม่ขาดพรรษา"

ประกอบด้วย

๑. ผู้มีศรัทธาต้องการทำบุญส่งคนมานิมนต์ไปฉลองศรัทธาของเขาได้ มีคนอยากทำบุญด้วย ไปเพื่อรักษาศรัทธาญาติโยม

๒. มารดาบิดาหรือสหธรรมมิก (เพื่อนร่วมประพฤติพรหมจรรย์ ด้วยกันเช่นภิกษุ) ป่วยไข้ ไปเพื่อรักษาพยาบาลได้

๓. สหธรรมมิกกระสันใคร่จะสึก ไปเพื่อระงับความคิดอย่างนั้นเสียก็ได้

๔. สถานที่อยู่ เสนาสนะของสงฆ์ในที่ใดที่หนึ่งชำรุดทรุดโทรม ตนเป็นผู้ฉลาดสามารถในการซ่อมแซม ไปเพื่อซ่อมแซมก็ได้

๕. แม้ธุระอื่น ๆ อันสมควร เป็นงานพระศาสนา หรือเรื่องอันเกี่ยวกับการประพฤติธรรม ก็ทรงอนุญาตให้สัตตาหกรณียะไปได้

การไปอย่างนี้ เรียกว่าไปปฏิบัติศาสนกิจ แต่ถ้าไม่เกี่ยวกับเหตุเหล่านี้ถือว่าผิดพระวินัย ไม่เรียกว่าเป็นการลาของพระผู้ไปปฏิบัติศาสนกิจ สำหรับญาติโยมต้องตั้งใจและใจแข็ง เพื่อจะสร้างบุญสร้างกุศลให้กับตนเองและครอบครัวของเรา

ส่วนคำว่า "**สัจจาธิษฐาน**" นี้ หมายถึง การตั้งใจในเรื่องการทำสัจจะ การได้ทำสัจจะ การปฏิญาณตนว่าจะทำความดี หรือแม้แต่การรับปากให้สัญญากับใครไว้ สิ่งที่เราสัญญากับตนเอง หรือให้ปฏิญญากับองค์กร ประเทศชาติ พระพุทธศาสนา สถาบันเบื้องสูง เมื่อได้อธิษฐานความจริง เราจะต้องทำสิ่งนั้นให้ได้ ถ้าเราทำไม่ได้ เราจะลงโทษและตำหนิตนเอง ใคร ๆ ไม่รู้ว่าเราได้กำหนดจิตอธิษฐานอย่างไร ตัวเราเองเท่านั้นที่รู้ว่าตนเองได้อธิษฐานอะไรไว้

สัจจาธิษฐาน นี้ สามารถแยกเป็นธรรม ๓ ประการ

๑. สัจจะ ความจริงใจสำหรับตน
๒. สัจจะ ความจริงใจสำหรับคน
๓. สัจจะ ความจริงใจต่อบุญกุศล

ข้อที่ ๑ สัจจะ ความจริงใจสำหรับตน เป็นสัจจะที่ได้ให้ไว้สำหรับตนเองเท่านั้น ได้ตั้งใจจะทำอะไร ต้องทำสิ่งนั้นให้ได้ อย่างเช่นพระท่านได้อธิษฐานจิตเข้าพรรษา หลายคนหลายท่านก็เข้าใจผิดคิดว่าพระอธิษฐานกินนอนอยู่แต่ในวัดอย่างเดียว ไม่ได้ทำอย่าง

อื่นเลย แต่ความจริงแล้ว ไม่ใช่อย่างนั้น ตลอดไตรมาส ๓ เดือนนี้ เป็นเวลาทองสำหรับท่าน ในการได้ตรวจสอบความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ข้อวัตรปฏิบัติของตน ท่านต้องปฏิบัติศาสนกิจเพิ่มเติมหลายอย่าง ศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างเข้มข้น ปฏิบัติศาสนกิจอย่างเข้มข้น ดูแลศาสนสถานอย่างเข้มข้น ไม่ใช่ไม่ทำอะไรเลยอยู่เฉย ๆ บิณฑบาตกลับมาแล้ว ฉันเสร็จก็จำวัด ไม่ใช่อย่างนั้น

สำหรับญาติโยมเอง ได้ถือโอกาสนี้สร้างบุญสร้างกุศล เติมบุญ เติมกุศลให้แก่ตน ถือโอกาสเข้าวัดฟังธรรมเป็นประจำ เพื่อฝึกฝนอบรมพัฒนาจิต พัฒนาตนให้เป็นผู้มีกุศลผลบุญเพิ่มยิ่งขึ้น บางคนตั้งจิตอธิษฐานจะตักบาตรทุกวันพระ หรือทุกวันเกิดของตน หรือทุกวันหยุดงาน จึงเห็นได้ว่า ในช่วงเข้าพรรษานี้ พระออกบิณฑบาตจะได้อาหารเยอะกว่านอกพรรษา เพราะญาติโยมหลายท่านได้ตั้งจิตอธิษฐานที่จะเพิ่มทานบารมีให้แก่ตน บางคนตั้งจิตอธิษฐานสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนทุกค่ำคืน อาตมภาพผู้เทศน์เองได้ตั้งจิตอธิษฐานเหมือนกัน ตั้งใจว่าก่อนนอน จะต้องสวดมนต์ เจริญกรรมฐาน เพื่อเป็นการตอบแทนข้าวปลาอาหารญาติโยม โดยก่อนนอนตั้งใจจะสวดมหาสมัยสูตรทุกคืน ตอนนี้สวดมาได้ ๗ คืนแล้ว ตอนเช้ามืดก็ตั้งใจ จะสวดธรรมจักกัปปวัตตนสูตร วันนี้เป็นวันที่ ๘ แล้ว ยังบริบูรณ์อยู่ บางคนอาจจะไม่ได้ตั้งจิตอธิษฐานในเรื่องการทำบุญ แต่ตั้งจิตในเรื่องการทำหน้าที่ประจำวันของตนให้บริบูรณ์ ด้วยการไม่ไปทำงานสาย เข้างานตามปกติ เลิกตามปกติ ไม่ใช่มาแบบไทย แต่เลิกแบบฝรั่ง ใครทำได้ครบ ๓ เดือน ชื่อว่าเราได้ทำ

ความดี ได้ตั้งสัจจาธิษฐานเพื่อตัวเราเอง ในเรื่องการตั้งจิตอธิษฐานนี้ คนที่บำเพ็ญได้อย่างยอดเยี่ยม ก็คือพระเนมิราชโพธิสัตว์

ในเรื่องพระเจ้าเนมิราชนี้เป็นเรื่องที่มีความยาวมาก ๆ เรื่องหนึ่ง อาตมภาพจะได้ยกเฉพาะตอนที่ได้ตั้งสัจจาธิษฐานมาแสดงแก่ญาติโยมทุกท่านได้รับฟัง ก่อนที่จะถึงยุคของพระเจ้าเนมิราชนี้ ได้มีกษัตริย์ปกครองรัฐวิเทหะ สืบเชื้อสายติดต่อกันมาถึง ๘๔,๐๐๐ พระองค์ ถือได้ว่าเป็นพระราชวงศ์กษัตริย์ที่มีการครองราชย์ยาวนานที่สุดในโลกเลย แต่ความเหมือนกันของกษัตริย์ราชวงศ์นี้ก็คือ ทุกพระองค์ล้วนตั้งมั่นอยู่ในธรรม ทรงบำเพ็ญทาน เจริญพรหมวิหาร และที่สำคัญ เหมือนเป็นประเพณีที่สืบทอดกันต่อมาแต่บุรพกษัตริย์ ก็คือหากผมหงอกเมื่อไหร่ ให้สละบัลลังก์ แล้วเสด็จออกผนวช

เป็นอันว่า พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์มฆเทวราช ได้ทรงสืบสานพระราชประเพณีผมหงอกแล้วออกบวชกันทุกพระองค์ ในขณะนั้นเอง พระเจ้ามฆเทวราช ผู้เป็นปฐมกษัตริย์แห่งพระราชวงศ์ที่ทรงบังเกิดในพรหมโลกก่อนกษัตริย์ทั้งปวง ได้ตรวจดูราชวงศ์เดิมของพระองค์ ทอดพระเนตรเห็นกษัตริย์ ออกบวชกันไปแล้ว ๘๓,๙๙๘ พระองค์ ขาดอยู่ ๒ พระองค์ จึงจะครบ ๘๔,๐๐๐ จึงจุติจากพรหมโลกลงมาปฏิสนธิในโลกมนุษย์ โดยถือปฏิสนธิในพระครรภ์พระอัครมเหสีของพระราชาในกรุงมิถิลา วิเทหรัฐ พระราชาบิดาให้พระนามว่า เนมิกุมาร แปลว่า กุมารผู้เปรียบดังกงล้อรถ เพราะทรงดำริว่าพระกุมารนี้ เกิดมาเพื่อสืบต่อตระกูลวงศ์ให้ดำรงสืบไปเหมือนกงล้อรถ จึงขนานนามอย่างนั้น

กระทั่งวันหนึ่ง พระราชบิดาทอดพระเนตรเห็นเกสาเริ่มหงอกประปราย อันเป็นสัญญาณว่ามรณกาลใกล้เข้ามาแล้ว พระองค์จึงได้พระราชทานบ้านส่วยแก่นายภูษามาลา แล้วมอบราชสมบัติแก่เนมิราชกุมารพระโอรสให้ครองราชย์สืบต่อไป

ฝ่ายพระเจ้าเนมิราช เมื่อพระองค์ได้ขึ้นครองราชย์ พระองค์ก็ให้สัจจะแก่ตนเองว่า เราจะต้องเป็นกษัตริย์ที่ทรงธรรม ปกครองบ้านเมืองด้วยความเป็นธรรม บำราศทุกข์บำรุงสุขให้พสกนิกรได้อยู่เย็นเป็นสุขกันถ้วนหน้าทุกหมู่เหล่า นับแต่นั้นพระองค์ก็ยึดมั่นในหลักทศพิธราชธรรม เป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรม บริหารปกครองบ้านเมืองด้วยความสงบสุขตลอดรัชกาลพระองค์ กระทั่งวันหนึ่ง ภายหลังจากสมาทานอุโบสถศีล ทรงเปลื้องอาภรณ์ทั้งปวงออกจากพระวรกาย เข้าสู่นิทรารมย์ตลอดสองยาม แล้วตื่นบรรทม ทรงลุกขึ้นนั่งขัดสมาธิ เกิดความสงสัยว่า

"เราให้ทานเป็นจำนวนมาก รักษาศีลมาก็มาก ระหว่างผลของทานกับผลของการประพฤติพรหมจรรย์ อย่างไหนมากกว่ากันหนอ"

พระองค์เกิดความสงสัย ไม่สามารถแก้ปัญหาให้แก่ตนเองได้ ร้อนไปถึงพระอินทร์ต้องลงมาแก้ปัญหาให้พระองค์ แล้วญาติโยมทั้งหลายในนี้ล่ะ คิดว่าอันไหนให้อานิสงส์มากกว่ากัน ท้าวสักกเทวราชอาสนะร้อนเลยโยม ต้องรีบลงมาแก้ปัญหาให้พระองค์อย่างละเอียด พร้อมกับกล่าวชื่นชมอนุโมทนาต่อพระองค์

สรุปนะคุณโยมทั้งหลาย แม้การประพฤติพรหมจรรย์จะมี

ผลมากกว่าทาน ถึงอย่างนั้น ธรรม ๒ อย่างนี้เป็นของบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ ต่างเป็นความดีด้วยกัน สมควรที่จะบำเพ็ญให้เป็นไปร่วมกัน การที่ญาติโยมทั้งหลาย ได้มาบริจาคทานในวันนี้ก็ดี สมาทานรักษาศีลก็ดี ฟังเทศน์ฟังธรรมก็ดี ชื่อว่าได้ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท เห็นไหม ญาติโยมทุกท่าน คนดีนั้น ขนาดว่าแค่สงสัย ท้าวสักกะผู้เป็นจอมเทพยังเดือดร้อน ต้องลงมาช่วยแก้ปัญหาให้ด้วยตนเองเลย

เมื่อกลับไปแล้ว ท้าวสักกเทวราชก็ไปเล่าเรื่องพระเจ้าเนมิราชให้ปวงเทพดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ได้ฟังถึงคุณงามความดีที่พระองค์ได้บำเพ็ญมา เหล่าเทพบุตรเหล่าเทพธิดาปรารถนาจะได้พบพระเจ้าเนมิราช เพราะเทวดาเหล่านั้น ความจริงก็เป็นลูกศิษย์ เป็นพสกนิกรของพระเจ้าเนมิราชนั่นแหละ ได้ไปเกิดบนสวรรค์ก็อานิสงส์มาจากการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์นั่นเอง สุดท้ายเดือดร้อนมาตลีเทพบุตร ต้องขับรถจากสวรรค์ลงมารับพระเจ้าเนมิราช พร้อมกับทูลเชิญให้พระองค์เสด็จขึ้นกลับไปสวรรค์พร้อมตนเอง

ภายหลังจากขึ้นเวชยันตรราชรถแล้ว มาตลีก็ทูลถามว่า

"จะไปทางไหนดี ระหว่างสวรรค์กับนรก"

"ไปสองทางนั่นแหละ เราอยากเห็นทั้งสองทาง"

"ข้าพระองค์พาไปสองทางพร้อมกันไม่ได้พระเจ้าข้า"

"ถ้างั้นพาเราไปดูนรกก่อน ถึงยังไงเราก็ต้องไปสวรรค์อยู่แล้ว"

มาตลีเทพบุตรออนทัวร์ พาพระเจ้าเนมิราชทัวร์ทั่วทุกมุมของนรก ชมสรรพสัตว์ที่ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะผลที่ทำไว้ในอดีต

ไม่ว่าจะเป็นคนนี้ชอบฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จึงได้รับผลเช่นนี้ คนนี้ชอบลักเล็กขโมยน้อย คนนี้ชอบนอกใจสามี คนนี้ก็๊กเยอะ นอกใจภรรยาอยู่เป็นประจำ ชอบเห็นเมียชาวบ้าน ลูกสาวชาวบ้าน สวยกว่าเมียตนเองอยู่ร่ำไป พวกนี้ปากไม่ดี ชอบพูดแต่เรื่องไม่ดี พวกนี้ชอบดื่มสุราเมรัย ชอบยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข

พระเจ้าเนมิราช ได้เห็นดังนั้นแล้ว ก็เกิดความดำริขึ้นมาว่าเวลาในโลกมนุษย์ของเรานั้นช่างน้อยมาก เมื่อเทียบกับเวลาในนรกและสวรรค์ เรียกกันได้ว่า คนตกนรก ต้องทนทุกข์จนท้อ ส่วนคนขึ้นสวรรค์ ก็เสวยทิพยสุขจนเซ็งกันเลยทีเดียว การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ดีที่สุด เพราะได้พบทั้งทุกข์ ได้ประสบทั้งสุข ชีวิตเต็มไปด้วยรสชาติอย่างแท้จริง

จบทัวร์รอบนรก มาตลีเทพบุตรออนทัวร์ ก็พาเที่ยวชมสวรรค์ชั้นต่าง ๆ อีก กระทั่งเห็นว่าเวลาจะไม่พอ มาตลีเทพบุตรจึงดลบันดาลเนรมิตสวรรค์ให้พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นพร้อมกันหมดทีเดียว เพราะท้าวสักกเทวราชส่งม้าเร็วลงมาตาม มีรับสั่งให้รีบพาขึ้นไปเดี๋ยวนี้

เมื่อขึ้นไปพบกับท้าวสักกเทวราช ด้วยบารมีธรรมที่สูงส่งยิ่งกว่าท้าวสักกะ ทำให้ผู้จอมแห่งเทพทูลเชิญให้พระองค์ประทับเหนือทิพอาสน์ด้วยกัน พร้อมตรัสชวน “มหาราช ขอเชิญพระองค์อยู่เสวยทิพยสมบัติในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ด้วยกันเถิด”

“สิ่งใดได้มาเพราะผู้อื่นให้ ก็เป็นเหมือนของที่ยืมเขามาไม่นานก็ต้องคืนเขาไป หม่อมฉันไม่ปรารถนา บุญที่หม่อมฉันได้

กระทำด้วยตนเองเท่านั้น จะเป็นอริยทรัพย์ติดตัวหม่อมฉันไปทุกภพทุกแห่ง”

ท้าวสักกะทรงพอพระทัยมาก จึงชวนพระองค์ให้อยู่บนสวรรค์ต่อไปอีกเป็นเวลา ๗ วัน ของโลกมนุษย์ ระหว่างนั้นพระองค์ก็ได้เทศน์สอนเหล่าเทพบุตรเทพธิดาที่มาเข้าเฝ้า และตรัสขอบคุณมาตลีเทพบุตรที่ช่วยให้พระองค์ได้เห็นนรก เห็นสวรรค์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากเมื่อพระองค์เสด็จกลับไปยังโลกมนุษย์

ฝ่ายมหาชนพอรู้ว่าพระเจ้าอยู่หัวของตนไปเที่ยวสวรรค์และนรกมา ก็พากันมาแวดล้อมทูลถามถึงสิ่งที่พระองค์ได้เห็นมา ซึ่งพระองค์ก็ตรัสเล่าเกี่ยวกับนรกและสวรรค์ให้มหาชนได้ฟังอย่างละเอียด พร้อมกับชักชวนทุกคนให้เลิกทำบาป ละอกุศลทั้งมวล ทำแต่กุศลคุณงามความดี จะได้ไม่ต้องตกนรก จะได้เสพแต่สุขที่เป็นทิพย์บนสวรรค์ตลอดกาล

ชาวเมืองได้ฟังเรื่องราวนรกสวรรค์จากพระเจ้าเนมิราชแล้ว ก็พากันละชั่วกลัวบาป หมั่นทำความดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ส่งผลให้แต่ละคนอยู่ดีมีสุข สังคม ประเทศชาติ ก็มีแต่ความสงบร่มเย็น

กระทั่งวันหนึ่ง นายภูษามาลา เอาแหนบทองคำถอนพระเกสาหงอกให้พระองค์ดูเท่านั้น ก็ทรงเกิดความสังเวช เห็นความไม่เที่ยงของสังขาร นึกถึงคำสอนของพระราชบิดา มอบราชสมบัติแก่พระราชโอรส เมื่อพระราชโอรสทูลถามถึงสาเหตุของการออกผนวช จึงตรัสว่า

"ลูกเอ๋ย เส้นผมพ่อหงอกแล้ว เส้นผมเหล่านี้นำวัยผ่านไปแล้ว เทวทูตปรากฏแก่พ่อแล้ว ความหนุ่มของพ่อสิ้นไปแล้ว ความแก่ได้เข้ามาแทนที่แล้ว ถึงคราวที่พ่อจะออกบวช เหมือนกับบรรพบุรุษของเราได้ปฏิบัติสืบกันมา"

แล้วพระองค์ก็เสด็จออกผนวชเหมือนบุรพกษัตริย์องค์อื่น ๆ ได้กระทำกันมา มุ่งมั่นเจริญพรหมวิหารธรรม ไม่นานก็สำเร็จอภิญญา ๕ สมาบัติ ๘ ละจากโลกนี้ไปแล้ว ก็กลับไปเกิดบนพรหมโลกเหมือนเดิม

นี่แหละท่านทั้งหลาย พระเจ้าเนมิราช ให้สัจจะกับตนเองไว้ตั้งแต่วันแรกที่ขึ้นครองราชย์ว่าจะครองแผ่นดินโดยธรรม พระองค์ก็สามารถทำได้ดังสัจจาธิษฐาน ตั้งสัจจะว่าเมื่อพระเกสาหงอกเมื่อไหร่ จะสละราชสมบัติ ออกบวชทันที ซึ่งพระองค์ก็ได้ทำตามสัจจาธิษฐานของตน โดยไม่มีการบิดพลิ้วเลย ซึ่งตรงกับคำที่ผู้รู้ท่านได้สอนกันไว้ว่า ปฐมวัย ให้หมั่นศึกษาหาความรู้ มัชฌิมวัย ให้หมั่นสร้างหลักปักฐาน สร้างฐานะ ปัจฉิมวัย ให้หมั่นสร้างทางบุญทางกุศล แสวงหาบุญ แล้วท่านทั้งหลายล่ะ เข้าพรรษานี้ได้ให้สัจจะอะไรกับตนเองไว้ ทำได้บ้างหรือยัง หากใครสามารถทำตามสัจจาธิษฐานของตนได้ จะทำให้เป็นบุคคลที่น่าคบ ตนเองก็ชื่นชมตนเอง ตนเองติเตียนตนเองไม่ได้ เมื่อนึกถึงสัจจะอธิษฐานที่เราได้ตั้งใจ ถึงเส้นหลักชัย เราสามารถยิ้มได้ด้วยความภาคภูมิใจ ดังบทประพันธ์ที่ว่า

การชนะ คนอื่น หมื่นแสนหน เดี๋ยวกลับตน เป็นแพ้ ไม่แน่หนอ
ชนะตน จากชั่ว เท่านั้นพอ ย่อมเกิดก่อ สุขแท้ แก่ตนเอง

ข้อที่ ๒ สัจจะที่ต้องมีต่อผู้คน เพราะผู้คนเป็นเพื่อนร่วมคิด เป็นมิตรร่วมทาง เราไม่สามารถที่จะอยู่เพียงลำพังตัวคนเดียวได้ในโลกนี้ เราจะต้องคบหาสมาคม กับเจ้านาย เพื่อนกัน ลูกน้อง เราต้องให้ความจริงใจแก่คนอื่น เพราะความจริงใจเป็นสื่อสัมพันธ์ของมิตรไมตรี ภาษาพระพุทธศาสนาเรียกได้ว่า ยถาวาที ตถาวาที มีปกติรับปากใครไว้ ก็ต้องทำอย่างนั้น ยิ่งเป็นข้าราชการ ต้องสำนึกในหน้าที่ที่เราต้องตอบแทนประชาชนที่เขาให้ความไว้วางใจในตัวเรา เราต้องทำตัวเป็นตัวแทนพระเนตรพระกรรณ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ให้ความไว้วางใจเราในการบำราศทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน เราต้องให้ความจริงใจแก่ประชาชนแก่คนอื่น พระภิกษุสามเณรวัดประยุรวงศาวาส โดยนโยบาย วัดเราอยู่เฉยไม่ได้จะต้องให้สัจจะกับประชาชนและคณะสงฆ์ ต้องให้ภิกษุสามเณรมีวิชาความรู้ วิชาที่ตรงตามหลักสูตรของพระพุทธองค์คือวิชาเทศนา ถือสโลแกนที่ว่า

บวชเป็นพระจะต้องมีหน้าที่เทศน์
แสนวิเศษเทศน์ดีมีแก่นสาร
เสริมปัญญาสาธุชนให้พ้นพาล
เทศน์คืองานของพระอย่าละเลย

พระภิกษุสามเณร ได้ทำหน้าที่เป็นพระนักเทศน์ ไม่ได้เทศน์เองเท่านั้น ยังเปิดหลักสูตรอบรมพระนักเทศน์ เปิดโอกาสให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรทั่วประเทศ ผู้สนใจในวิชาการเทศนาได้เข้ามารับการอบรมฝึกฝนพัฒนาตน เพื่อจะได้เทศน์เป็น ไม่ใช่เป็นแต่เทศน์

แล้ววันนี้เราได้ให้สัจจะแก่ใครไว้ จะเป็นพ่อแม่ พี่น้อง สามีภรรยา ลูกหลาน บริวารญาติมิตร เราต้องทำสัจจะนั้นให้เป็นความจริงให้ได้ สัจจะเพื่อคนอื่นนี้ คนให้ก็มีความชื่นใจ คนรับก็มีความสบายใจ ชื่นอกชื่นใจเหมือนกัน

ข้อที่ ๓ สัจจะต่อบุญต่อกุศล ในโอกาสเข้าพรรษาปีนี้ ทุกท่านได้ตั้งสัจจะในเรื่องบุญกุศลบ้างหรือยัง ใครตั้งแล้ว ลองตรวจสอบดูว่า เราได้ทำให้บริบูรณ์แล้วหรือยัง โดยเฉพาะเรื่อง ทานบารมี สีลบารมี และภาวนาบารมี ส่วนไหนขาด ส่วนไหนพร่อง ต้องเสริมต้องเติมให้บริบูรณ์ จะให้ทาน ก็ต้องมีความจริงใจ มีศรัทธา ถวายด้วยความเคารพ จะรักษาศีล ไม่ใช่สักแต่ว่าสมาทานอย่างเดียว ต้องตั้งใจรักษากันด้วย ภาวนาก็เช่นเดียวกัน มาฟังเทศน์ฟังธรรมวันนี้ ฟังรู้เรื่องหรือไม่ เข้าใจหรือเปล่า มีสมาธิและสติสัมปชัญญะในการฟังขนาดไหน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความจริงใจต่อบุญกุศลทั้งสิ้น ในเรื่องนี้จะขอเล่าถึงพระเตมีย์ใบ้ สั้น ๆ พอได้ใจความ

เดิมทีท่านมีชื่อว่าเตมีย์ แปลว่า ผู้เกิดมาแล้วทำให้ผู้อื่นมีความยินดี โดยเฉพาะพระราชบิดาและพระราชมารดา แต่บังเอิญว่าในวันหนึ่ง ขณะพระราชบิดาออกว่าราชกิจในท้องพระโรง อุ้มพระกุมารน้อยบนตัก ทำการตัดสินนักโทษ

พระราชาตรัสสั่งให้เอาหวาย ที่มีหนามแหลมคมมาเฆี่ยนผู้ร้ายคนหนึ่ง แล้วส่งไปขังคุก ให้เอาฉมวกแทงศีรษะผู้ร้ายอีกคน และให้ใช้หลาวเสียบผู้ร้ายคนสุดท้าย

พระเตมีย์ซึ่งอยู่บนตักพระบิดาได้ยินคำพิพากษาดังนั้น ก็มีความตกอกตกใจหวาดกลัว ทรงคิดว่า

“ถ้าเราโต ขึ้นได้เป็นพระราชา เราก็คงต้องตัดสินโทษผู้ร้ายบ้างและคงต้องทำบาป เช่นเดียวกันนี้ เมื่อเราตายไป ก็จะต้องตกนรกอย่างแน่นอน”

เนื่องจากพระเตมีย์เป็นผู้มีบุญ จึงรำลึกชาติได้ และทรงทราบว่า ในชาติก่อนได้เคยเป็นพระราชาครองเมือง และได้ตัดสินโทษ ผู้ร้ายอย่างเดียวกันนี้ เมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์จึงต้องตกนรกอยู่ถึง ๗,๐๐๐ ปี ได้รับความทุกข์ทรมานเป็นอันมาก พระองค์มีความหวาดกลัวเป็นอย่างยิ่ง ทรงรำพึงกับตนเองว่า

“ทำอย่างไรหนอ เราจึงจะไม่ต้องทำบาป และไม่ต้องตกนรกอีก”

ขณะนั้นเทพธิดาที่รักษาเศวตฉัตรได้ยินคำรำพึงของพระเตมีย์ จึงปรากฏกายให้พระองค์เห็นและแนะนำพระองค์ว่า

“หากพระองค์ทรงหวั่นที่จะกระทำบาป ทรงหวั่นเกรงว่าจะตกนรก ก็จงทำเป็นหูหนวก เป็นใบ้ และเป็นง่อยเปลี้ย อย่าให้ชนทั้งหลายรู้ว่าพระองค์เป็นคนฉลาด เป็นคนมีบุญ พระองค์ จะต้องมีความอดทน ไม่ว่าจะได้รับความเดือดร้อนอย่างใดก็ต้องแข็งพระทัยต้องทรงต่อสู้กับพระทัยตนเองให้จงได้ อย่ายอมให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดมาชักจูงใจ พระองค์ไปจากหนทางที่พระองค์ตั้งพระทัยไว้”

ตั้งแต่นั้นมาพระเตมีย์กุมาร ได้ทรงตั้งจิตอธิษฐานว่า

"ต่อไปนี้ เราจะทำตนเป็นคนใบ้ หูหนวก และง่อยเปลี้ย ไม่ว่าจะมีเรื่องอันใดเกิดขึ้น เราก็จะไม่ละความตั้งใจเป็นอันขาด"

ท่านจึงทำตัวเป็นคนใบ้ตั้งแต่นั้นมา ไม่ว่าจะถูกยั่วยวนด้วยสิ่งใด ก็ไม่ทรงละพระทัยที่แน่วแน่นั้น จวบจนกระทั่งมีพระชนมพรรษาได้ ๑๖ พรรษา

ในที่สุด พระราชารับสั่งเรียกหาบรรดาพราหมณ์และปุโรหิตมา และตรัสถามว่า

"พวกเจ้าเคยทำนายว่า ลูกเราจะเป็นผู้มีบุญ เป็นพระราชาผู้ยิ่งใหญ่ เมื่อลูกเรามีอาการเหมือนคน หูหนวก เป็นใบ้ และเป็นง่อยเช่นนี้ เราจะทำอย่างไรดี"

บรรดาพราหมณ์และที่ปุโรหิต กลัวความผิดกัน จึงกราบทูลส่ง ๆ ไปว่า

"เมื่อตอนที่ประสูตินั้นพระโอรส มีลักษณะเป็นผู้มีบุญ แต่บัดนี้ เมื่อได้กลับกลายเป็นคนหูหนวก เป็นใบ้ เป็นง่อย กลายเป็นกาลกิณีไปเสียแล้ว จะทำให้บ้านเมืองและประชาชนเดือดร้อน ขอให้พระองค์สั่งให้นำพระโอรสไปฝังที่ป่าช้าเถิดพะย่ะค่ะ จะได้สิ้นอันตราย"

พระราชาได้ยินดังนั้นทรงเศร้าพระทัยด้วยความรักความสงสารพระโอรส แต่ไม่อาจแก้ไขอย่างไรได้ เพราะเป็นห่วงบ้านเมืองและประชาชน จึงต้องทรงทำตามคำกราบทูลของพราหมณ์และปุโรหิต ทุกคนในพระราชวังมีความเชื่อเหมือนกันว่าท่านเป็นใบ้จริง ๆ เว้นแต่พระนางจันทาเทวีผู้เป็นพระราชมารดาทรงทราบว่าพระราชา

ให้นำ พระโอรสไปฝังที่ป่าช้า ทรงร้องไห้คร่ำครวญว่า

"พ่อเตมีย์ลูกรักของแม่ แม่รู้ว่าลูกไม่ใช่คนง่อยเปลี้ย ไม่ใช่คนหูหนวก ไม่ใช่คนใบ้ ลูกอย่าทำอย่างนี้เลย แม่เศร้าโศกมาตลอดเวลา ๑๖ ปีแล้ว แต่ก็เทียบไม่ได้กับการที่ลูกต้องถูกนำไปฝัง แม่คงเศร้าโศกจนถึงตายได้นะลูกรัก"

นี่แหละญาติโยมความรักของแม่ เป็นรักแท้ไม่แปรเปลี่ยน ดังคำว่า "จะดีจะชั่วก็ลูก จะผิดจะถูกก็เลือด จะเชือดจะเฉือนยังไงก็ตัดกันไม่ขาด" พระนางแทบสลบเมื่อรู้ว่าแก้วตาดวงใจของตนกำลังจะถูกนำไปฝังทั้งเป็น

พระเตมีย์ เห็นอาการของพระมารดาแล้ว ก็เกิดเวทนาเป็นอย่างยิ่ง ต้องต่อสู้กับใจตนเอง ด้วยความสำนึกในพระคุณของพระมารดา แต่ขณะเดียวกันก็รำลึกนึกถึงสิ่งที่ตนได้ตั้งพระทัยเอาไว้ว่าจะไม่ยอมเป็นกษัตริย์และตัดสินประหารนักโทษ อันจะเป็นเหตุให้ตนต้องตกนรกอีกเป็นแน่แท้ จึงไม่ละความตั้งใจ แกล้งเป็นใบ้ต่อไปเพื่อที่เขาจะได้นำตนออกไปนอกวัง หลุดพ้นจากการเป็นกษัตริย์ จะได้ออกบวชสมเจตนาเดิมที่จะทำเป็นใบ้ หูหนวก และเป็นง่อย จะไม่ยอมให้สิ่งใดมาชักจูงใจพระองค์ ไปจากหนทางที่ทรงวางไว้แล้วนั้นเป็นอันขาด

กระทั่งพระราชาตรัสสั่งให้นายสารถี ชื่อ สุนันทะ นำพระเตมีย์ขึ้นรถเทียมม้า พาไปที่ป่าช้าผีดิบ ให้ขุดหลุมแล้วเอาพระเตมีย์โยนลงไปในหลุมเอาดินกลบเสียให้ตาย นายสุนันทะจึงทรงอุ้มพระเตมีย์ขึ้นรถเทียมม้าพาไปที่ป่าช้าผีดิบ เมื่อไปถึงป่าช้า นายสุนันทะ

ก็เตรียมขุดหลุมจะฝัง ฝ่ายพระกุมารเห็นว่า "บัดนี้เราพ้นจากความทุกข์ว่าจะต้องเป็นพระราชา พ้นความทุกข์ว่า จะต้องทำบาป เราได้อดทนมาตลอดเวลา ๑๖ ปี ไม่เคยเคลื่อน ไหวร่างกายเลย เราจะลองดูว่า เรายังคงเคลื่อนไหวได้หรือไม่ มีกำลังร่างกายสมบูรณ์หรือไม่"

พระองค์ได้ทดลองพระกำลังของตนจนเป็นที่พอใจ จึงเดินไปหานายสุนันทะ ตรัสเล่าความจริงทุกอย่างให้ฟัง แม้นายสุนันทะพยายามจะทูลเชิญกลับวัง แต่พระองค์ก็ไม่ปรารถนา จะขอบวช ณ กลางป่าแห่งนี้แหละ และสั่งให้นายสุนันทะกลับไปรายงานพระราชบิดาด้วย

พระราชบิดาได้ข่าว รีบเสด็จมารับพระองค์กลับราชวังไปครองราชย์ แต่พระองค์ก็ทรงปฏิเสธและเทศน์สอนพระราชบิดาและพระราชมารดาให้ตั้งอยู่ในธรรม อย่าได้ประมาทในการดำเนินชีวิต

นี่แหละท่านทั้งหลาย พระเตมีย์ท่านได้ให้สัจจะกับตนเองเพื่อสร้างกุศลอันยิ่งใหญ่ โดยยอมแกล้งเป็นใบ้ นอนนิ่ง ๆ เหมือนเด็กปัญญาอ่อน ไม่ไหวติงถึง ๑๖ ปี เพื่อทำสัจจะที่ให้แก่ตนให้บริบูรณ์ ท่านทั้งหลายก็เช่นเดียวกัน เราได้ตั้งสัจจะต่อบุญกุศลอะไรไว้ ขอให้ทำให้ได้ตลอดพรรษานี้ บางคนตั้งใจงดเหล้าเข้าพรรษาเดินผ่านร้านขายทีไร อดเปรี้ยวปากไม่ได้สักที อดกลั้นไว้เพื่อเป้าหมายของเรา โรงงานเขาไม่เจ๊งง่าย ๆ เพียงเพราะเราไม่ดื่มตลอดพรรษานี้หรอก ตั้งใจว่าจะมาวัดฟังเทศน์ทุกวันพระ วันนี้วันพระแรก วันพระต่อ ๆ ไป ก็ต้องมาให้ได้ บารมีคุณงามความดีที่เราได้ทำไว้ จะ

เป็นเกราะคุ้มกันภัยให้เราเป็นอย่างดี ดังบทบาลีที่ยกขึ้นเป็นนิกเขปบทเบื้องต้นว่า **อตฺถิโลเก สีลคุโณ** เป็นต้น แปลความได้ว่า แท้จริงแล้ว ศีลคุณ สัจจะ ความหมดจดและความเอ็นดู ยังมีบริบูรณ์อยู่ในโลก ด้วยความสัตย์นั้น เราขอกระทำสัตยาธิษฐาน ซึ่งหาสิ่งอื่นใดเสมอมิได้

ความจริงคาถานี้เป็นคาถานกคุ่มป้องกันภัย เป็นหนึ่งในบทสวดมนต์เรียกชื่อว่าวัฏฏกะปริตตสูตร นิยมให้พระเจริญพุทธมนต์ในงานขึ้นบ้านใหม่ เปิดสถานที่ทำงานใหม่ เปิดโรงงานใหม่ เปิดฟาร์มใหม่ เปิดร้านใหม่ ถือเป็นมนต์ป้องกันอัคคีภัย อนุโลมตามเหตุที่บังเกิดขึ้นของมนต์บทนี้ วัฏฏกปริตร แปลว่า มนต์เครื่องป้องกันของพญานกคุ่ม เป็นเรื่องราวเมื่อครั้งพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นนกคุ่ม ทรงทำสัตยาธิษฐานห้ามไฟ มีเรื่องเล่าว่า

พญานกคุ่มโพธิสัตว์ นอนอยู่ในรังตัวเดียว ชูคอขึ้นมองดูไฟป่ากำลังไหม้ลุกลามอย่างน่าสะพรึงกลัวยิ่ง พลางคิดว่า “ถ้าเรามีกำลังปีกบินได้ เราคงบินหนีไปเช่นเดียวกับนกทั้งหลาย หรือว่าถ้าเรามีกำลังขาเดินได้ เราคงต้องวิ่งหนีไฟ เช่นเดียวกับสัตว์ทั้งหลาย นี่มารดาบิดาก็หนีเราไปแล้ว คงมีเราผู้เดียว ขณะนี้ไม่มีสิ่งอื่นใดเป็นที่พึ่ง เป็นที่ป้องกันสำหรับเราแล้ว เมื่อมองไม่เห็นที่พึ่งในภายนอกแล้ว ทันใดนั้น พญานกคุ้มก็ระลึกถึงที่พึ่ง คือพระธรรมคุณ ที่พระสัพพัญญูพุทธเจ้าในอดีต ได้ทรงประกาศไว้ดีแล้ว ยังทรงคุณปรากฏอยู่ในโลกนี้ จึงได้ตั้งสัตยาธิษฐานขออานุภาพ พระธรรมคุณบันดาลให้ไฟดับ เพื่อให้ตนและลูกนกที่ยังเหลืออยู่ในป่านั้นได้ประสบ

ความสวัสดี ตามพระบาลีว่า **"อตฺถิ โลเก สีลคุโณ สจฺจํ โสเจยฺยนุทยา"** เป็นอาทิ ซึ่งแปลความโดยบริบูรณ์แห่งพระสูตรได้ว่า

"แท้จริง ศีลคุณ สัจจะ ความหมดจดและความเอ็นดู ยังมีบริบูรณ์อยู่ในโลก ด้วยความสัตย์นั้น เราขอกระทำสัตยาธิษฐาน ซึ่งหาสิ่งอื่นใดเสมอมิได้ เราใคร่ครวญถึงกำลังพระธรรมแล้ว ระลึกถึงพระพุทธเจ้าในปางก่อน อาศัยกำลังแห่งความสัตย์นั้น จึงกระทำสัตยาธิษฐานว่า "เรามีปีก แต่ไม่มีขน บินไม่ได้ เรามีขา แต่ไม่มีแรงยก เดินไม่ได้ เรามีมารดาบิดา แต่ท่านทั้งสองกลัวภัยหนีเราไปแล้ว ข้าแต่ไฟ ขอท่านจงดับเสียเถิด ด้วยอานุภาพของสัตยาธิษฐานที่พญานกคุ่มกระทำขึ้น ในทันใดไฟมีเปลวอันใหญ่ที่ลุกโรจน์โชตนาการ ได้เว้นสถานที่ของพญานกคุ่มไว้ประมาณ ๑๖ กรีสะ โดยรอบแล้วดับลงเหมือนคบหญ้าที่ลุกโพลงอยู่ด้วยไฟ ถูกกดให้จมลงในน้ำและตอนท้ายสุดแห่งพระปริตรนั้นว่า สจฺเจน เม สโม นตฺถิ เอสา สจฺจปารมีติ สิ่งที่เสมอด้วยสัจจะของเราไม่มี นั่นคือสัจจบารมีของเรา ฉะนี้แล

ท่านทั้งหลาย ท่านได้เห็นสัจจะของพระเจ้าเนมิราช ได้เห็นสัจจะของพระเตมีย์ใบ้ ได้เห็นสัจจะของพญานกคุ่มแล้ว จึงขอฝากให้ทุกท่านจงมีสัจจะต่อตน ต่อคน ต่อบุญกุศล ดังได้พรรณนามาด้วยประการฉะนี้

เทศนาปริโยสาเน ในกาลเป็นที่สิ้นสุดลงแห่งพระธรรมเทศนานี้

ขออานุภาพพระพุทธรัตน์เป็นฉัตรแก้ว
คุ้มให้แคล้วคลาดทุกข์พบสุขผอง
อานุภาพพระธรรมรัตน์ดังฉัตรทอง
ช่วยปกป้องคุ้มกันอันตราย
อานุภาพพระสังฆรัตน์เป็นฉัตรโชค
กำจัดโรคร้ายลับระงับหาย
ร่มพระราชาบารมีที่เพลิดพราย
บันดาลให้เย็นยอดตลอดปี
โดยทั่วกันทุกท่าน

แสดงพระธรรมเทศนาในสัจจาธิษฐานกถา มาพอสมควรแก่เวลา จึงขอสมมติยุติลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

ธรรมนิเทศ

สัทธากถา

สทฺธา สาธุ ปติฏฺฐิตาติ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงพระธรรมเทศนาในสัทธากถา พรรณนาถึงเรื่องศรัทธา ว่าด้วยเรื่องความเชื่อ เพื่อเป็นเครื่องประคับประคองฉลองศรัทธา ประดับปัญญาบารมี เพิ่มกุศลบุญราศี ในส่วนแห่งการฟังพระธรรมเทศนาประจำวันพระวันนี้ โดยท่านสาธุชนทุกท่านได้ตั้งจิตมาแต่ไกล ตั้งใจมาแต่บ้าน เพื่อมาประกอบกุศลผลทาน ด้วยการสมาทานอุโบสถศีล ณ พระอุโบสถ วัดประยุรวงศาวาสแห่งนี้ เบื้องต้นได้ร่วมกันทำวัตรเช้า เป็นการปรับพื้นฐานจิตใจให้สงบนิ่ง เพื่อยกจิตใจให้สูงขึ้นไป ตามกำหนดการที่เป็นไปในทางพระพุทธศาสนา วันพระ ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ พุทธศาสนิกชนได้เข้าวัด เพื่อสร้างสมอบรมตนให้กุศลธรรมอันยิ่งใหญ่เกิดขึ้นในจิตใจของเรา ถ้าเราอยู่บ้านเฉย ๆ บางครั้งก็เผลอสติ ไม่สามารถจะฟังเทศน์ฟังธรรมได้อย่างมีสติ หลายคนหลายท่านก็อาจจะเถียงในใจว่า การฟังธรรม จะฟังที่ไหนก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นที่บ้าน ที่ทำงาน แม้แต่ขับรถบนถนน ก็สามารถฟังได้ ไม่เห็นต้องมาฟังพระเทศน์ถึงที่วัด

เลย เมื่อพิจารณาดูแล้ว ก็จริงอย่างที่ญาติโยมว่า แต่เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันพอสมควร โดยเฉพาะบรรยากาศในการฟัง การได้มาฟังเทศน์ที่วัด ทำให้เกิดสิริมงคลหลาย ๆ อย่างแก่เรา นอกจากจะเป็นมงคลในข้อว่า **กาเลน ธมฺมสฺสวนํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ** การฟังธรรมตามกาล นั่นเป็นมงคลอันสูงสุดแล้ว เรายังได้มงคลอื่น ๆ อีก ไม่ว่าจะเป็นการไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การบูชาบุคคลที่ควรบูชา เป็นต้น แต่ที่ได้แน่ ๆ คือการสนทนาธรรม **ธัมมัสสากัจฉา** จากเพื่อนคู่คิด มิตรคู่ใจ ทำให้เกิดกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติธรรมมากยิ่งขึ้น

มีสิ่งหนึ่งในพระพุทธศาสนา หลายคนอาจจะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ แต่ในความเป็นจริงแล้ว เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ๆ ก็คือเรื่องศรัทธา ความเชื่อ ถ้าปราศจากความเชื่อแล้ว สิ่งอื่น ๆ ไม่เกิดขึ้น ทุกศาสนามีศรัทธาเป็นพื้นฐานให้คนหันมานับถือศาสนานั้น ๆ ถ้าปราศจากศรัทธาตัวเดียว การนับถือศาสนาไม่มีทางเกิดขึ้นได้ บางศาสนาต้องฝากตัวฝากตน ฝากชีวิตไว้กับพระผู้เป็นเจ้า แต่พุทธศาสนิกชน ฝากเนื้อฝากใจไว้กับพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้เสด็จจาริกไปแสดงธรรมในที่ต่าง ๆ เป็นการนำธรรมะไปแจกแก่ผู้ฟัง ไม่ได้บังคับให้เชื่อทันที ต้องมีการน้อมนำมาปฏิบัติเสียก่อนพิจารณาให้ดีเสียก่อนค่อยเชื่อ พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้านั้นเป็นอมตธรรม เป็นพระธรรมเทศนาที่เป็นไปเพื่อความพ้นจากทุกข์ ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบศีลธรรม ใช้กฎแห่งกรรมเป็นหลักคิด และกำหนดชีวิตด้วยหลักธรรม ดังคำพูดที่กล่าวไว้ว่า

อันบุญกรรมจำแนกผู้แจงจัด
มนุษย์สัตว์เลวทรามตามบรรหาร
สุขหรือทุกข์ล้วนมีกรรมนำบันดาล
บัณฑิตพาลมีจนเพราะกลกรรม
เจริญสุขเสื่อมเสียหรือผ่องใส
ไม่มีใครเชิดชูอุปถัมภ์
แม้อินทร์พรหมยมเจ้าก็เปล่าทำ
เป็นเพราะกรรมสร้างสรรค์เช่นนั้นแล

ในเรื่องศรัทธานี้ ท่านผู้รู้แบ่งลักษณะความเชื่อออกเป็น ๓ ลักษณะได้แก่

๑. เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม
๒. เชื่อเรื่องบุญที่ทำแล้วในชาตินี้ให้ผลจริง
๓. เชื่อเรื่องบุญที่ทำแล้วจะส่งผลให้ถึงชาติหน้า

ประเภทที่ ๑ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้มีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องบุญที่อยู่เบื้องหลัง เป็นส่วนผลักดันให้ประสบความสำเร็จ บุญคือความดีได้แก่บุญเก่ากุศลก่อน เป็นการแสดงให้เห็นว่าชีวิตคนเราที่สามารถประสบความสำเร็จในเรื่องต่าง ๆ ได้นั้น เป็นผลานิสงส์มาจากบุญเก่ากุศลก่อน เป็นตัวอุดหนุนนำส่ง บุญประเภทนี้เป็นบุญที่เราได้สั่งสมไว้ในอดีตชาติ ซึ่งมีมาไม่เท่ากัน มือที่มองไม่เห็น ผลักดันหยิบยื่น สิ่งดี ๆ งาม ๆ ให้เรา มองไม่เห็น แต่เวลาทำอะไร ๆ แล้ว

มักจะประสบความสำเร็จ บุญประเภทนี้มักอยู่ไม่ไกลตัว เราท่านทั้งหลาย การที่เราได้มาฟังเทศน์วันนี้ เพราะเราได้สั่งสมบารมีเรื่องการฟังเทศน์มาก่อน เราได้ปฏิบัติธรรมขั้นสูงสุด เพราะเป็นบารมีแต่ปางก่อนคอยอุดหนุน บางคนแค่สวดมนต์ไหว้พระก่อนนอน มันยากเหลือเกิน แค่เห็นหนังสือสวดมนต์ เหมือนสูดเอากลิ่นยาสลบเข้าไป ง่วงหาวนอนกันเลยทีเดียว เจอหมู่มารเข้าสิง ไม่สามารถที่จะหักห้ามอาการง่วงของตนเองได้ นอนก่อนดีกว่า เอาไว้วันหลัง แพ้พญาวานร ไม่ได้สวดมนต์ ไม่ได้ไหว้พระ ชวนตั้งกรรมฐาน นั่งไม่ค่อยได้นาน สอนให้กำหนดว่า พุทโธ กำหนดได้ไม่กี่ครั้ง อารมณ์กระเจิดกระเจิง เพราะมีอุปสรรคในระหว่าง มีอารมณ์ไม่น่าชอบใจแทรกเข้ามา จากพุทโธกลายเป็นพุทโธ่ บางคนมีความเจริญก้าวหน้าสภาวธรรมเกิดขึ้นทุกประการ กำหนดได้เป็นอย่างดี บางท่านทำกรรมฐานไม่ค่อยเจริญ จิตใจว้าวุ่นกระสับกระส่าย ต้องดูเบื้องหลังการถ่ายทำเป็นพิเศษ ว่าเราได้สั่งสมบุญมามากน้อยขนาดไหน

ชีวิตอาตมานั้น บวชใหม่ ๆ ทำบาปกับธรรมะ ทำบาปกับครูบาอาจารย์ ไม่ค่อยเชื่อครูบาอาจารย์ เป็นสมภารหางแถว สวดมนต์สวดพร ก็ไม่ค่อยได้ หลวงตาพระธุดงค์เป็นอาจารย์สอนกรรมฐานเข้าพรรษาเรียบร้อย ท่านเมตตาสอนกรรมฐาน พาขึ้นกรรมฐานสอนให้ภาวนาว่า พุทโธ พุทโธ ไม่กี่ครั้ง กลายเป็นพุทโธ่ตลอด รอบแรกให้กำหนดแค่ ๑๕ นาที ผ่านไปแค่ ๓ นาที รู้สึกว่ามันนานเหมือนผ่านไป ๓ ปีก็ไม่ปาน แอบชำเลืองหางตาดูนาฬิกาอยู่ตลอดเวลา นั่งทีไรก็ทำตาหรี่ดูนาฬิกาทุกที ครบ ๑๕ นาที ก็สบายใจแล้ว จะได้

สวดมนต์แผ่เมตตา กลับกุฏิไปจำวัด แต่หลวงตากลับต่อเวลาอีก ๑๐ นาที นึกปรับอาบัติหลวงตาในใจ ว่าให้ ๑๕ นาที ครึ่งชั่วโมงแล้วก็ยังไม่เสร็จ ขนาดลืมตายังไม่เห็น หลับตาจะไปมองเห็นอะไร ท่านสอนแค่ ๗ วัน ให้ไปภาวนาต่อที่กุฏิเอาเอง พอถึงหน้ากุฏิ เลยเอาพานดอกไม้ยกครูวางไว้ที่โคนต้นกล้วย แล้วบอกว่า พอกันทีกรรมฐานชาตินี้ และแล้วก็ไม่ได้ทำกรรมฐานอีกเลย มาเริ่มสนใจกรรมฐานอีกที เมื่อมีพรรษามากแล้ว

ที่กล่าวมานี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าบุญที่ทำมานั้นของแต่ละคนไม่เหมือนกัน อย่างเช่น พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระพรหมบัณฑิต สามารถท่องนวโกวาทได้ตั้งแต่ ป.๔ ส่วนเราบวชมาจนป่านนี้ อย่าว่าแต่ท่องได้ สอบได้ก็คืนอาจารย์หมดแล้ว เป็นความเชื่อเรื่องบุญที่อยู่ด้านหลัง เป็นส่วนผลักดันให้ชีวิตของเราประสบความสำเร็จ

อาตมภาพได้จัดงานมหกรรมส่งเสริมศีลธรรม ฯ เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านศีลธรรม มีคนเข้ามาร่วมงานเป็นจำนวนมาก วันละ ๑๐,๐๐๐ รูป/คน เมื่อวานพระเดชพระคุณหลวงพ่อได้มอบโล่ให้แก่ลูกหลาน เด็กนักเรียนเป็นจำนวนมาก งานผ่านไปประสบความสำเร็จ บุญที่เราทำเอาไว้มาส่งเสริมสนับสนุนให้งานที่เราเป็นเจ้าภาพจัดงานสำเร็จในทุก ๆ ด้าน บุญที่เรามองไม่เห็นสำคัญมาก ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุญที่เราเคยได้ทำในชาติปางก่อนก็ดี ที่เราได้กระทำไว้ในวันที่ผ่านมา ๆ ก็ตาม เป็นส่วนสำคัญในการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานกิจการของเรา เป็นสิ่งที่ชาวพุทธมีความเชื่อว่า บุญที่เราทำไว้ในอดีตจะส่งผลให้ไม่วันใดก็วันหนึ่ง

ประเภทที่ ๒ เชื่อเรื่องบุญที่ทำแล้วในชาตินี้ให้ผลจริง เป็นความเชื่อเรื่องความดีที่เราได้ทำแล้ว สามารถส่งเสริมให้เรามีความสุขมีความเจริญ ชีวิตของคนเราในสังคมปัจจุบันนี้สับสนวุ่นวาย ถ้าไม่สั่งสมบุญบารมีเอาไว้บ้าง ถึงเวลาแล้วบุญมาไม่ทัน ซึ่งมีให้เห็นถมไป ดังนั้น บุญเป็นสิ่งที่เราต้องสั่งสมไว้ทีละนิด ๆ ในการทำบุญทำความดีนั้น ท่านเรียกว่า "สั่งสม" ถ้าเราเก็บเงินเก็บทองเก็บของเก่า เรียกว่า "สะสม" สั่งสม นับปริมาณไม่ได้ด้วยตราช่างหรือมาตรเครื่องนับอื่น ๆ ต้องรู้ด้วยใจของผู้กระทำ คือผู้สั่งสมเท่านั้น แตกต่างจากการสะสม ซึ่งเราสามารถบอกจำนวนได้ว่า มีจำนวนเท่านั้น มีจำนวนเท่านี้ สามารถนับได้ บุญ เรียกว่า สั่งสมความดี ชาวโลกสะสมทรัพย์สมบัติ เรียกว่า สะสมความรวย รวยบุญ และรวยทรัพย์สินภายนอกใช้คนละความหมาย บุญที่เราทำจะอำนวยศุภผล ช่วยให้เราประสบความสำเร็จ เวลามีทุกข์ เลือดตกยางออก ร้องห่มร้องไห้ ไม่รู้จะพึ่งใคร ก็มีผู้ใจบุญมาช่วยเหลือ มาอุ้มชูชีวิตของเรา บุญที่เราทำในปัจจุบันนี้ อาจจะมาได้ด้วยความวิริยะ ความเพียร ความอดทนทั้งหลาย เป็นผลจากบุญ

พระจูฬปันถก เป็นพระเถระรูปหนึ่งได้ชื่อว่าเป็นพุทธสาวกสายมโนมยิทธิ มีฤทธิ์ทางใจ ส่วนพระมหาปันถก สติปัญญามาก มีบุญมาก เป็นพี่น้องร่วมอุทรเดียวกัน ไม่ได้หมายความว่าเป็นผู้ฉลาดหลักแหลมเหมือนกันหมด พระมหาปันถกเป็นคนเฉลียวฉลาด เรียนรู้ได้เร็ว เป็นพระอรหันต์ ส่วนผู้น้องเป็นผู้ปัญญาทึบ ท่องคาถาเพียงคาถาเดียว ท่องเป็นพรรษายังจำไม่ได้ พระมหาปันถกได้ต่อว่า

หลวงน้องอยู่เรื่อย อยู่มาวันหนึ่ง หมอชีวกโกมารภัจ ปรารถนาที่จะเลี้ยงพระ ๕๐๐ รูป มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน พระมหาปันถกซึ่งเป็นพระภัตตุเทสก์มีหน้าที่นิมนต์พระไปฉัน พระจูฬปันถกไม่ได้อยู่ในบัญชี เพราะสวดมนต์ไม่ได้ ท่องอะไรก็ไม่ได้ เลยไม่ให้ไปด้วย เมื่อพี่ชายไม่ยอมนิมนต์ไปด้วย เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจเป็นอย่างมาก ที่พี่ชายไล่ให้สึก ไม่อยากบวชแล้ว เดินออกจากวัดไปพบพระพุทธเจ้า พระองค์มีพระมหากรุณาธิคุณตรัสถามว่า

"ท่านจะไปไหน"

"ไปสึกพระเจ้าข้า"

พระองค์มีพระมหากรุณาธิคุณต่อพระจูฬปันถกเป็นอย่างมาก จึงตรัสถามด้วยน้ำเสียงอ่อนโยนเป็นการให้สติท่านด้วย เป็นการปลอบท่านไปในตัวด้วย

"เธอบวชเพื่อใคร เธอบวชเพื่อเราหรือว่าบวชเพื่อพี่ชาย"

"เพื่อพระพุทธเจ้า พระเจ้าข้า"

"ถ้าเธอบวชเพื่อเรา ก็ไม่จำเป็นต้องสึก"

จากนั้น ท่านได้เรียนกรรมฐานจากสำนักพระพุทธเจ้า พระองค์ส่งผ้าขาวให้หนึ่งผืน แล้วให้คาถาวิเศษไว้สำหรับภาวนาว่า **"รโชหรณํ รโชหรณํ รโชหรณํ"** กำชับว่าให้หลับตาภาวนาไปเรื่อย ๆ จนกว่าเราจะกลับมา เมื่อพระพุทธเจ้าได้เดินลับสายตาไป พระจูฬปันถก ก็ได้ทำบริกรรมตามคำแนะนำของพระพุทธเจ้าว่า **"รโชหรณํ รโชหรณํ รโชหรณํ"** ไปเรื่อย ๆ เป็นเวลานานมาก จึงลืมตาขึ้นมาดูผ้าขาวในมือ เกิดดวงตาเห็นธรรม เมื่อพิจารณาผ้าขาวซึ่ง

ตอนนี้สีของผ้าได้เปลี่ยนไป แต่ก่อนเป็นผ้าขาวบริสุทธิ์ บัดนี้ได้แปรเปลี่ยนไปเป็นผ้าเศร้าหมอง เปื้อนด้วยธุลี เป็นสีสกปรก นึกถึงใจของตนเองทันที ใจของเรานั้นแรก ๆ ใหม่ ๆ น่าจะผ่องใสเหมือนผ้าขาว บัดนี้มีกิเลสคือธุลีมาทำให้เปื้อน ทำให้เศร้าหมอง จากนั้นท่านได้นั่งภาวนาไปเรื่อย ๆ ยิ่งนั่งภาวนาไป เหงื่อจากมือ ก็ยิ่งทำให้ผ้าขาวสกปรกเศร้าหมองขึ้นเรื่อย ๆ ท่านได้นำปัจจัยภายนอกมาเปรียบเทียบกับสภาวะจิตใจภายใน กำหนดยกขึ้นสู่ไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นความแปรเปลี่ยนไปของสภาวธรรม ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น จิตปล่อยวาง ก้าวลงสู่ความสงบ สุดท้ายท่านได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในขณะนั้นเอง

ในขณะพระพุทธเจ้าให้การบ้านพระจูฬปันถกไว้ พระองค์พร้อมภิกษุที่เหลือไปฉันงานนิมนต์หมอชีวกโกมารภัจ ขณะหมอชีวกจะตักบาตร พระพุทธองค์ตรัสว่า พระยังมาไม่ครบ ยังเหลืออีกรูปหนึ่งคือพระจูฬปันถกซึ่งอยู่ที่วัด หมอชีวกจึงสั่งให้คนใช้ไปนิมนต์ดูที่วัด ปรากฏว่าพระเต็มวัดเลย คนใช้รีบวิ่งกลับมารายงาน พระพุทธเจ้าตรัสบอกว่าให้เรียกชื่อจูฬปันถก ปรากฏว่าพอเรียกว่าจูฬปันถก พระทุกรูปต่างขานรับพร้อมกันอีก พระองค์ตรัสให้กลับไปอีก เรียกชื่อพระจูฬปันถก อีกครั้ง ถ้ารูปไหนขานรับเป็นรูปแรกให้จับมือรูปนั้น แล้วนิมนต์มาที่บ้าน

ที่อาตมภาพกล่าวอย่างนี้ ให้โยมทั้งหลายได้เชื่อมั่นว่า บุญที่ทำในปัจจุบันนี้ ช่วยอำนวยศุภผลให้ได้จริง สำคัญคือทำอะไร

ทำให้จริง โดยเฉพาะใครที่ได้รับอุโบสถศีลในวันนี้ ใครสมาทานไปแล้ว ต้องรักษาให้ได้ ใครสมาทานศีล ๕ ตั้งใจรักษาศีล ๕ ให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง

ประการที่ ๓ เชื่อเรื่องบุญที่ทำแล้วจะส่งผลให้ถึงชาติหน้า ถ้าเรามีความเชื่อว่าโลกนี้มี โลกหน้ามี เท่ากับว่าเราเชื่อว่าบุญกุศลให้ผลแก่เราจริง นอกจากนี้ยังเชื่อต่อไปว่า พ่อแม่มีพระคุณ บุญที่เราทำแล้วมีอานิสงส์ ถ้าเชื่ออย่างนี้เรียกว่าสัมมาทิฏฐิ เป็นคนมีความเห็นชอบ ชื่อว่าเปิดประตูสวรรค์ ปิดประตูนรก กุศลธรรมมากมายที่เราได้ทำ จะนำไปสู่ปรโลกเบื้องหน้าให้มีความสุข พระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสให้เราท่านทั้งหลาย ได้ทำบุญไว้มาก ๆ ว่าจะอำนวยศุภผลอำนวยประโยชน์ในโลกเบื้องหน้า เราจะเชื่อได้อย่างไร ต้องเชื่อตถาคตโพธิสัทธา เชื่อในปัญญาเครื่องตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ดังพระบาลีว่า **ปุญฺญานิ ปรโลกสฺมึ ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินํ** บุญทั้งหลายเป็นที่พึ่งของสรรพสัตว์ในโลกเบื้องหน้า บุญที่เราทำนี้ไม่ใช่อำนวยศุภผล ดลบันดาลให้เรามีความสุขเฉพาะโลกนี้เท่านั้น เมื่อเราล้มหายตายจากไปแล้ว ยังจะส่งผลให้เราอยู่เย็นเป็นสุขในสัมปรายภพโลกเบื้องหน้า ดังนั้นใครที่ยังเบื่อหน่ายทางบุญต้องหมั่นสั่งสมเข้าไว้ ดังพระบาลีที่ว่า **สุโข ปุญฺญสฺส อุจฺจโย** แปลเอาความว่า ทำบุญมากโขไม่มีตกต่ำ สั่งสมบุญไว้เป็นประจำ บุญจะช่วยนำให้สุขทวี เราจะยิ้มได้เมื่อภัยมา จะไม่โศกาเมื่อภัยมาถึงที่

ท่านทั้งหลาย...เมื่อทราบว่าศรัทธา ๓ ประการมีความหมายกับชีวิตของเรา ขอให้เราท่านทั้งหลายมีศรัทธาประกอบด้วยปัญญา เพราะศรัทธานี้จะเป็นตัวดัชนีชี้วัดให้เราประสบความสำเร็จในชีวิตได้สมบัติ ๓ ประการ คือ มนุษยสมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ ดังพระบาลีที่อาตมภาพได้ยกขึ้นเป็นนิกเขปบทเบื้องต้นว่า สทฺธา สาธุ ปติฏฺฐิตา ศรัทธาที่ตั้งมั่นดีแล้ว ย่อมยังความสำเร็จมาให้ ดังพรรณนามาฉะนี้

เทศนาปริโยสาเน ในกาลเป็นที่สิ้นสุดลงแห่งพระธรรมเทศนานี้

ขออานุภาพพระพุทธรัตน์เป็นฉัตรแก้ว
คุ้มให้แคล้วคลาดทุกข์พบสุขผอง
อานุภาพพระธรรมรัตน์ดังฉัตรทอง
ช่วยปกป้องคุ้มกันอันตราย
อานุภาพพระสังฆรัตน์เป็นฉัตรโชค
กำจัดโรคร้ายลับระงับหาย
ร่มพระราชาบารมีที่เพลิดพราย
บันดาลให้เย็นยอดตลอดปี
โดยทั่วกันทุกท่าน

แสดงพระธรรมเทศนาในสัทธากถา มาพอสมควรแก่เวลา จึงขอสมมติยุติลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้

เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

ธรรมลิขิต

ธรรมลิขิต

ธรรมลิขิต

ธรรมลิขิต

ธรรมลิขิต

ธรรมนิเทศ

พระศรีธรรมภาณี (วัลลภ โกวิโล ป.ธ.๘)

ISBN : 978-616-03-0830-9

คณะบรรณาธิการ

- พระศรีธรรมภาณี (วัลลภ โกวิโล ป.ธ.๘) วัดประยุรวงศาวาส
- พระมหาสมชัย สิทฺธิเมธี ป.ธ.๘ วัดประยุรวงศาวาส

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๕ ธันวาคม ๒๕๕๘

จำนวนพิมพ์ : ๒,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย : สำนักงานพระสอนศีลธรรม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา
เลขที่ ๑-๑๒ ถนนบรมราชชนนี ๑๑๙
แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐
โทร. ๐๘๙-๒๑๐๕๑๓๓ www.thammasapa.com

ธรรมนิเทศ

พระศรีธรรมภาณี
(วัลลภ โกวิโล ป.ธ.๘)